

**TARIMSAL KOOPERATİFLERDE
İŞLETMECİLİK VE BİLANÇO ANALİZİ:
TEKİRDAĞ İLİ TARIMSAL KALKINMA
KOOPERATİFLERİ ÖRNEĞİ**

TAYFUN VARNALI

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Gülen ÖZDEMİR

2022

T.C.
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TARIMSAL KOOPERATİFLERDE İŞLETMECİLİK VE BİLANÇO ANALİZİ:
TEKİRDAĞ İLİ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFLERİ ÖRNEĞİ

TAYFUN VARNALI

ORCID: 0000-0003-3895-8620

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Danışman: Prof. Dr. Gülen ÖZDEMİR

ŞUBAT-2022

Her hakkı saklıdır.

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURALLARINA UYUM BEYANI

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Tarım Ekonomisi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak sunulan ve Fen Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırlanan “Tarımsal Kooperatiflerde İşletmecilik ve Bilanço Analizi: Tekirdağ İli Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri Örneği” isimli bu tez çalışmasıyla ilgili olarak;

- Bu tez çalışmasının tarafımda hazırlanan özgün bir çalışma olduğunu,
- Hazırlık, veri toplama, analiz ve bulguların sunumu olmak üzere tüm aşamalarında “bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına” uygun davrandığımı,
- Bu çalışma kapsamında elde edilmemiş olan tüm veri ve bilgiler için bilimsel normlara uygun kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara tezin “Kaynaklar” bölümünde yer verdiğimi,
- Tez çalışmamın Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesinde kullanılan “bilimsel intihal programı” ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığımı,
- Çizelgede verilen bilgilerin doğruluğunu,

Şekil Sayısı	27	Çizelge Sayısı	65	Kaynak Sayısı	61
--------------	-----------	----------------	-----------	---------------	-----------

---

Ek Sayısı	-	Sayfa Sayısı	190	Tez Savunma Tarihi	02/02/2022
-----------	---	--------------	------------	---------------------------	------------

---

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

(İmza)

Tayfun VARNALI

02/02/2022

ÖZET

TARIMSAL KOOPERATİFLERDE İŞLETMECİLİK VE BİLANÇO ANALİZİ: TEKİRDAĞ İLİ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFLERİ ÖRNEĞİ

Tayfun VARNALI

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Gülen ÖZDEMİR

Kooperatifler piyasada var olabilmek ve rekabet edebilmek için diğer işletmeler gibi verimli çalışmak zorundadırlar. Bu sebeple kooperatiflerin mali kaynaklarının yeterli olması gereklidir. Kooperatifler borçlanmalarını ortaklar veya bankalardan yapabilmektedir. Bu nedenle kooperatifin finansal tablolarının iyi analiz edilmesi gerekir. Bunun için bilanço ve gelir- gider tablolarından elde edilen bilgiler önemlidir. Bu nedenle bu çalışmada kooperatiflerin finansal tablolarının analizleri yapılarak, yorumlanıp ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Yapılmış olan tez çalışmasında öncelikle ülkemiz kooperatifçiliğinde önemli bir yer tutan Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri ele alınmıştır. Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri 1969 yılında çıkan 1163 Sayılı yasaya göre kurulan tabandan gelen örgütlenme modeline dayanan çok amaçlı kooperatiflerdir. Tekirdağ İlinde toplam 132 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi bulunmakta ve bunların ortak sayıları 9469 çiftçiden oluşmaktadır. Bunların içerisinde örnek olması ve incelememizde işletmecilik açısından iyi durumda olan, orta iyi durumda olan ve kapanmak üzere olan ikişer kooperatif olmak üzere, toplam altı kooperatif seçilmiştir. Bu seçilen altı kooperatif ile ilgili olarak beş yıllık bir dönem içerisinde yaptıkları finansal faaliyet sonuçları, kooperatiflerin muhasebe sonuçlarından elde edilen mali tabloları incelenmiştir. Finansal tabloların analizleri yapılacak ve kooperatiflerin bir sonraki cari dönemlerde yaşayabilecekleri problemler tespit edilerek çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kooperatif, Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Finansman, İşletmecilik, Analiz

ABSTRACT

BUSINESS AND BALANCE SHEET ANALYSIS IN AGRICULTURAL COOPERATIVES: SAMPLE AGRICULTURAL DEVELOPMENT COOPERATIVES IN TEKİRDAĞ PROVINCE

Tayfun VARNALI

Department of Agricultural Economics

MSc. Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Gülen ÖZDEMİR

Cooperatives have to work as efficiently as other enterprises in order to exist and compete in the market. For this reason, the financial resources of the cooperatives should be sufficient. Cooperatives can make their debts from partners or banks. Therefore, the financial statements of the cooperative need to be analyzed well. For this purpose, the information obtained from the balance sheet and income and expense statements is important. Therefore, in this study, the financial statements of the cooperatives are analyzed, interpreted and solutions are presented.

In the thesis study, agricultural development cooperatives, which have an important place in the cooperative of our country, were discussed. Agricultural Development Cooperatives are multipurpose cooperatives based on the grassroots organizing model established in accordance with the law No. 1163 issued in 1969. There are a total of 132 Agricultural Development Cooperatives in Tekirdag Province and their common numbers are 9469 farmers. A total of six cooperatives were selected, including two cooperatives that are in good condition in terms of management, medium good condition and are about to close. The financial activity results of these six selected cooperatives over a five-year period and the financial statements obtained from the accounting results of the cooperatives were examined. Financial statements will be analyzed and solutions have been presented by identifying the problems that cooperatives may experience in the next current periods.

Keywords: Cooperative, Agricultural Development Cooperative, Finance, Management, Analysis

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
TEŞEKKÜR	xiv
1.GİRİŞ	1
1.1. Literatür Özeti.....	2
1.2. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	4
2. MATERYAL YÖNTEM	4
2.1.Kullanılan Materyal.....	4
2.2.Yöntem	5
3. KOOPERATİFİN TANIMI VE ANLAMI	6
4. GÜNÜMÜZDE KOOPERATİFÇİLİĞİN DURUMU	7
4.1. Dünyada Kooperatifçilik	7
4.2. Avrupa’da Kooperatifçilik.....	11
4.3. Türkiye’de Kooperatifçilik	13
4.3.1. Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri.....	20
5. TARIM İŞLETMELERİNDE UYGULANAN MUHASEBE SİSTEMİ	24
5.1. Tarım İşletmelerinde Muhasebe Sistemi	24
5.1.1. İşletme Hesabına Göre Kayıt Yöntemi	24
5.1.2. Muzaaf Kayıt Yöntemi	25
5.2.Tarım İşletmelerinde ve Koopertiflerde Kullanılan Fınnasal Analiz Yöntemleri.....	25
5.2.1.Tarım İşletmelerinde ve Kooperatiflerde Kullanılan Finansal Analiz Yöntemlerinin Amacı ve Tanımı	25
5.2.2. Tarım İşletmelerinde Yapılan Finansal Analiz Yöntemlerinin Çeşitleri.....	26
5.2.2.1.Tarım İşletmelerinde Yapılan Analiz Yönteminin Gayesine Göre Analiz Türleri Çeşitleri	26
5.2.2.2.Tarım İşletmelerinde Yapılan Finansal Analiz Yönteminin Vaziyetine Göre Analiz Türleri	27

5.2.2.3.Tarım İşletmelerinde Yapılan Finansal Analiz Yönteminin Niteliğine Göre Analiz Türleri	27
5.3. Rasyo Analiz Yöntemleri	28
5.3.1.Kurumun Cari Dönemdeki Likidite Oranları	29
5.3.2.Etkinlik Rasyoları	31
5.3.3.İşletmenin Finansal Yapı Rasyoları	32
5.3.4.İşletmenin Karlılık Rasyoları	33
5.3.4.1 İşletmenin Bir Yıl İçerisinde Elde Edilen Dönem Karı İle İşletmede Bulunan Sermaye Miktarı Arasındaki İlişkileri Gösteren Rasyolar	33
5.3.4.2.İşletmenin Dönem İçerisinde Elde Edilen Kar Miktarı İle İşletmenin Ürettiği Ürünlerin Arasındaki İlişkileri Gösteren Rasyolar.....	34
6. KARLILIK (DUPONT ANALİZ TEKNİĞİ) ANALİZİ ORANLARI	37
7. TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFLERİNİN İŞLETMECİLİK VE BİLANÇO ANALİZLERİ	42
7.1..Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifi.....	42
7.1.1. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Eğilim, Dikey, Yatay ve Rasyo Analizleri.....	44
7.1.1.1. Kooperatifin Eğilim Yüzdeleri Analizleri.....	44
7.1.1.1.1.Kooperatifin Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi.....	44
7.1.1.1.2. Kooperatifin Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi.....	46
7.1.1.2.Kooperatifin Dikey Analizleri.....	47
7.1.1.2.1. Koopertif Bilançosunun Dikey Analizi.....	47
7.1.1.2.2.Kooperatif Gelir Tablosunun Dikey Analizi.....	50
7.1.1.3.Kooperatifin Yatay Analizleri	52
7.1.1.3.1.Kooperatifin Bilanço ve Gelir Tablosunun Yatay Analizi.....	52
7.1.1.4. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Analizi.....	57
7.1.2. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Karlılık Analizi.....	62
7.2. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi	65
7.2.1. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin Eğilim, Dikey, Yatay ve Rasyo Analizleri	67
7.2.1.1. Kooperatifin Eğilim Yüzdeleri Analizleri.....	67
7.2.1.1.1. Koopertifin Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi	67
7.2.1.1.2.Kooperatifin Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi	69
7.2.1.2. Kooperatifin Dikey Analizleri.....	70
7.2.1.2.1. Kooperatifin Bilançosunun Dikey Analizi.....	70

7.2.1.2.2. Kooperatifin Gelir Tablosunun Dikey Analizi	73
7.2.1.3. Kooperatifin Yatay Analizleri.....	75
7.2.1.3.1.Kooperatifin Bilançosu ve Gelir Tablosunun Yatay Analizi	75
7.2.1.4.Kooperatifin Bilançosunun ve Gelir Tablosunun Yatay Analizi.....	79
7.2.2. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin Karlılık Analizi.....	83
7.3. Karamehmet Kalkınma Kooperatifi	86
7.3.1. Karamehmet Kalkınma Kooperatifinin Eğilim, Dikey, Yatay ve Rasyo Analizleri	88
7.3.1.1.Kooperatifin Eğilim Yüzdeleri Analizleri	88
7.3.1.1.1. Koopertifin Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi.....	88
7.3.1.1.2.Kooperatifin Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi	90
7.3.1.2. Kooperatifinin Dikey Analizleri.....	91
7.3.1.2.1. Kooperatifin Bilançosunun Dikey Analizi.....	91
7.3.1.2.2. Kooperatifin Gelir Tablosunun Dikey Analizi.....	94
7.3.1.3. Kooperatifin Yatay Analizleri.....	96
7.3.1.1.3.Kooperatifin Bilançosu ve Gelir Tablosunun Yatay Analizi	96
7.3.1.4. Karamehmet Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Analizi	100
7.3.2. Karamehmet Kalkınma Kooperatifinin Karlılık Analizi.....	104
7.4. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifi.....	106
7.4.1. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin Eğilim, Dikey, Yatay ve Rasyo Analizleri	108
7.4.1.1.Kooperatifin Eğilim Yüzdeleri Analizleri.....	108
7.4.1.1.1. Koopertifin Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi	108
7.4.1.1.2.Kooperatifin Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi	109
7.4.1.2. Kooperatifinin Dikey Analizleri.....	111
7.4.1.2.1. Kooperatifin Bilançosunun Dikey Analizi	111
7.4.1.2.2. Kooperatifin Gelir Tablosunun Dikey Analizi	114
7.4.1.3. Kooperatifin Yatay Analizleri.....	115
7.4.1.1.3.Kooperatifin Bilançosu ve Gelir Tablosunun Yatay Analizi	115
7.4.1.4. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Analizi	121
7.4.2. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifin Karlılık Analizi	125
7.5. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifi.....	129
7.5.1. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin Eğilim, Dikey, Yatay ve Rasyo Analizleri	130
7.5.1.1. Kooperatifin Eğilim Yüzdeleri Analizleri.....	130

7.5.1.1.1. Koopertifin Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi.....	130
7.5.1.1.2. Kooperatifin Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi.....	132
7.5.1.2. Kooperatifinin Dikey Analizleri.....	133
7.5.1.2.1. Kooperatifin Bilançosunun Dikey Analizi.....	133
7.5.1.2.2. Kooperatifin Gelir Tablosunun Dikey Analizi	136
7.5.1.3. Kooperatifin Yatay Analizleri.....	138
7.5.1.3.1. Kooperatifin Bilançosunun ve Gelir Tablosunun Yatay Analizi	138
7.5.1.4. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Analizi	142
7.5.2. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin Karlılık Analizi.....	146
7.6. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi	149
7.6.1. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin Eğilim, Dikey, Yatay ve Rasyo Analizleri	151
7.6.1.1. Kooperatifin Eğilim Yüzdeleri Analizleri.....	151
7.6.1.1.1. Koopertifin Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi	151
7.6.1.1.2. Kooperatifin Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi	153
7.6.1.2. Kooperatifinin Dikey Analizleri.....	154
7.6.1.2.1. Kooperatifin Bilançosunun Dikey Analizi	157
7.6.1.2.2. Kooperatifin Gelir Tablosunun Dikey Analizi	158
7.6.1.3. Kooperatifin Yatay Analizleri.....	158
7.6.1.3.1. Kooperatifin Bilançosunun ve Gelir Tablosunun Yatay Analizi	163
7.6.1.4. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Analizi.....	158
7.6.2. Ahi Mehmet Kalkınma Kooperatifin Karlılık Analizi	167
8.KOOPERATİFLERİN EĞİLİM YÜZDELERİ ANALİZ SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE YORUMLARI	170
9.KOOPERATİFLERİN RASYO ANALİZ SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE YORUMLARI	173
10.KOOPERATİFLERİN DUPONT ANALİZİ SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE YORUMLARI.....	178
11.SONUÇ ve ÖNERİLER.....	180
KAYNAKLAR.....	186
ÖZGEÇMİŞ.....	190

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1. Bakanlıklara Göre Kooperatiflerin Türleri ve Kooperatiflerin Ortak Sayıları ...	16
Çizelge 4.2. Türkiye’de Bulunan Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, Bölge Birlikleri ve Merkez Birlikleri Sayısı ve Ortak Sayısı	22
Çizelge 5.1. Dikey Grup Analiz Formülleri	28
Çizelge 5.2. Eğilim Yüzdeleri (trend) Analizi Formülleri.....	29
Çizelge 5.3. Yatay Analiz Formülleri.....	29
Çizelge 5.4. Rasyo Analizinde Kullanılan Formüller	35
Çizelge 6.1. Karlılık Analiz Formülü	38
Çizelge 6.2. Öz Kaynak Karlılık Oranı Formülü.....	40
Çizelge 7.1. Çalışan Sayısı ve Görevleri	42
Çizelge 7.2. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi.....	45
Çizelge 7.3. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi.....	47
Çizelge 7.4. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Bilançosunun Dikey Analizi	49
Çizelge 7.5. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Gelir-Gider Kalemlerinin Dikey Analizi	51
Çizelge 7.6. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Bilançosunda Aktifler Kısımındaki Yatay Analizi.....	54
Çizelge 7.7. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Bilançosunda Pasifler Kısımındaki Yatay Analizi.....	55
Çizelge 7.8. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Gelir- Gider Kalemlerinin Yatay Analizi	56
Çizelge 7.9. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Hesaplamaları.....	57
Çizelge 7.10. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi.....	68
Çizelge 7.11. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi.....	69
Çizelge 7.12. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Dikey Analizi	72
Çizelge 7.13. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi Gelir- Gider Kalemlerinin Dikey Analizi	74
Çizelge 7.14. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Yatay Analizi.....	77

Çizelge 7.15. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi Gelir- Gider Kalemlerinin Yatay Analizi	78
Çizelge 7.16. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Hesaplamaları	79
Çizelge 7.17. Karamehmet Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi.....	89
Çizelge 7.18. Karamehmet Kalkınma Kooperatifinin Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi	90
Çizelge 7.19. Karamehmet Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Dikey Analizi.....	93
Çizelge 7.20. Karamehmet Kalkınma Kooperatifi Gelir-Gider Kalemlerinin Dikey Analizi..	95
Çizelge 7.21. Karamehmet Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Yatay Analizi	98
Çizelge 7.22. Karamehmet Kalkınma Kooperatifi Gelir – Gider Kalemleri Yatay Analizi ..	99
Çizelge 7.23. Karamehmet Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Hesaplamaları.....	100
Çizelge 7.24. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi.....	109
Çizelge 7.25. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi.....	110
Çizelge 7.26. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Dikey Analizi.....	113
Çizelge 7.27. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifi Gelir- Gider Kalemlerinin Dikey Analizi ...	117
Çizelge 7.28. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatif Bilançosundaki Aktif Kısımının Yatay Analizi	118
Çizelge 7.29. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatif Bilançosundaki Pasif Kısımının Yatay Analizi	119
Çizelge 7.30. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatif Gelir- Gider Kalemlerinin Yatay Analizi ...	120
Çizelge 7.31. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Hesaplamaları	121
Çizelge 7.32. Çukuryurt Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi ...	131
Çizelge 7.33. Çukuryurt Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi.....	133
Çizelge 7.34. Çukuryurt Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Dikey Analizi.....	135
Çizelge 7.35. Çukuryurt Kalkınma Kooperatif Gelir- Gider Kalemlerinin Dikey Analizi	137
Çizelge 7.36. Çukuryurt Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Yatay Analizi	140
Çizelge 7.37. Çukuryurt Kalkınma Kooperatif Gelir- Gider Kalemlerinin Yatay Analizi	141
Çizelge 7.38. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Hesaplamaları	142

Çizelge 7.39. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin Envanterinde Bulunan Binalar	149
Çizelge 7.40. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi.....	150
Çizelge 7.40. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi	154
Çizelge 7.42. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Dikey Analizi	156
Çizelge7.43. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi Gelir-Gider Kalemlerinin Dikey Analizi.....	158
Çizelge 7.44. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Yatay Analizi.....	161
Çizelge 7.45. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi Gelir-Gider Kalemlerinin Yatay Analizi .	162
Çizelge 7.46. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Hesaplamaları	163
Çizelge 9.1. Kooperatiflerin Rasyo Analiz Sonuçları	173

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. Kooperatifçiliğin Gelişmişlik Düzeyi Hesabına Göre İlk Ona Giren Ülkeler	8
Şekil 4.2. Günümüzde Dünya Genelinde Ciro ve GSYİH Başına Düşen Düşen Ciro Bakımından 5 Kuruluş.....	11
Şekil 4.3. Günümüzde Büyüklük Açısından İlk 10 Kooperatif Listesi.....	12
Şekil 4.4. Türkiye’deki Kooperatifler	14
Şekil 4.5. Bölgesel Olarak Açılan, Kapanan ve Tasfiye Halinde Olan Kooperatif Sayıları	19
Şekil 4.6. Türlerine Göre 2018-2020 Arası Kurulan Kooperatiflerin Oranları.....	19
Şekil 4.7. Tekirdağ İlçelere Göre Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Sayısı, Tar- Koop’a Üye Olan Kooperatiflerin Sayısı, Ortak Sayısı ve Faaliyet Alanları.....	23
Şekil 6.1. Karlılık Analiz Yöntemi Üçgeni	38
Şekil 6.2. A.K. (Aktif Karlılık) Oranı- ROA.....	39
Şekil 6.3. Ö.K.K. (Öz Kaynak Karlılığı)	41
Şekil 7.1. Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifinin Envanterinde Bulunan Bazı Ekipman ve Binaların Fotoğrafları	44
Şekil 7.2. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Du-pont Hesaplamaları	62
Şekil 7.3. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin Envanterinde Bulunan Bazı Ekipman ve Binaların Fotoğrafları	66
Şekil 7.4. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin Du-pont Hesaplamaları	83
Şekil 7.5. Karmehmet Kalkınma Kooperatifinin Envanterinde Bulunan Bazı Ekipman ve Binaların Fotoğrafları	87
Şekil 7.6. Karamehmet Kalkınma Kooperatifinin Du-pont Hesaplamaları.....	104
Şekil 7.7. Küçük Yoncalı Kooperatifinin Envanterinde Bulunan Bazı Ekipman ve Binaların Fotoğrafları.....	107
Şekil 7.8. Küçük Yoncalı Kooperatifin Yıllara Göre Karlılık (Du-pont) analiz Hesaplamaları.....	128
Şekil 7.9. Küçük Yoncalı Kooperatifinin Envanterinde Bulunan Bazı Ekipman ve Binaların Fotoğrafları.....	129
Şekil 7. 10. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin Du-pont Hesaplamaları.....	146
Şekil 7.12. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin Envanterinde Bulunan Bazı Ekipman ve Binaların Fotoğrafları	150
Şekil 7.13. Ahi Mehmet Kalkınma Kooperatifinin Du-pont Hesaplamaları.....	167

Şekil 8.1. Kooperatiflerin Eğilim Yüzdeleri Analiz Sonuçlarının Grafikleri.....	170
Şekil 8.2. Kooperatiflerin Eğilim Yüzdeleri Analiz Sonuçlarının Grafikleri.....	171
Şekil 9.1. Kooperatiflerin Dupont Analizi Sonuçlarının Grafikleri	178
Şekil 9.2. Kooperatiflerin Dupont Analizi Sonuçlarının Grafikleri	179

ŞİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
AK	: Aktif Karlılığı
ADH	: Aktif Devir Hızı
AŞ	: Anonim Şirketi
BM	: Birleşmiş Milletler
COPAC	: Kooperatiflerin Teşvik İlerletilmesi Komitesi
ÇKS	: Çiftçi Kayıt Sistemi
DTP	: Devlet Planlama Teşkilatı
DU-PONT	: Karlılık Analizi
EUROCOOP	: Avrupa Tüketici Kooperatifleri Topluluğu
KVYK	: Kısa Vadeli Yabancı Kaynak
KAY	: Karlılık Analiz Yöntemi
KÖYKOOP	: Köy Kooperatifler Birliği
NKM	: Net Kar Marjı
ROA	: Aktif Karlılık Oranı
ROE	: Öz Kaynak Karlılık Oranı
ROS	: Net Kar Marjı Oranı
ÖKK	: Öz Kaynak Karlılığı
ÖKÇ	: Öz Kaynak Çarpanı
UVYK	: Uzun Vadeli Yabancı Kaynak
TARKOOP	: Tarım Kooperatifler Birliği
THP	: Tek Düzen Hesap Planı
TMS41	: Tarımsal Faaliyet Standardı
VUK	: Vergi Usul Kanunu

TEŞEKKÜR

Tarımsal Kooperatiflerde İşletmecilik ve Bilanço Analizi: Tekirdağ İli Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri Örneği başlıklı çalışma, altı kooperatifin bilançoları, mizanları, gelir – gider tablolarının son beş yıllık verileri baz alınarak yapılmıştır. Bu çalışmada eğilim yüzdeleri analizi, dikey analiz, yatay analiz ve rasyo analiz yöntemleri kullanılmıştır ve son olarak rasyo analizleri ile altı kooperatifin karşılaştırılması yapılmıştır. Bu çalışmanın verileri bizzat yerinde toplanmış ve birebir mülakatlar üç ay sürmüştür. Yapılan çalışmada kalkınma kooperatiflerinin finansal durumları incelenmiştir

Bu çalışmayı yaparken bana en çok maddi ve manevi destekte bulunan aileme, ikinci olarak bu çalışmamda bana yol gösteren ve her türlü destek veren danışman hocam, Prof. Dr. Gülen ÖZDEMİR' e, benden her türlü yardımı esirgemeyen Topak ailesine ve Müge YILDIZ TOPAK' a, Tekirdağ ve ilçeleriyle ilgili gereken her türlü bilgi için yardımcı olan Tekirdağ Tarım ve Orman İl Müdürlüğü il müdürü Oktay ÖCAL bey'e, birim müdürlüklerine ve çalışanlarına, bu çalışmada aracıyla, her türlü zorlukta yanımda olan ve yol gösteren Çorlu İlçe Tarım Müdürlüğü'nden Ziya CEBECİ 'ye ve kooperatiflerin bu çalışma için kritik finansal tablolarını paylaşan Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi başkanı Salim Özcan Bey'e, Karamehmet Kalkınma Kooperatifi Başkanı Nazmi AKYAZI Bey'e, Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifi Başkanı İsmail GÜDEN Bey'e, Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi Başkanı Fikret TÜRKEŞ Bey'e, Çukuryurt Kalkınma Kooperatifi Başkanı Orhan BİLGİN Bey'e, Küçükyoncalı Kalkınma Kooperatifi Başkanı Hüseyin ZEREN Bey'e, yaptıkları yardımlardan ve desteklerden dolayı Teşekkür ederim.

Tayfun VARNALI

Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Öğretmeni

1. GİRİŞ

Özellikle günümüzde tarımın önemi giderek artmakta ve gıda ürünlerine ulaşım giderek zorlaşmakta, ülkeler açısından tarım ve gıda ürünlerinin sürdürülebilirliği önem kazanmaktadır. Dar gelirli tüketiciler açısından ise gelirlerinin büyük bir kısmını harcadıkları tarım ürünleri fiyatları oldukça önemli bir yer kaplamaktadır. Dünyada ülkeler kendi halkının ihtiyaçlarını karşılamak ve uluslararası piyasada kendilerini korumak için tarıma daha fazla önem vermektedir. Bu sorunların çözümünde Dünyada ve ülkemizde kooperatifler daha da önemli hale gelmektedir.

Firmaların ve kooperatiflerin yaptıkları faaliyetler genellikle ekonomik yönlüdür. Ancak yapılan bu faaliyetler farklılık ve çeşitlilik göstermektedir. Firma, yaptığı ekonomik faaliyet sonucu en yüksek karı sağlamayı amaçlamaktadır. Ekonomik faaliyet yaptığı yılın dönem sonunda firmanın elde ettiği kar, sadece firmanın tüzel kişiliğine aittir. Firma bu karı genel kurul ve yönetim kurulu toplantısı yapıldıktan sonra alınan kararlar ışığında ortaklara sermayesi oranında dağıtabilir. Kooperatiflerde ise ortakların geçimlerini ve yaptığı mesleğin ihtiyaçlarını karşılamak amaçlanmaktadır. Bu sebeple dönem sonunda bilançoda elde edilen dönem sonu karı kooperatifin kararları doğrultusunda ortaklarına risturn olarak, ortağın kooperatifle yaptığı işlem oranına göre dağıtılabilmektedir (Eriş ve Ulusoy, 1990).

Tarımsal kalkınma kooperatiflerinde finansal olarak yapılan analiz teknikleriyle kooperatifin cari dönem içerisinde yaptığı faaliyetlerin başarılı olup olmadığı tespit edilebilir. Finansal analiz teknikleri, kooperatifin gelecek yıllardaki hedeflerine ulaşım ulaşamayacaklarını tahmin etmede, gelecek dönemlerde uygulayacağı politika ve yol haritalarını belirleme de, kısa ve uzun vadeli borçlarını ve vergi borçlarını ödeyebilme gücünü ölçmede ve likidite seviyesini tespit etmede kullanılır. Kurumlar kendi içlerinde muhasebe açısından dört tür analiz yaparlar (Akdoğan ve Tenker, 2007). Bu analizler eğilim analizi, yatay analizler, dikey analizler ve rasyo analizleridir.

Kurumların yaptığı bu analizler Türk Muhasebe Standartlarına uygun olmalıdır (Akgüç, 1984) (Akgüç, 1985). Ayrıca kurumun analiz yapacağı finansal tablolar mevzuata uygun değildir. Kooperatiflerde uygulanan analizler; bir kooperatifin ekonomik durumunu, cari dönemler içinde yaptığı faaliyetlerinin sonuçlarını ve kooperatifin ekonomik yönden gelişip- gelişmediğini belirlemek için kullanılır. Ayrıca kooperatifin geleceğe dönük durumunu tespit etmede veya tahminleme yapmak için, hesaplanan finansal tablolarda yer

alan bilanço ve gelir- gider kalemlerinin kendi aralarındaki ilişkileri ve eğilimlerini inceler (Çabuk and Lazol, 2016).

Yapılan bu çalışmada kooperatiflerin finansal ve ekonomi ile ilgili tabloları ve uygulanan analiz teknikleriyle ilgili açıklama ve yorumlamalar yer almaktadır. Çalışmada öncelikle Tekirdağ İlinde seçilen altı adet tarımsal kalkınma kooperatifi hakkında tanıtıcı bilgiler verilerek, finansal tabloları incelenmiştir. Ek olarak incelenen finansal tabloların son beş yıllık eğilim analizleri, yatay analizleri, dikey analizleri ve rasyo analizleri yapılarak yorumlanmıştır. Son olarak bu altı kooperatifin son beş yıllık rasyo sonuçları karşılaştırılarak ve yorumlanmıştır (Atabey vd., 2009) (Çetin ve Tipi, 2007). Elde edilen veriler ışığında kooperatiflerin bilanço ve gelir tablolarındaki finansal durumları, borçlarını ödeyebilme kapasiteleri, yatırım yapıp yapmama durumları, kooperatifin karlılık düzeyleri, maliyetleri ve gelecekte karşılaşılabilecekleri sorunlarla ilgili tespitler yapılmış ve çözüm önerileri sunulmuştur. Böylece mikro düzeyde işletmecilik ve muhasebe açısından yapılan analizler kooperatifçilik açısından önem kazanmaktadır ve diğer kooperatiflere örnek ve yol gösterici olacaktır.

1.1. Literatür Özeti

Yapılan Çalışmada literatür ilk olarak Gülen Özdemir'in 2021 yılında yazdığı "Kooperatifçilik " adlı eseri incelenmiştir. Kooperatifçilik hakkındaki genel bilgilere bu kitaptan ulaşılmıştır.

"Sosyal Dayanışma Ekonomisi İçin Güçlü Kooperatifçilik" isminde ACT HUMAN tarafından yapılan sunumunda, dünya ve ülkemizdeki kooperatiflerin durumu incelenmiştir. Sonuç kısmında yol haritaları, stratejilerden yararlanılmıştır (Act Human, 2021).

"Dupont Analizi ve Örnek Bir Uygulama" isimli çalışma Aclan Omağ tarafından yazılmıştır. Omağ bu çalışmada Adel Ticaret ve A.Ş. firmasına ait 2013 -2018 dönemi verilerini alarak du-pont analizi yapmıştır. Yapılan dupont analizinde net kar marjında cari dönemler içerisinde yaşanan düşüşleri önleyecek tedbirleri ortaya koymaya çalışmıştır (Omağ, 2021).

"Otel İşletmelerinde Karlılığı Etkileyen Değişkenlerin Dupont Analiz Tekniğiyle Ölçülmesi: Avrupa Borsa Ekonometrik Bir Analiz" adlı 2019 yılında yayınlanan makalede yetmiş altı otel firmasının 2006- 2007 döneminde dupont analizi yapılmıştır. Çalışma

sonucunda 76 adet incelenen otel firmasının cari dönemler içinde kar edemedikleri tespit edilmiştir (Karadeniz, Koşan, Günay, Dalak, 2019).

“Türk İmalat Sektöründe Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli İşletmelerin Finansal Performansının Dupont Analiz Tekniğiyle İncelenmesi” isminde yapılan çalışmada Koşan ve Karadeniz, imalat sektöründeki farklı ölçek yapılarındaki firmaları incelemiştir. Yapılan analiz sonunda ise orta ölçekli kurumların küçük ölçekli kurumlara göre daha karlı bir yapıda oldukları bulunmuştur (Koşan ve Karadeniz, 2013).

“Tarımsal Faaliyetlerin Muhasebeleştirilmesinin Türkiye Muhasebe Standardı Çerçevesinde İncelenmesi: Bir Tarım İşletmesinde Örnek Uygulama” ismindeki doktora çalışması Hacı Arif Tunçez tarafından 2011 yılında hazırlanmıştır. Tunçez, yaptığı bu çalışmada örnek aldığı kooperatifin TMS41 (Tarımsal Faaliyet Standardı), THP (Tek Düzen Hesap Planı) ve VUK (Vergi Usul Kanunu) çerçevesinde muhasebe işlemlerinin nasıl yapıldığını ortaya koymuş, öneriler sunmuştur (Tunçez, 2011).

Yalçın Arslan’ın “ Afyon Pancar Ekicileri Kooperatifinin Finansal Analizi” isimli yüksek lisans tezinde, Afyon ilinde bulunan Afyon Pancar Ekicileri Kooperatifinin üç yıllık finansal tabloları incelenmiş ve elde edilen sonuçlar incelenmiştir (Arslan, 2007).

“İstihdam Yaratma Açısından Tarım Kooperatifleri (İçel ve Niğde İllerindeki Kooperatifler Üzerine Bir Uygulama)” isimli çalışma Zübeyir Turan tarafından yapılmıştır. Turan, Çukurova bölgesi, İçel İli ve İç Anadolu Bölgesi, Niğde iline bağlı tarım kooperatiflerinin dağılımlarını, işgücü ve çalışan dağılımlarını, yörenin bulunduğu yerin finansal ve sosyal koşullarını inceleyerek, yerel kooperatiflerin ülke istihdamına etkilerini ortaya koymaya çalışmıştır (Turan, 1991).

Gülen Özdemir, “ Türk Tarımında Girdi Kullanmada Kooperatiflerin Payı ” isimli yüksek lisans tezinde; tarımsal alet ve ekipman, tohum, tarımsal mücadelede ilacı, yem, gübre gibi tarımsal girdilerin dağıtımında, kooperatiflerin ülkemizdeki paylarını ortaya koymuştur (Özdemir, 1990).

1.2. Çalışmanın Amacı ve Kapsam

Yapılan Yüksek Lisans Tezinin temel amacı Tekirdağ'da bulunan tarımsal kalkınma kooperatiflerinin ekonomik ve finansal analizlerini yapmak, ek olarak mikro düzeyde işletmecilik bakımından incelemektir. Bu araştırmada elde edilen sonuçlar hem literatüre katkı sağlayacak hem de diğer kooperatiflere örnek ve yol gösterici olacaktır.

Tekirdağ İlinde toplam 132 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi bulunmakta ve bunların ortak sayıları 9469 çiftçiden oluşmaktadır. Bu çalışmada Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin içerisinde örnek olarak, işletmecilik açısından iyi durumda olan, orta iyi durumda olan ve kapanmak üzere olan ikişer kooperatif olmak üzere, toplam altı kooperatif seçilmiştir. Seçilen 6 Tarımsal Kalkınma kooperatiflerinin son beş yılına ait bilanço ve gelir-gider tabloları incelenerek uygulanan statik, dinamik, rasyo ve karlılık analizleri ilgili açıklamalar ve yorumlamalar yapılmıştır. Elde edilen veriler ışığında kooperatiflerin finansal durumları, cari dönemler içerisinde bulunan vergi borçlarını ödeyebilme kapasiteleri, yeni yatırım yapabilme durumları ve gelecekte oluşabilecek problemler ile ilgili tespitler yapılmış ve kooperatiflere yol gösterici çözüm önerileri sunulmuştur.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Kullanılan Materyal

Yapılan bu araştırmada Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin her yıl yaptıkları genel kurul toplantıları genel kurul toplantıları tutanakları ve son beş yıla ait finansal veriler bu çalışmanın materyalini oluşturmaktadır. Ayrıca Tekirdağ İli Tarım ve Orman Müdürlüğünden alınan veriler, kooperatif yöneticileriyle yüz yüze mülakatlar da, kooperatifler hakkında bilgi edinmemizi sağlamış ve bu araştırmada değerlendirilmiştir. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, T.C. Ticaret Bakanlığı, T.C. Ticaret Bakanlığına Bağlı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü Bünyesinde bulunan KOOPBİS sisteminden alınan verilerde araştırmada kullanılmıştır. Araştırmanın literatür kısmını konu hakkında daha önceden yapılan çalışmalar, oluşturmaktadır.

Araştırmanın literatür kısmı için daha önceleri yazılan makaleler, tezler, köşe yazıları taranmış olup, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, T.C. Ticaret Bakanlığı, T.C. Ticaret Bakanlığına Bağlı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü Bünyesinde bulunan KOOPBİS sisteminden alınan verilerden yararlanılmıştır.

2.2. Yöntem

Yapılan Yüksek Lisans Tezi için Tekirdağ İli veya İlçelerinde bulunan 132 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifinden, zaman kısıtı ve içinde bulunduğumuz olağanüstü koşullar göz önünde bulundurularak araştırma olanakları dikkate alınmış ve 6 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi finansal durumlarına göre örnek seçilmiştir. Bu kooperatiflerin son beş yılına ait bilançoları ve gelir gider tabloları detaylı olarak incelenmiştir. Bu seçilen altı kooperatif ile ilgili olarak son beş yıllık cari dönem içerisinde yaptıkları finansal faaliyet sonuçları, kooperatiflerin muhasebe sonuçlarından elde edilen mali tabloları incelenmiştir. Finansal tabloların eğilim yüzdeleri, yatay, dikey ve rasyo analizleri yapılarak ve kooperatiflerin bir sonraki cari dönemlerde yaşayabilecekleri problemler tespit edilerek çözüm önerileri sunulmuştur. Böylece kooperatiflerin mikro düzeyde işletmecilik ve muhasebe açısından detaylı analizleri yapılarak kooperatiflerin yaşadıkları zorluklar ve gelecekte uygulanacak politikalara yönelik öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Tez ile ilgili yapılan ön araştırmada Tekirdağ'da 132 adet tarımsal kalkınma kooperatifi olduğu tespit edilmiştir. Tezin uygulaması sırasında zaman ve çalışmanın olanakları açısından muhasebe verileri detaylı incelendiğinde 2 adet iyi durumda (Çukuryurt ve Ahimehmet Kalkınma Kooperatifleri), 2 adet orta düzeyde (Karamehmet ve Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifleri) ve 2 adet kapanma durumunda (Aşağısevindikli ve Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifleri) olmak üzere 6 adet kooperatif belirlenmiştir. Bu kooperatiflerin son 5 yıllık bilançoları ve gelir- gider tabloları detaylı olarak analiz edilmiş olup, çıkan sonuçlara göre kooperatiflerin finansal durumları ve gelecekte izleyebilecek politikaları belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca du-pont (karlılık) analizi yapılarak kooperatiflerin karlılık durumları belirlenmiştir.

Eğilim analizi yapılarak kooperatiflerin yıllar içerisinde nasıl bir gelişme gösterdiği tespit edilmiştir. İncelenen 6 kooperatifin 5 dönem mali verileri alınarak incelenmiştir ve yüzde oranlarla veriler yorumlanmıştır. Ek olarak kooperatiflerin en az 5 döneme ait finansal verileri karşılaştırmalı olarak düzenlenmiş ve mevcut yıllardaki farklılıkları incelenmiştir.

3. KOOPERATİFİN TANIMI VE ANLAMI

Genel olarak kooperatifler ile ilgili pek çok tanımlama bulunmaktadır. Kooperatif, Cooperation (kooperasyon) şeklindeki teşkilatlanmaların en belirgin örneklerindedir.

Cooperation (kooperasyon) kelimesi ünlü düşünür olan Robert Owen kullanmıştır (Çevik, 1994).

Kapitalizmin insanlara verdiği zarar ve kötülüğünden, insanları kurtarmakla uğraşan Owen, 1921 tarihinde yazdığı bir makalesinde kooperatifçilikten söz etmiş ve kooperatifçilik kooperatife ortak olan bütün ortak bireyler tarafından yürütülen, günlük sosyal hayatın her gayesine cevap verecek gerçek ve tam bir kooperasyonun çözüm olacağını söylemiştir (Turan, 1994).

Kavram olarak kooperatifçiliğe baktığımızda, bireylerin aynı çatı altında buluşan ihtiyaçlarını birbiriyle yardımlaşarak karşılaması gayesi ile oluşturulan bir teşkilattir. Kooperatif kavramına detaylıca baktığımızda kooperatifçiliğin esas düşüncesini oluşturmaktadır (Hazar, 1990).

Modern ve Yenilikçi kooperatifçiliğin ortaya çıkmasından günümüze kadar oluşan tarihsel süreçte kooperatifçiliğin diğer öğretiler ve bilim dallarına karşı kendi bağımsızlığına ulaştıkça, kooperatif tanım olarak ideolojik düşünce ve yaklaşımlardan her geçen gün uzaklaşmaktadır (Helm, 1976).

Buna karşın kooperatifin çok kapsamlı bir tanımını yapmak çok zordur. Bunun sebebi kooperatifin birden çok farklı gayelere ve birbirinden fazla sosyal ve ekonomik sistemlere rahat bir şekilde uyurlanabilen, çok esnek bir örgüt yapısına sahip olmasıdır (Helm, 1976).

Dünyada tanınmış Fransız vatandaşı olan Charsles GİDE kooperatifçiliği, “ Bir kurum çalışması ile kişilerin eşit ekonomik, toplumsal, ve eğitimini gaye olarak benimseyen bir topluluktur” diye tanımlamıştır. Ünlü kooperatifçinin yaptığı bu tanımlama ile kooperatifçiliğe geniş bir bakış açısıyla bakmıştır (Liadlaw, 1981).

Bir diğer kooperatifçi Mine TEKELİ ise kooperatifçiliği “Sağladığı yararları kullanım amacına göre bireylere yayan, ortakların sahip olduğu, ortakların kontrolündeki bir kurum” olarak tanımlamıştır (Tekeli, 1992).

UKB (Uluslar arası Kooperatifler Birliği)’nin yaptığı tanıma göre “ Ortak ve eşit ekonomik, bireylerin yaşadığı yöreye göre kültürel ve sosyal ihtiyaç, ortakların istek ve arzuları müşterek olarak sahiplenilen ve hiçbir dış etki altında kalmadan kontrol ve denetimi yapılan, ortakların kendi gönül rızaları ile bir araya gelen kişilerin oluşturduğu bir örgüttür” denilmektedir (Özçelik, 1995, s. 19).

Kooperatif, 24 Nisan 1969 tarihli 1163sayılı kanunun birinci maddesinde kooperatifçilik “ Ortakların tüzel kişiliğe sahip olmaları üzerine kooperatif ortaklarının belirli finansal çıkarlarını ve genellikle bireylerin meslek ve aile geçimlerine ait isteklerini

birbirleriyle karşılıklı yardım ve dayanışma yapmak ve dış tehditlere karşı önlem almak amacıyla yerel yönetimler, dernekler, gerçek ve tüzel kişiler .v.s. kooperatif denir.” olarak tanımlanmıştır (Çevik, 1994).

Firmaların ve kooperatiflerin yaptıkları faaliyetler genellikle ekonomik yönlüdür. Ancak yapılan bu faaliyetler farklılık ve çeşitlilik göstermektedir. Firma yaptığı ekonomik faaliyet sonucu en yüksek karı sağlamayı amaçlamaktadır. Firmanın ekonomik faaliyet yaptığı yılın dönem sonunda firma elde ettiği karı sadece firmanın tüzel kişiliğine aittir. Firma bu karı genel kurul ve yönetim kurulu toplantısı yapıldıktan sonra alınan kararlar ışığında oraklara dağıtabilir. Kooperatiflerde ise bu olay kooperatife ortak olan ortakların geçimlerini ve yaptığı mesleğin ihtiyaçlarından doğan ihtiyaçları karşılamayı amaçlamıştır. Bu sebeple dönem sonunda bilançoda elde edilen dönem sonu karı rakamı kar değil gelir fazlası olarak belirtilmiştir. Kooperatifler risturn dağıtımını ortağın kooperatifle ne kadar çok işlem yapması oranına göre yapılmaktadır (Eriş ve Ulusoy, 1990).

4. GÜNÜMÜZDE KOOPERATİFÇİLİĞİN DURUMU

4.1. Dünyada Kooperatifçilik

Kooperatiflerin kurulduğu ülkelerin her birinde farklılıklar olmasından dolayı 21.’nci yüzyılda dünyada kurulan kooperatiflerin ekonomik seviyelerini belirlemek giderek zorlaşmaktadır. Bu yüzden kooperatifler hakkında kaliteli ve güvenilir olarak tahminler yapabilmek için, BM’nin 2014 yılında yapmış olduğu araştırmaya göre 145 farklı ülkeden kooperatifler ile ilgili veriler toplanıp işlenmiştir. Dünyadaki kooperatiflerin günümüzdeki durumları aşağıdaki maddelerle ortaya konulmuştur (Grace, D, 2004):

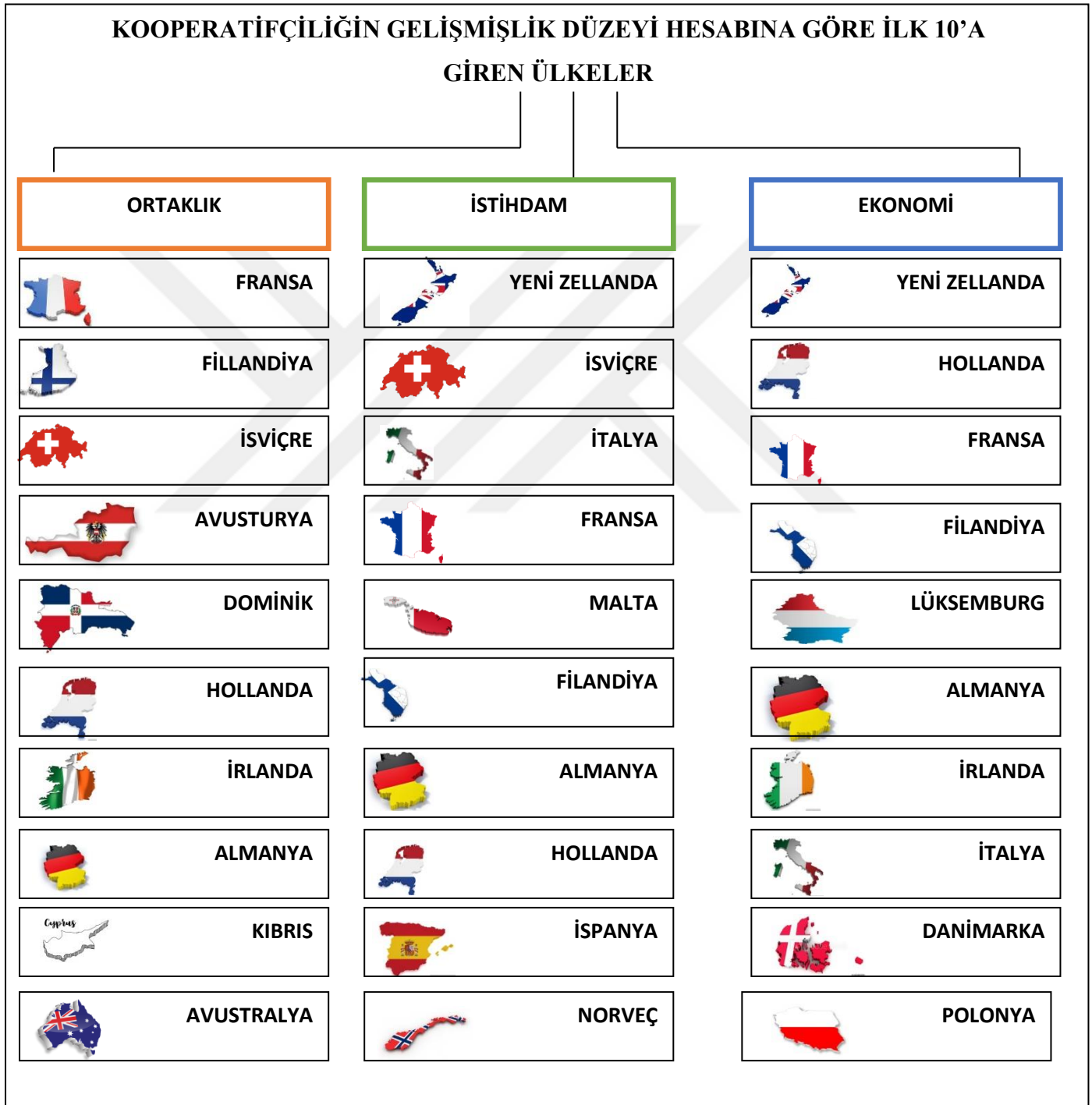
- Dünyada 21.’nci yüzyılda 1 milyon kişi kooperatif ortağı ve 2,6 milyon adet kooperatif vardır.
- Dünyada kurulu olan kooperatifler 12,6 milyon bireye iş imkanı sağlamaktadır.
  - Kurulu olan kooperatifler dünya ekonomisine toplamda bir senede üç trilyon dolar kazanç sağlamaktadır.

BM’nin 2014 yılında yaptığı bu çalışmaya göre; kooperatifçiliğin gelişmişlik seviyesi, kooperatifin bulunduğu ülke ve finansal olarak farklı ülkelerle karşılaştırmak için 3 endeks kullanmıştır. Bu endeksler şöyledir (Grace, D, 2004):

- Ülkede bulunan kooperatiflerin ortaklık oranı,
- Ülkede bulunan kooperatiflerin işe işçi alma oranı,

- Ülkede bulunan kooperatiflerin cirosudur.

Bu endekslere göre Şekil 4,1'de gösterilen kooperatifçilik gelişmişlik düzeyi sıralamasında, ilk on ülkeye yüz ölçümü olarak küçük bazı uluslar girmiş olup, genelini AB üyesi olan uluslar oluşturmaktadır. Kısaca dünyada kooperatiflerin varlığı ülke ekonomilerine katkı sağlamakta ve istihdam yaratmaktadır.

Şekil 4.1. Kooperatifçiliğin Gelişmişlik Düzeyi Hesabına Göre İlk Ona Giren Ülkeler

Kaynak: World Cooperative Monitör, 2021

Dünyada tarımı ile ilgili kooperatifleri Şekil 4. 2.'yi incelediğimizde ise Japonya ön planda bulunmaktadır. Japonya'da sektörlere göre kooperatiflerin dağılımlarını incelersek %75 oranında tarım kooperatifleri ilk sırayı almaktadır ve %11 ile tüketici kooperatifleri takip etmektedir (Zen-Noh, 2016: 45). Ciroya göre (Dolar cinsinden) World Coop Monitör'ün 2021 araştırmasına göre Zen- Noh tarım kooperatifi en büyük ciroya ve istihdama sahip kooperatifler ve şirketler sıralamasında ilk sırada yer almaktadır. Aynı araştırmada ciro/ GSYİH bakımından kişi başına düşen gelir bakımından üçüncü sırada bulunmaktadır (World Cooperative Monitor, 2021).

Kore'de tarım kooperatiflerini incelersek ülkede sırasıyla tarım, balıkçılık ve ormancılık kooperatifleri ön plana çıkmaktadır. Ciroya göre (Dolar cinsinden) World Coop Monitör'ün 2021 araştırmasında ikinci sırayı alan Nonghyup olarak bilinen Ulusal Tarım Kooperatif Federasyonu (NACF) Kore tarımının modernleşmesinde en büyük rol oynayan kurumdur. Aynı araştırmada ciro/ GSYİH bakımından kişi başına düşen gelir bakımından dördüncü sırada bulunmaktadır. NACF küçük ölçekli çiftçileri tarımsal pazarlama, bankacılık, yayım hizmetleri ve kooperatif sistemi olmak üzere çok çeşitli konularda desteklemektedir.

ABD tarımında kökleri 1920'lerae dayanan CHS INC. Tarım kooperatif yapısının ABD tarımının üzerinde büyük etkinliği vardır (CHS, 2016). CHS INC. çiftçilere tarım örgütlenmesi verimli tedarik zinciri, hukuki savunuculuk, toplumsal sorumluluk gibi konularda yardımcı olur (Chs Inc, 2021). Ciroya göre (Dolar cinsinden) World Coop Monitör'ün 2021 araştırmasında üçüncü sırayı CHS INC. kooperatifi almaktadır. Aynı araştırmada ciro/ GSYİH bakımından kişi başına düşen gelir bakımından üçüncü sırada bulunmaktadır (World Cooperative Monitör, 2021).

ABD'de bulunan Dair Farmers of America Kooperatifi ise aile çiftçilerini korumakta ve çiftçileri finanse etmektedir. Ciroya göre (Dolar cinsinden) World Coop Monitör'ün 2021 araştırmasında beşinci sırayı alan Dair Farmers of America Kooperatifi çiftçilerin ürettiği süt ve süt ürünleri konusunda şirketleşmiştir. Son olarak bu kooperatif Amerika'da süt ürünlerinde ön plana çıkmaktadır (Dfamilk, 2021).

Almanya'da tarım kooperatiflerini incelersek Almanya'da yaşayan her dört vatandaştan biri kooperatif ortağıdır. Ülkede yaşayan çiftçilerin ise bir veya birkaç kooperatife ortaklıkları bulunur (Gutierrez ve Carlos, 2005). Ciroya göre (Dolar cinsinden) World Coop Monitör'ün 2021 araştırmasında dördüncü sırayı alan BAYWA GROUP ön

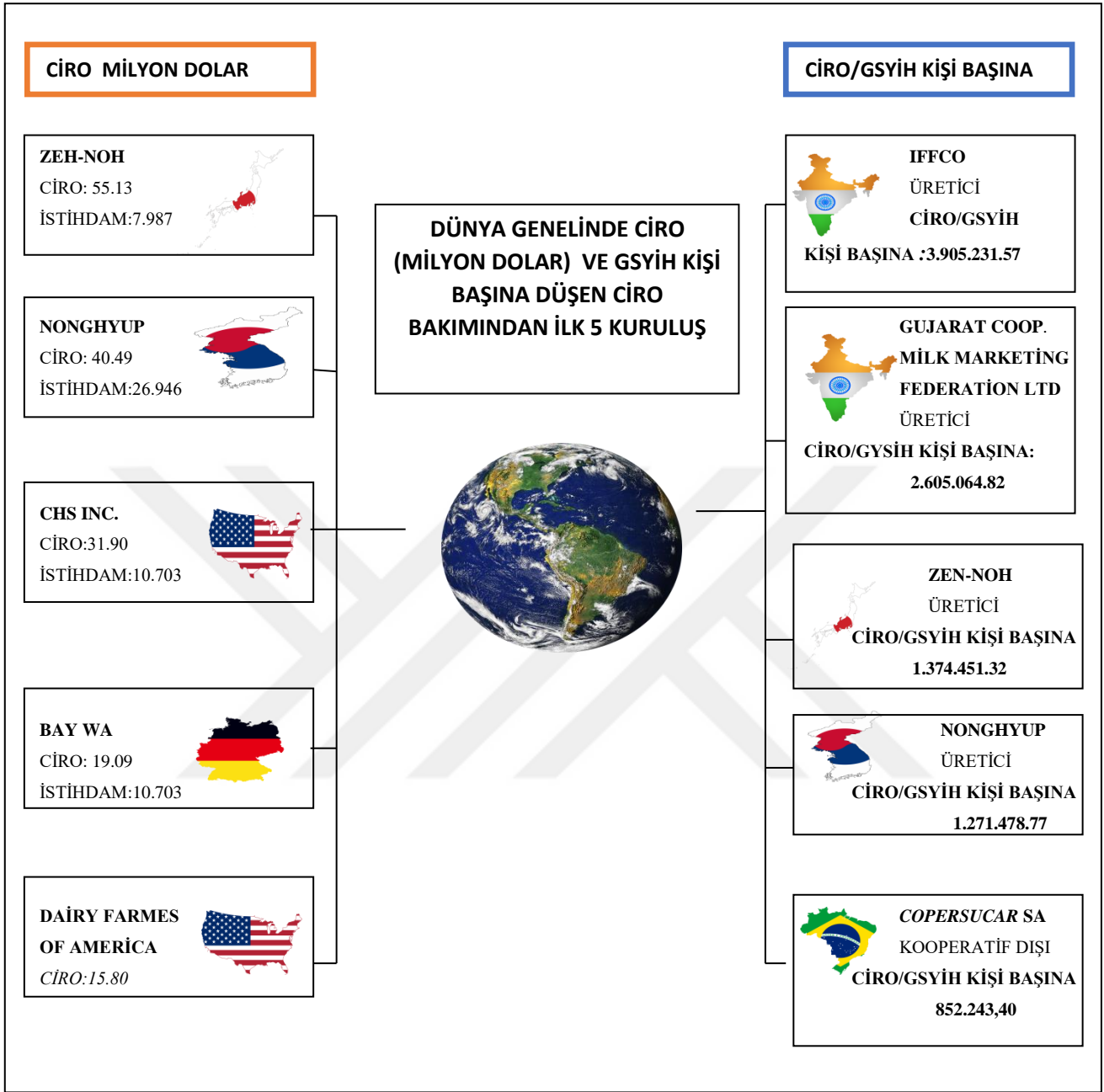
plana çıkmaktadır. BAYWA GROUP ülkede uluslararası olarak ön plana çıkan Kırsal Raiffeisen Kooperatiflerinden sonra yıldızı parlayan tarımsal bir şirkettir (World Cooperative Monitör, 2021).

Nüfusunun çoğunluğu kırsal alanda yaşanan Hindistan'ın 1967 yılında kurulan Hint Çiftçiler Gübre Birliği (IFFCO) ülkede gübre üretiminde ön plana çıkmaktadır. Bu kooperatif ülkede çiftçilerin ilk kez bir araya gelip örgütlendikleri bir kurum olarak bilinir(İffco, 2021). World Coop Monitör'ün 2021 araştırmasında ciro/ GSYİH bakımından kişi başına düşen gelir bakımından ilk sırada yer alan IFFCO ülkedeki tarımsal üretimi artırmada hükümete katkılar sunmaktadır (World Cooperative Monitör, 2021).

Hindistan'ın Gurjarat eyaletinde 1946 yılında kurulan Gurajat Coop.'leri süt ve süt ürünleri üreten çiftçilere destek vermektedir. Günümüzde ise Amul mandıra geliştirme modeli üreterek yol göstermektedir(Amul, 2021). Bu kooperatif World Coop Monitör'ün 2021 araştırmasında ciro/ GSYİH bakımından kişi başına düşen gelir bakımından IFFCO'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır (World Cooperative Monitör, 2021).

Brezilya'yı bildiğimiz samba ve futbol gibi özellikleri dışında dünyada çapında metal ürünleri, canlı hayvan ürünleri, tarım hayvanları ve ağaç ürünlerinde de popülerdir. World Coop Monitör'ün 2021 araştırmasında ciro/ GSYİH bakımından kişi başına düşen gelir bakımından beşinci sırada yer alan Copersucar SA şirketi çiftçilere ve şirketlere ülke çapında ve uluslar arası olarak depoculuk, taşımacılık konularında destek veren ülkenin en büyük şirketlerinden biridir (Copersucar, 2021).

Dünya tarımında ciro bakımından 5'e giren kooperatiflerin alt yapılarına baktığımızda örgütlenmelerini tamamlamış ve işletmecilik mantığı ile şirleşmişlerdir. Hatta bazıları uluslar arası şirketleşme boyutuna kadar ulaşmışlardır. Küresel düzeyde tarım kooperatiflerine ülkelerin önem verdikleri ve bu kooperatiflerinde hükümetlere tarımcılık konusunda üretimi artırmak için katkıda bulunmaktadırlar. Tarım kooperatifleri küresel düzeyde istihdam yaratma boyutunda ön plana çıktığı gözlenmiştir

Şekil 4. 2. Günümüzde Dünya Genelinde Ciro ve GSYİH Başına Düşen Ciro Bakımından 5 Kuruluş

Kaynak: Word Cooperative Monitör, 2021

4.2. Avrupa'da Kooperatifçilik

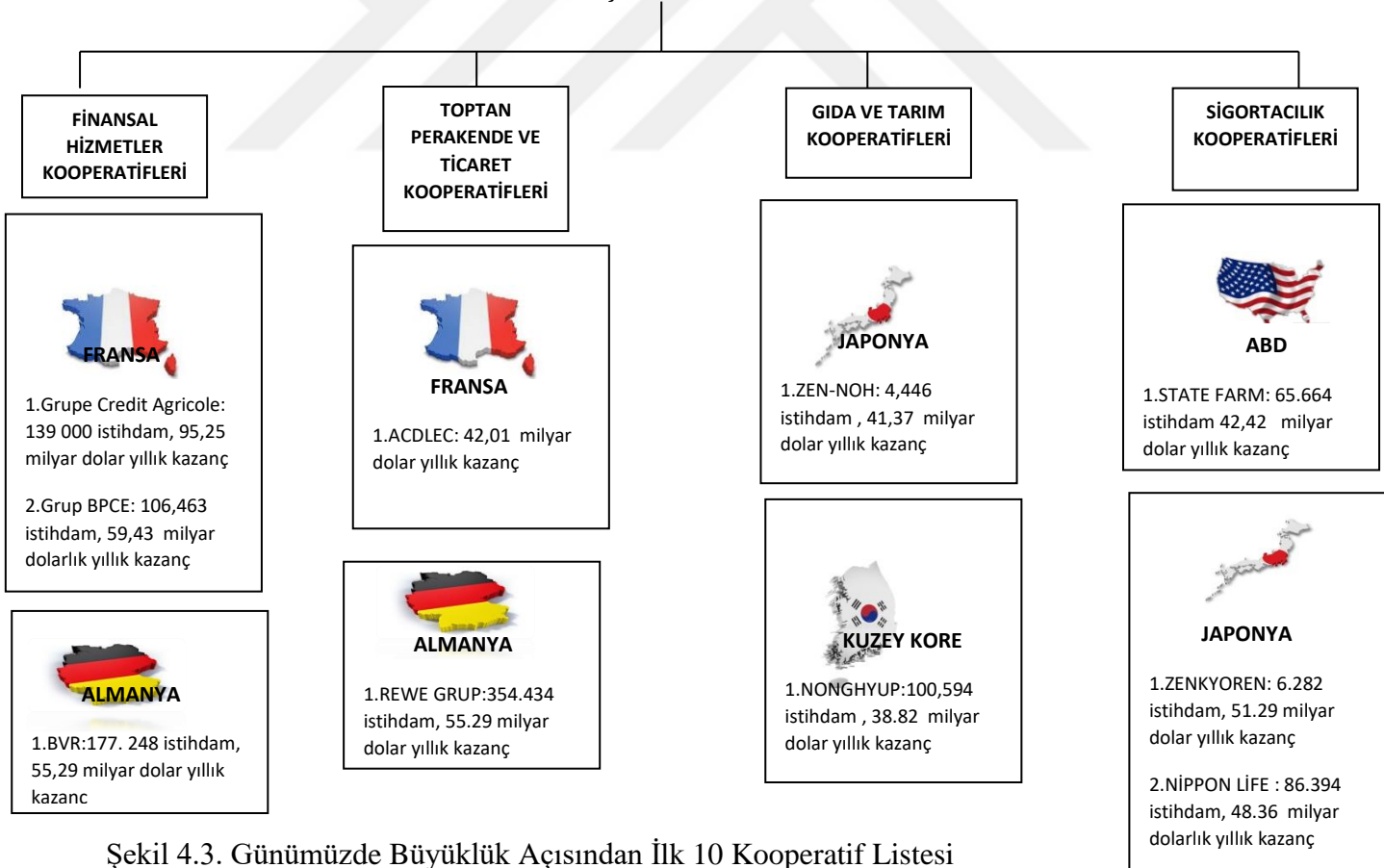
Avrupa'da kooperatifler hakkında araştırma ve yayın yapan Eurocoop'un 2015 yılındaki yayınına göre 2008 yılında Amerika kıtasında başlayan ve bütün dünyaya yayılan ekonomik krizden sonra dünyada kooperatif kurma sayıları, ortak sayılarının her geçen gün

artması kooperatifçiliğe olan ilgi seviyesinin arttığını göstermektedir. Eurocoop'un 2015 yılında yayınladığı araştırma bulgularına göre;

- 2015 yılında Avrupa'da bulunan toplam kooperatiflerin finansal hacmi 1 trilyon Euro
- 2015 yılında Avrupa'daki kooperatifler 4,5 milyon civarında bireye iş imkanı sağlamakta
- Avrupa'da bulunan kooperatiflere Avrupa nüfusunun %17'si ortaktır.

Yine bu araştırmada ülkemiz kooperatif sayısı açısından, AB ülkesi olan İtalya'dan sonra en fazla sayıda kooperatif bulunan ikinci ülke olurken, işletmecilik açısından ülkemiz daha alt sıralara kadar gerilemektedir. Avrupa'da tarım sektöründe faaliyette olan kooperatiflerin bir yıllık finansal hacmi üç yüz kırk yedi milyar Euro ile ilk sıralarda gelmektedir (World Cooperative Monitör, 2021).

GÜNÜMÜZDE BÜYÜKLÜK AÇISINDAN İLK 10 KOOPERATİF LİSTESİ

Şekil 4.3. Günümüzde Büyüklük Açısından İlk 10 Kooperatif Listesi

Kaynak: Word Cooperative Monitör, 2021

4.3. Türkiye’de Kooperatifçilik

Ülkemizde ve dünyada kooperatiflerin ana değerleri “birbirlerine yardım ve destek vermek, birey olarak sorumluluk almak ve sorumlulukları gerçekleştirmek duygusu, antidemokratik olmama, eşit olma, adaletli davranma ve birbirleri arasında dayanışma ” gibi değerleri içermektedir (Özdemir, 2016, s. 16).

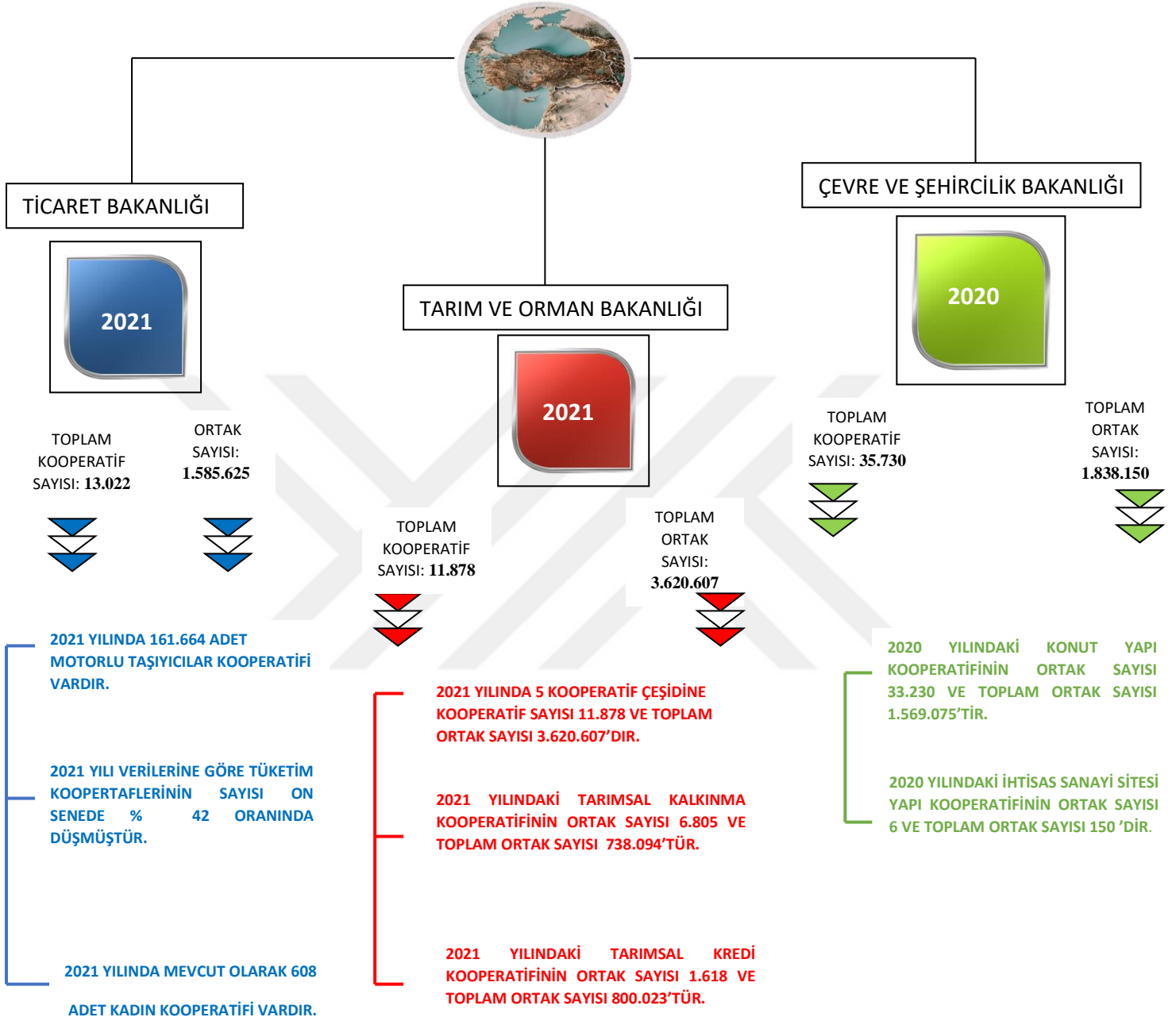
Ülkemizde kooperatifler; amaçları ya da üretim konuları yönünden değişik şekilde sınıflandırılır. Kooperatifleri türlerine göre ayırma işleminin yanında, ülkemizde 1163 sayılı kooperatifler kanununa göre kooperatifler 2 türe ayrılır.

1. Tarımsal Kooperatifler
2. Tarım Dışı Kooperatifler

Tarımsal Amaçlı Kooperatifler ise kendi içlerinde İşletme ve Ürün Pazarlama Kooperatifleri, Alım Kooperatifleri, Kalkınma Kooperatifleri, Kredi Kooperatifleri vb. biçiminde ayrılırlar (Mülayim, 1966, s. 160).

Ülkemizde T.C. Ticaret Bakanlığı, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı ve T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlıkları kendi bakanlığını ilgilendiren kooperatifleri sınıflandırmıştır. Şekil 4.4.’e göre 2021 yılında Ticaret Bakanlığını ilgilendiren 34 kooperatif türü, toplamda 13.022 kooperatif ve bu kooperatiflere bağlı 1.585.25 ortak bulunmaktadır. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığını ilgilendiren 8 Kooperatif türü, toplamda 11.878 kooperatif ve bu kooperatiflere bağlı 3.620.607 ortak bulunmaktadır. Son olarak T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 2020 yılı sınıflandırmasına göre 5 kooperatif türü, toplamda 35.730 kooperatif ve bu kooperatiflere bağlı 1.838.150 ortak bulunmaktadır.

TÜRKİYE'DEKİ KOOPERATİFLER

Şekil 4.4. Türkiye'deki kooperatifler

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Tarım Reformu Gn.Müd., Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı; Koç (2011), Turan(2002).

Çizelge 4.1'e göre ülkemizde ve dünyada 2019 yılında ortaya çıkan COVID-19 salgınına rağmen 2021 yılında T.C. Ticaret Bakanlığının verilerinde 2020 yılına göre 2001 yılında toplam 5.523 kooperatif artış olduğu ve bu kooperatiflere ait toplam ortak sayılarında 245.196 kişilik bir azalış olduğu gözlenmiştir. Ek olarak 2020 yılında T.C. Ticaret Bakanlığının yayınladığı kooperatif ve ortak sayılarıyla ilgili veri listesine, yeni kooperatif olarak Deniz Yolcu Taşıma Kooperatiflerinin 33 adet ve 55 ortak ile girdiği tespit edilmiştir. Çizelgeye göre 2021 yılında Tedarik Dağıtım kooperatifi 1 adet olarak ve 7 ortak ile girdiği gözlenmiştir. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığının verilerini incelediğimizde ise 2001 yılına göre 2021 yılında, 2.048 adet kooperatif ve bu kooperatiflere bağlı toplam ortak sayılarında 221.786 kişi artış olduğu tespit edilmiştir. Çizelgede Tedarik ve Kefalet Kooperatiflerinin bir önceki yıla göre hem ortak sayılarında hem de kooperatif sayılarında büyük azalışlar olduğu gözlenmiştir. Ek olarak T.C. Ticaret Bakanlığının yayınladığı kooperatif ve ortak sayılarıyla ilgili veri listesinde ülkemizde Basım Yayım ve İletişim Kooperatifleri ve Çocuk bakım hizmetleri Kooperatifleri bulunmamaktadır. Ülkemizde bu kooperatiflerin olmaması önemli bir eksiklik. Çizelge 4. 1. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığının verilerinde kooperatif ve ortak sayılarındaki azalışın sebebi tarımsal kalkınma kooperatifleri ve sulama kooperatiflerinde kapanan veya terkinkinde olanların sayılarının artmasından kaynaklanmaktadır. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığının kooperatif ve ortak sayıları ilgili yayınlanan tabloda, 8 kooperatif türünde ortakların belli bir kısmının ayrılmasından dolayı, toplam kooperatif ortak sayısı düşük çıkmıştır. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Çizelge 4.1'deki verilerini incelediğimizde ise 2020 yılında 2018 yılına göre toplam kooperatif sayısı 558.124 adet azalmış ve bu kooperatiflere ait ortakların 1.244.296 kişi artmış olduğu tespit edilmiştir.

Ülkemizde Çizelge 4.1.'de kooperatiflerin sayısal olarak oldukça fazla olduğu görülmektedir. Fakat kooperatifler 21 yy. da halen istenilen seviyelere gelememiş ve günümüze kadar gelen tarihsel süreçte gelişme imkânı da bulamamıştır (Kılıç, 1996, s. 39). Kooperatifçiliğin halen gelişmemesinin sebebi, kooperatifçiliğin faydalarının, kurulan kooperatifin ülke ekonomisine katkılarının, ilkelerinin ve ne tür örgütlenme yapısında bir kurum olduklarının bilinmemesi ve özümsememesinden kaynaklanmaktadır (İnan, 2006, s. 16).

Çizelge 4.1. Bakanlıklara Göre Kooperatiflerin Türleri ve Kooperatiflerin Ortak Sayıları

BAKANLIK	SIRA	KOOPERATİFLERİN TÜRÜ	2021 YILI		2020 YILI		2018 YILI		2011 YILI		2001 YILI	
			KOOP. SAYISI	KOOP. ORTAK SAYILARI	KOOP. SAYISI	KOOP. ORTAK SAYILARI	KOOP. SAYISI	KOOP. ORTAK SAYILARI	KOOP. SAYISI	KOOP. ORTAK SAYILARI	KOOP. SAYISI	KOOP. ORTAK SAYILARI
T.C. TİCARET BAKANLIĞI	1	Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi	5.429	161.674	5.441	161.699	4.406	139.887	6.784	199.460	3.425	133.739
	2	Esnaf Sanatkar Kredi ve Kefalet Kooperatifi	991	682.292	991	674.866	965	667.340	1.001	679.031	880	582.563
	3	İşletme Kooperatifi	792	113.917	752	113.333	569	102.378	611	100.696	240	44.051
	4	Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifi	631	10.268	601	9.912	509	8.582				
	5	Tüketim Kooperatifi	2.000	163.636	1.996	163.853	339	68.109	2.956	284.302	1.716	303.642
	6	Tarım Satış Kooperatifi	335	332.375	338	332.925	307	317.158	360	609.121	335	665.646
	7	Üretim ve Pazarlama Kooperatifi	537	20.360	507	18.741	225	12.379	475	21.772	235	21.827
	8	Turizm Geliştirme Kooperatifi	396	17.435	365	17.206	187	13.146	390	17.089	265	15.301
	9	Gayri Menkul İşletme Kooperatifi	304	4.994	252	4.280	130	3.199				
	10	Karayolu Yük Taşıma Kooperatifi	167	4.729	146	4.172	111	3.561				
	11	Temin Tevzi Kooperatifi	237	23.550	240	23.279	89	17.453	345	24.368	162	15.133
	12	Kadın Girişimci Üretim ve İşletme Kooperatifi	608	6.857	296	3.112	88	1.276				
	13	Eğitim Kooperatifi	62	3.118	59	3.097	43	2.838	31	2.502	16	2.133
	14	Deniz Yolcu Taşıma Kooperatifi	34	562	33	55	28	514				
	15	Küçük Sanat Kooperatifi	216	7.169	216	7.176	27	2.149	330	10.034	105	8.287
	16	Yenilenebilir Enerji Üretim Kooperatifi	45	675	45	673	21	509				
	17	Yaş Sebze ve Meyve Pazarlama Kooperatifi	29	2.953	29	2.953	16	1.816	39	3.171	14	397
	18	Hizmet Kooperatifi	44	473	28	359	14	195				
	19	Yardımlaşma Kooperatifi	18	10.032	18	10.032	12	10.004	24	16.054	7	853
	20	Tütün Tarım Satış Kooperatifi	42	12.840	42	12.840	8	2.005	64	21.487	68	33.173
	21	Pazarcular İşletme Kooperatifi	8	435	8	435	7	438				
	22	Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Kooperatifi	15	130	13	115	7	72				
	23	Elektrik Enerjisi Üretim ve Tüketim Kooperatifi	6	42	6	42	6	42				
	24	Yayıncılık Kooperatifi	21	484	21	484	4	121	30	721	20	329
	25	Sigorta Kooperatifi	5	657	5	675	3	596	3	215		
	26	Hamallar Taşıma Kooperatifi	9	620	8	618	3	288	10	547	9	320
	27	Sağlık Hizmetleri Kooperatifi	2	53	2	53	2	53				
	28	Fikri Mülkiyet Hakları ve Proje Danışmanlığı Kooperatifi	6	48	6	48	2	17				
	29	Deniz Yük Taşıma Kooperatifi	2	17	1	9	1	9				
	30	Tedarik ve Kefalet Kooperatifi	1	7	9	618	1	7	7	599	2	427
	31	Kalkınma Kooperatifi	29	216	3	115	1	7				
	32	Basın Yayın ve İletişim Kooperatifi	0	0	0	0	0	0				
	33	Çocuk Bakım Hizmetleri Kooperatifi	0	0	0	0	0	0				
	34	Tedarik Dağıtım Kooperatifi	1	7	0	0						
TOPLAM			13.022	1.582.625	12.477	1.567.775	8.131	1.376.148	13.460	1.991.169	7.499	1.827.821
T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI	1	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	6.805	737.094	6.816	745.037	6.905	758.722	8.145	842.367	4.814	646.129
	2	Sulama Kooperatifi	2.472	318.871	2.448	298.682	2.455	301.689	2.496	295.977	2.022	231.361
	3	Tarım Kredi Kooperatifi	1.618	800.023	1.625	809.725	1.625	907.233	1.791	1.082.978	2.561	1.572.174
	4	Su Ürünleri Kooperatifi	567	30.611	562	30.355	551	30.871	505	29.957	403	19.381
	5	Pancar Ekicileri Kooperatifi	31	1.397.191	31	1.382.627	31	1.409.721	31	1.642.344	30	1.575.911
	6	Tarım Satış Kooperatifi	338	332.925	338	332.935	399	533.456				
	7	Üretim Pazarlama Kooperatifi	18	939	18	938	428	18.845				
	8	Yaş Meyve ve Sebze Kooperatifi	29	2.953	29	2.953	37	3.142				
TOPLAM			11.878	3.620.607	11.867	3.603.252	12.431	3.963.679	12.968	3.893.623	9.830	3.398.827
T.C. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI	1	Konut Yapı Kooperatifi			33.230	1.569.075	9.777	447.502	54.981	1.983.757	38.826	1.712.154
	2	Toplu İşyeri Yapı Kooperatifi			1.368	103.950	660	50.815	1.808	103.185	1.129	90.058
	3	Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi			1.106	164.475	707	95.537	1.048	125.249	801	130.171
	4	Karma Sanayi Sitesi Yapı Koop.			20	500						
	5	İhtisas Sanayi Sitesi Yapı Koop.			6	150						
TOPLAM					35.730	1.838.150	11.144	593.854	57.837	2.212.191	40.756	1.932.383

Kaynak: www. Ticaret.gov.tr

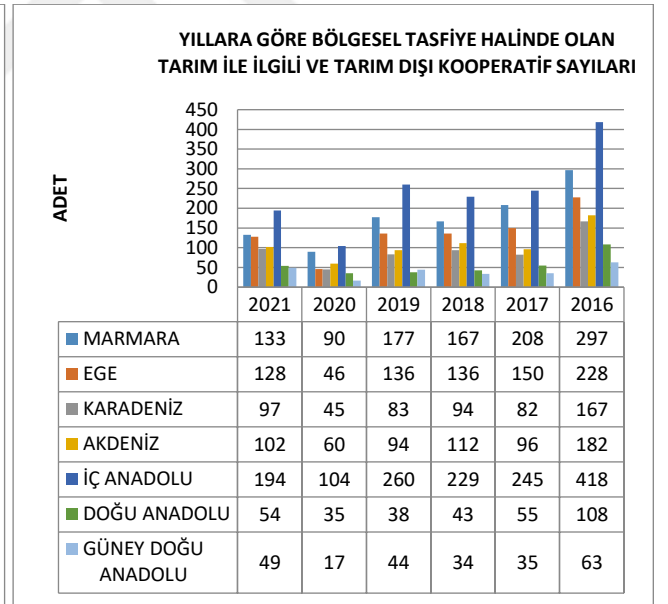
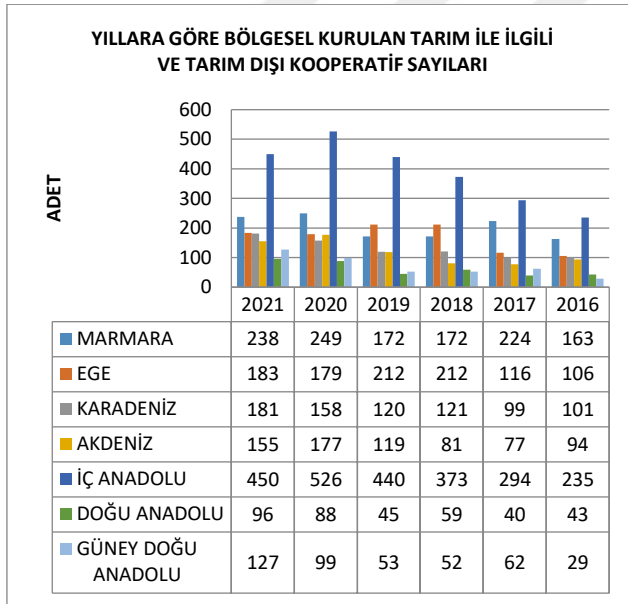
Ülkemizde kurulan kooperatiflerin gayelerinin bireyler ve politikacılar tarafından özümsemek istenilen seviyelerde gelişim göstermemesinin bir diğer nedeni de; ülkemizdeki hükümet politikalarıdır. Ayrıca sık sık olan veya oluşabilecek olan hükümet değişikliklerinden minimum seviyede etkilenecek ya da hiç etkilenmeyecek kooperatifçilik politikalarının uygulanmayarak, kooperatiflerin kendi ayaklarının üzerinde durmasının sağlanamamasından kaynaklanır (Kılıç, 1996, s. 39). Son beş on yıl içerisinde kooperatif ortaklarının, ortağı olduğu kuruluş hakkında bilinçlenmesi ve ortak davranış konusunda kendilerini geliştirmeye çalıştıkları gözlenmektedir. Örneğin, Fiskobirlik'te tarım üreticileri hükümetin yani iktidarın birlik yönetimine müdahale etmesine sert bir şekilde karşı çıkmıştır. Bu örnekten de anlaşılacağı gibi kooperatife bağlı olan ortaklar, kooperatifin kendilerine ait olduğunu savunarak, kooperatiflerin devletin tekelinde olmadığını anlamışlardır. Bu da kooperatiflerde örgütlenme bilincinin gelişmeye başladığının tespitidir (İnan, 2006, s.16).

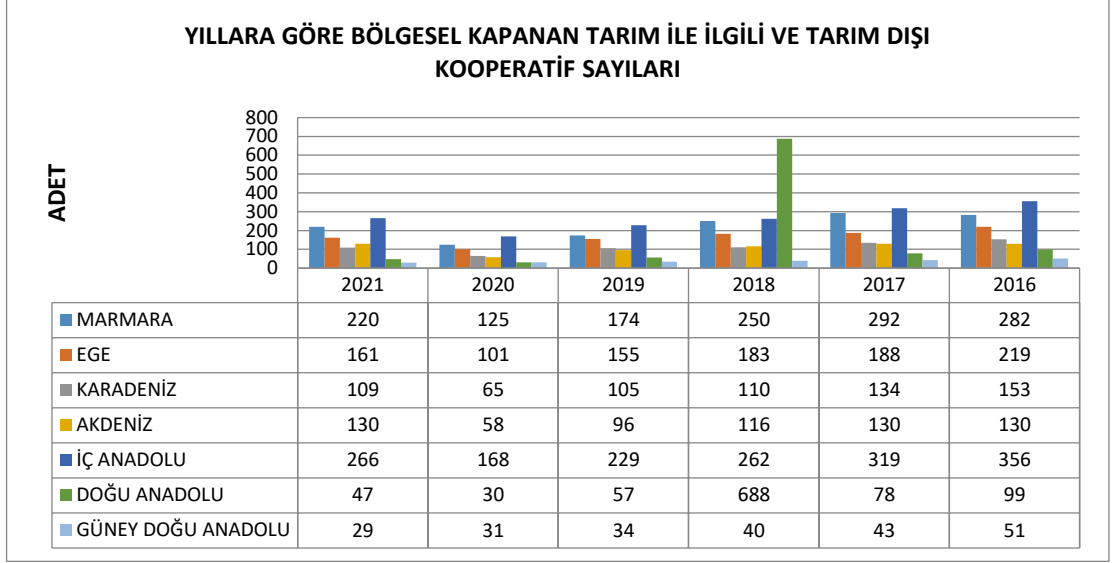
Türkiye'de 21 yy 'da kooperatifçilik saç ayağı sürekli görmezden gelinip kooperatifleri iyileştirilecek olan yeni politikalar çok az miktarda veya hiç üretilmemektedir. Kooperatiflerin günümüzde birden çok problemi bulunmaktadır (İnan, 2006, s.16). Bunlar kooperatif ortaklarının yönetimle ve kooperatif ile diyalogunun zayıf olması, kooperatiflerin diğer kooperatiflerle ilişkilerinin fazla olmaması, kooperatiflere devlet tarafından sağlanan maddi ve manevi desteğin az olması gibi problemlerdir. Ayrıca bunların yanında kooperatif ortaklarının ve yönetim kurullarının tüketicilere kooperatifin gayelerini ve ilkelerini iyi bir şekilde tanıtamaması, yerel yönetimlerin kooperatiflere sağladığı desteğin az olması gibi problemler de kooperatifçiliğin gelişmesini engellemektedir (İnan, 2006, s.16).

Ülkemizin hâlâ iktisadi yönden kalkınamamasının nedeni ise bir iktisadi büyüme aracı olarak kooperatiflerden faydalanmamasıdır (İnan, 2006, s.16). Bir ülkenin büyümesi ve kalkınması o ülkede bulunan özel ve kamu kuruluşların bir çatı altında toplanıp hep birlikte hareket etmeleriyle gerçekleşir (İnan, 2006, s.16). Sonuç olarak ülkemizde kurulan bütün kooperatifler sosyal ve iktisadi olarak ülkenin büyümesine ve kalkınmasına etkili olabilecek araçlardır (İnan, 2006, s.16).

Gelişmiş ülkeler incelendiğinde ülkelerin gelişmişliğini, özel, kamu sektörleri ve kooperatifçilik sektörünün ülkeye sağladığı sosyal ve iktisadi kaynaklar belirlemektedir. Gelişmiş ülkeler bu üç sektörün bir ahenk içinde çalışabilmesi için sürekli kısa, orta ve uzun vadeli stratejiler üretmektedirler (İnan, 2006, s.16). Ülkemizde ise kooperatifçilik bir sektör olarak görülmemektedir. Kooperatifler seneler boyunca birçok zorlukla savaşmışlar ve

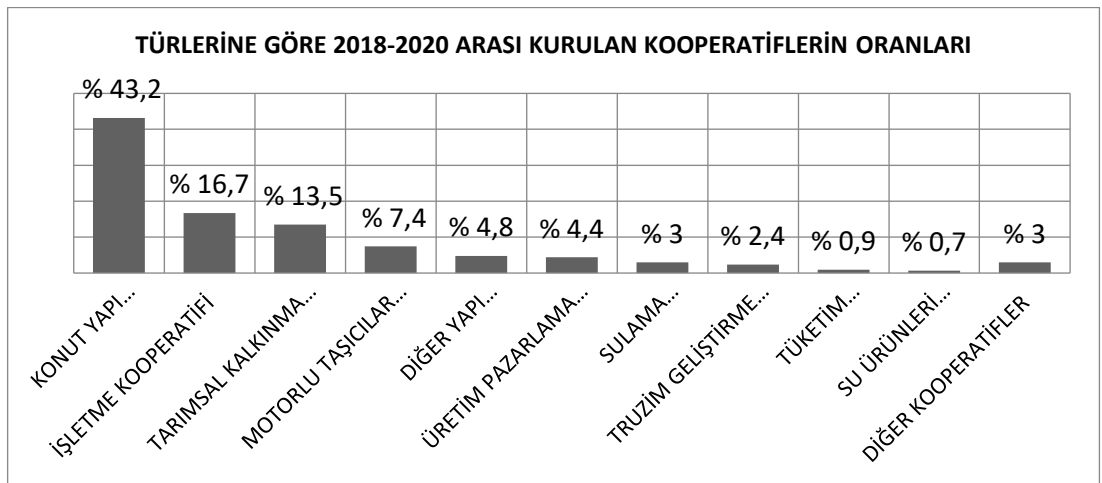
ayakları üzerinde durmaya çalışmışlardır. Bunun sebebi ise kooperatiflerin büyüyüp gelişmesi için stratejilerin oluşturulup gereken önlem ve tedbirlerin gerektiği zamanlarda uygulanmamasından kaynaklanmaktadır (İnan, 2006, s.16). Diğer önemli konu ise ülkemizin kooperatiflerin büyüyüp gelişmesi için uzun vadeli strateji ve politikaların olmayışıdır. Şekil 4.5.'te Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden alınan istatistiklere göre, son beş yılda İç Anadolu ve Ege bölgelerinde kooperatiflerin diğer bölgelere nazaran fazla olduğu görülmüştür. Son beş yılda yaşanan salgına rağmen 2019 ve 2021 yılları da dahil olmak üzere kapanan ve terkinde olan kooperatif sayılarında büyük oranlarda düşüşler yaşandığı gözlenmiştir. Ek olarak Şekil 4.5.'e göre kapanan ve tasfiye halinde olan kooperatif sayılarının en az doğu ve güneydoğu Anadolu bölgelerinde gerçekleştiği gözlenmiştir. Sonuç olarak faal olmayan ve terkinde olan kooperatiflerin mevcut veriler ışığında kooperatiflerin uzun vadeli plan ve politikalarının olmamalarından dolayı veya finansal borçlarından kaynaklandığı tespit edilmiştir. (İnan, 2006, s.16).

Şekil 4.5. Bölgesel Olarak Açılan, Kapanan ve Tasfiye Halinde Olan Kooperatif Sayıları

Şekil 4.6. derinlemesine tahlil edildiğinde, Ticaret Bakanlığının 2018-2020 yılları arasında yayınladığı KOOPBİS sisteminden alınan bilgiler ışığında, Türkiye’de kurulan kooperatiflerin oranlarına göre en çok %43,20 oranla konut yapı kooperatifleri, ikinci olarak % 16,70 işletme kooperatifleri, üçüncü olarak %13,50 oranla tarımsal kalkınma kooperatifleri rağbet görmektedir. Fakat Şekil 4.5.’te Ticaret Bakanlığının verilerine göre kooperatif ve ortak sayılarında en çok azalan kooperatif türü yine tarımsal kalkınma kooperatifleridir. Sonuç olarak bir ülkede kooperatiflerin çalışmaması veya kapanmaları demek ülke ekonomisine katkı sağlayamamaları ve ülke istihdamına katkı yapamamaları demektir. Bu durum ülke ekonomisi için arzu ettiğimiz bir durum değildir.

Şekil 4.6. Türlerine Göre 2018-2020 Arası Kurulan Kooperatiflerin Oranları

4.3.1. Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri

Ülkemizde tarımsal kalkınma kooperatifleri, kooperatifin bulunduğu köyün çevresinin var olan sosyal ve iktisadi gücünü artırmak, ürün üreten üreticinin üretim için gerekli olan araç ve gereçlerini tedarik etmek, farklı mamulleri değerlendirmek ve üretilen mamulün pazarlanması için birleşmek amacıyla kurulmaktadırlar.

Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri bin yüz atmış üç sayılı kanuna göre üst örgütlenmelerini kurmuşlardır. Tarımsal kalkınma kooperatiflerinin tarihsel sürecini incelediğimizde ise 1965 yılında Köy İşleri Bakanlığı tarafından Türkiye'deki kırsal alanların ve köylerin kalkınmasına katkı sağlayacağı düşüncesiyle kurulmuşlardır. 1965'li yıllarda Köy Kalkınma Kooperatiflerinin kırsalda ve köylerde kuruluşunu gerçekleştiren bireylere, yurt dışında bir ülkeye gitmek istediklerinde Köy İşleri Bakanlığı'nca avantaj sağlanmıştır (DPT, 1977, s. 22). Bu önceliğin amacı bireylerin birikimlerini, köylerin kalkınmasında değerlendirmesini sağlamaktır. Köy Kalkınma Kooperatif ortağı olarak yurt dışında farklı ülkelere çalışmak amacıyla giden bireyler, kırsalda Köy Kalkınma Kooperatiflerinin yurt çapında hızlı bir şekilde yayılmasına sebep olmuşlardır (DPT, 1977, s. 22). O yıllarda kurulan Köy Kalkınma Kooperatiflerinin sayısı 296'ya ve 13.053 ortağa ulaşmıştır. Köy Kalkınma Kooperatiflerinin ilk kurulduğu yıllarda bakanlıkça belirlenen amaçları aşağıdaki gibidir:

1. Kırsalda veya köyde yapılan tarımsal yöndeki faaliyetleri yönetmek, üreticilerin işyerinin verimini artırmak, işyerinin sürdürülebilirliğini sağlamak,
2. Çiftçi tarafından üretilen ürünün pazarlama faaliyetlerini devam ettirmek, pazarlama ile ilgili tesisler kurmak ve bu tesislerin aktif olarak çalışırliğini sağlamak,
3. Kooperatife ortak olanların ihtiyaçlarını karşılamak,
4. Bina ve işyeri ihtiyaçlarını gidermektir (DTP, 1972, s. 511).

Bu amaçla kurulan kooperatiflerin üretim alanlarının çok iyi tespit edilmesine dikkat edilmesi gerekmektedir. Kurulan kooperatifin ekonomik olarak hızla güçlendiği zaman, diğer kooperatifleri kendisine rakip görerek, rakip gördüğü kooperatifin ortağı hakkında spekülasyon faaliyetlerde bulunabilir. Rekabetin sıfır olduğu alanlarda ise aynı alanda çalışan kooperatiflere baskılar uygulanabileceği göz önünde bulundurulmalıdır (DTP, 1972, s. 511).

Köy Kalkınma Kooperatifleri 1971 yılında Köy-Koop birliğini kurmuşlardır. Köy-Koop tarafından kooperatif ortaklarına 1975 senesinde bin adet, 1976 senesinde iki bin iki yüz

elli adet Üniversal marka çiftçi traktörü Romanya'dan alınarak dağıtılmıştır (www.tarimorman.gov.tr). İlâveten Köy- Koop birçok ülkede temsilcilikler açmış ve Uluslararası Kooperatifler birliğine üye olarak katılmıştır. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra Köy-Koop birliği kapatılmıştır. 1980 ihtilatından sonra uzun bir süre yeni bir Köy-Koop. Merkez birliği kurulamamıştır. Faaliyet alanı ormancılık olan Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri ise ormancılıkla ilgili 7 tane bölge birliği kurabilmişlerdir. Bu kurulan bölge birlikleri 1997 yılında Başkentte Or-Koop Merkez Birliğini kurmuşlardır. 1980 askeri darbesinde kapatılan Köy- Koop. Birlikleri ise 1999 yılında Köy –Koopbir adı altında yeni bir merkez birliği kurmuştur. Fakat 2012 senesinde Köy- Koopbir ikiye bölünerek yanında Tarım –Koop. Birliği kurulmuştur (www.tarimorman.gov.tr).

1990 yılında Köy Kalkınma Kooperatiflerinin sayıları üç bin beş yüz yirmi kooperatif, bu kooperatiflere bağlı toplam beş yüz yirmi üç bin ortak, yetmiş üç üst birlik olarak tespit edilmiştir (www.tarimorman.gov.tr).

Daha önce Köy Kalkınma Kooperatifleri olarak isimlendirilen bu kooperatifler bugün Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri adıyla faaliyet göstermektedirler. 2009 yılında Tarım Köy İşleri Bakanlığının verilerine göre Tarımsal Kalkınma Kooperatif sayısı yedi bin beş yüz doksan üç adet, ortak sayısı yedi yüz doksan altı bin, üst birlik sayısı olarak seksen iki adet olarak tespit edilmiştir (www.tarimorman.gov.tr).

Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri çok iyi bir örgütlenme yapısı ve yönetim ile daha da etkin hale getirilebilir. Etkin çalışan bir kooperatif yapısı için yapılması gerek önlemler aşağıdaki gibidir (Şehirlioğlu, 1983, s. 32):

1. Ortakların oylarıyla demokratik olarak seçilen yönetimin yönetimle ilgili eksilikleri ve aksaklıkları giderilmeli,
2. Kurulan kooperatifin piyasada ürününü pazarlama etkisi ve gücü artırılmalı veya kazanılmalı,
3. Kurulan kooperatife karşı ileride oluşabilecek tehdit ve risklere karşı önleyici tedbirler alınmalı,
4. Kurulan kooperatif için iyi bir iktisadi stratejileri belirlenmeli,
5. Kooperatifte liyakat sistemi önemli bir kural olmalı ve kooperatifçilik ile ilgili eğitimlerin alınması ve verilmelerine özen gösterilmelidir.

Yukarıda sayılan 5 madde şeklindeki önlemler ana çerçevesinde, kırsalda ve köylerde yaşayan bireylerin tek çatı altına toplanarak kooperatif kurmak için birlik olmaları yerinde bir davranıştır. Birden çok farklı kişilerin bir araya gelerek çok sayıda örgüt kurmak yerine, risklere ve dış tehditlere dayalı daha güçlü ve kendi ayakları üzerinde durabilen örgütlerin kurulması halinde ülke ekonomisinin kalkınmasında kurulan kooperatiflerden beklenen gayeler gerçekleşmiş olacaktır (Şehirlioğlu, 1983, s. 32):

Çizelge 4,2’de görüldüğü gibi Tarım ve Orman Bakanlığının Mayıs 2018 yılında yayınladığı verilere göre ülke genelinde Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, toplam 6.805 adet, ortak sayısı 737.094 olduğu tespit edilmiştir. Bu rapor Aralık 2021 yılında yayınlanmıştır. Bu çizelgeye göre günümüzde her geçen gün tarımsal kalkınma kooperatiflerin sayısı giderek azalmaktadır.

Bu tez çalışmasının içeriğini oluşturan Tekirdağ İli Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri ise Çizelge 4.2. ve Şekil 4.6.’da Tekirdağ Tarım ve Orman İl Müdürlüğünden alınan verilere göre verilmiştir. Bu kooperatifler Tekirdağ ve ilçelerinde 132 adet olup ve bu kooperatiflerin 9469 ortağı bulunmaktadır. Tekirdağ’da bulunan kooperatiflerin 108 adedi TAR- KOOP. üst birliğine üyedir. Bu Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin 125’i süt- yem, 2’si meyvecilik, 1’i orman, 1’i üzüm, 1’i çam fıstığı, 1’i kuru gıda, 1’i bitkisel üretim, 1’i kiraz konusunda faaliyet göstermektedir.

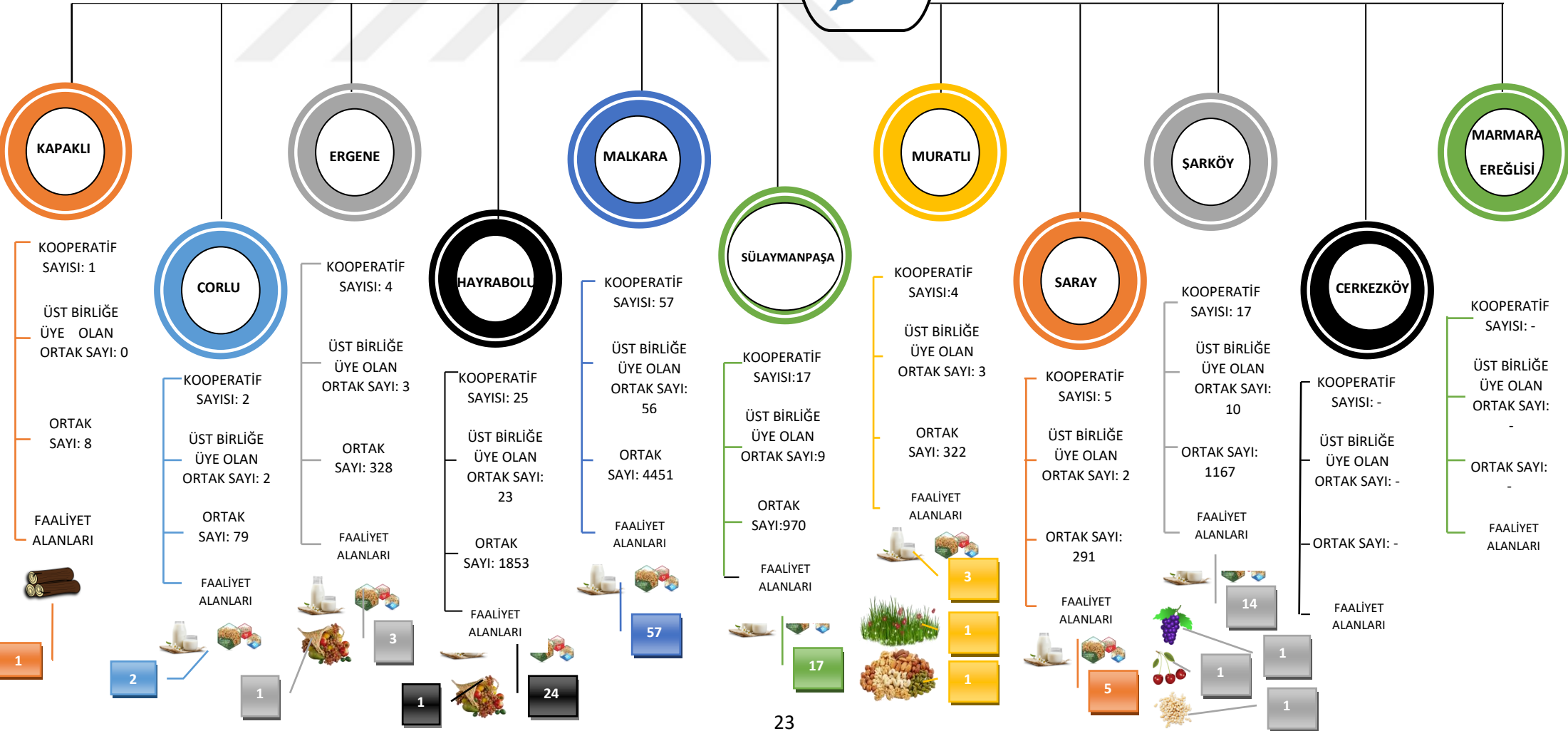
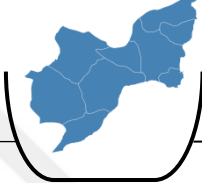
Çizelge 4.2. Türkiye’de Bulunan Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, Bölge Birlikleri ve Merkez Birlikleri Sayısı ve Ortak Sayısı

BİRİM KOOPERATİFLER			KOOPERATİFLERİN BÖLGE BİRLİKLERİ					
TÜRÜ	SAYISI	ORTAK SAYISI	TÜRÜ/ÇEŞİDİ	SAYISI	ORTAK KOOPERATİF SAYISI	ORTAK SAYISI		
TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFLERİ	6.805	737.094	Köy-Koop	14	1.423	166.444		
			Tarım	13	543	62.250		
			Hayvancılık	35	1.734	179.301		
			Ormancılık	18	951	113.146		
			Çay	5	35	65.752		
			KOOPERATİFLERİN MERKEZ BİRLİKLERİ					
			TÜRÜ/ÇEŞİDİ	SAYISI	ORTAK BİRLİK SAYISI			
			Köy-Koop	1	13			
			Tarım	1	15			
			Hayvancılık	1	36			
Ormancılık	1	28						
Çay	1	5						

Kaynak: www.tarimorman.gov.tr

Şekil 4.7. Tekirdağ'da İlçelere Göre Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Sayısı, Tar- Koop'a Üye Olan Kooperatiflerin Sayısı, Ortak Sayısı ve Faaliyet Alanları

TEKİRDAĞ'IN İLÇELERİNDEKİ KOOPERATİF VERİLERİ

Kaynak: www.tekirdag.tarimorman.gov.tr

5. TARIM İŞLETMELERİNDE UYGULANAN MUHASEBE SİSTEMİ

5.1. Tarım İşletmelerinde Uygulanan Muhasebe Sistemi

Mali ve iktisadi olarak bir yıl içerisinde yapılan işlemlerin muhasebeleştirilmesinde kullanılan teknik yöntemlerin tümü kayıt yöntemini oluşturur. Yapılan işlemleri kayıt altına alırken kullanılan kayıt yöntemi ve muhasebeleştirme şekli, ilgili mevzuat tarafından net bir şekilde belirlenir. İşletmelerin mali olarak yaptığı her işlemin düzen içerisinde ve sistematik bir şekilde defterlerde kayıt altına alınması gerekmektedir (Atabey, 2009, s.79).

Tarım sektöründe çalışan kurumlarda, kurumun iktisadi ve ekonomik büyüklüğü ne olursa olsun, çok çeşitli muhasebe sistemleri uygulanabilir. Genellikle tarımla ilgili çalışan kurumların muhasebeleri oluşturulurken sanayi işletmelerinin muhasebelerine benzetmek mümkündür. Tarım sektöründe çalışan kurumların yaptığı işlemlerin defterlere kayıt sırasında uygulanacak olan muhasebe yöntemi, muhasebecinin çözümleyip ve yorumlamak zorunda olduğu bazı kriterlere bağlı bulunmaktadır (Aktuğlu, 1972, s. 43).

Tarım sektöründe çalışan kurumların muhasebe işlemlerinin kayıt altına alınmasında, basit kayıt yöntemi ve muzaaf kayıt yöntemi (Çift Taraflı Kayıt Sistemi) olmak üzere iki yöntem vardır (Sevilengül, 2000, s. 63). Genellikle küçük ve orta ölçekte olan tarım işletmelerinde basit kayıt yöntemi kullanılır. Yani bu büyüklükteki tarım kurumlarında işletme hesabı kullanılır. Büyük ölçekte olan tarım işletmelerinde muzaaf kayıt yöntemi kullanılır. Kısacası bilanço esasına göre kayıtları yapılmaktadırlar.

5.1.1. İşletme Hesabı Esasına Göre Kayıt Yöntemi

İşletme hesabı esasına göre kayıt yönteminde tarım işletmesinin ticari olarak yaptığı işlemlerin kayıt edilmesinde iki çeşit hesap kullanılması mevzuatta göre yasaktır. İşletme hesabına göre kayıt yönteminde ticari işlemlerin kayıtları yapılırken kaydı yapan muhasebecinin fazla muhasebe bilgisi olması gerektirmediğinden, basit bir şekilde yapılmaktadır (Çetin ve Tipi, 2007, s. 66). Ek olarak bu kayıt yöntemi vergi matrahını basit bir şekilde tespit edilme imkânı sağladığından, tarım sektöründe yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Çetin ve Tipi, 2007, s. 66).

Türkiye’de çoğu kurumun kullandığı “İşletme esaslı defteri”, tek taraflı kayıt yönetim sisteminin en net özelliğidir. Basit kayıt yöntemi ile tutulan defterlerin sol kısmında

işletmenin gün gün oluşan giderleri ve alışları; sağ kısmında ise işletmenin gün gün yaptığı satışları ve dönem sonunda meydana gelen stokları kayıt edilir (Çetin ve Tipi, 2007, s. 66). İşletmenin bir faaliyet yılı (dönemi) bitiminde oluşan varlıklarının, envanter ve değerlendirilip yorumlanması yapılarak işletmenin dönem sonunda elde ettiği dönem karı veya zararı hesaplanarak bulunmaktadır (Çetin ve Tipi, 2007, s. 66). Fakat dönem içinde işletmenin yaptığı satışların ve işletme için yapılan alışların, nakitle mi? Yoksa çek ile mi? Yapıldığının hiçbir önemi bulunmamaktadır. Bu tarz işletme esasına göre yapılan muhasebe kayıt yöntemi küçük ve orta ölçekli kurumlar için uygun olmaktadır. Basit kayıt yönteminin dezavantajı yapılan kayıtların kontrol altında tutulmasına imkân vermemesidir. Bu defterleri ikinci sınıf tüccarlar tutmaktadırlar (Çetin ve Tipi, 2007, s. 66).

5.1.2. Muzaaf Kayıt Yöntemi (Çift Taraflı Kayıt)

Muzaaf kayıt yönetim sisteminde işletmenin bir gün içerisinde yaptığı mali veya iktisadi olayları ve bu olaylar sonucu oluşan işlemleri en az iki farklı hesaba yazılarak kayıt edilir (Gücenme, 2002, s. 39). Bu tür muhasebe sisteminde “ Alacaklar (Aktifler)= Borçlar (Pasifler)” mantığı işler. Alacak unsuru işletmenin bütün alacaklarını ve işletmede bulunan tüm varlıkları temsil eder. Borçlar unsurları işletme alacaklarının kurumun hangi kaynaklardan sağlandığını göstermektedir (Gücenme, 2002, s. 39). Muzaaf kayıt yöntemi ile Bilanço esasına göre mali kayıtlar yapılır. Tarım sektöründe çalışan kurumlar 1) Günlük Defter (Yevmiye Defteri), 2) Büyük Defter (Defter-i Kebir, 3) Mevcudat ve Muvazene Defter (Envanter Defteri) tutmakla yükümlüdürler (Gücenme, 2002, s. 39).

5.2. Tarım İşletmelerinde ve Kooperatiflerde Kullanılan Finansal Analiz Yöntemleri

5.2.1. Tarım İşletmelerinde Kullanılan Finansal Analiz Yönteminin Tanımı ve Amacı

Tarımsal işletmelerle ilgili yapılan finansal analizler, firmanın bir dönem içinde yaptığı faaliyetlerin sonuçlarının ne durumda olduğuna ilişkin, işletmenin ekonomik yönden gelişip gelişmediğini tespit etmek ve işletmenin elde edilen veriler ışığında geleceğe yönelik gösterebileceği eğilimleri inceleme sürecidir.

Tarım işletmelerinde çiftçinin bir dönem içerisinde yaptığı etkinliklerin hangi doğrultuda olduğunu ve bu yapılan etkinliklerin başarılı olup olmadığını ölçmede, gelecek yıllar için belirlenen hedeflere işletmenin ulaşip ulaşmadığını tespit etmede finansal analizlerden yararlanır. Dönemsel olarak planların oluşturulmasında, işletmede yol haritası

olarak oluşturulacak politikalar konusunda, tarım işletmesinin faaliyetlerinde hataların önüne geçilmesinde ve oluşabilecek problemlerin tespiti için yönetsel karar almada yapılan finansal analizlerin sonuçlarından elde edilen verilerden yararlanır.

5.2.2. Tarım İşletmelerinde Yapılan Finansal Analiz Yöntemlerinin Çeşitleri

Finansal analiz yöntemleri kendi içinde üç farklı şekilde sınıflandırılır. Bunlar (Çabuk ve Lazol, 2009):

1. Tarım işletmelerinde yapılan finansal analiz yönteminin gayesine göre sınıflandırma
2. Tarım işletmelerinde yapılan finansal analiz yönteminin vaziyetine göre sınıflandırma
3. Tarım işletmelerinde yapılan finansal analiz yönteminin niteliğine göre sınıflandırma

5.2.2.1. *Tarım İşletmelerinde Yapılan Finansal Analiz Yönteminin Gayesine Göre Analiz Türleri*

İşletmenin gayesine göre yaptığı analiz türü kendi içerisinde üçe ayrılmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibidir:

İşletme yönetiminin yaptığı analiz: Her işletmenin kendi içerisinde yaptığı analiz; tarım işletmesinde bulunan alt ve üst yöneticilerine işletmenin durumu ile ilgili farklı konularla lüzumlu olan verilerin oluşturulmasını sağlamaktadır. Toplanan bu veriler ışığında işletmenin ileri dönemleri ile ilgili yönetsel olarak alınacak kararlara yol haritası çizmek için yapılan bir analiz türüdür (Akdoğan ve Tenker, 2007).

Bu analiz türü bir dönem içerisinde kurumun yaptığı faaliyetlerin başarı düzeylerini ölçmek, kurumun faaliyet dönemi içerisinde ulaşmak istediği hedeflerin denetimini yapmak, faaliyet dönemi içerisinde oluşan negatif sonuçların sebeplerini tespit etmek ve araştırma yapmak, kurumun geleceğe yönelik kararlar alabilmesi gayesiyle yapılan bir analiz türüdür (Burucu, 2009).

İşletmeye yapılacak olan yatırımın analizi: Tarım işletmeleri için yapılan bu analiz türü mevcut bulunan kurumun ortakları ile kuruma gelecek yıllarda ortak olmak isteyenler ve kuruma uzun zamanlı nakit akışı sağlayan ve iktisadi olarak fon sağlamayı düşünmekte olanlar ile yapılır (Çabuk ve Lazol, 2009).

İşletmeye yapılan kredi analizi: Kurumla kredi konusunda ilişkili olan veya ilişkili olmayan bireylerin kurumun risk düzeyini belirlemede ve tespit edilen sonuçların değerlendirilmesi sonucunda alınacak olan kredi kararlarında oluşabilecek risk seviyesini en düşük seviyede tutmak amacıyla yapılır (Tutar, 2007).

5.2.2.2. Tarım İşletmelerinde Yapılan Finansal Analiz Yönteminin Vaziyetine Göre Analiz Türleri

Bu analiz türü iki gruba ayrılır. Bunlar:

Kurum içi analiz: Kurum içi analizde kurumun bütün gelir- gider tabloları, bilançolarından yararlanılır (Akdoğan ve Tenker, 2007). Yararlanılan bu belgelere ek olarak kurumda bulunan bütün belgeler ve bilgilerden yararlanılır. Belgelerden ve bilgilerden yararlanılarak yapılan bu tür analizde, kurumun ne kadar verimli çalıştığı, kurumun dönem içerisindeki karlılık düzeyi, kurumun finansal ve mali olarak yapıları en ince ayrıntısına kadar elde edilen bilgiler doğrultusunda yapılır (Akdoğan ve Tenker, 2007).

Kurum dışı analiz: Bu analiz türü kurum dışından üçüncü kişiler aracılığı ile yapılmaktadır. Bu analizi yapan bireyler sadece kurumun verdiği bilgiler ve raporlar doğrultusunda analizi yapmak zorunda kalmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 2007).

5.2.2.3. Tarım İşletmelerinde Yapılan Finansal Analiz Yönteminin Niteliğine Göre Analiz Türleri

Bu analiz türü iki gruba ayrılmaktadır. Bunlar:

Kurumlarda yapılan statik analiz türü: Tarımsal işletmenin belirli dönemlerdeki finansal tablolarında oluşan faktörleri, mevcut döneme ait finansal tabloda bulunan verilerin birbirleriyle arasındaki bağlantıyı tespit etmek için yapılan analiz türüdür (Poyraz, 2008). Kurumlarda yapılan statik analiz türünün diğer adı dikey analiz olarak bilinmektedir. Bu analiz türü genellikle oransal ve yüzdesel olarak yapılmaktadır (Tutar, 2007).

Dikey olarak yapılan analiz türü: Kurumlarda yapılan dikey analiz işletmenin belirli döneminde oluşan gelir- gider tabloları ve bilançolarındaki hesap gruplarının birbirleriyle etkileşimlerini tespit ederek, bazı formüller vasıtasıyla hesaplanıp yorumlanmasına dayanmaktadır (Çabuk ve Lazol, 2009). Bir sonraki cari dönemde değil de mevcut dönemdeki bir hesabın veya hesap grubunun, bir başka mevcut cari dönemdeki hesap ile

karşılaştırılmasına dikey olarak yapılan analiz türü denir. Kurumların dikey analizi 2 grupta incelenir (Poyraz, 2008). Bunlardan ilki cari dönemdeki hesapların kendi grupları içindeki payı, ikincisi mevcut cari dönem içindeki net satışlar payı olarak hesaplanır. Bu iki yöntemin formülleri aşağıdaki gibidir:

Çizelge 5.1. Dikey Grup Analiz Formülleri

$\text{Hesapların Grup İçerisindeki Payı} = \frac{\text{Hesap Kaleminin Tutarı}}{\text{Hesap Kalemin İçinde Bulunduğu Grubun Toplamı}} \times 100$
$\text{Cari Dönemdeki Net Satışlar İçerisindeki Payı} = \frac{\text{Hesap Kaleminin Tutarı}}{\text{Cari Dönemdeki Net Satışlar}} \times 100$

Kaynak: www.anadoluuniversitesi.com

Kurumlarda yapılan dinamik analiz türü: Dinamik analiz türü mevcut dönem içerisinde bulunan verilerin, bir önceki dönemlerde toplanan veriler ile birbiri içerisinde karşılaştırma yaparak, kurumun iktisadi olarak daha cari dönem yılı başlamadan önce hedeflediklerini gerçekleştirip gerçekleştirmediğini tespit etmek amacıyla kullanılır. Ek olarak kurumun cari dönemleri arasındaki artış ve azalışları ortaya koymaya yaramaktadır. Bu analiz, eğilim analiz ve yatay analiz yöntemleriyle yapılmaktadır (www.acikders.ankara.edu.tr).

Trend (eğilim yüzdeleri) analiz yöntemi: Kurum bu analiz yöntemini, geçmiş cari dönemlerindeki iktisadi tabloları inceleyerek elde edilen verilerden hareketle, gelecek cari dönemlerindeki finansal durumlarını tahmin etmek ve açıklamak gayesiyle yapılır. İşletmenin yaptığımız analizler sonucunda elde ettiği azalış veya artış eğilimlerinin yönü ve miktarı ile ilgili durumları tespit ederek, bazı teşhislere ulaşabilmek için bu analiz yöntemi kullanır. Kurumlar eğilim yüzde analizlerini iki şekilde yapabilmektedirler (www.dalifinans.com). Bunlar baz yıla göre eğilim yüzdeleri analizi ve bir önceki yıla göre eğilim yüzdeleri analizidir. Bu analizlerin formülleri aşağıdaki gibidir:

Çizelge 5.2. Eğilim Yüzdeleri (trend) Analizi Formülleri

$\text{Baz Alınan Seneye Göre Eğilim Analizi} = \frac{\text{Baz Alınan Yılda Seçilen Hesap Kaleminin Tutarı}}{\text{Baz alınan Yılın Rakamı}} \times 100$
$\text{Bir Önceki Cari Döneme Göre Eğilim Analizi} = \frac{\text{Cari Dönem Rakamı}}{\text{Bir Önceki Cari Dönem Rakamı}} \times 100$

Kaynak: www.dalifinans.com

Kurumlar için yapılan yatay analiz yöntemi: Karşılaştırmalı Tablolar Analizi yöntemi iki veya daha çok cari yıllara ait finansal olarak elde edilen sonuçların birbiriyle karşılaştırılması işlemine denir (www.anadoluuniversitesi.com). Karşılaştırılması yapılan cari yıllarda hesap kalemleri arasındaki azalışlar ve yükselişler yüzdesel değişim olarak incelenmektedir. Yapılan analizler sonucunda yorumlama yapılır ve bu yönteme yatay analiz yöntemi denir. Bu yöntemin formülü aşağıdaki gibidir.

Çizelge 5.3. Yatay Analiz Formülleri

$\text{Kurumlar İçin Yapılan Yatay Analiz Yöntemi} = \frac{T2 - T1}{T1} \times 100$
T1= Temel yıl
T2= Bir sonraki cari dönem

Kaynak: www.anadoluuniversitesi.com

5.3. Rasyo Analiz Yöntemleri

Yapılan analizler sonucunda elde edilen verileri çok daha hızlı olarak ve çeşitli yönlerden değerlendirmek ve yorumlamak için kullanılan bir analiz yöntemidir (Akdoğan, 1982, s. 20). Bu analiz, kurumun mevcut dönem içinde biriktirdiği likiditesi, mevcut cari dönem içinde yaptığı faaliyetlerin etkinlik seviyeleri, kurumu finansal olarak değerlendirmek

ve cari dönem içinde elde edilen verileri karlılık veya zararlılık açısından değerlendirmek, aynı sektörde çalışan diğer kurumlar ile kurumun durumunu karşılaştırmak için veriler elde etme amacıyla rasyo analiz yöntemi kullanılır. Rasyo analiz yöntemi kendi içinde 3 farklı orana ayrılır (Akdoğan, 1982, s. 20).

5.3.1. Kurumun Cari Dönemdeki Likidite Oranları

Bu yöntem aslı itibarıyla kurumun yaptığı kısa vadeli borçlanmanın ne kadarını ödeyebilecek durumda olduğunu tespit etmek ve kurumun kasasında bulunan sermayenin bu borcu ödemeye imkânı olup olmadığını tespit etmek için kullanılan bir analiz yöntemidir. Bu borçları ödemek için iki çeşit rasyo yöntemi kullanılmaktadır (Akgüç, 1984, s. 160).

Cari rasyo yöntemi: Kooperatifin mevcut dönemler içerisinde bulunan dönen varlıkların kısa vadeli borçlanma oranıdır. Kısaca kooperatifin mevcut dönemler içerisindeki kapasitesini gösterir. Cari oran kooperatifin mevcut dönem içerisinde yaptığı kısa vadeli borçlarının ne kadarını dönen varlıklar kalemi ile karşıladığını bize gösterir. Örneğin cari oran her 100 TL'lik yapılan kısa vadeli borca karşılık gelen dönen varlıklarda kaç TL'lik varlığın olduğunu gösterir (Akdoğan ve Tenker, 1992 , s.366).

Asit- test rasyo yöntemi: Diğer adı likidite oranı olarak bilinen asit- test rasyo yöntemi kooperatifin mevcut dönem içerisindeki hazır değerler kalemi ile hızlı bir şekilde hazır hale gelebilecek olan değerlerin, kooperatifin mevcut dönem içinde yaptığı kısa vadeli borçları ödeme oranını göstermektedir. Hesaplama sonucu elde edilen oranın 1.00'den büyük olması arzu edilmektedir (Akdoğan ve Tenker, a.g.e., s.613.).

Nakit rasyo yöntemi: Kooperatifin bir cari dönem içinde yaptığı kısa vadeli borçları para veya varlıklarla ödeyebilme oranını gösterir. Hesaplama sonucu elde edilen oranın 1.00'den büyük olması arzu edilmektedir (Akdoğan ve Tenker, 1992 , s.366).

Stok bağımlılık rasyo yöntemi: Kooperatifin mevcut dönem içerisinde yaptığı kısa vadeli borçlanmalarını ödeyebilmesi için elinde bulunduğu stoklarının ne kadarını satması gerektiğini gösterir. Ek olarak bu oran stoklar kaleminin yüzde kaçını kadarının kooperatifin mevcut dönem içerisinde cari olmayan kaynaklarla karşılanmaya çalışıldığını gösterir. Yapılan analizler sonucu bulunan bu oran değerlerinin fazla yüksek çıkması kooperatifin mevcut dönemdeki stok bağımlılık oranının stoklara bağlı olduğunu gösterir. (Akgüç, 1984, s. 161).

5.3.2. Etkinlik Rasyoları

Etkinlik rasyoları kooperatifin cari dönem içindeki varlıklarının ne kadarını etkin olarak kullanıp kullanmadığını tespit ve analiz için bilgileri veren rasyolardır. Etkinlik rasyoları 7 gruptan oluşmaktadır.

Kurumun maddi duran varlıklarının devir hızları rasyosu: Bu rasyo oranı, üretim firmalarını kapasite büyüklüğünü ve bu kapasitenin kullanma oranını gösterir. Hesaplanan oranın verisinin yüksek çıkması işletmenin büyük miktarlarda ürün ürettiğini ve ürettiği ürünü satarak satış geliri elde ettiğini gösterir (Akgüç, 1984). Hesaplanan oranın verisinin düşük miktarda çıkması ise işletmenin düşük miktarlarda ürün ürettiğini ve gerekli olmayan yatırımlar yapıldığını gösterir (Akgüç, 1984).

Alacakların devir hızı rasyosu: Alacakların Devir Hızı Rasyosu, işletmenin piyasadan alacaklarını bir yıl içerisinde kaç defa alabildiğini tespit etmeye yarar (Akgüç, 1984). Bu rasyonun oranlarının artması işletmenin alacaklarını kısa vadede aldığını gösterir. Oranın düşmesi ise işletmenin alacaklarının likidite değerinin düştüğü anlamına gelmektedir (Akgüç, 1984).

İşletmenin alacaklarının ortalama alma süresi rasyosu: İşletmenin bir yıl içinde piyasadan alacaklarını kaç kere alabildiğini göstermektedir (Akgüç, 1984).

İşletmenin stok devir hızı rasyosu: Kurumun stoklarını 360 gün içerisinde kaç kere nakite çevirebildiğini gösterir (Akgüç, 1984).

İşletmenin stok dönüşüm devir hızı: Kooperatifin stoklarını 360 gün içerisinde kaç kere değiştirebildiğini gösterir (Akgüç, 1984).

İşletmenin aktif varlıklarının devir hızı rasyosu: Kooperatifin elinde bulunduğu aktif varlıkların ne kadarını etkin bir şekilde paraya çevirebildiğini gösterir. Oranın yüksek olması iyi bir durumdur (Akgüç, 1984).

İşletmenin cari dönem içerisinde yaptığı ticari borçların devir hızı rasyosu: Bu rasyo cari dönem içerisindeki ticari borçlarını kaç kere ödeyebildiğini gösterir. Oranın yüksek olması iyi bir durumdur (Akgüç, 1984).

5.3.3. İşletmenin Finansal Yapı Rasyoları

Kooperatifin uzun süreli olarak zorunlu olduğu yükümlülüklerini ödeyebilme kapasitesini, işletmenin elinde bulunan varlıklarını finanse edebilme yöntemlerini tespit etmek için kullanılır. İşletmenin finansal yapı rasyoları 7 gruptan oluşmaktadır (Akgüç, 1984).

Finansal kaldıraç rasyosu: Finansal kaldıraç oranı kooperatifin mevcut dönemdeki borçlarla ne kadarını varlıkları ile desteklediğini gösterir. Yapılan hesaplama sonucunda bulunan oranın yüksek seviyede olması kooperatifin saptırıcı biçimde nakdi olarak desteklendiğini ve kurumda mevcut dönem içerisinde bulunan borçlarını ödemede güçlük çekeceğini göstermektedir (Akdoğan ve Tenker, 1992, s.372). Elde edilen oranın %50 olması gerekmektedir. Oran yüzde elliden fazla olursa kooperatifin borçlanma miktarının yüksek olduğunu gösterir (Akgüç, 1984).

İşletmenin mali olarak yeterlilik rasyosu: Kooperatifin iktisadi olarak borçlanma yaparak sağladığı kısa vadeli yabancı kaynaklar ile kooperatif ortaklarının ortaya koyduğu sermaye miktarı arasındaki bağlantıyı göstermektedir. Kısaca bu oran kooperatifin mevcut dönemdeki özsermaye ile kooperatifin kısa vadeli yabancı kaynaklar kaleminin arasındaki oranın uygunluğunu tespit etmeye yarar (Akdoğan ve Tenker, 1992, s.374). Elde edilen rasyo oranının 1.00'den yüksek seviyede olması tercih edilmektedir. Elde edilen oranların yüksek seviyede olması demek, kooperatifin dışındaki bireylerden borç almadığını gösterir (Akgüç, 1984).

İşletmenin iç kaynaklar rasyosu: Bu rasyonun ödenmiş sermayeye eklenmesi ile kooperatifin cari dönem içindeki faaliyetleri sonucunda oluşturulan bilançodaki öz kaynakları tespit edilerek, ölçülmesi için kullanılmaktadır. Rasyo oranının düşük olması demek kooperatifin yapacağı faaliyetlere iç finansman ayıramadığını gösterir.

İşletmenin sürekli sermayenin bağımlılık rasyosu: Kuruma devamlı sermaye için gereken finansmanın hangi seviyede olduğunu gösterir.

İşletmenin maddi duran varlıklarının / öz sermayeye oranı rasyosu: Bu oran, Kooperatifin cari dönem içindeki öz kaynaklarının kooperatifin maddi duran varlıklarına fon sağlayıp sağlayamadığını tespit eder. Rasyo değerinin yüzde yüzün altında olması demek kurumda yetersiz öz kaynak olduğunu gösterir.

İşletmenin borç kalemi/ sermaye oranı rasyosu: Kurumun cari dönem içerisinde yaptığı borçlanma miktarlarının, öz kaynaklar içindeki karşılama oranını tespit eder. Bulunan rasyo oranın 1,00'den az olması tercih edilir.

İşletmenin Duran Varlıklarının/ Sürekli Sermayeye Oranı Rasyosu: Kooperatifin mevcut dönem içindeki duran varlıklarının ne kadarının sürekli sermaye ile karşılandığını göstermektedir. Elde edilen oranın 1.00'den yüksek olması tercih edilir.

5.3.4. İşletmenin Karlılık Rasyoları

Kurumun mevcut dönem içinde kazandığı kar oranlarının istenilen düzeyde olup olmadığını, kurumun cari dönem içerisindeki elde ettiği net karın hangi kaynaklardan elde ettiğini tespit etmek için kullanılmaktadır.

5.3.4.1. İşletmenin Bir Yıl İçerisinde Elde Edilen Dönem Karı İle İşletmede Bulunan Sermaye Miktarı Arasındaki İlişkileri Gösteren Rasyolar

Dönem karının işletmenin öz sermayesine oranlanması: Kurumun, cari dönem içinde kuruma yaptığı yeni yatırımlardan kazandığı brüt kazançtan, ücretler ve faiz giderleri çıkarılarak geriye kalan kazancın, iş için harcanan sermaye miktarına bölünmesiyle elde edilir (Gibson, 1995).

İşletmenin bir yıl içerisindeki vergiden önceki kar miktarı / işletmenin öz kaynak miktarı: Bu oran analizinde kurumun mevcut dönem içinde oluşan vergiden ayıklanmış olan kar miktarının, mevcut dönem içinde topladığı öz kaynaklar içerisindeki payını bulmak için kullanılır (Gibson, 1995).

İşletmenin ekonomik rantabilitesi: Kurumun cari dönem içerisinde elde ettiği kaynakları etkin olarak kullanıp veya kullanmadığını tespit etmek için kullanılır. Hesaplanan rasyo oran miktarının yüksek olması arzu edilir (Gibson, 1995).

İşletmenin bir yıl içerisinde yaptığı net kar miktarı/ işletmenin mevcut dönemde elinde bulunduğu varlıkların toplamı: İşletmenin bir yıl içerisinde yaptığı net kar miktarının, işletmenin mevcut dönemde elinde bulunduğu varlıkların toplamına göre karlı yapıda olup olmadığını gösterir (Gibson, 1995).

İşletmenin yaptığı faaliyetler sonucu elde ettiği kar/ işletmenin faaliyeti yaparken kullandığı asıl varlıkların oranı: Bu oran kooperatifin maddi kazandığı toplam kar miktarının dönen varlıklar kalemi ile mukayesesini sağlamak için kullanılır (Brealey, 1999).

İşletmenin birikimli kümülâtif karlılık oranı: Kurumun 1 yıldan fazla karlılık oranını gösterir. Hesaplanan rasyo miktarının yüksek olması arzu edilir (Brealey, 1999).

5.3.4.2. İşletmenin Dönem İçerisinde Elde Etiği Kar Miktarı İle İşletmenin Ürettiği Ürünlerin Satışları Arasındaki İlişkileri Gösteren Rasyolar

Brüt satış rantabilitesi: Kooperatifin cari dönem içindeki ürettiği ürünlerin satışı ile oluşan maliyetler arasındaki payını (marjını) yansıtan net satışlar içerisindeki brüt satış karının önemlilik düzeyini göstermektedir (Akdoğan ve Tenker, 1992, s.634). Bulunan oranın düşük olması kooperatifin aleyhine bir durum olduğunu gösterir. (Brealey, 1999).

İşletmenin yaptığı faaliyetlerin karlılık oranı: İşletmenin mevcut dönem içerisinde yaptığı ana faaliyetlerdeki karlılık marjını gösterir (Brealey, 1999).

İşletmenin cari dönem içerisindeki karlılık oranı: Kurumun mevcut dönem içinde ürettiği ürünlerin satışlarından elde ettiği hâsılat miktarının ne kadarını, kurumun ortaklarına kaldığını belirlemeye yarar (Brealey, 1999).

İşletmenin dönem içerisinde yaptığı ürünlerin net satış maliyeti / işletmenin net satışlar miktarı: Bu oran kurumun ürettiği mamullerin satışlarından kaynaklanan maliyetlerin, net satışlar içerisindeki miktarını tespit etmek için kullanılır. (Brealey, 1999).

İşletmenin dönem içerisinde yaptığı faaliyetlerin gideri/ işletmenin net satışlar kalemi: Kurumun mevcut dönem içinde gerçekleştirdiği faaliyetlerden kaynaklanan giderlerin, kurumun net karı üzerindeki marjını gösterir (Brealey, 1999).

İşletmenin faiz gideri kalemi/ işletmenin net satışlar kalemi: Kurumun finansal olarak finans kuruluşlarından kredi alıp veya alamayacağını gösterir (Brealey, 1999).

Mali rantabilite: Kuruma ortak olan ortakların maddi olarak kuruma destek sağlayıp veya sağlamadığını gösterir (Brealey, 1999).

Yukarıda açıklaması yapılan Rasyo analiz yöntemlerinin formülleri Çizelge 5.4'teki gibidir (Brealey, 1999).

Çizelge 5.4. Rasyo Analizinde Kullanılan Formüller

Rasyolar	Formül
1.LİKİDİTE ORANLARI	
a. Cari Oran:	$\frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$
b. Likidite Oranı (Asit -Test oranı):	$\frac{(\text{Dönen Varlıklar} - \text{Stoklar})}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$
c. Nakit Oranı:	$\frac{\text{Hazır Değerler} + \text{Menkul Kıymetler}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$
d. Stok Bağımlılık Oranı:	$\frac{(\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar} - (\text{Hazır Değerler} + \text{Menkul Kıymetler}) + \text{Ticari Alacaklar} + \text{Diğer alacaklar})}{\text{Stoklar}}$
2. FİNANSAL YAPI ORANLARI	
a. Mali (Finansal) Kaldıraç:	$\frac{\text{Yabancı Kaynaklar}}{\text{Varlıkların Toplamı}}$
b. Mali Yeterlilik Finansman:	$\frac{\text{Öz Kaynaklar}}{\text{Yabancı Kaynaklar}}$
c. Oto Finansman (iç Kaynaklar):	$\frac{\text{Yedekler (kar)}}{\text{Ödenmiş Sermaye}}$
d. Devamlı Sermayenin Bağımlılık Oranı:	$\frac{\text{Stoklar} + \text{Ticari Alacaklar} - \text{Ticari Borçlar}}{\text{Uzun Vadede Yabancı Kaynaklar} + \text{Öz Kaynaklar}}$
e. Maddi Duran Varlıklar / Öz Sermaye:	$\frac{\text{Maddi Duran Varlıklar}}{\text{Öz Sermaye}}$
f. Borç /Sermaye oranı:	$\frac{\text{Kısa ve Uzun vadeli borçlar}}{\text{Öz kaynaklar}}$
g. Duran varlıklar / Devamlı Sermaye oranı:	$\frac{\text{Duran varlıklar}}{(\text{Uzun vadeli yabancı kaynaklar} + \text{öz kaynaklar})}$

Rasyolar	Formül
3.KARLILIK ORANLARI	
1) Kar ile sermaye arasındaki ilişkileri gösteren oranlar	
a. Net kar/ öz kaynak oranı:	$\frac{\text{Net kar}}{\text{Öz kaynak}}$
b. Vergi öncesi kar/ Öz kaynak oranı	$\frac{\text{Vergiden önceki kar}}{\text{Öz Kaynak}}$
c. Finansman giderleri ve vergiden önceki kar / kaynak(Pasif) toplamı oranı (Ekonomik Rantabilite):	$\frac{\text{Dönem Net Karı} + \text{Vergi} + \text{Finansman Gideri}}{\text{Finansman Gideri}}$
d. Net kar/ Varlık (Aktif)Toplamı:	$\frac{\text{Net Kar}}{\text{Varlık(Aktif) Toplamı}}$
e. Faaliyet karı/ Faaliyetin Gerçek Kullanılan Varlık Oranı	$\frac{\text{Net Kar}}{\text{Varlık (aktif) Toplamı} - \text{Maddi Duran Varlık}}$
f. Birikimli Kümülatif Karlılık Oranı	$\frac{\text{Dağıtılmamış Karlar Toplamı(Yedekler)}}{\text{Varlık (aktif) Toplamı}}$
2) Kar ile Satışlar arasındaki ilişkileri gösteren oranlar:	
a.Brüt Satış Karı /Net Satış Oranı (Brüt Satış Rantabilitesi):	$\frac{\text{Brüt Satış Karı}}{\text{Net Satışlar}}$
b. Faaliyet Karlılık Oranı (İş Hacmi Rantabilitesi):	$\frac{\text{Faaliyet karı}}{\text{Net Satışlar}}$
c. Dönem Karlılık oranı:	$\frac{\text{Dönem Karlılık Oranı}}{\text{Net Satışlar}}$
d. Satılan Malın Maliyeti / Net Satışlar oranı	$\frac{\text{Satış Maliyetleri}}{\text{Net Satışlar}}$
e. Faaliyet Gideri/ Net Satışlar:	$\frac{\text{Faaliyet Gideri}}{\text{Net Satışlar}}$
f. Faiz Gideri / Net Satışlar:	$\frac{\text{Finansman Gideri}}{\text{Net Satışlar}}$
g. Mali Rantabilite:	$\frac{\text{Net Kar}}{\text{Ortalama Öz sermaye}}$

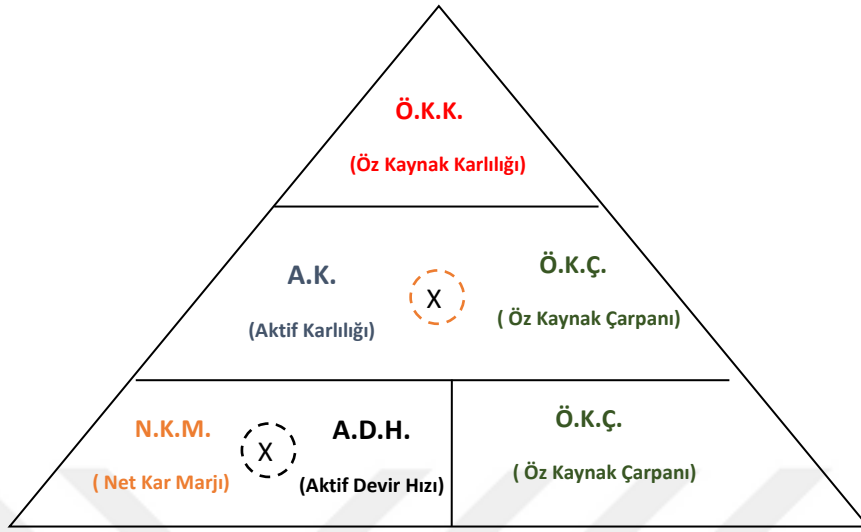
Rasyolar	Formül
4.DEVİR HIZLARI	
1) Alacak Devir Hızı:	$\frac{\text{Kredili Satışlar veya Net satışlar}}{\text{Ticari alacaklar/2}}$
2)Ortalama Tahsil Süresi:	$\frac{360}{\text{Alacak Devir Hızı}}$
3)Maddi Duran Varlık Devir Hızı:	$\frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Net Maddi Duran Varlık (Maddi Duran Varlık -Birikmiş Amortisman)}}$
4) Stok Devir Hızı:	$\frac{\text{Stokların Maliyeti yoksa Net Satışlar}}{\text{Ortalama Stoklar (Dönem Başı Stoklar + Dönem Sonu Stoklar/2)}}$
5) Stok Değişim Süresi:	$\frac{360}{\text{Stok Devir Hızı}}$
6) Aktiflerin Devir Hızı	$\frac{\text{Net Satışlar yoksa Dönem Net Karı veya zararı}}{\text{Aktiflerin Toplamı}}$
7) Ticari Borçların Devir Hızı	$\frac{\text{Stokların Maliyeti yoksa Kredili Alışlar}}{\text{Ortalama Ticari Borçlular (Dönem Başı Ticari Borçlar +Dönem Sonu Ticari Borç)}}$

Kaynak: www.anadoluuniversitesi.com

6. KARLILIK (DUPONT ANALİZ TEKNİĞİ) ANALİZİ ORANLARI

Karlılık analizi (ayrıştırma yaklaşımı) işletmelerin yatırım ile ilgili karlılık oranlarının hangi şekillerde gerçekleştirebileceği konusunda yardımcı olur. Karlılık (Du-pont analiz tekniği) analiz oranları kurumların kurum içi yaptığı finansal denetimlere katkı sağlar. Karlılık (Du-Pont Analiz Tekniği) analiz oranları bir kurumun kısımlarının veya bütün bölümlerinin karlılığını net bir şekilde göstermektedir. Karlılık analiz tekniği kurumların performansını göstermek için kullanılan bir tekniktir (Berk, 2020, s.127). Karlılık analiz tekniği kurumların yaptıkları iç ve dış analiz tiplerine göre daha geniş bir çerçeveye sahiptir. Karlılık (du-pont) analiz tekniği ilk kez bin dokuz yüz on sekiz yılında kurumların yatırım ile ilgili karlılık oranlarının yükselmesi için bir gaye doğrultusunda ortaya çıkmıştır (Almarazi,

2012; Berk, 2010). Karlılık analiz tekniğinin üç bileşeni vardır. Bunlar aşağıdaki Şekil 6.1 'deki gibidir.

Şekil 6.1. Karlılık Analiz Yöntemi Üçgeni

Kaynak: Botika, 2012, s. 1180

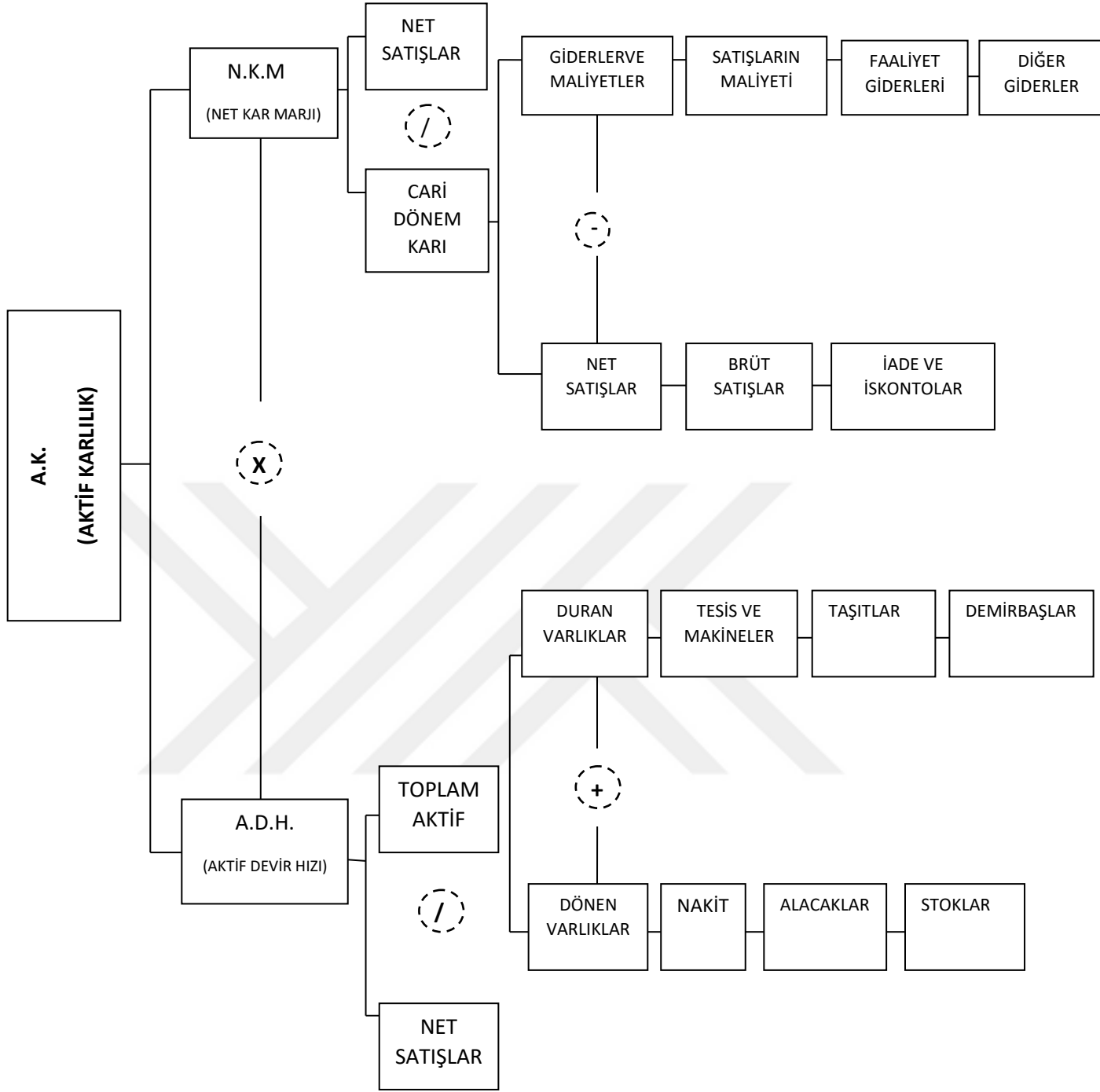
Karlılık analiz yönteminde (K.A.Y.) kurumun aktif verilerinin hangi açıdan karlı olarak kullanıldığını tespit etmeye yarayan A.K. (Aktif Karlılığı) oranının formülü aşağıdaki gibi gösterilebilir (Aydın, Başar ve Coşkun, 2010, s.129):

Çizelge 6.1. Karlılık Analiz Formülü

$\frac{\text{Cari Dönemdeki Net Kar}}{\text{Cari Dönemdeki Aktif Toplamı}} = \frac{\text{Cari Dönemdeki Net Satışlar}}{\text{Cari Dönemdeki Aktif Toplamı}} \times \frac{\text{Cari Dönemdeki Aktif Toplamı}}{\text{Cari Dönemdeki Net Satışlar}}$
--

Kaynak: Aydın, Başar ve Coşkun, 2010, s.129

Bir kurumun A.K. (Aktif Karlılığı) yön veren etkenler aşağıda verilen K.A.Y.(Karlılık Analiz Yöntemi) şemasında detaylı bir şekilde görülmektedir (Çabuk ve Lazol, 2011).

Şekil 6.2. A.K. (Aktif Karlılık) Oranı- ROA

Kaynak: Berk, 2010, s. 492; Çabuk ve Lazol, 2011, s.233.

Yukarıdaki şekilden görüldüğü gibi bir kooperatifin A. K. (aktif karlılık) oranını artırabilmesi için kooperatifin veya kurumun N.K.M. (net kar marjı) oranını yükseltmesi veya kuruma giren nakit akışının dönüşümünü sağlanmasının hızlanması ya da A.K. (aktif karlılık) ve N.K.M. (net kar marjı)'nın ortak olan sonuçlarının pozitif yönlü olmalıdır (Akgüç, 2011).

Bir işletmede kısaca N.K.M.(net kar marjı)'nı olabildiğince artırmanın yöntemi işletmede oluşabilecek maliyet ve giderlerin azaltılmasından geçmektedir. Ek olarak net kar marjına etki eden iskonto satışlardan kaynaklanan iadelerin mümkün olduğunca azaltılması karlılık oranına pozitif yönde etki edecektir. Diğer taraftan A.D.H. (aktif devir hızı)'nı artırmak için kooperatifte veya kurumda atıl vaziyette kaynak olmamalıdır (Çabuk ve Lazol, 2011; Koşan ve Karadeniz, 2013, s.47).

Karlılık analiz yönteminde (K.A.Y.) kurumun aktif verilerinin hangi açıdan karlı olarak kullanıldığını tespit etmeye yarayan Ö.K.K. (öz kaynak karlılığı) oranının formülü aşağıdaki gibi gösterilebilir (Aydın, Başar ve Coşkun, 2010, s.129):

Çizelge 6.2. Öz Kaynak Karlılık Oranı Formülü

$$\frac{\text{Net Kar}}{\text{Öz Kaynak Toplamı}} = \frac{\text{Net Kar}}{\text{Net Satışlar}} \times \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Aktif Varlıklar Toplamı}} \times \frac{\text{Aktif Varlıklar Toplamı}}{\text{Öz Kaynak Toplamı}}$$

Kaynak: Berk,2010, s. 49; Çabuk ve Lazol, 2011, s.233

Bir kurumun A.K. (Aktif Karlılığı)'na ikinci olarak yön veren etkenler aşağıda verilen Ö.K.K. (öz kaynak karlılığı) şeması detaylı bir biçimde Şekil 6.3'te görülmektedir.

Aşağıda verilen şekle göre bir kurum Ö.K.K. (öz kaynak karlılığı)'nı yükseltebilmesi için aktifleri kullanımlarını sürekli olarak çalışır durumda tutmalı ve artırmalıdır. Bir kurumda oluşabilecek farklı koşullar sabit durumda iken piyasaya daha fazla borçlanarak Ö.K.K. (öz kaynak karlılığı)'nı yükseltmesi mümkündür. Fakat kurum Ö.K.K. (öz kaynak karlılığı)'nı yükseltmesi için A.K. (aktif karlılık) oranının borçlanma maliyetlerinden çok fazla olmalıdır (Aydın, Başar ve Coşkun, s. 2010).

7. TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFLERİNİN İŞLETMECİLİK VE BİLANÇO ANALİZLERİ

7.1. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifi

Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifi ilk kez bin dokuz yüz yetmiş bir yılında kuruldu. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin kurulduğu ilk yıllarda süt üretimi 1500-2000 litre iken 2000’li yıllarda köyde günlük 250 litre süt üretimine kadar süt üretim miktarı düşmüştür. Ek olarak 2000’li yıllarda en son ortakların elinde sadece 24 adet büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Yıllar içerisinde kooperatifin kötü yönetilmesi ve çiftçilerin kooperatifçiliğe karşı güven kaybı yaşamalarından dolayı kooperatif ortakları büyükbaş hayvancılığı 2018 yılının aralık ayında bırakmışlardır. Tekirdağ İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne göre köyde günümüzde 4.901 adet koyun, 99 adet keçi, 39 sığır bulunduğu tespit edilmiştir. Kalkınma kooperatifinin ortaklarına ait 3 adet büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Bu hayvanlardan üretilen sütlerde satılmamaktadır. Kooperatifin kendi bünyesinde 9 dekar arazi bulunmaktadır. Tarım ve Orman Müdürlüğüne göre köyün 14.924,234 dekar ekilebilir ve dikilebilir arazisi vardır. Aşağı Sevindikli köyünde pırasa, mısır, lahana, arpa, ayçiçeği ve buğday yetiştirilmektedir. Kooperatif çevre firmalardan yem alarak köylüye satmaktadır. Kooperatife ait çalışan listesi aşağıdaki gibidir:

Çizelge 7.1. Çalışan Sayısı ve Görevleri

KİŞİ SAYISI	GÖREVİ
1 Kişi	Müdür
1 Kişi	Kasa Görevlisi
1Kişi	Şoför
2 Kişi	Market Görevlisi
5 Kişi	Çalışan (Ekipmanları Çalıştıran)

Ayrıca Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifine ait servis aracı, kamyon, traktör, kepçe, kantar, 2 adet market, helezon, ofis, süt toplama tankı bulunmaktadır. Kooperatifin faaliyet alanları odun-kömür satışı, yem satışı, tuğla satışı, gıda ürünleri satışı, çimento satışıdır.

Şekil 7.1. Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifinin Envanterinde Bulunan Bazı Ekipman ve Binaların Fotoğrafları

Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinde 149 adet ortak bulunmaktadır. Aşağı Sevindikli Kalkınma kooperatifine katılmak isteyen o yörede oturan çiftçiden fotoğraf, nüfus cüzdanı fotokopisi, ikametgâh belgesi, sermaye, Çks raporu gibi belgeler istenmektedir. Belgelerini tamamlayıp kooperatife getiren her çiftçinin hayvanı olsun ya da olmasın kayıt işlemi yapılmaktadır. Kooperatifte seçimler her üç yılda bir yapılmaktadır. Kooperatifte her yıl genel kurul ve mali genel toplantısı yapılmaktadır. Genel kurul toplantısı ve seçimler 3 yıla kadar uzatılabilmekte ve genel kurul toplantılarında her yıl kooperatifin genel kurul ve mali yıl toplantısı yapılmış gibi mali ve genel kurul kararları ile ilgili evraklar Tarım il müdürlüğüne teslim edilmektedir. Yapılan toplantılarda genel kurul kararları 1/3 çoğunluk kararı ile alınmaktadır. Kooperatifte bu çoğunluk sağlanamazsa ikinci toplantıda bu çoğunluk aranmaz. Kooperatifte yönetim kurulu 3 asil 3 yedek üyeden oluşmaktadır, denetim kurulu 3 asil 3 yedek üyeden oluşmaktadır. Kooperatifte yönetimden 1 kişi üst birlik görevlisi olarak seçilmektedir. Genellikle üst birlik görevlisi kooperatif başkanı olmaktadır. Kooperatif Tekirdağ İlinde bulunan TarKoop. Üst birliğine üyedir.

7.1.1. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Eğilim Yüzdeleri Dikey, Yatay ve Rasyo Analizlerinin Analizleri

7.1.1.1. Kooperatifin Eğilim Yüzdeleri Analizleri

7.1.1.1.1. Kooperatifin Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin finansal tablosunun baz yıla göre eğilim yüzdeleri analizini incelediğinde ise ilk önce Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin dönen varlıklar kalemine bakılmalıdır. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifi dönen varlıklarını 2015 yılını baz alarak 2016 yılında %87,17 artırmış, 2017 yılında %77,49

oranında artırmış, 2018 yılında %68,93 oranında artırmış, 2019 yılında %59,88 oranında artırmış olduğu görülmüştür. Elde edilen bu oranlar Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifi için olumlu bir gelişme olarak görülmektedir. Fakat kooperatifin beş yıllık oranlarını detaylıca incelediğimizde kooperatifin uzun vadeli yabancı kaynak borçlanması yapmadığı tespit edilmiştir. Kooperatifin kısa vadeli yabancı kaynakları 2016 ve 2017 yıllarında yükselen trend ile artmış olup, 2018 ve 2019 yıllarında yabancı kaynaklı borçlanma oranı azalan bir trend gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında sonuç olarak Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifi gelecek cari dönemlerde yaşamaması için acilen tedbirler almalıdır. Kooperatif kısa vadeli borçlanma yerine daha sağlıklı olan uzun vadeli borçlanma yöntemini seçmelidir. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin duran varlıklarının çoğunu oluşturan maddi duran varlıklar kaleminden demirbaşlar, taşıtlar oluşturmaktadır. Bu duruma ek olarak kooperatifin beş yıl boyunca yüksek oranlı yıpranma payı için kaynak ayırdığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlara göre Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin gelecek zamanda yatırım yapmayı planladığını bize gösterir. Kooperatifin öz kaynakları ise yıllar itibarıyla yükselen oranla azalma göstermiştir. Kooperatif yaptığı faaliyetler sonucunda öz kaynakların da düşüşler yaşanmaktadır.

Çizelge 7.2. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

BİLANÇODAKİ DEĞERLER					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	577.393,95 ₺	530.646,67 ₺	544.238,97 ₺	405.622,32 ₺	337.138,16 ₺
Duran Varlıklar	163.607,48 ₺	142.615,48 ₺	126.782,25 ₺	112.772,44 ₺	106.543,14 ₺
AKTİF TOPLAM	741.001,43 ₺	673.262,15 ₺	671.021,22 ₺	518.394,76 ₺	443.681,30 ₺
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	290.666,79 ₺	268.164,76 ₺	300.954,69 ₺	171.306,17 ₺	172.387,09 ₺
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺
Öz Kaynaklar	450.334,64 ₺	405.097,39 ₺	370.066,53 ₺	347.088,59 ₺	271.294,21 ₺
PASİF TOPLAMI	741.001,43 ₺	673.262,15 ₺	671.021,22 ₺	518.394,76 ₺	443.681,30 ₺
SONUÇLAR					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	100,00	91,90	94,26	70,25	58,39
Duran Varlıklar	100,00	87,17	77,49	68,93	65,12
AKTİF TOPLAM	100,00	90,86	90,56	69,96	59,88
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	92,26	103,54	58,94	59,31
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Öz Kaynaklar	100,00	89,95	82,18	77,07	60,24
PASİF TOPLAMI	100,00	90,86	90,56	69,96	59,88

7.1.1.1.2. Kooperatifin Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin bilançosunun bir önceki döneme göre eğilim yüzdeleri analizi incelediğinde ise, kooperatifin dönen varlıkları 2015 yılına göre 2016 yılında %91,90 oranında artmıştır. 2016 yılına göre 2017 yılında %10,66 oranında artış göstererek %102,56 oranında gerçekleşmiş, 2017 yılına göre 2018 yılında %28,03 oranında azalış göstererek %74,53 oranında gerçekleşmiş, 2018 yılına göre 2019 yılında %8,59 oranında artış göstererek %83,12 gerçekleştiği gözlenmiştir. Fakat kooperatifin uzun vadeli yabancı kaynak borçlanması yapmadığını tespit ettik. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin kısa vadeli yabancı kaynak borçlanması bir önceki döneme göre her yıl giderek artmaktadır. Bu arzu edilmeyen bir durumdur. Kooperatif kısa vadeli yabancı kaynak oranları düşürmek için politika değişikliğine giderek borçlanma oranlarını düşürücü tedbirler almalıdır. Kooperatif borçlanmayı düşürücü tedbirler almazsa 2020-2021 yıllarında finansal kaynaklarını çevirmede problemler yaşayabilir. Ek olarak kooperatif kısa vadeli borçlanma yerine daha sağlıklı olan uzun vadeli borçlanma yöntemini seçmelidir. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin maddi duran varlıklar kaleminin bir önceki döneme göre beş yıl boyunca artış eğiliminde olduğu gözlenmiştir. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin maddi duran varlıklarını oluşturan genellikle demirbaşlar, binalar ve taşıtlar kalemleri olduğu gözlenmiştir. Sonuç olarak kooperatifin yüksek oranlarda yıpranma payı ayırdığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar kooperatifin gelecek dönemlerde yatırım yapmayı planladığını göstermektedir. Son olarak kooperatifin öz kaynaklar kalemi bir önceki yıla göre beş yıl boyunca inişli-çıkışlı bir trend izlemektedir. Bu durum kooperatifin kendi yapısını güçlendirmeye çalıştığını göstermektedir.

Çizelge 7.3. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

BİLANÇODAKİ DEĞERLER					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	577.393,95 ₺	530.646,67 ₺	544.238,97 ₺	405.622,32 ₺	337.138,16 ₺
Duran Varlıklar	163.607,48 ₺	142.615,48 ₺	126.782,25 ₺	112.772,44 ₺	106.543,14 ₺
AKTİF TOPLAM	741.001,43 ₺	673.262,15 ₺	671.021,22 ₺	518.394,76 ₺	443.681,30 ₺
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	290.666,79 ₺	268.164,76 ₺	300.954,69 ₺	171.306,17 ₺	172.387,09 ₺
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺
Öz Kaynaklar	450.334,64 ₺	405.097,39 ₺	370.066,53 ₺	347.088,59 ₺	271.294,21 ₺
PASİF TOPLAMI	741.001,43 ₺	673.262,15 ₺	671.021,22 ₺	518.394,76 ₺	443.681,30 ₺
SONUÇLAR					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	100,00	91,90	102,56	74,53	83,12
Duran Varlıklar	100,00	87,17	88,90	88,95	94,48
AKTİF TOPLAM	100,00	90,86	99,67	77,25	85,59
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	92,26	112,23	56,92	100,63
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Öz Kaynaklar	100,00	89,95	91,35	93,79	78,16
PASİF TOPLAMI	100,00	90,86	99,67	77,25	85,59

7.1.1.2. Kooperatifin Dikey Analizleri

7.1.1.2.1. Kooperatifin Bilançosunun Dikey Analizi

Kooperatifin bilançosunun dikey analiz sonuçlarına Çizelge 7,4'te ilk dikkat çeken nokta, kooperatifin cari dönemlerindeki dönen varlıklar içerisindeki 2015 yılında %31,30, 2016 yılında %26,06, 2017 yılında %31,30, 2018 yılında %31,30, 2019 yılında %38,30 oranında stokların yüksek seviyelere yakın bir düzeyde olduğu gözlenmiştir. Elde edilen bu sonuçları incelediğimizde ise, oranların sürekli olarak değişkenlik göstermesi Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin işletme maliyetlerinin düşük miktarda yükselişe geçmesine sebep olacağından kooperatifin risk düzeyini artıracaktır. Kooperatif ürettiği ürünü kredili olarak müşterilerine satmadığı dikey analiz sonucunda tespit edilmiştir. Ek olarak kooperatifin piyasadan alacaklarını tahsil edebilme konusunda iyi bir durumda olduğu gözlenmiştir. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifi genellikle gelirlerini likit olarak saklamayı tercih etmelidir. Kooperatifin dikey analiz sonucuna göre likit gelirleri düşük seviyede olması kooperatifte atıl vaziyette fon varlığının az miktarda olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç ışığında faaliyet karlılığını yükseltmek kooperatif için istenilen bir durumdur.

Kooperatifin duran varlıklarının tamamını maddi duran varlıklar kalemi kapsamaktadır. Fakat maddi duran varlıkların aktifler içerisindeki oranı ideal seviyede ve bazı

dönemlerde çok düşük seviyededir (2017-2018). Maddi duran varlıkların dikey analizi sonuçlarına göre kooperatif maddi duran varlıklarına çok düşük miktarlarda yatırım yapmış ve genellikle sermaye ağırlıklı olarak çalışmaktadır.

Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin finansal durum tablosunun borçlar kısmında en çok dikkat etmemiz gereken grup kooperatifin ticari borçlar kısmıdır. Kooperatifin ticari borçlarının toplamı kısa vadeli yabancı kaynakların aktifler içerisindeki payı 2015 yılında %39,23, 2016 yılında %39,83 oranında, 2017 yılında %33,05 oranında, 2018 yılında %33,05 oranında, 2019 yılında %38,85 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmiştir. Kooperatifin dikey analiz sonuçlarına göre kooperatif bir ürünü tedarik ederken 2019 yılına kadar cüzi miktarlarda borçlanma yaparak çalıştığı tespit edilmiştir. Bulunan oranlar kooperatifin borçlarını ödeyebildiği sürece olumdur. Kooperatifin ödenecek vergi ve yükümlülük kalemi dikey analiz oranları düşük seviyelerde olmasına rağmen kooperatifte yıllar içerisinde küçük miktarlarda artışlar olduğu gözlenmektedir. Elde edilen bu sonuçlarda kooperatife negatif olarak yansımaktadır. Kooperatifteki az miktarda olan vergi borçlarının tamamını kooperatif peşin ödeyerek ya da vergi affından yararlanarak taksitlendirme yaparak kapatabilir. Yoksa kooperatifin gelecek yıllarda oluşabilecek vergi borçlarını ödeyemez duruma gelmesi halinde ticari olarak takibe düşmesine neden olabilir. Aşağı Sevindikli Kalkınma kooperatifinin dikey analizine göre kooperatifin bilançosundaki borçlar kısmındaki %0'ı kadar uzun vadeli yabancı kaynak borcu bulunmaktadır. Kooperatifin 2015 yılında %28 oranında, 2016 yılında %0,31 oranında, 2017 yılında %0,37 oranında, 2018 yılında %0,38 oranında, 2019 yılında 0,47 oranında geçmiş yıl karları olduğu gözlenmektedir. Bu sonuçlar ışığında kooperatif ortaklarına kar dağıtımını yaptığı tespit edilmiştir.

Kooperatifin bilançosundaki pasif kısmında ise kısa vadeli yabancı kaynakların aktifler içerisindeki payı 2015 yılında %39,23 oranında, 2016 yılında %39,83 oranında, 2017 yılında % 33,05 oranında 2018 yılında %33,05 oranında, 2019 yılında %38,85 oranındadır. Uzun vadeli yabancı kaynakların 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 yıllarında %0,00 oranında olması istenilen bir durum değildir. Kooperatif kısa vadeli borçlanma yerine daha sağlıklı olan uzun vadeli borçlanma yöntemini seçmelidir. Son olarak 2015 yılında %60,77, 2016 yılında %60,17, 2017 yılında %66,95, 2018 yılında %66,95, 2019 yılında %61,15 oranında kooperatifte öz kaynak kalmıştır.

Çizelge 7.4. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Bilançosunun Dikey Analizi

Aktif/ Pasif içindeki Payı	2015 YILI		2016 YILI		2017 YILI		2018 YILI		2019 YILI	
	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %
Dönen Varlıklar	77,92	100,00	78,82	100,00	78,25	100,00	78,25	100,00	75,99	100,00
Hazır Değerler	15,78	20,25	6,06	7,69	3,99	5,10	3,99	5,10	0,84	1,10
Ticari Alacaklar	43,49	55,82	52,05	66,04	49,31	63,02	49,31	63,02	45,57	59,98
Diğer Alacaklar	0,15	0,19	0,16	0,21	0,21	0,27	0,21	0,27	0,25	0,32
Stoklar	17,98	23,07	20,54	26,06	24,49	31,30	24,49	31,30	29,11	38,30
Gelecek Yıla Ait Giderler ve Gelir ve Tahukukları	0,53	0,68	0,00	0,00	0,24	0,31	0,24	0,31	0,13	0,17
Diğer Dönen Varlıklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	22,08	100,00	21,18	100,00	21,75	100,00	21,75	100,00	24,01	100,00
Ticari Alacaklar	0,00	0,01	0,00	0,01	0,00	0,02	0,00	0,02	0,00	0,02
Mali Duran Varlıklar	0,03	0,12	0,03	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	0,19
Maddi Duran Varlıklar	22,05	99,87	21,15	99,85	0,04	0,18	0,04	0,18	23,96	99,80
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gelecek Yıla Ait Giderler ve Gelir ve Tahukukları	0,00	2,38	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
AKTİF TOPLAMI	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	39,23	100,00	39,83	100,00	33,05	100,00	33,05	100,00	38,85	100,00
Ticari Borçlar	37,59	95,83	37,17	93,33	28,29	85,62	28,29	85,62	35,45	91,23
Diğer Borçlar	0,97	2,47	1,02	2,56	3,15	9,53	3,15	9,53	1,35	3,49
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlükler	0,67	1,70	1,64	4,11	1,60	4,85	1,60	4,85	2,05	5,28
Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Öz Kaynaklar	60,77	100,00	60,17	100,00	66,95	100,00	66,95	100,00	61,15	100,00
Ödenmiş Sermaye	24,76	40,73	26,80	44,54	32,58	48,66	32,58	48,66	38,18	62,44
Kar Yedekleri	44,18	72,70	48,63	80,82	63,16	94,33	63,16	94,33	73,79	120,68
Geçmiş Yıl Karları	0,17	0,28	0,19	0,31	0,25	0,37	0,25	0,37	0,29	0,47
Geçmiş Yıl Zararları (-)	5,49	9,03	9,18	15,25	24,79	37,03	24,79	37,03	33,92	55,47
Dönem Net Karı (zararı)	-2,85	-4,68	-6,27	-10,42	-4,24	-6,33	-4,24	-6,33	-17,20	-28,12
PASİF TOPLAMI	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00

7.1.1.2.2. Kooperatifin Gelir Tablosunun Dikey Analizi

Kooperatifin gelir tablosunu gösteren Çizelge 7.5. incelendiğinde ise; kooperatifin yaptığı satışlardan satış iskontoları bulunmamaktadır. Kooperatifin yapılan dikey analizi sonuçlarına göre pazarlama ve satış giderleri kalemi 2015 yılında %85,47, 2016 yılında %75,79, 2017 yılında %73,77, 2018 yılında %91,13, 2019 yılında %85,80 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında bu tespit edilen oranlar kooperatifin ürettiği mamulleri pazarlayabildiğini göstermektedir. Ancak analiz sonuçları bulunan oranların yüksek olması kooperatife olumlu etki yaratmaktadır.

Kooperatifin yapılan satışlardan iade edilen mamullerden kaynaklı veri bulunmamaktadır. Bu da bize kooperatifin piyasada etkin bir payının bulunmadığını göstermektedir. Lakin kooperatifin satış indirimlerinin satışlar içerisindeki payı beş yıl boyunca %0 oranındadır. Elde edilen bu oranlardan da görüldüğü gibi kooperatifin pazarlama ve satış değerleri yüksek olmasına rağmen kooperatif yaptığı satışlarda satış indirimi ve iskonto yapmamıştır. Kooperatifin yüksek seviyede olan pazarlama satış giderleri kooperatifin cari dönem içinde elde ettiği dönem net karını düşürmektedir. Sonuç olarak kooperatifin piyasada tutundurma çabalarına girişmediği tespit edilmiştir. Kooperatifin satışlarının maliyeti net satışlarının 2015 yılında %85,03, 2016 yılında %75,79, 2017 yılında %75,77, 2018 yılında % 91,13, 2019 yılında %85,80'ni kadardır. Bu veriler ışığında kooperatifin brüt satış karı içerisindeki payı 2015 yılında %14,97 oranına, 2016 yılında %16,79 oranına, 2017 yılında %15,93 oranına, 2018 yılında %15,56 oranına, 2019 yılında %16,62 oranına denk gelmektedir. Elde edilen bu oranlar gösteriyor ki kooperatif maliyetleri düşürücü önlemler almalıdır.

Çizelge 7.5. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Gelir-Gider Kalemlerinin Dikey Analizi

GRUP / HESAP KALEM ADI	2015 YILI		2016 YILI		2017 YILI		2018 YILI		2019 YILI	
	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %
Brüt Satışlar	100,00		100,00		100,00		100,00		100,00	
Yurt İçi Satışlar	100,00		99,76		99,70		99,78		99,83	
Satış İndirimleri (-)	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
İskontolar (-)	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
Satıştan İadeler (-)	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
Diğer Gelirler	0,00		0,24		0,30		0,22		0,17	
Net Satışlar	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Satışların Maliyeti (-)	85,03	85,03	83,21	83,21	84,07	84,07	84,44	84,44	83,38	83,38
Satılan Ticari Malların Maliyeti (-)	85,03	85,03	83,21	83,21	84,07	84,07	84,44	84,44	83,38	83,38
Brüt Satış Karı veya Zararı	14,97	100,00	16,79	100,00	15,93	100,00	15,56	100,00	16,62	100,00
Faaliyet Gideri (-)	19,91	132,93	21,37	127,25	18,30	114,85	23,17	148,90	23,42	140,95
Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	12,80	85,47	12,73	75,79	11,75	73,77	14,18	91,13	14,26	85,80
Genel Yönetim Giderleri (-)	7,11	47,47	8,64	51,47	6,55	41,09	8,99	57,77	9,17	55,16
Faaliyet Karı veya Zararı	-4,93	100,00	-4,58	100,00	-2,37	100,00	-7,61	100,00	-6,81	100,00
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	3,61	-73,15	1,71	-37,28	0,68	-28,86	0,71	-9,28	0,39	-5,66
Faiz Gelirleri	0,10	-2,02	0,05	-1,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Komisyon Gelirleri	0,47	-9,46	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan Gelir ve karlar	3,04	-61,67	1,66	-36,27	0,68	-28,86	0,71	-9,28	0,39	-5,66
Finansman Gideri (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kısa Vadeli Borçlanma Gideri (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan Kar veya Zarar										
Olağan Dışı Gelir ve karlar										
Diğer Olağan dışı gelir ve karlar										
Olağan dışı Gider ve Zararlar(-)										
Diğer Olağan Dışı Gider Ve Zararlar										
Dönem Karı veya Zararı										

7.1.1.3. Kooperatifinin Yatay Analizleri

7.1.1.3.1. Kooperatifin Bilançosunun ve Gelir Tablosunun Yatay Analizi

Aşağı Sevindikli Kalkınma kooperatifinin aşağıdaki finansal durum tablosundaki çizelgeye göre dönen varlıkların baz alınan yıl olan 2015 yılına göre 2016 yılında %- 8,10 oranında azalmış, 2016 yılına göre 2017 yılında %2,56 oranında artmış, 2017 yılına göre 2018 yılında - 25,47 oranında azalmış, 2018 yılına göre 2019 yılında % -16,88 oranında azalmış olduğu gözlenmiştir. Elde edilen sonuçlar ışığında Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifi likiditesinin yılar içerisinde 2016, 2018, “2019 yıllarında düştüğü tespit edilmiştir. Sadece kooperatifin 2018 yılında likiditesi az miktarda artmıştır. Kooperatifin bu azalan oranlar ışığında bankalar hesabı % 0'dır. Bu da gösteriyor ki kooperatif bankalara borçlanmamıştır ve bu durumda arzu edilmektedir.

Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin brüt satışlar kalemi hesabı oranlarını incelediğimizde ise kooperatifin brüt satışlar oranı azalan ve negatif yönlü bir trend izlemiştir. Bunun sebebi ise köylünün kooperatiften alışverişi azaltması ve kooperatife süt döken ortak sayısının olmamasından kaynaklanmaktadır. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin satışlarının negatif yönlü seyir izlemesine rağmen kooperatifin finansal durum tablosundaki ticari alacaklar kalemi de negatif yönlü seyir izlemiştir. Zira kooperatifin bilançosundaki ticari alacaklar hesabı 2016 yılında bir önceki döneme göre %8,74 oranında artmış, 2017 yılında bir önceki döneme göre % 0,87 oranında artmış, 2018 yılında bir önceki döneme göre % -27,69 oranında azalmış, 2019 yılında önceki döneme göre % -20,89 oranında azalmıştır. Elde edilen oranlar çerçevesinde kooperatif 2016-2017 yıllarında alacaklarını tahsil edememiş ve kooperatif uyguladığı politikanın yanlış olduğunun farkına vararak politika değişikliğine gitmiştir. Sonuç olarak 2018-2019 yıllarında kooperatif alacaklarını tahsil ettiği fark edilmiştir. Bununla beraber kooperatif çok düşük seviyede stok bulundurmakta veya hiç stok bulundurmamaya çalışarak stok maliyetlerinden kaçınmaya çalışmıştır.

Kooperatifin bilançosundaki maddi duran varlıklar hesabı kaleminin yatay analiz oranlarını incelediğimizde bu hesap kaleminde negatif bir seyir izlenmektedir. Bu sonuçtan dolayı kooperatifin cari dönemler içerisinde ve gelecek dönemlerde yatırım yapmayı düşünmediği tespit edilmiştir.

Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin bilançosundaki pasif kısmında kısa vadeli yabancı kaynaklar kaleminin yatay analiz sonuçları detaylıca incelenmiştir. 2016 yılında bir önceki yıla göre %-7, 74 oranında azalmış, 2017 yılında bir önceki yıla göre %12,23 oranında

artmıştır. 2018 yılında bir önceki yılına göre % - 43,08 oranında azalmış, 2019 yılında 2018 yılına göre %0,63 oranında artmış olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda kooperatifin ileriki yıllarda borçlarını ödemedeki sıkıntı yaşama ihtimali vardır. Kooperatif bir sonraki dönemlerde borçlanma yapacaksa daha sağlıklı olan uzun vadeli borçlanma yöntemine başvurmalıdır. Yatay analiz sonucu incelenecek olan bir diğer konu ise ödenecek vergi ve yükümlülükleridir. Kooperatifin bu bilanço kaleminde elde edilen veriler çerçevesinde borcu bulunmamaktadır. Bu durum arzu edilen bir durumdur. Ayrıca kooperatifin ortaklara borcu negatif yönlü ve %0 oranında olması kooperatif ortaklarının kooperatifi finanse etmediğini göstermektedir. Sonuç olarak kooperatif kendi ayakları üzerinde durmaktadır. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin gelir tablosundaki yatay analiz sonucuna göre kooperatifin satışlarının ve üretimin az miktarlarda olmasından dolayı üretilen ürünlerin satış maliyetleri artan oranlı düştüğü tespit edilmiştir. Elde edilen bu veriler ışığında kooperatifin satış karlılığı düşük seviyededir. Kooperatifin faaliyet gösterdiği alanlarda kooperatifin karlılık oranı göz önünde bulundurularak değerlendirildiğinde kooperatifin karlılık oranı çok düşük seviyededir.

Çizelge 7.6. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Bilançosunda Aktifler Kısımındaki Yatay Analizi

	2015	2016	2017	2018	2019
	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %
I-DÖNEN VARLIKLAR	100,00	-8,10	2,56	-25,47	-16,88
A-HAZIR DEĞERLER	100,00	-65,09	36,52	-62,84	-82,09
KASA	100,00	159,68	-56,41	95,66	-93,00
ALINAN ÇEKLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
BANKALAR	100,00	-91,94	370,69	-78,91	-68,21
Diğer Hazır Değerler	100,00	21,88	-30,16	-96,00	-24,47
C-TİCARİ ALACAKLAR	100,00	8,74	0,87	-27,69	-20,89
ALICILAR	100,00	7,62	0,95	-43,96	-10,71
VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Alacak Senetleri	100,00	0,00	-11,96	1830,94	-54,47
Diğer Ticari Alacaklar	100,00	72,00	47,84	-100,00	0,00
D-DİĞER ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
BAĞLI ORTAKLARDAN ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
E-STOKLAR	100,00	3,82	-3,65	-4,70	1,70
İlk Madde ve Malzeme	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Mamuller	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
TİCARİ MALLAR	100,00	3,84	-3,67	-4,72	1,71
VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
G-GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKUKLARI	100,00	-100,00	0,00	75,88	-53,74
GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	100,00	-100,00	0,00	75,88	-53,74
H-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
II-DURAN VARLIKLAR	100,00	-12,83	-11,10	-11,05	-5,52
A. Ticari Alacaklar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Verilen Depozito ve Teminatlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
C. Mali Duran Varlıklar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İştirakler	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
D-MADDİ DURAN VARLIKLAR	100,00	-12,85	-11,12	-11,07	-5,53
Arazi ve Arsalar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
BİNALAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	100,00	-0,38	0,00	0,00	0,00
TAŞITLAR	100,00	0,00	0,00	-37,72	0,00
DEMİRBAŞLAR	100,00	-25,18	0,00	2,23	0,00
Diğer Maddi Duran Varlıklar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	100,00	0,77	5,18	-13,72	2,25
E-MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ÖZEL MALİYETLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
HAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
KURULUŞ VE ÖRGÜTLENME GİDERLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
G-GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİRLER TAHAKUKLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
GELECEK YILLARA AİT GİDERLER	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	100,00	-9,14	-0,33	-22,75	-14,41

Çizelge 7.7. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Bilançosunda Pasifler Kısımındaki Yatay Analizi

	2015	2016	2017	2018	2019
	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %
I-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100,00	-7,74	12,23	-43,08	0,63
B-TİCARİ BORÇLAR	100,00	-10,15	14,42	-48,78	7,23
SATICILAR	100,00	3,18	-49,20	-98,43	1544,19
Borç Senetleri	100,00	-25,59	116,67	-30,08	-5,80
C-DİĞER BORÇLAR	100,00	-4,42	-13,71	175,59	-63,19
ORTAKLARA BORÇLAR	100,00	-4,42	-13,71	1,44	0,00
Personele Borçlar	100,00	0,00	-66,67	102	-100,00
DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
F-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	100,00	122,85	-21,42	-4,04	9,53
ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	100,00	92,72	25,68	-30,07	55,67
ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	100,00	146,87	-45,32	15,82	-20,83
VADESİ GEÇMİŞ ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	100,00	8,02	17,20	226,87	0,00
I-DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
HESAPLANAN KDV	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
III-ÖZ KAYNAKLAR	100,00	-10,05	-8,65	-6,21	-21,84
A-ÖDENMİŞ SERMAYE	100,00	-1,64	-5,83	-0,59	0,30
SERMAYE	100,00	-1,67	-5,82	-0,67	0,34
ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-)	100,00	-2,18	-5,57	-1,22	0,00
C-KAR YEDEKLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
YASAL YEDEKLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
OLAĞAN ÜSTÜ YEDEKLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Statü Yedekleri	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ÖZEL FONLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DİĞER KAR YEDEKLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
D-GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
E-GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI (-)	100,00	51,85	68,35	23,56	17,10
GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	100,00	51,85	68,35	23,56	17,10
F-DÖNEM NET KARI (ZARARI)	100,00	100,18	-41,97	-10,33	247,22
DÖNEM NET ZARARI (-)	100,00	-300,18	-41,97	-10,33	247,22
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	100,00	-9,14	-0,33	-22,75	-14,41

Çizelge 7.8. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Gelir- Gider Kalemlerinin Yatay Analizi

GRUP / HESAP KALEM ADI	2015 Yatay Analiz %	2016 Yatay Analiz %	2017 Yatay Analiz %	2018 Yatay Analiz %	2019 Yatay Analiz %
Brüt Satışlar	100,00	-7,55	-1,14	-16,68	0,21
Yurt İçi Satışlar	100,00	-7,77	-1,21	-16,61	0,26
Satış İndirimleri (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İskontolar (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Satıştan İadeler (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Gelirler	100,00	0,00	25,33	-39,67	-20,95
Net Satışlar	100,00	-7,55	-1,14	-16,68	0,21
Satışların Maliyeti (-)	100,00	-9,53	-0,12	-16,31	-1,04
Satılan Ticari Malların Maliyeti (-)	100,00	-9,53	-0,12	-16,31	-1,04
Brüt Satış Karı veya Zararı	100,00	3,67	-6,21	-18,60	7,00
Faaliyet Gideri (-)	100,00	-0,76	-15,35	5,53	1,29
Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	100,00	-8,07	-8,71	0,56	0,74
Genel Yönetim Giderleri (-)	100,00	12,41	-25,13	14,46	2,16
Faaliyet Karı veya Zararı	100,00	-14,21	-48,88	167,94	-10,38
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	100,00	-56,27	-60,43	-13,88	-45,33
Faiz Gelirleri	100,00	-56,94	-100,00	0,00	0,00
Komisyon Gelirleri	100,00	-100,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan Gelir ve karlar	100,00	-49,55	-59,33	-13,88	-45,33
Finansman Gideri (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kısa Vadeli Borçlanma Gideri (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan Kar veya Zarar	100,00	100,37	-42,01	241,69	-6,81
Olağan Dışı Gelir ve karlar	100,00	168,06	-75,09	746130,48	-97,23
Diğer Olağan dışı gelir ve karlar	100,00	168,06	-75,09	746130,48	-97,23
Olağan dışı Gider ve Zararlar(-)	100,00	-21,97	-3,68	1016,68	-92,09
Diğer Olağan Dışı Gider Ve Zararlar	100,00	-21,97	-3,68	1016,68	-92,09
Dönem Karı veya Zararı	100,00	100,18	-41,97	-10,33	247,22

7.1.1.4. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Analizi

Çizelge 7.9. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Hesaplamaları

Rasyolar	Yıllar				
	2015	2016	2017	2018	2019
Likidite Oranları					
Cari Oran	1,98	1,97	1,80	2,36	1,95
Likidite Oranı (Asit -Test oranı)	1,52	1,46	1,35	1,56	1,43
Nakit Oranı	0,40	0,15	0,18	0,12	0,02
Stok Bağımlılık Oranı	-3,08	-0,89	-0,82	-0,83	-0,26
Finansal Yapı Oranları					
Mali (Finansal) Kaldıraç	0,39	0,39	0,44	0,33	0,38
Mali Yeterlilik Finansmanı	1,54	1,51	1,22	2,02	1,52
Oto Finansman (iç Kaynaklar)	1,78	1,81	1,92	1,93	1,93
Devamlı Sermayenin Bağımlılık Oranı	-0,32	0,58	0,54	0,67	0,86
Maddi Duran Varlıklar / Öz Sermaye	0,38	0,35	0,34	0,32	0,39
Borç /Sermaye oranı	0,64	0,66	0,81	0,49	0,63
Duran varlıklar / Devamlı Sermaye oranı	0,39	0,35	0,34	0,32	0,39
Karlılık Oranları					
Kar ile sermaye arasındaki ilişkileri gösteren oranlar					
Net kar/ öz kaynak oranı	-0,04	-0,040	-0,06	-0,06	-0,28
Vergi öncesi kar/ Öz kaynak oranı	-0,04	-0,10	-0,06	-0,06	-0,28
Finansman giderleri ve vergiden önceki kar / kaynak(Pasif) toplamı oranı (Ekonomik Rantabilite)	0	0	0	0	0
Net kar/ Varlık (Aktif)Toplamı	-0,02	-0,06	-0,03	-0,04	-0,17
Faaliyet karı/ Faaliyetin Gerçek Kullanılan Varlık Oranı	-0,03	-0,07	-0,04	-0,05	-0,22
Birikimli Kümülatif Karlılık Oranı	0,001	0,001	0,01	0,002	0,002
Kar ile Satışlar arasındaki ilişkileri gösteren oranlar					
Brüt Satış Karı /Net Satış Oranı (Brüt Satış Rantabilitesi)	1	1	1	1	1
Faaliyet Karlılık Oranı (İş Hacmi Rantabilitesi)	-0,04	-0,04	-0,02	-0,07	-0,06
Dönem Karlılık oranı	-0,01	-0,02	-0,01	-0,01	-0,06
Satılan Malın Maliyeti / Net Satışlar oranı	0,85	0,83	0,84	0,84	0,83
Faaliyet Gideri/ Net Satışlar	0,19	0,21	0,18	0,23	0,23
Faiz Gideri / Net Satışlar	0	0	0	0	0
Mali Rantabilite	-0,10	-0,22	-0,13	-0,12	-0,43
Devir Hızları					
Alacak Devir Hızı	4,90	4,37	4,13	3,98	5,30
Ortalama Tahsil Süresi	73,6	83,37	87,16	90,45	67,97
Maddi Duran Varlık Devir Hızı	-11,39	-9,02	-7,47	-7,36	-6,86
Stok Devir Hızı	12,42	9,02	10,71	9,31	9,48
Stok Değişim Süresi	28,75	39,91	36,61	38,66	37,97
Aktiflerin Devir Hızı	2,14	2,18	2,16	2,33	2,73
Ticari Borçların Devir Hızı	5,39	4,63	4,55	4,72	6,66

Çizelge 7.9’da Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin rasyo analiz sonuçları verilmiştir. Kooperatifin likidite oranları inceleyip, Çizelge 7.9.’a göre cari oran rasyosunun yorumu yaptığımızda kooperatifte sermaye oranı yoktur. Ancak kooperatif müşterilerden

alacaklarını tahsil etmektedir. Kooperatif yapması gereken tahsilatları zamanında yapmaktadır. Dolayısıyla kooperatifin alacak devir hızı yüksek olmasından dolayı cari oran sonuçları arzu edilen düzeylerde çıkmaktadır. Cari oran ile ilgili bulunan oranların 2,00'dan az olmasından dolayı kooperatifin stoklarında fazlalık ve yatırım oranlarında sıkıntı olmadığı tespit edilmiştir.

Kooperatifte likidite rasyosu değerleri 1,50 civarı olduğundan dolayı kooperatifin stokları olduğu gözlenmektedir. Ek olarak kooperatifin müşterilerinden alacakları yüksek tutarlı olmasına rağmen kooperatifte asit-test oranında 2015 ve 2016 yıllarının çok yüksek çıkmasına sebep olmuştur. Genel olarak kooperatifte likidite oranı ideal seviyelerdedir. Elde edilen sonuçlar çerçevesinde kooperatifin elinde bulundurduğu sermaye miktarı seviyesi yeterli miktardadır. Ek olarak kooperatif elindeki sermayeyi değerlendirmektedir ve kooperatifte atıl vaziyette sermaye yoktur.

Kooperatifin nakit oranı rasyosunun Çizelge 7.9.'da ki verileri incelendiğinde ise, kooperatifin her yıl kasasındaki miktar artışı dalgalı bir seyir izlemesinden dolayı kooperatifin nakit oranı gereğinden fazla azalış göstermektedir. Sonuç olarak kooperatifin kasasındaki bulunan miktar değerlerini incelediğimizde kasasında fazla birikmiş likidite miktarının olması düşük bir ihtimal olarak gözükmektedir. Normal olarak kooperatifin kasasındaki nakit miktarı gerçeği yansıtmamaktadır.

Kooperatifin kasasındaki para miktarının gereğinden fazla yüksek olmasından dolayı ve kooperatifin alacak tahsil tutarlarının düşük seviyelerde olması stok bağımlılık oranını negatif yönde etkilemiştir. Stok bağımlılık oranı kooperatifimizde asit-test oranının 1,00'dan büyük olduğundan dolayı stoklar dışındaki dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynakları ödeyemeyecektir.

Kooperatifin finansal yapı oranlarının sonuçlarını incelediğimizde ise, tespit edilen mali kaldıraç oranlarının %50 oranından düşük olması arzu edilmektedir. Kooperatifin elde edilen finansal kaldıraç oranları %50 oranından düşük seviyede olmasından dolayı kooperatif borçlarını rahat bir şekilde ödeyebilmektedir. Elde edilen sonucun sebebi ise kooperatifin tedarikçilere karşı borçlanma seviyelerinin arzu edilen seviyede olmasıdır.

Mali yeterlilik oranı; kooperatifin bağımsızlığını gösteren bir orandır. Analiz sonuçları bulunan mali yeterlilik oranlarının 1,00'dan yüksek olması arzu edilmektedir. Kooperatifte

beş yıllık analiz sonuçları bulunan oranların 1,00'dan yüksek olması nedeni ile kooperatifin finansal olarak üçüncü kişiler tarafından finanse edilmediği tespit edilmiştir.

Çizelge 7.9'da kooperatifin iç kaynaklar rasyo oran analizleri detaylı incelendiğinde ise kooperatifin cari dönem içerisinde yaptığı faaliyetler sonucunda kooperatif için iç kaynak yaratabildiği tespit edilmiştir.

Yapılan oran analizlerinde kooperatifin devamlı sermayesinin bağımlılık oranlarının 1,00'dan yüksek olması arzu edilmektedir. Kooperatifte oranları incelediğimizde ise 2015 yılından 2019 yılına kadar sürekli sermaye oranı devamlı ve kesintisiz olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla elde edilen sonuçlar ışığında kooperatifin sermayesinin sürekli olarak erimesi kooperatifin varlığını tehlikeye sokmaktadır.

Kooperatifin maddi duran varlıkları/ öz sermaye oranı incelendiğinde ise bulunan sonuçların %70 oranından yukarı olması arzu edilmektedir. Kooperatif için yapılan bu oran analizlerinde kooperatif maddi duran varlıklarının öz kaynaklar ile karşılamadığı tespit edilmiştir.

Kooperatifin borç miktarı/ kooperatifin sermaye miktarının oranı rasyosu analizlerinde bulunan oranın 1,00'dan küçük olması arzu edilmektedir. Çizelge 7.9.'da elde edilen oran sonuçlarına göre kooperatifte sadece ortaklarına borçlanma vardır. Ortaklara yapılan borçların çoğu kar dağıtımından kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak kooperatifin elde elden verilerine göre kooperatifin 2015-2019 yıllarındaki oranları sadece arzu edilebilir düzeydedir.

Kooperatifin duran varlıkları/ devamlı sermaye oranı analizlerinde bulunan oranın 1,00'dan yüksek olması arzu edilmektedir. Çizelge 7.9.'da elde edilen oran sonuçlarına göre kooperatifin duran varlıklarını devamlı sermaye ile finanse edememektedir. Çünkü 2015-2019 arasındaki oranların 1,00'dan düşük seviyede olmasından kaynaklanmaktadır. Bu da arzu etmediğimiz bir durumdur.

Kooperatifin karlılık rasyo analizlerinin kar ile sermaye arasındaki ilişkileri gösteren oran analizleri Çizelge 7.9.'da incelendiğinde ise kooperatifin net karı/ kooperatifin öz kaynak oranı analizlerinde oranların yüksek olması arzu edilmektedir. Kooperatifin oranlarında ise bulunan oranların düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlara göre kooperatifin bir cari dönem içerisinde elde ettiği geçmiş yıl karlarından ortaklarına risturn dağıtmadığı gözlenmektedir.

Kooperatifin vergiden önceki elde ettiği kar miktarı/ kooperatifin elinde bulundurduğu öz kaynak oranı analizlerinde vergiden önceki karın öz kaynaklar içerisindeki karşılama oranları analiz sonuçları hesaplamıştır. Kooperatifin oranları analiz edildiğinde kooperatif genellikle zarar etmesinden dolayı ortaklara risturn dağıtımını yapmamaktadır ve ödenecek vergi ve yükümlülükleri borcu da ortaklardan düşülmektedir. Kısaca öz kaynaklar hakkında yorum yapılamaz.

Çizelge 7.9.'da ki ekonomik rantabilite rasyosu sonuçlarına göre, kooperatifin finansman gideri olmadığından faizleri karşılama oranından bahsedilemez ve bu durumda kooperatifin bankalarla ilişkisinin zayıf olduğu tespit edilmiştir.

Kooperatifin net karı/ kooperatifin aktifler toplamı rasyosu sonuçları incelendiğinde ise kooperatifin karlılığı artıka veya net karlılık oranı yükseldikçe kooperatif için olumluluk söz konusudur. Bu durumda kooperatifin kar yedekleri ayırması ve kendi kendine finanse etmesi anlamına gelmektedir. Örnek olarak aldığımız kooperatifte ise 2015- 2019 dönemleri arasında elde edilen karlılık oranları çok düşük ve negatif yönlü olduğu tespit edilmiştir. Kısaca kooperatifin beş yıl boyunca kar edememiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda kooperatif varlıklarını finanse edememektedir (örneğin: ürün tedarik edemez , yeni makine satın alamaz...v.b.). Kooperatifin yaptığı faaliyetlerden elde ettiği faaliyet karı / faaliyetin gerçek kullanım oranının analiz sonuçları Çizelge 7.9'da analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda kooperatifin dönen varlıklar içerisindeki karşılama oranı çok düşük miktardadır. Kooperatif ortaklara karşı borçlanmaktadır. Çizelge 7.9.'da birikimli kümülatif karlılık oranı analizleri incelendiğinde ise kooperatifin yıllar içerisindeki karı pozitif oranlı olmasına rağmen birikimli karlılık oranı çok düşüktür. Herhangi bir etkisi yoktur.

Kooperatifin kar ile satışlar arasındaki ilişkileri gösteren oran analizlerinden brüt satış rantabilitesi rasyosu sonuçlarına bakıldığında kooperatif 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 yıllarında çok düşük miktarda da olsa dahi iskonto indirimi yapmamıştır. Bunun sonucu olarak brüt satış oranı sabit çıkmıştır. İş hacmi rantabilitesi rasyosu analiz sonuçlarında ise kooperatifte satışların maliyeti, faaliyet giderler, brüt satışlardan yüksek olduğu için faaliyetlerin net satışlar içerisindeki payı çok düşüktür. Kooperatifin dönem net karlılık oranları incelendiğinde ise, bu oran dönem karlılığının ne kadar olduğunu gösterir. Vergi yasal yükümlülükler düşmeden önceki oransal değerlerdir. Bu oranın yüksek çıkması kooperatifin karlı bir yapıda olduğunu gösterir. İncelenen kooperatifte ise elde edilen oranlar ışığında kooperatif zararlı bir yapıda olduğu tespit edilmiştir. Kooperatifin satılan malın

maliyeti/ net satışlar oranı ise kooperatifte satılan malın maliyeti oranları yüksektir ve karlılık oranlarını negatif yönde etkilemektedir. . Kooperatifin faaliyet gideri/ net satış miktarı rasyosu ile ilgili Çizelge 7. 9 incelendiğinde ise, bu oran net satışlar içerisindeki olağan ve olağan dışı karlılık veya zarar ve uzun vadeli borçlanma gideri hariç kooperatifin faaliyetleri sonucunda oluşan karlılık rakamlarını oransal olarak vermektedir. Elde edilen oranlar düştükçe net satışlar içerisindeki payı da azalmaktadır. Tam tersi durumunda ise net satışlar içerisindeki payı artmaktadır. Kooperatifte ise faaliyet giderlerinin net satışlar içerisindeki payı çok yüksek bulunmuştur. Kooperatif kara geçememektedir. Kooperatifin faiz gideri/ kooperatifin net satışlardan elde ettiği miktarı oranı hakkında yorum yapmak gerekirse finansal olarak kooperatif bankacılığı kullanmadığından dolayı bu rasyo oranları hakkında yorum yapılamaz. Çizelge 7.9'da mali rantabilite oranları incelendiğinde kooperatifte tüm oranlar negatif olarak sonuçlanmıştır.

Kooperatifin devir hızları rasyo analizlerinden kooperatifin alacaklarının devir hızları rasyosuna bakıldığında ise bu rasyo kooperatifin alacaklarını piyasadan kaç kez tahsil ettiğini gösterir. Oranın yüksek olması olumlu olarak yorumlanır. Kooperatifin alacaklarının ortalama tahsil süresi oranı ise kooperatifin alacaklarını 360 gün içerisinde kaç defa tahsil edildiğini gösterir. Örnek alınan kooperatifte ise 2015 yılında 73 günde bir, 2016 yılında 83 günde bir, 2017 yılında 87 günde bir, 2018 yılında 90 günde bir, 2019 yılında 67 günde bir alacağını tahsil edebilmiştir. Kooperatifin maddi duran varlık devir hızı Çizelge 7.9.'da incelendiğinde ise bulunan sonuçların düşük olması kooperatif için olumsuz olarak görülmektedir. Kooperatifin stokların devir hızı rayosunda ise kooperatif için hesaplanan oranlar çerçevesinde kooperatifin stok devir hızı düşük bulunmuştur. Bulunan sonuçların sebebi kooperatifin çok stok bulundurup az satış yaptığından kaynaklanmaktadır. Kooperatifin stok değişim süresi oranları incelendiğinde kooperatif 2015 yılında 28 günde bir, 2016 yılında 39 günde bir, 2017 yılında 36 günde bir, 2018 yılında 38 günde bir, 2019 yılında 37 günde bir stok değişimi yapmıştır. Kooperatifin aktiflerinin devir hızı rasyosu sonuçları Çizelge 7.9.'a göre kooperatif piyasadan alacağını 2015- 2019 yılları arasında 2 şer kez tahsil edebilmiştir. Son olarak kooperatifin ticari borçların devir hızı incelendiğinde ise kooperatif 2015 yılında 5 kez, 2016 yılında, 2017 yılında ve 2018 yılında 4 er kez ve 2019 yılında 6 kez borçlarını ödediği tespit edilmiştir.

7.1.2. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Karlılık Analizi

Geir Tablosu		Net Satışlar	
		2015	1.591.904,04
2017	1.454.809,63	2018	1.212.198,43
2019	1.214.780,09		
Satisların Maliyeti		Net Kar	
		2015	-21.094,18
2017	-24.505,31	2018	-21.973,78
2019	-76.296,46		
Faaliyet Giderleri		Net Kar Marjı (ROS)	
		2015	-0,01
2017	-0,02	2018	-0,02
2019	-0,06		
Diğer Gelir / Giderler		Aktif Devir Hızı	
		2015	2,15
2017	2,17	2018	2,34
2019	2,74		
Vergi		Aktif Karlılığı (ROA)	
		2015	-0,03
2017	-0,04	2018	-0,04
2019	-0,17		
Dönen Varlıklar		Özsermaye Karlılığı (ROE)	
		2015	-0,05
2017	-0,07	2018	-0,06
2019	-0,28		
Duran Varlıklar		Özsermaye Çarpanı	
		2015	1,65
2017	1,81	2018	1,49
2019	1,64		
Kısa Vadeli Yab. K.		Özsermaye	
		2015	450.334,64
2017	370.066,53	2018	347.590,67
2019	271.294,21		
Uzun Vadeli Yab. K.		Özsermaye Çarpanı	
		2015	1,65
2017	1,81	2018	1,49
2019	1,64		

Şekil 7.2. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin Du-pont Analizi

Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin 2015 yılına ait du-pont analiz sonuçları detaylıca incelendiğinde kooperatifin öz kaynak karlılığı (ROE) oranı %-0,05 olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir. Öz kaynak karlılığı (ROE) bulmak için kullanılan kooperatifin öz kaynak çarpanı oranı 1,65 oranında ve kooperatifin aktif karlılığı (ROA) %-0,03 oranında gerçekleşmiş olduğu belirlenmiştir. Kooperatifin 2015 yılında aktiflerin devir hızı 2,15 gibi bir değer almıştır. Kooperatifin net kar marjı % - 0,01 oranı gibi düşük bir seviyede olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak bu oran kooperatifte üretilen her ürünün 100 TL'lik atışından kooperatif 0,01 TL'lik net zarara uğradığı tespit edilmiştir. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin gelir tablosundaki verileri detaylıca incelendiğinde kalkınma kooperatifinin ürün satışlarından kaynaklanan maliyetlerin ve kooperatifin bir cari dönem içinde yaptığı faaliyetlerle ilgili giderlerin ve kooperatifin diğer gelir-giderlerin yüksek seviyelerde olması net kar marjı oranının negatif çıkmasına neden olmuştur. Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin 2015 yılı bilançosundaki du-pont analizi sonuçları detaylıca incelendiğinde ise kooperatifin öz kaynak çarpanı 1,65 oranında gerçekleştiği için 2015 cari dönemi içerisinde oluşan imalat risklerini kooperatifin dengelemeye çalıştığı söylenebilir.

Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin 2016 yılına ait du-pont analiz verilerine göre kooperatifte öz kaynak karlılığı (ROE) oranı, aktif karlılık oranı (ROA), net kar marjı oranı (ROS) değerlerinde 2015 yılına göre düşüşler yaşanırken, kooperatifin aktif devir hızlarında ve öz kaynak çarpanında bir önceki yıla göre büyük miktarlarda artışlar yaşandığı görülmüştür. Öz kaynak oranındaki (ROE) düşüşün sebebi bir önceki yıla göre ROA'da meydana gelen azalıştan kaynaklanmaktadır. ROA'daki düşüşün kooperatifin hesaplanan aktif devir hızındaki bir önceki döneme göre meydana gelen artışa rağmen bir önceki döneme göre ROS oranlarındaki düşüşten kaynaklanmaktadır. Kooperatifin ROS değerinde bir önceki döneme göre yaşanan düşüşün nedeni kooperatifin 2016 yılı cari dönemi içinde yaptığı faaliyetlerden kaynaklanan giderlerin miktarlarının, ürettiği ürünün satış maliyetleri miktarının ve diğer gelir-gider miktarının yüksek seviyelerde olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Kooperatifin bilanço kısmındaki yabancı kaynak borçlanma oranının yüksek seviyelerde olması ve kooperatifin öz kaynak kalemindeki bir önceki döneme göre yaşanan artışlar öz kaynak çarpanı oranını bir önceki döneme göre düşürmüştür. Sonuç olarak bu durumda ROE değerini negatif yönde etkilemiştir.

Kooperatifin 2017 yılına ait du-pont analizi verilerine göre ROE, ROA, ROS değerleri bir önceki yıla göre düştüğü gözlenmiştir. Kooperatifin ROE oranını düşüren aktif karlılık

oranı % - 0,04 ve kooperatifin öz kaynak çarpanı 1,65 oranında olduğu tespit edilmiştir. 2017 yılında kooperatifin ROA değerinin oranını bulmayı sağlayan ROS kalemi 2016 yılına göre 2017 yılında % -0,02 oranında düşmüştür. Kooperatifin bulunan ROS değeri 2016 yılına göre 2017 yılında kooperatifin ürettiği her ürünün 100 TL'lik satışında kooperatif 0,02 TL'lik net zarara uğradığı tespit edilmiştir. Kooperatifin bir önceki yıla göre mevcut cari dönemde yaptığı faaliyetler sonucu oluşan faaliyet giderleri, ürettiği ürünlerin satışından kaynaklanan maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı ROS oranı negatif yönlü çıkmaktadır. Kooperatifin bilançosunun yapılan analiz sonuçları incelendiğinde ise kooperatifin öz kaynak çarpanı oranları 2016 yılına göre 2017 yılında artış göstermesine rağmen ROE değerini artırmada etkisiz kalmaktadır.

Kooperatifin 2018 yılına ait du-pont analiz sonuçlarından elde edilen veriler incelendiğinde ise kooperatifin ROE değeri 2017 yılına göre 2018 yılında %-0,06 oranı olarak gerçekleşmiştir. ROE'yi bulmak için yararlanılan kalemlerden ise kooperatifin öz kaynak çarpanı oranı 1,49 ve kooperatifin hesaplanan ROA oranı %-0,04 olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir. Kooperatifin 2017 yılına göre 2018 yılında gerçekleşen aktif devir hızı oranı 2,34 gibi bir değer almıştır. Kooperatifin yapılan du-pont analizine göre ROS değeri 2017 yılına göre 2018 yılında sabit kaldığı gözlenmiştir. Kooperatifin gelir- gider tablosundaki 2018 verileri incelendiğinde ise kooperatifin satışlarının maliyeti kalemi, faaliyetlerin giderleri kalemi ve diğer gelir-giderler kalemlerinin yüksek seviyelerde olduğundan dolayı hesaplanan Du-Pont analizi sonuçlarında ROS değeri negatif yönlü çıkmaktadır. Kooperatifin finansal durum tablosunda ise kooperatifin öz kaynak çarpanı 2017 yılına göre 2018 yılında 1,49 olarak gerçekleştiği için kooperatifin 2018 cari dönemi içinde oluşan imalat ile ilgili riskleri dengelemeye çalışmaktadır.

Kooperatifin 2019 analiz sonuçlarına göre kooperatifte ROE, ROA ve ROS değerleri 2018 yılına göre 2019 yılında yükselen oranda düşüşler yaşanmaktadır ve aktif devir hızlarında ve öz kaynak çarpanı oranlarında bir önceki döneme göre artışlar yaşandığı tespit edilmiştir. ROE oranının bir önceki döneme göre fazla olarak yaşanan düşüşün sebebi ROA oranında yaşanan düşüşten dolayı kaynaklanmaktadır. Kooperatifin aktif devir hızında yaşanan artış ROS değerinin bir önceki döneme göre artmasını sağlayamamıştır. 2018 yılına göre 2019 yılındaki ROS değerlerindeki düşüşün kooperatifin gelir-gider tablosunda net olarak görülmektedir. Kooperatifin kısa vadeli yabancı kaynak borçlanma oranı 2018 yılına

göre 2019 yılında yüksek olması, öz kaynak çarpanı kalemini düşürmüştür. Sonuç olarak elde edilen bu oranlar ışığında ROE değeri negatif yönde etkilenmiştir.

7.2. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi

Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi Tekirdağ ili Muratlı ilçesi Kırkkepenekli köyünde ilk kez 1967 yılında kurulmuştur. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin 15 kişi kurucu ortağın girişimleri ile Köy-Koop olarak kurulmuştur. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi 1999-2000 yılları arasında Köy-Koop.'tan Kalkınma Kooperatifine alınan karar ile çevrilmiştir. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin bünyesinde 1 adet kantin, 1 adet benzinlik, 1 adet düğün salonu, 1 adet yem ezme makinesi, 1 adet yem yarma makinesi, 1 adet helezon, 1 adet un ve yem satış noktası ve 1 adet süt toplama merkezi bulunmaktadır. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin envanterinde bulunan süt soğutma makinesi ve süt tankı 2013 yılında devletin çiftçiye ve kooperatiflere verdiği destekler ile satın alınarak kooperatife kazandırılmıştır. Aynı yıl içerisinde devletten alınan destek ile kooperatif aracılığı sonucunda kooperatif binasının arka kısmında bulunan alana bin sekiz yüz metrekare alana paket taş döşenerek çiftçinin ve kooperatif ortaklarının takdirini almıştır.

Şekil 7.3. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin Envanterinde Bulunan Bazı Ekipman ve Binaların Fotoğrafları

Kırkkepenekli köyünde Tekirdağ İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün verilerine göre 4.416 adet koyun, 81 adet keçi ve 962 adet sığır bulunmaktadır. Yine Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinden alınan verilere göre kooperatife ortak olan ortakların 160 adet büyükbaş hayvanı ve 2100 adet küçükbaş hayvanı bulunmaktadır. Kooperatifte günlük süt üretimi miktarı 900 litre olup, bu üretilen sütlerden sadece 450 litresi kooperatif ortaklarından alınmaktadır. Geriye kalan 450 litre süt ise kooperatife ortak olmayanlardan ve civar köylerden kooperatife teslim edilmektedir. Kooperatife ortaklardan sadece 6 kişi kooperatife süt vermektedir. Kooperatif üretilen sütü 2,80 TL'ye gıda firmasına satmaktadır. Kırkkepenekli köyünde Tekirdağ İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün verilerine göre 30.106,094 dönüm ekilebilir ve dikilebilir arazi bulunmaktadır. Köyde ekilebilir ve dikişebilir arazilerde buğday, mısır, arpa, ayçiçeği, kanola ve slaj tarımı yapılmaktadır. Kooperatif buğday ve mısır alımı yapmaktadır.

Günümüzde Kırkkepenekli Kalkınma kooperatifinde faal olan ortaklar giderek azalmıştır. Kooperatifin şu an 55 aktif ortak, 55 pasif ortağı vardır. Kırkkepenekli Kalkınma

kooperatifine katılmak isteyen o yörede 5 yıl boyunca oturan çiftçiden fotoğraf, nüfus cüzdanı fotokopisi, ikametgâh belgesi, sermaye, ÇKS raporu gibi belgeler istenmektedir. Belgelerini tamamlayıp kooperatife getiren her çiftçinin hayvanı olsun ya da olmasın kayıt işlemi yapılmaktadır.

Kooperatifte seçimler her üç yılda bir yapılmaktadır. Kooperatifte her yıl genel kurul ve mali genel kurul toplantısı yapılmaktadır. Genel kurul toplantısı ve seçimler 3 yıla kadar uzatılabilmekte ve genel kurul toplantılarında her yıl kooperatifin genel kurul ve mali yıl toplantısı yapılmış gibi mali ve genel kurul kararları ile ilgili evraklar Tarım il müdürlüğüne teslim edilmektedir. Yapılan toplantılarda genel kurul kararları 1/3 çoğunluk kararı ile alınmaktadır. Kooperatifte çoğunluk sağlanamazsa ikinci toplantıda bu çoğunluk aranmaz. Kooperatifte yönetim kurulu 3 asil 3 yedek üyeden oluşmaktadır, denetim kurulu 3 asil 3 yedek üyeden oluşmaktadır. Kooperatifte yönetimden 1 kişi üst birlik görevlisi olarak seçilmektedir. Genellikle üst birlik görevlisi kooperatif başkanı olmaktadır. Kooperatif Tekirdağ İlinde bulunan TarKoop. Üst birliğine üyedir.

7.2.1. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin Eğilim Yüzdeleri, Dikey, Yatay ve Rasyo Analizleri

7.2.1.1. Kooperatifin Eğilim Yüzdeleri Analizleri

7.2.1.1.1. Kooperatifin Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi dönen varlıkları 2015 yılı baz alarak 2016 yılında %112,30 oranında artmış, 2017 yılında %113,76 oranında artmış 2018 yılında %131,64 oranında artmış, 2019 yılında %84,72 oranında artmış olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu oranlar arzu edilebilir düzeydedir. Kooperatifin bilançosunun hesaplanan baz yıla göre eğilim yüzdeleri analizlerinde kooperatifin duran varlıklarının beş yıl boyunca sabit oranlarda kaldığı görülmüştür. Kooperatifin duran varlıklarının sabit oranda kalması olumlu ve riskli bir gelişmedir. Fakat kooperatifin uzun vadeli yabancı kaynak ayırmadığı tespit edilmiştir. Kooperatifin finansal durum tablosunda pasif kısmında bulunan kısa vadeli yabancı kaynaklar kalemini incelediğimizde ise kooperatifin kısa vadeli yabancı kaynaklarının baz yıla göre eğilim yüzdeleri analizi sonuçlarına göre 2016 yılında %104,14 oranında, 2017 yılında %116,40 oranında, 2018 yılında %152,92 oranında ve 2019 yılında %129,85 oranında yükselen trendle çok yüksek miktarlarda borçlandığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak elde edilen veriler ışığında kooperatif gelecek dönemlerde kısa vadeli yabancı kaynaklarını ödeme

güçlüğü yaşamaması için en kısa zamanda borçlanma oranlarını düşürücü tedbirler alması gerekmektedir. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi kısa vadeli borçlanma yerine uzun vadeli borçlanma yöntemini seçmelidir. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin maddi duran varlıklar kalemini incelediğimizde ise, kooperatifin genellikle maddi duran varlıklar kalemini oluşturan yer altı ve yer üstü düzenleri, demirbaşlar, makine, cihaz ve teçhizatlar, demirbaşlar ve birikmiş amortisman alt kalemleri oluşturmaktadır. Eğilim yüzdeleri analizi sonucunda elde edilen verilere göre kooperatif beş yıl boyunca sabit oranlı amortisman payı ayırmıştır. Elde edilen bu duruma göre kooperatifin bir sonraki dönemlerde yatırım yapmayı planlamadığı tespit edilmiştir. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin öz kaynakları ise yıllar itibarıyla azalma göstermiştir. Sonuç olarak kooperatif kendi öz yapısını güçlendirmeye çalışmıştır. Fakat kooperatifin faaliyetlerine oranla öz kaynakların büyümesinde düşüşler yaşandığı tespit edilmiştir.

Çizelge 7.10. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

BİLANÇODAKİ DEĞERLER					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	303.467,46 ₺	340.802,25 ₺	345.222,59 ₺	399.476,82 ₺	257.104,03 ₺
Duran Varlıklar	68.778,22 ₺	68.778,22 ₺	68.778,22 ₺	68.778,22 ₺	69.543,22 ₺
AKTİF TOPLAM	372.245,68 ₺	409.580,47 ₺	414.000,81 ₺	468.255,04 ₺	326.647,25 ₺
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	294.601,48 ₺	306.809,03 ₺	342.923,77 ₺	450.516,20 ₺	382.543,46 ₺
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺
Öz Kaynaklar	77.644,20 ₺	102.771,44 ₺	71.077,04 ₺	17.738,84 ₺	-55.896,21 ₺
PASİF TOPLAMI	372.245,68 ₺	409.580,47 ₺	414.000,81 ₺	468.255,04 ₺	326.647,25 ₺
SONUÇLAR					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	100,00	112,30	113,76	131,64	84,72
Duran Varlıklar	100,00	100,00	100,00	100,00	101,11
AKTİF TOPLAM	100,00	110,03	111,22	125,79	87,75
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	104,14	116,40	152,92	129,85
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Öz Kaynaklar	100,00	132,36	91,54	22,85	-71,99
PASİF TOPLAMI	100,00	110,03	111,22	125,79	87,75

7.2.1.1.2. Kooperatifin Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

Çizelge 7.11. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

BİLANÇODAKİ DEĞERLER					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	303.467,46 ₺	340.802,25 ₺	345.222,59 ₺	399.476,82 ₺	257.104,03 ₺
Duran Varlıklar	68.778,22 ₺	68.778,22 ₺	68.778,22 ₺	68.778,22 ₺	69.543,22 ₺
AKTİF TOPLAM	372.245,68 ₺	409.580,47 ₺	414.000,81 ₺	468.255,04 ₺	326.647,25 ₺
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	294.601,48 ₺	306.809,03 ₺	342.923,77 ₺	450.516,20 ₺	382.543,46 ₺
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺
Öz Kaynaklar	77.644,20 ₺	102.771,44 ₺	71.077,04 ₺	17.738,84 ₺	-55.896,21 ₺
PASİF TOPLAMI	372.245,68 ₺	409.580,47 ₺	414.000,81 ₺	468.255,04 ₺	326.647,25 ₺
SONUÇLAR					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	100,00	112,30	101,30	115,72	64,36
Duran Varlıklar	100,00	100,00	100,00	100,00	101,11
AKTİF TOPLAM	100,00	110,03	101,08	113,10	69,76
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	104,14	111,77	131,38	84,91
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Öz Kaynaklar	100,00	132,36	69,16	24,96	-315,11
PASİF TOPLAMI	100,00	110,03	101,08	113,10	69,76

Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin bir önceki döneme göre eğilim yüzdeleri analizini incelediğimizde ise kooperatifin dönen varlıklarında 2015 temel yıla göre 2016 yılında %112,30 oranında olduğu gözlenmiştir. 2016 temel yılına göre ise; 2017 yılında %101,30 oranında, 2017 temel yılına göre 2018 yılında %115,72 oranında, 2018 temel yılına göre 2019 yılında %64,36 oranında azalış gözlenmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi bir önceki yıla göre inişli ve çıkışlı trend izlemiştir. Kooperatifin dönen varlıkları negatif orana düşmediğinden elde edilen sonuçlar olumlu bir gelişme olarak görülmektedir.

Ancak Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi uzun vadeli yabancı kaynak borçlanması yapmadığı tespit edilmiştir. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi kısa vadeli yabancı kaynak borçlanması bir önceki yıla göre sürekli azalış göstermektedir. Elde edilen sonuçlar 2015 baz yılına göre 2016 yılında %104,14 oranında, 2016 baz yılına göre 2017 yılında %111,77 oranında, 2017 yılına göre 2018 yılında %131,38 oranında, 2018 yılına göre 2019 yılında %84,91 oranında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar ışığında kooperatif en kısa zamanda mevcut kısa vadeli yabancı kaynak borçlanmasını sıfırlamak için çabalamalıdır. Kooperatif kısa vadeli borçlanma miktarlarını sonuna kadar bitirecek politika uygulamazsa kooperatif tekrardan kısa vadeli borçlanma batağına sürüklenebilir. Sonuç olarak kooperatif borçlarını ödeyemez duruma gelebilir. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi Kısa vadeli borçlanma yerine her zaman daha sağlıklı olan uzun vadeli borçlanmayı tercih etmelidir. Yine Çizelge 7.11.'i incelediğimizde ise kooperatifin duran varlıkları bir önceki döneme göre beş yıl boyunca sabit oranlıdır. Kooperatifin duran varlıklarının temelini oluşturan maddi duran varlıklar kalemidir. Hesaplaması yapılmış olan analiz sonuçlarına göre kooperatif genellikle sabit oranlı amortisman payı ayırdığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak kooperatif gelecek yıllarda yatırım yapmayı planlamamaktadır. Kooperatifin öz kaynakları bir önceki döneme göre inişli-çıkışlı bir trend izlemiştir.

7.2.1.2. Kooperatifin Dikey Analizleri

7.2.1.2.1. Kooperatifin Bilançosunun Dikey Analizi

Kooperatif bilançosunun dikey analiz sonucuna göre Çizelge 7.12.'de ilk dikkat çeken nokta, kooperatifin cari dönemlerdeki dönen varlıklar içinde 2015 yılında %41,93, 2016 yılında %57,65, 2017 yılında %29,54, 2018 yılında %33,70, 2019 yılında % 47,10 oranlarında stokların yüksek seviyelerde olmasıdır. Elde edilen bu sonuçları kooperatifin ürettiği ürünlerin satışları ile mukayese ettiğimizde normal düzeyin biraz altındadır. Elde edilen değerlerin sürekli olarak değişkenlik göstermesi kooperatifin işletme maliyetlerinin yükselmesine sebep olacağından risk seviyesini aşırı olarak artırmaktadır. Kooperatifin kredili olarak piyasaya ürettiği ürününü satmadığı ve piyasadan alacaklarını tahsil edebilme konusunda iyi durumda olduğu ve daha da iyi duruma gelebileceği tespit edilmiştir. Kooperatifin hazır değerler oranının düşük olması kooperatifte atıl fon bulunmadığını göstermektedir. Bu durum faaliyet karlılığını yükseltmek isteyen kooperatifler için istenilen bir durumdur.

Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin duran varlıklarının tamamını maddi duran varlıklar kalemi kapsamaktadır. Fakat kooperatifin maddi duran varlıklarının aktifler

içerisindeki payının ideal seviyede olduğu tespit edilmiştir. Bu da gösteriyor ki kooperatif maddi duran varlıklara az miktarda yatırım yapmış ve sermaye ağırlıklı çalışmaktadır.

Kooperatifin 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 senelerindeki bilançonun pasif kısmındaki en önemli grup ticari borçlar grubudur. Kooperatifin ticari borçların toplam kısa vadeli kaynaklar içerisinde tüm yılların aktifler içindeki payı 2015 yılında %71,99'nı, 2016 yılında %64,04'ünü, 2017 yılında %52,31'ni, 2018 yılında %61,22'sini, 2019 yılında %43,42'sini oluşturmaktadır. Elde edilen veriler ışığında kooperatifin bu cari dönemlerde borçlanmasını genellikle kısa süreli borçlanarak yaptığını göstermektedir. Yapılan borçlanmanın her yıl düşmesi ve düşen oranların yetersiz olması kooperatifin gelecek dönemlerde ticari takibe düşmesine sebep olabilir. Ek olarak kooperatifin ödeyeceği vergi ve yükümlükler kalemi her yıl giderek artmaktadır. Sonuç olarak kooperatif vergi borçlarını ödemeyerek ve seneler içerisinde artmasına neden olmaktadır. Ek olarak bu durum dönem net karını negatif olarak etkilemektedir.

Kooperatifin 2015 yılında %22,66 oranında, 2016 yılında %30,94 oranında, 2017 yılında %35,95 oranında, 2018 yılında %31,26 oranında, 2019 yılında %44,81 oranında geçmiş yıl karları bulunmaktadır. Elde edilen verilere göre kooperatif ortaklara kar dağıtımını yapmamıştır.

Kooperatifin bilançosunu pasif kısmındaki kısa vadeli yabancı kaynaklar kalemi incelendiğinde ise, 2015 yılında %79,14, 2016 yılında %74,91, 2017 yılında %82,83, 2018 yılında % 96,21, 2019 yılında %117,11 oranlarında gerçekleşmiş olup uzun vadeli yabancı kaynak borçlanması yapmadığı tespit edilmiştir. Bu oranlar gösteriyor ki kooperatifin kısa vadeli borçlanma oranı her geçen gün artmaktadır. Sonuç olarak bu durum arzu edilmeyen bir durumdur. Kooperatifin borçlanma oranları sonuçlarına göre 2015 yılında % 20,86 oranında, 2016 yılında % 25,09 oranında, 2017 yılında %17,17 oranında, 2018 yılında %3,79 oranında, 2019 yılında %17,11 oranında öz kaynak miktarı gözlenmiştir.

Çizelge 7.12. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Dikey Analizi

Aktif/ Pasif içindeki Payı	2015 YILI		2016 YILI		2017 YILI		2018 YILI		2019 YILI	
	Aktif içindeki Payı %	Ana Grup içindeki Payı %	Aktif içindeki Payı %	Ana Grup içindeki Payı %	Aktif içindeki Payı %	Ana Grup içindeki Payı %	Aktif içindeki Payı %	Ana Grup içindeki Payı %	Aktif içindeki Payı %	Ana Grup içindeki Payı %
Dönen Varlıklar	81,52	100,00	83,21	100,00	83,39	100,00	85,31	100,00	78,71	100,00
Hazır Değerler	1,57	1,92	1,08	1,29	1,20	1,44	0,19	0,22	0,10	0,13
Ticari Alacaklar	36,65	44,96	31,26	37,56	38,21	45,82	40,54	47,52	31,18	39,61
Diğer Alacaklar	3,15	3,86	2,86	3,44	2,83	3,40	5,76	6,76	3,59	4,56
Stoklar	34,19	41,93	47,97	57,65	24,63	29,54	28,75	33,70	37,07	47,10
Gelecek Yıla Ait Giderler ve Gelir ve Tahakkukları	0,00	0,00	0,00	0,00	2,95	3,54	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Dönen Varlıklar	5,97	7,32	0,04	0,05	13,56	16,26	10,07	11,80	6,77	8,61
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	18,48	100,00	16,79	100,00	16,61	100,00	14,69	100,00	21,29	100,00
Ticari Alacaklar	0,01	0,04	0,01	0,04	0,01	0,04	0,01	0,04	0,24	1,14
Mali Duran Varlıklar	0,16	0,87	0,15	0,87	0,14	0,87	0,13	0,87	0,18	0,86
Maddi Duran Varlıklar	17,60	95,27	16,00	95,27	15,83	95,27	13,99	95,27	20,06	94,22
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0,71	3,82	0,64	3,82	0,63	3,82	3,08	20,99	0,80	3,78
Gelecek Yıla Ait Giderler ve Gelir ve Tahakkukları	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
AKTİF TOPLAMI	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	79,14	100,00	74,91	100,00	82,83	100,00	96,21	100,00	117,11	100,00
Mali Borçlar	0,00	0,00	0,00	0,00	13,70	16,54	13,26	13,79	5,34	4,56
Ticari Borçlar	71,99	90,96	64,04	85,49	52,31	63,15	61,22	63,63	43,42	37,08
Diğer Borçlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,76	3,21
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlükler	5,06	6,39	9,99	13,34	16,82	20,31	21,72	22,58	64,58	55,15
Borç ve Gider Karşılıkları	0,59	0,75	0,88	1,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	1,50	1,90	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Öz Kaynaklar	20,86	100,00	25,09	100,00	17,17	100,00	3,79	100,00	17,11	100,00
Ödenmiş Sermaye	2,72	13,04	3,81	15,18	3,77	21,95	3,33	87,94	4,78	27,91
Kar Yedekleri	3,23	15,48	2,94	11,70	2,90	16,91	2,57	67,77	3,68	21,51
Geçmiş Yıl Karları	22,66	108,65	30,94	123,30	35,35	205,93	31,26	825,12	44,81	261,85
Geçmiş Yıl Zararları (-)	19,13	91,72	17,39	69,30	17,20	100,20	21,98	580,14	47,83	279,53
Dönem Net Karı (zararı) (-)	11,38	54,55	4,80	19,12	-7,66	-44,59	-11,39	-300,69	-22,54	-131,74
PASİF TOPLAMI	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00

7.2.1.2.2. Kooperatifin Gelir Tablosunun Dikey Analizi

Kooperatifin gelir tablosunun analizinin yapıldığı Çizelge 7.13. incelendiğinde ise; kooperatifin satış iskontoları bulunmamaktadır. Kooperatifin gelir tablosu dikey analizi sonucuna göre pazarlama ve satış giderleri 2015 yılında %7,98, 2016 yılında %4,14, 2017 yılında %4,29, 2018 yılında %9,90 ve 2019 yılında %6,08 olarak tespit edilmiştir. Bu tespit edilen oranlar kooperatifin ürettiği mamulleri pazarlayabildiğini göstermektedir. Ancak bulunan analiz sonuçlarına göre bulunan oranların düşük seviyelerde olması kooperatife olumsuz etki yaratmaktadır.

Kooperatifin satış indirimlerinin satışlar içerisindeki payı 2016 yılında %0,22, 2018 yılında 0,16 iken, 2015, 2017, 2019 yıllarında ise %0,00'dır. Bu oranlardan anlaşılacağı gibi kooperatifin satış ve pazarlama değerleri düşük olmasına rağmen, kooperatifte belli bir dönem indirim yapıldığı gözlenmiştir. Düşük olan pazarlama satış değerlerinin dönem karına düşük seviyede etkisi vardır. Bu durum kooperatifin piyasada tutundurma faaliyetlerine giriştiğini göstermektedir.

Kooperatifin ürün satışlarından kaynaklanan maliyetlerin net satışlar içerisinde payı 2015 yılında %90,14, 2016 yılında %88,06, 2017 yılında %89,57, 2018 yılında %86,66'ı oranları kadardır. Elde edilen bu oranlara göre 2015 yılında % 9,86, 2016 yılında % 11,94, 2017 yılında %10,43, 2018 yılında % 0,03, 2019 yılında %10,43 oranlarında gerçekleşmesini sebep olmuştur. Yukarıdaki bu oranlar ışığında kooperatif en kısa zamanda maliyetleri düşürücü tedbirler almalıdır.

Çizelge 7.13. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi Gelir- Gider Kalemlerinin Dikey Analizi

GRUP / HESAP KALEM ADI	2015 YILI		2016 YILI		2017 YILI		2018 YILI		2019 YILI	
	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %
Brüt Satışlar	100,00	0,00	100,22	0,00	100,00	0,00	100,16	0,00	100,00	0,00
Yurt İçi Satışlar	100,00	0,00	100,22	0,00	99,99	0,00	100,13	0,00	100,00	0,00
Satış İndirimleri (-)	0,00	0,00	0,22	0,00	0,00	0,00	0,16	0,00	0,00	0,00
Satıştan İadeler (-)	0,00	0,00	0,22	0,00	0,00	0,00	0,16	0,00	0,00	0,00
İskontolar (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Gelirler	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00
Net Satışlar	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Satışların Maliyeti (-)	90,14	90,14	88,06	88,06	89,57	89,57	89,97	89,97	86,66	86,66
Satılan Ticari Malların Maliyeti (-)	90,14	90,14	88,06	88,06	89,57	89,57	89,97	89,97	86,66	86,66
Brüt Satış Karı veya Zararı	9,86	100,00	11,94	100,00	10,43	100,00	10,03	100,00	13,34	100,00
Faaliyet Gideri (-)	10,68	108,36	13,20	110,56	15,60	149,49	16,36	163,19	22,37	167,65
Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,79	7,98	0,49	4,14	0,45	4,29	0,99	9,90	0,81	6,08
Genel Yönetim Giderleri (-)	9,89	100,38	12,71	106,42	15,15	145,21	15,37	153,29	21,56	161,56
Faaliyet Karı veya Zararı	-0,82	100,00	-1,26	100,00	-5,16	100,00	-6,34	100,00	-9,03	100,00
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	5,00	-606,56	3,14	-249,02	2,89	-55,95	3,59	-56,74	3,14	-34,76
Diğer Olağan Gelir ve Karlar	5,00	-606,56	3,14	-249,02	2,89	-55,95	3,59	-56,74	3,14	-34,76
Finansman Gideri (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	-2,45	1,44	-22,70	0,41	-4,53
Kısa Vadeli Borçlanma Gideri (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	-2,45	1,44	-22,70	0,41	-4,53
Olağan Kar veya Zarar	4,17	0,00	1,88	0,00	-2,40	0,00	-4,18	0,00	-6,30	0,00
Olağan Dışı Gelir ve Karlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,19	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan dışı gelir ve karlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,19	0,00	0,00	0,00
Olağan dışı Gider ve Zararlar(-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan Dışı Gider Ve Zararlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dönem Karı veya Zararı	4,17	0,00	1,88	0,00	-2,39	0,00	-3,99	0,00	-6,30	0,00
K. Dönem Karı, Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük	0,21	0,00	0,29	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dönem Net Karı veya Zararı	3,97	0,00	1,59	0,00	-2,39	0,00	-3,99	0,00	-6,30	0,00

7.2.1.3. Kooperatifinin Yatay Analizleri

7.2.1.3.1. Kooperatifin Bilançosunun ve Gelir Tablosunun Yatay Analizi

Kooperatifin bilançosunun ve gelir tablosunun yatay analizi sonuçları Çizelge 7.14 ve Çizelge 7.15.'te gösterilmiştir. Kooperatifin dönen varlıkları 2016 yılında 2015 yılına göre %1,30 oranında artmış, 2017 yılında 2016 yılına göre %15,72 oranında artmış, 2018 yılında 2017 yılına göre %-35,64 oranında azalmıştır. Elde edilen verilere göre kooperatifin dönen varlıkları 2019 yılında büyük oranda azaldığına göre kooperatif ek olarak genellikle bankalara borçlanmamıştır bu da arzu edilen bir durumdur.

Kooperatifin brüt satışları beş yıl boyunca dikey analiz sonuçlarına göre azalan bir oran seyretmiştir. Fakat kooperatifin finansal tabloları dikkatlice incelendiğinde kooperatifin net karının negatif yönlü bir seyir izlediği gözlenmektedir. Bunun sebebi ise kooperatife süt döken ortak sayısının yıllar içerisinde azalmasından kaynaklanan satışlar kaleminin de negatif yönlü seyir izlemesine neden olmaktadır.

Kooperatifin finansal durum tablosundaki ticari alacaklar kalemi 2016 yılında 2015 yılına göre % - 6,17 oranında azalmış, 2017 yılında 2016 yılına göre %23,17 oranında artmış, 2018 yılında 2017 yılına göre % 19,99 oranında gerçekleşmiş, 2019 yılında 2018 yılına göre % -46,35 oranında azalmıştır. Sonuç olarak 2017-2018 yıllarında kooperatif alacaklarını tahsil etmemiş ve kooperatifin uyguladığı politikaların yanlış olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber kooperatifin dikey analizi sonuçlarına göre kooperatif düşük seviyede stok bulundurarak stok maliyetlerinden kaçmaya çalışmıştır.

Kooperatifin duran varlıklar kalemi detaylıca incelendiğinde ise kooperatifin duran varlıklarının tamamını kapsayan maddi duran varlıklar kalemi kooperatifte sabit yönlü bir seyir izlemektedir. Sonuç olarak kooperatifin cari dönemler içerisinde ve gelecek dönemlerde yatırım yapma konusunda kararsız olduğu tespit edilmiştir.

Kooperatifin kısa vadeli yabancı kaynaklar kaleminin yatay analiz sonuçlarına göre 2015 yılına göre 2016 yılında %4,14 oranında artmıştır, 2016 yılına göre 2017 yılında %11,77 yılında artmıştır, 2017 yılına göre 2018 yılında %31,38 oranında artmış, 2018 yılına göre 2019 yılında %-15,09 oranında azalmıştır. Elde edilen bu sonuçlar ışığında kooperatifin ileriki dönemlerde borçlarını ödemedeki sıkıntı yaşamayacağı söylenebilir. Ancak gelecek yıllarda kooperatif borçlanma yapacaksa kısa vadeli borçlanma yerine daha sağlıklı olan uzun vadeli borçlanma yöntemini tercih etmelidir. Bu grupta bir diğer dikkati çeken husus ise kooperatifin

ödenecek vergi ve yükümlülükleridir. Çizelge 7.14.'te yapılan yatay analiz sonucuna göre kooperatifin yüksek seviyelerde vergi borcu olduğu tespit edilmiştir. Bu da arzu edilmeyen bir durumdur. Ayrıca kooperatifin ortaklara borçlar kalemi incelendiğinde kooperatifin ortaklara karşı beş yıl boyunca borcu olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak kooperatifi ortaklar finanse etmemektedir ve kooperatif kendi ayakları üzerinde durmaktadır.

Ayrıca kooperatifin satışlarının düşük olduğu ve buna paralel olarak kooperatifin üretimi az olmasından dolayı satışlarından oluşan maliyetleri düşmektedir. Kooperatifin faaliyet gösterdiği alanlarda kooperatifin karlılık oranları da göz önünde bulundurulmalıdır. Elde edilen sonuçlara göre kooperatifin karlılık oranları da düşük seviyelerdedir. Bu durum arzu edilmeyen bir durumdur.

	2015	2016	2017	2018	2019		2015	2016	2017	2018	2019
	Yatay	Yatay	Yatay	Yatay	Yatay		Yatay	Yatay	Yatay	Yatay	Yatay
	Analiz %	Analiz %	Analiz %	Analiz %	Analiz %		Analiz %	Analiz %	Analiz %	Analiz %	Analiz %
I-DÖNEN VARLIKLAR	100,00	12,30	1,30	15,72	-35,64	I-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100,00	4,14	11,77	31,38	-15,09
A-HAZIR DEĞERLER	100,00	-24,39	12,89	-81,93	-64,09	A. Mali Borçlar	100,00	0,00	0,00	9,50	-71,90
KASA	100,00	-36,56	7,52	-77,85	-77,18	Banka Kredileri	100,00	0,00	0,00	9,50	-71,90
ALINAN ÇEKLER	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	B-TİCARİ BORÇLAR	100,00	-2,12	-17,43	32,37	-50,52
BANKALAR	100,00	7451,44	41,86	-97,26	197,94	SATICILAR	100,00	-41,02	-41,09	471,47	-51,86
Diğer Hazır Değerler	100,00	-73,09	-100,00	0,00	0,00	Borç Senetleri	100,00	37,14	-6,80	-91,63	-100,00
C-TİCARİ ALACAKLAR	100,00	-6,17	23,57	19,99	-46,35	Diğer Ticari Borçlar	100,00	22,22	-17,33	16,49	70,80
ALICILAR	100,00	-10,55	24,52	22,83	-46,13	C-DİĞER BORÇLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Personele Borçlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Ticari Alacaklar	100,00	28,35	18,43	3,65	-47,95	ORTAKLARA BORÇLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
D-DİĞER ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	130,25	-56,57	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
BAĞLI ORTAKLARDAN ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	F-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	100,00	117,30	70,14	46,09	107,38
DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	-100,00	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	100,00	155,57	67,76	34,99	72,26
E-STOKLAR	100,00	54,40	-48,10	32,04	-10,06	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	100,00	45,19	85,43	236,85	-100,00
TİCARİ MALLAR	100,00	7,25	-25,29	32,04	-10,06	VADESİ GEÇMİŞ ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜKLER	100,00	-60,37	119,58	-92,99	45315,72
VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	100,00	0,00	-79,64	-100,00	0,00	G. Borç ve Gider Karşılıkları	100,00	62,96	-100,00	0,00	0,00
G-GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKUKLARI	100,00	0,00	0,00	-100,00	0,00	Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük	100,00	62,96	-100,00	0,00	0,00
GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	I-DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100,00	-100,00	0,00	0,00	0,00
H-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	100,00	-99,23	32524,48	-16,06	-53,04	Sayım ve Tesellüm Fazlaları	100,00	-100,00	0,00	0,00	0,00
Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	100,00	-85,46	-100,00	0,00	0,00	HESAPLANAN KDV	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI	100,00	-100,00	0,00	-16,06	-53,04	III-ÖZ KAYNAKLAR	100,00	32,36	-30,84	-75,04	-415,11
İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	A-ÖDENMİŞ SERMAYE	100,00	54,12	0,00	0,00	0,00
II-DURAN VARLIKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	1,11	SERMAYE	100,00	51,46	0,00	0,00	0,00
A.Ticari Alacaklar	100,00	0,00	0,00	0,00	2550,00	ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-)	100,00	-100,00	0,00	0,00	0,00
Verilen Depozito ve Teminatlar	100,00	0,00	0,00	0,00	2550,00	C-KAR YEDEKLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
C. Mali Duran Varlıklar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	YASAL YEDEKLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İştirakler	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	OLAĞAN ÜSTÜ YEDEKLER	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
D-MADDİ DURAN VARLIKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	ÖZEL FONLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	DİĞER KAR YEDEKLERİ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
BİNALAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	D-GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	100,00	50,21	15,51	0,00	0,00
TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	100,00	50,21	15,51	0,00	0,00
TAŞITLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	E-GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI (-)	100,00	0,00	0,00	44,50	51,83
DEMİRBAŞLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	100,00	0,00	0,00	44,50	51,83
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	F-DÖNEM NET KARI (ZARARI)	100,00	-53,61	-261,30	68,29	38,05
E-MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	DÖNEM NET ZARARI (-)	100,00	-53,61	61,30	68,29	38,05
ÖZEL MALİYETLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	100,00	10,03	1,08	13,10	-30,24
HAKLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00						
Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00						
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00						
G-GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİRLER TAHAKUKLARI	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00						
GELECEK YILLARA AİT GİDERLER	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00						
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	100,00	10,03	1,08	13,10	-30,24						

Çizelge 7.14. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Yatay Analizi

Çizelge 7.15. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi Gelir- Gider Kalemlerinin Yatay Analizi

GRUP / HESAP KALEM ADI	2015 Yatay Analiz %	2016 Yatay Analiz %	2017 Yatay Analiz %	2018 Yatay Analiz %	2019 Yatay Analiz %
Brüt Satışlar	100,00	16,04	6,94	1,16	-12,77
Yurt İçi Satışlar	100,00	16,04	6,93	1,14	-12,75
Satış İndirimleri (-)	100,00	0,00	-100,00	0,00	-100,00
Satıştan İadeler (-)	100,00	0,00	-100,00	0,00	-100,00
İskontolar (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Gelirler	100,00	0,00	0,00	126,41	-100,00
Net Satışlar	100,00	15,79	7,18	0,99	-12,63
Satışların Maliyeti (-)	100,00	13,11	9,01	1,45	-15,85
Satılan Ticari Malların Maliyeti (-)	100,00	13,11	9,01	1,45	-15,85
Brüt Satış Karı veya Zararı	100,00	40,31	-6,38	-2,92	16,25
Faaliyet Gideri (-)	100,00	43,16	26,59	5,97	19,42
Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	100,00	-27,23	-2,98	124,02	-28,53
Genel Yönetim Giderleri (-)	100,00	48,76	27,74	2,49	22,52
Faaliyet Karı veya Zararı	100,00	77,31	338,68	23,94	24,45
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	100,00	-27,21	-1,44	25,68	-23,76
Diğer Olağan Gelir ve karlar	100,00	-27,21	-1,44	25,68	-23,76
Finansman Gideri (-)	100,00	0,00	0,00	1048,32	-75,18
Kısa Vadeli Borçlanma Gideri (-)	100,00	0,00	0,00	1048,32	-75,18
Olağan Kar veya Zarar	100,00	-47,84	-236,89	75,80	31,64
Olağan Dışı Gelir ve karlar	100,00	-14,84	2817,65	1847,99	-99,67
Diğer Olağan dışı gelir ve karlar	100,00	-14,84	2817,65	1847,99	-99,67
Olağan dışı Gider ve Zararlar(-)	100,00	-7,80	6,93	-1,82	-10,96
Diğer Olağan Dışı Gider Ve Zararlar	100,00	-7,80	6,93	-1,82	-10,96
Dönem Karı veya Zararı	100,00	-47,84	-236,36	68,29	38,05
K. Dönem Karı, Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük	100,00	62,96	-100,00	0,00	0,00
Dönem Net Karı veya Zararı	100,00	-53,61	-261,30	68,29	38,05

7.2.1.4. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Analizi

Çizelge 7.16. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin Rasyo hesaplamaları

Rasyolar	Yıllar				
	2015	2016	2017	2018	2019
Likidite Oranları					
Cari Oran	1,03	1,11	1,00	0,88	0,67
Likidite Oranı (Asit -Test oranı)	0,59	0,47	0,70	0,58	0,35
Nakit Oranı	0,019	0,014	0,014	0,001	0,0008
Stok Bağımlılık Oranı	1,10	0,82	1,65	1,72	2,21
Finansal Yapı Oranları					
Mali (Finansal) Kaldıraç	0,79	0,74	0,82	0,96	1,17
Mali Yeterlilik Finansmanı	0,26	0,33	0,23	0,03	-0,14
Oto Finansman (iç Kaynaklar)	1,16	0,77	0,77	0,77	0,77
Devamlı Sermayenin Bağımlılık Oranı	-0,05	0,60	0,61	2,12	-1,45
Maddi Duran Varlıklar / Öz Sermaye	0,84	0,63	0,92	3,39	-1,17
Borç /Sermaye oranı	3,79	2,98	4,81	25,39	-6,84
Duran varlıklar / Devamlı Sermaye oranı	0,88	0,66	0,96	3,87	-1,24
Karlılık Oranları					
Kar ile sermaye arasındaki ilişkileri gösteren oranlar					
Net kar/ öz kaynak oranı	0,88	0,66	0,96	3,87	-1,24
Vergi öncesi kar/ Öz kaynak oranı	0,54	0,19	-0,44	-3,00	-1,31
Finansman giderleri ve vergiden önceki kar / kaynak(Pasif) toplamı oranı (Ekonomik Rantabilite)	0	0	-17,90	-1,77	-14,41
Net kar/ Varlık (Aktif)Toplamı	0,11	0,48	-0,07	-0,11	-0,22
Faaliyet karı/ Faaliyetin Gerçek Kullanılan Varlık Oranı	0,13	0,05	-0,09	-0,13	-0,28
Birikimli Kümülatif Karlılık Oranı	0,22	0,30	0,35	0,31	0,44
Kar ile Satışlar arasındaki ilişkileri gösteren oranlar					
Brüt Satış Karı /Net Satış Oranı (Brüt Satış Rantabilitesi)	1	1	1	1	1
Faaliyet Karlılık Oranı (İş Hacmi Rantabilitesi)	0,10	0,13	0,15	0,16	0,22
Dönem Karlılık oranı	0,03	0,01	-0,01	-1,39	-0,06
Satılan Malın Maliyeti / Net Satışlar oranı	0,90	0,88	1,11	0,89	0,86
Faaliyet Gideri/ Net Satışlar	0,10	0,13	0,15	0,16	0,22
Faiz Gideri / Net Satışlar	0	0	0,001	0,014	0,004
Mali Rantabilite	0,75	0,21	-0,36	-1,20	3,85
Devir Hızları					
Alacak Devir Hızı	10,30	9,35	9,26	7,69	8,01
Ortalama Tahsil Süresi	34,95	38,50	38,87	46,81	44,94
Maddi Duran Varlık Devir Hızı	18,87	21,85	23,65	23,41	20,66
Stok Devir Hızı	9,17	7,63	8,88	11,31	9,14
Stok Değişim Süresi	39,25	47,18	40,54	31,83	39,38
Aktiflerin Devir Hızı	2,86	3,01	3,20	2,85	3,57
Ticari Borçların Devir Hızı	4,19	4,10	4,95	4,78	4,72

Çizelge 7.16.'da Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin rasyo analizleri verilmiştir. Kooperatifin likidite oranı sonuçları incelendiğinde beş yıl boyunca 2,00'in altında kaldığından dolayı kooperatif olarak kısa vadeli borçlarını ödemekte sıkıntılar yaşadığını ve kooperatifin yatırımlar yapmada aksaklık olduğu gözlenmiştir. Kooperatifin likidite oranları analizlerinde 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 likidite oranları 1,00'in altında kaldığından dolayı

kısa vadeli borçlarını likit dönen varlıklar ile ödeyememektedir. Kısaca kooperatifin likit dönen varlıkları çok düşük miktardadır. Çizelge 7.16.'da Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin nakit rasyo oranları incelendiğinde ise kooperatif kısa vadeli borçlarını ödeyemez durumdadır. Çünkü hesaplanan oranlar 1,00'in altında kalmaktadır. Çizelge 7.16.'da kooperatif için hesaplanan stok bağımsızlık oranına göre kooperatifin asit-test oranı 1,00'in altında kalmaktadır. Bundan dolayı kısa vadeli yabancı kaynaklarını ödeyebilme oranı 2015 yılında 1,10 oranında, 2016 yılında 0,82 oranında, 2017 yılında 1,64 oranında, 2018 yılında 1,72 oranında, 2019 yılında 2,28 oranında stok satılması gerektiği gözlenmiştir. Kooperatifin mali yapı rasyo oranları incelendiğinde ise kooperatifin yabancı kaynakları karşılama oranı %50'in üzerinde olduğu için elde edilen verilere göre kooperatif beş yıl boyunca riskli finanse edilmektedir. Çizelge 7.16.'ya göre bulunan mali yeterlilik oranları, kooperatifin öz kaynaklarının yabancı kaynaklar ile karşılama oranı 1,00'in altında olduğu için olumsuzluk söz konusudur. Sonuç olarak kooperatif öz kaynakları yabancı kaynaklar yerine kendi kaynakları ile finanse etmelidir. Kooperatifin analizleri yapılan oto finansman oranlarına göre, kooperatifte kar yedeklerinin sermaye ile karşılama oranı 0,50'den beş yıl boyunca yüksek oranlarda çıktığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak elde edilen veriler ışığında kooperatifin ödenmiş sermayesinin diğer kaynaklardan karşılandığı gözlenmektedir. Kooperatifin stoklar ile ticari alacaklarının uzun vadeli yabancı kaynaklar ve öz kaynakları karşılama oranı 2018 yılı hariç diğer yıllar 1,00'in altında olduğu için elde edilen veriler olumsuz olarak değerlendirilir. Sonuç olarak kooperatifin stoklarını, ticari alacakları, uzun vadeli yabancı kaynakları ile öz kaynaklarla finanse edilmesi tavsiye edilir. Çizelge 7.16.'da kooperatifin maddi duran varlıkların/ öz sermayeye oranını incelendiğinde ise elde edilen verilere göre kooperatifin 2016- 2019 yılları hariç diğer yıllarında bulunan oranları %70'in üzerinde olduğu için olumluluk söz konusudur. Kooperatifin borç sermaye oranı, rasyo analiz sonuçlarına göre kooperatifte kısa ve uzun vadeli karşılama oranının öz sermayeyi karşılama oranı 1,00'dan büyük oranlarda olduğu için elde edilen verilerde olumsuzluk söz konusudur. Sonuç olarak arzu edilen kısa ve uzun vadeli borçlardan daha yüksek tutarlarda öz kaynakların payının yüksek olmasıdır (Oranlar sonucunda kaynaklar içerisinde öz kaynakların payının yüksek olması güçlü bir kooperatif yapısının var olduğunu gösterir.). Çizelge 7.16.'da duran varlıkların/ devamlı sermaye oranı incelendiğinde elde edilen sonuçlar 1,00'dan düşük olduğu için kooperatif duran varlıklarını uzuna vadeli yabancı kaynaklarla finanse edilmelidir.

Kooperatifin karlılık rasyo analizlerinden kar ile sermaye arasındaki ilişkileri gösteren oranlara göre hesaplanan kooperatifin net karı/ kooperatifin öz kaynak oranlarının yüksek olması arzu edilir. Çizelge 7.16.'da kooperatifin net karının öz kaynakları karşılama oranı düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak kooperatifin geçmiş yıl karlarından ortaklara risturn dağıtmadığı gözlenmiştir. Kooperatifin vergiden önceki elde ettiği kar miktarı/ kooperatifin elinde bulundurduğu öz kaynak oranı Çizelge 7.16.'da incelendiğinde kooperatifin bu rasyo oranı düşük olduğundan dolayı kooperatif ortaklara kar dağıtımını yapmadığı tespit edilmiştir. Çizelge 7.16.'da kooperatifin ekonomik rantabilitesi sonuçlarından elde edilen verilere göre kooperatifin 2015-2016 yıllarında vergi öncesi karın finansman gideri olmadığından faizleri karşılama oranından bahsedilemez. İkinci olarak kooperatifin 2017, 2018, 2019 yıllarında finansman giderinin çok düşük olması ve dönem net karı zararda olduğundan dolayı bu oranlar negatif yönlü çıkmıştır. Kooperatifin son üç yılda bankalarla ilişkisi oldukça azdır. Kooperatifin net kar/ aktifler toplamı Çizelge 7.16. verilerine göre kooperatifte elde edilen beş yıllık karlılık oranlarının düşük ve negatif oranlı olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak kooperatif borçlanma yapmakta ancak büyük oranda borçlanma (örneğin makine ve malzeme alımı) yapamaz. Kooperatifin yaptığı faaliyetlerden elde ettiği faaliyet karı/ faaliyetin gerçek kullanılan varlık oranı ise, kooperatifin net karı ile dönen varlıklar içerisinde oranlanması sonucu, finansal olarak karın dönen varlıkları karşılama oranı düşüktür. Kooperatif az oranda ortaklara karşı borçlanmaktadır. Kooperatifin geçmiş yıl karlarını aktif varlıklarla karşılama oranı düşük olduğu tespit edilmiştir.

Karlılık oranlarından kar ile satışlar arasındaki ilişkileri gösteren rasyo oran analizleri detaylıca incelendiğinde ise, kooperatifin brüt satış rantabilitesi oranları düşük olduğundan dolayı, kooperatifin 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 yıllarında herhangi bir iskonto indirimi yapmadığı tespit edilmiştir. Çizelge 7.16.'da hesaplaması yapılan iş hacmi rantabilitesine göre, kooperatifte satılan malların maliyeti ve faaliyetlerin gideri brüt satışlardan fazla olduğundan dolayı net satışlar içerisindeki payının düşük olduğu gözlenmiştir. Kooperatifin bulunan karlılık oranlarına göre kooperatif karlı bir yapıdadır. Satılan malın maliyeti/ net satışlar oranları sonuçlarına göre satışların maliyetinin net satışlar içerisindeki payı çok yüksektir. Sonuç olarak dönem karını olumsuz yönde etkilemektedir. Kooperatifin faaliyet gideri/ net satışlar miktarı Çizelge 7.16. incelendiğinde ise kooperatifin faaliyet giderlerinin net satışlar üzerindeki payının düşük olduğu ve kooperatifin fazla kara geçemediği bulunmuştur. Kooperatifin faiz giderleri/ net satışlar oranları incelendiğinde, kooperatif 2015, 2016 yıllarında karda olduğu için finansal olarak bankacılığı kullanmamaktadır. 2017, 2018, 2019

yıllarında kooperatif zarar ettiğinden dolayı finansal olarak bankacılığı kullandığı tespit edilmiştir. Kooperatifin mali rantabilitesi sonuçlarına göre kooperatifte 2017, 2018 yılları hariç tüm oranlar olumlu sonuçlanmıştır.

Kooperatifin devir hızları rasyosu analizleri Çizelge 7.16.'da incelendiğinde ise elde edilen oranlar yüksektir ve olumlu olarak sonuçlanmıştır. Kooperatifin Çizelge 7.16.'daki alacakların ortalama tahsil süresi rasyosuna göre, kooperatif 2015 yılında 34 günde bir, 2016 ve 2017 yıllarında 38 günde bir, 2018 yılında 46 günde bir, 2019 yılında 44 günde bir alacağını tahsil edebilmiştir. Kooperatifin maddi duran varlıklarının devir hızlarının sonuçlarına göre oranlar beş yıl boyunca düşük bulunmuştur. Sonuç olarak kooperatifte atıl kapasitenin az olduğu tespit edilmiştir. Kooperatifin stokların devir hızları rasyosu stokların yılda kaç kez yenilendiğini gösterir. Oranın yüksek olması kooperatifin sürekli satış yapıp stoklarını yenilediğini gösterir ve olumlu olarak yorumlanır. Kooperatifte hesaplanan oranlar olumlu olarak sonuçlanmıştır. Kooperatifin stok değişim oranı rasyosu sonuçları ise, kooperatif 2015 ve 2019 yıllarında 39 ar kez, 2016 yılında 47 kez, 2017 yılında 40 kez, 2018 yılında 31 kez stoklarını yenilemiştir. Kooperatifin aktiflerinin devir hızları rasyosuna göre kooperatif piyasadan alacağını 2016, 2017, 2019 yıllarında 3'er kez, 2015 ve 2018 yıllarında ise 2 şer kez alabilmiştir. Kooperatifin ticari borçları devir hızı oranları incelendiğinde ise kooperatif beş yıl boyunca piyasaya 4'er kez borçlarını ödediği tespit edilmiştir.

7.2.2. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin Karlılık Analizi

Şekil 7.4. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin Du-pont Analizi

Gelir Tablosu		Net Satışlar	
		2015	1.067.903,07
2016	1.236.524,26		
2017	1.325.247,54		
2018	1.338.423,83		
2019	1.169.359,41		
Satisların Maliyeti		Net Kar	
		2015	42.357,19
2016	19.649,34		
2017	-31.694,40		
2018	-53.338,20		
2019	-73.635,05		
Faaliyet Giderleri		Net Kar Marjı (ROS)	
		2015	0,04
2016	0,02		
2017	-0,02		
2018	-0,04		
2019	-0,06		
Diğer Gelir / Giderler		Aktif Karlılığı (ROA)	
		2015	0,11
2016	0,05		
2017	-0,08		
2018	-0,11		
2019	-0,23		
Vergi		Aktif Devir Hızı	
		2015	2,87
2016	3,02		
2017	3,20		
2018	2,86		
2019	3,58		
Dönen Varlıklar		Toplam Aktif	
		2015	372.245,68
2016	409.580,47		
2017	414.000,81		
2018	468.255,04		
2019	326.647,25		
Duran Varlıklar		Toplam Borçlar	
		2015	294.601,48
2016	306.809,03		
2017	342.943,77		
2018	450.516,20		
2019	382.543,46		
Kısa Vadeli Yab. K.		Pasif Toplamı	
		2015	372.245,68
2016	409.580,47		
2017	414.000,81		
2018	468.255,04		
2019	326.647,25		
Uzun Vadeli Yab. K.		Öz sermaye	
		2015	77.644,20
2016	102.771,44		
2017	71.057,04		
2018	17.738,84		
2019	-55.896,21		
Öz sermaye		Özsermaye Çarpanı	
		2015	4,79
2016	3,99		
2017	5,83		
2018	26,40		
2019	-5,84		
Dönen Varlıklar		Özsermaye Karlılığı (ROE)	
		2015	0,55
2016	0,19		
2017	-0,45		
2018	-3,01		
2019	1,32		

Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin 2015 yılında yapılan du-pont analiz sonuçlarına göre kooperatifin öz sermaye karlılığı değeri %0,55 olarak gerçekleştiği gözlenmiştir. Kooperatifin öz sermaye karlılığını bulmak için kullandığı değerlerinden aktif karlılık oranı 2015 yılındaki değeri %0,11 ve öz sermaye çarpanı değeri 4,79 olduğu tespit edilmiştir. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin net kar marjı değeri %0,04 olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu sonuç ışığında Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin cari dönem içerisinde ürettiği her 100 TL'lik ürünün satışından elde edilen paranın 0,04 TL'sinin net kar olduğu tespit edilmiştir. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin gelir tablosundaki verileri net bir şekilde incelendiğinde ise kooperatifin ürettiği ürünün satışlarından kaynaklanan maliyetler kaleminin, kooperatif faaliyetleri sonucu oluşan faaliyetler kaleminin, kooperatifin ödenecek vergi ve diğerleri kaleminin çok yüksek seviyede olmasından dolayı net kar marjı oranı düşük çıkmaktadır ve ROS oranının yükselmesini engellemektedir. Kooperatifin finansal durum tablosu incelendiğinde ise kooperatifin öz kaynak çarpanı 2015 yılında 4,79 olarak gerçekleşmiştir. Sonuç olarak kooperatif 2015 cari döneminde oluşacak finansal riski dengelemeye çalışmaktadır.

Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin 2016 yılı du-pont analizi sonuçları ise 2015 yılına göre 2016 yılındaki öz kaynak karlılığı, aktif karlılık oranı, net kar marjı oranı ve öz kaynak çarpanı oranı yüzdesel olarak düşüş göstermesine rağmen pozitif oranda kalmayı başarmıştır. 2015 yılına göre 2016 yılında 3,05 oranında aktif devir hızı artış göstermiştir. Öz kaynak karlılığındaki 2015 yılına göre 2016 yılında yaşanan atışın nedeni öz kaynak çarpanındaki 3,99 artış ve aktif karlılık oranındaki %0,05'lik düşüştür kaynaklanmaktadır. Aktif karlılık oranını bulmak için kullandığımız net kar marjı ve aktif devir hızının pozitif yönlü çıkması ROA oranının 2015 yılına göre 2016 yılında pozitif çıkmasına sebep olmuştur. Kooperatifin net kar marjı 2015 yılına göre 2016 yılında %0,02 oranında gerçekleşmiştir. Bir önceki döneme göre azalışın nedeni satışların maliyeti, faaliyet giderlerinin payının az oranda düşmesidir. Fakat kooperatifin net kar marjını artışını asıl olarak kısıtlayan kooperatifin gelir-gider tablosundaki diğer gelir ve giderler kalemi ve vergi borcunun artmasından kaynaklanmaktadır. Kooperatifin finansal durum tablosundaki veriler incelendiğinde kooperatifin yabancı kaynak borçlanmasının 2015 yılına göre 2016 yılında artışta olması öz kaynakların kullanım oranındaki artışa göre yüksek oranda gerçekleşmesi öz kaynak çarpanı 2015 yılına göre 2016 yılında yükselmiştir.

Kooperatifin 2017 yılındaki du-pont analizi sonuçlarına göre, kooperatifin aktif devir hızı oranı ve kooperatifin öz kaynak çarpanı oranı bir önceki döneme göre artmasına rağmen

kooperatifin öz kaynak karlılık oranı, aktif karlılık oranı ve net kar marjı oranı negatif oranda düşmüştür. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin öz kaynak karlılık oranında yaşanan düşüşün sebebi öz kaynak çarpanındaki, 2016 yılına göre 2017 yılında yaşanan artış ve aktif karlılık oranında 2016 yılına göre 2017 yılında büyük miktarda ve negatif yönlü düşüşten kaynaklanmaktadır. Aktif karlılık oranındaki bir önceki döneme göre düşüş yaşanmasının sebebi net kar marjındaki %-0,02'lik azalıştan kaynaklanmaktadır. Kooperatifin kar marjında yaşanan azalışın ve bu bağlamda kooperatifin aktif karlılığının ve öz kaynak karlılığının azalarak düşük oranda çıkmasının sebebi kooperatifin zarar etmesidir. Kooperatifin finansal durum tablosu incelendiğinde ise kooperatifin kısa vadeli yabancı kaynaklı borçlanma oranına paralel olarak öz kaynak kaleminin 2016 yılına göre 2017 yılında artış göstermesi öz kaynak çarpanını artırmıştır.

Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin 2018 du-pont analizi sonuçlarına göre; kalkınma kooperatifinin bir önceki yıla göre öz kaynak çarpanı oranı %26,40 oranında arttığı görülmüştür. Bu değere paralel olarak öz kaynak karlılık oranı 2017 yılına göre 2018 yılında %-3,01, aktif karlılık oranı bir önceki döneme göre % -0,11 oranında, net kar marjı oranı 2017 yılına göre 2018 yılında %-0,04 oranında düştüğü tespit edilmiştir. Kooperatifte ROS değerinin bir önceki yıla göre % -0,04 çıkmasının ve aktif devir hızının 2017 yılına göre 2018 yılında düşüş yaşanması ROA değerini %-0,11 oranında düşürmüştür. Bunun sebebi kooperatifin ürettiği ürünlerin satışlarının maliyeti, cari dönem içerisinde yaptığı faaliyet giderlerinin yükselen oranda artmasından kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak elde edilen bu veriler ışığında kooperatifin bir önceki döneme göre 2018 yılında kar miktarını artırmasına rağmen net kar miktarının düşmesine sebep olmuştur. Kooperatifte net kar marjının 2017 yılına göre 2018 yılında düşüşü, aktif devir hızının bir önceki yıla göre azalması ve kooperatifin öz kaynak çarpanındaki değer çok yüksek oranında gerçekleşmesi ROE değerini artıramamıştır. Kooperatifin öz kaynak çarpanında 2018 yılında 26,40'lık artış kısa vadeli yabancı kaynakta yaşanan yükselişe göre, öz sermayedeki düşüşten kaynaklanmaktadır. Elde edilen bu sonuçlar neticesinde kooperatifin finansal açıdan çok riskli bir politika izleyerek öz kaynak karlılık oranını artırmaya çabaladığını göstermektedir. Sonuç olarak kooperatif bu uygulamadan vazgeçmelidir.

Kooperatifin 2019 yılına ait du-pont analizi detaylıca incelendiğinde ise, kooperatifin ROE değerinin 2018 yılına göre 2019 yılında artış göstererek %1,32 olarak gerçekleştiği belirlenmiştir. Kooperatifin öz kaynak karlılık oranının bulunmasını sağlayan kalemler, 2018 yılına göre 2019 yılında aktif karlılık oranı %-0,23 ve öz kaynak çarpanı %-5,84 olarak

gerçekleşmiştir. Kooperatifin 2019 gelir-gider tablosu verileri incelendiğinde bir önceki yıla göre faaliyetlerin artması ve hâlâ yüksek seviyede olan satış maliyetlerinin artmasına sebep olmuştur. Kooperatif bu veriler ışığında değerlendirildiğinde düşük orandaki net kar ve net kar marjı arzu edilmeyen düzeydedir. Ancak kooperatifin faaliyet giderlerinin sürekli artması ve satışlardan kaynaklanan maliyetleri düşürememesinden dolayı kooperatif borçlanmaya yönelecektir. Sonuç olarak kooperatifin maliyetleri düşürücü tasarruf tedbirlerinin alınması gerektiği görülmektedir. Alınacak tasarruf tedbirleri çerçevesinde kooperatifin kar marjı artışa geçecektir. Kooperatifin bilanço kalemi incelendiğinde ise kooperatifin toplam aktiflerinin çoğunun borçlarını ödemeye kullanıldığı tespit edilmiştir. Ek olarak kooperatifte öz kaynak oranının negatifte olması kooperatifin finansal risk taşıdığı ve mali yapısının güçlü olmadığını göstermektedir.

7.3. Karamehmet Kalkınma Kooperatifi

Karamehmet Köyü Osmanlı imparatorluğu döneminde 1875 yılında kurulmuş olup, genellikle balkanlardan yaşadıkları baskılar ve mübadeleler sonucu göç eden Türkmen vatandaşlarımızdan oluşmaktadır. Yaşanan mübadeler sonucunda Karamehmet köyü zamanında Bulgaristan'ın Varna ilçesinden, Pazarcık ilçesinden ve Romanya'dan gelen Türk kökenli vatandaşlarımızın göç etmesiyle oluşmuş, çok göç alan köylerimizden biridir. Köyün ismi zamanında o bölgeye kurulan çiftliğin sahibinin Lakabı Kara Mehmet olduğu için Kara Mehmet Köyü olarak belirlenmiştir.

Karamehmet köyünde ilk olarak 2009 senesinde Karamehmet Kalkınma kooperatifi kurulmuştur. Kooperatifin ilk kurulduğu yıllarda kooperatif ortaklarının 180 adet büyükbaş hayvanı olup, kooperatife 800 litre günlük süt dökmektedirler. Kooperatife getirilen bu sütler gıda firmasına satılmaktadır. Kooperatifin ilk yıllarında köyde bulunan işlenebilir arazi miktarı 3430,113 dönümdür. Bu arazilerde köylü fide, arpa, yulaf, mısır, buğday ve kanola ürünleri yetiştirebilmekte ve tarımını yapmaktadırlar. Kooperatif bünyesinde birer adet ofis, süt toplama merkezi, depo, market, kantar, süt toplama aracı ve helezon – rasyon makineleri bulunmaktadır.

Şekil 7.5. Karmehmet Kalkınma Kooperatifinin Envanterinde Bulunan Bazı Ekipman ve Binaların Fotoğrafları

Günümüzde ise Karmehmet Kalkınma kooperatifinde faal olan ortaklar giderek azalmıştır. Kooperatifin şu an 8 aktif, 38 adet pasif ortağı vardır. Karmehmet Kalkınma kooperatifine katılmak isteyen o yörede oturan çiftçilerden fotoğraf, nüfus cüzdanı fotokopisi, ikametgâh belgesi, sermaye, Çks raporu gibi belgeler istenmektedir. Belgelerini tamamlayıp kooperatife getiren her çiftçinin hayvanı olsun ya da olmasın kayıt işlemi yapılmaktadır.

Kooperatifte seçimler her üç yılda bir yapılmaktadır. Kooperatifte her yıl genel kurul ve mali genel toplantısı yapılmaktadır. Genel kurul toplantısı ve seçimler 3 yıla kadar uzatılabilmekte ve genel kurul toplantılarında her yıl mali ve genel kurul kararları ile ilgili evraklar Tarım il müdürlüğüne teslim edilmektedir. Yapılan toplantılarda genel kurul kararları 1/3 çoğunluk kararı ile alınmaktadır. Kooperatifte bu çoğunluk sağlanamazsa ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Kooperatifte yönetim kurulu 3 asil 3 yedek üyeden, denetim kurulu 2 asil 2 yedek üyeden oluşmaktadır. Kooperatifte yönetimden 1 kişi üst birlik görevlisi olarak seçilmektedir. Genellikle üst birlik görevlisi kooperatif başkanı olmaktadır. Kooperatif Tekirdağ İlinde bulunan Tar.Koop. Üst birliğine üyedir.

7.3.1. Karamehmet Kalkınma Kooperatifinin Eğilim Yüzdeleri, Dikey, Yatay ve Rasyo Analizleri

7.3.1.1. Kooperatifin Eğilim Yüzdeleri Analizlei

7.3.1.1.1. Kooperatifin Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

Kooperatifin bilançosunun temel yıla göre yapılan eğilim yüzdeleri analiz sonucuna göre Çizelge 7.17.'de ilk dikkat çeken nokta kooperatifin dönen varlıklarını %204,43, 2017 yılında %151,51, 2018 yılında %133,55, 2019 yılında %187,55 olarak arttırmasıdır. Bu durum kooperatif için olumlu gelişme olarak gözlenmektedir. Ancak Çizelge 7.17'ye göre kooperatifin borçlanmalarını uzun vadeli olarak yapmadığı tespit edilmiştir. Bunun yerine kooperatif kısa vadeli borçlanma yapmakta 2016 yılında %187,79, 2017 yılında %122,54, 2018 yılında %90,03, 2019 yılında %143,56 oranında kısa vadeli yabancı kaynakları artmıştır. Bu da kooperatifin finansal kaynaklarını çevirmede problem yaşayabileceğini ve kooperatifin gereken tedbirlerini alması gerektiğini gösterir. Ek olarak kooperatifin maddi duran varlıklarının büyük bir kısmını demirbaşlar, taşıtlar, tesis ve makine ve cihazlar oluşturmaktadır. Bu kalemlerin seyirinde anormallikler olmadığından kooperatifin duran varlıklar oranı 2016 yılında %96,19, 2017 yılında %92,07, 2018 yılında %88,26, 2019 yılında %85,41 olarak tespit edilmiştir. Veriler detaylı olarak aşağıdaki Çizelge 7.17.'de gösterilmiştir.

Çizelge 7.17. Karamehmet Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

BİLANÇODAKİ DEĞERLER					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	₺ 62.251,25	₺ 127.294,06	₺ 94.318,83	₺ 83.133,58	₺ 116.794,84
Duran Varlıklar	₺ 6.879,76	₺ 6.617,96	₺ 6.333,86	₺ 6.072,06	₺ 5.875,71
AKTİF TOPLAM	₺ 69.131,01	₺ 133.912,02	₺ 100.652,69	₺ 89.205,64	₺ 122.670,55
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	₺ 65.916,38	₺ 123.783,18	₺ 80.772,44	₺ 59.341,73	₺ 94.632,09
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	₺ -	₺ -	₺ -	₺ -	₺ -
Öz Kaynaklar	₺ 3.214,63	₺ 10.128,84	₺ 19.880,25	₺ 19.863,91	₺ 28.038,46
PASİF TOPLAMI	₺ 69.131,01	₺ 133.912,02	₺ 100.652,69	₺ 89.205,64	₺ 122.670,55
SONUÇLAR					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	100,00	204,43	151,51	133,55	187,55
Duran Varlıklar	100,00	96,19	92,07	88,26	85,41
AKTİF TOPLAM	100,00	193,71	145,60	129,04	177,45
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	187,79	122,54	90,03	143,56
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Öz Kaynaklar	100,00	315,09	618,43	617,92	872,21
PASİF TOPLAMI	100,00	193,71	145,60	129,04	177,45

7.3.1.1.2. Kooperatifin Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

Kooperatifin dönen varlıkları 2016 yılı baz alınarak 2019 yılında %140,49 oranında arttığı Çizelge 7.18.'de tespit edilmiştir.

Çizelge 7.18. Karamehmet Kalkınma Kooperatifinin Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

BİLANÇODAKİ DEĞERLER					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	₺ 62.251,25	₺ 127.294,06	₺ 94.318,83	₺ 83.133,58	₺ 116.794,84
Duran Varlıklar	₺ 6.879,76	₺ 6.617,96	₺ 6.333,86	₺ 6.072,06	₺ 5.875,71
AKTİF TOPLAM	₺ 69.131,01	₺ 133.912,02	₺ 100.652,69	₺ 89.205,64	₺ 122.670,55
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	₺ 65.916,38	₺ 123.783,18	₺ 80.772,44	₺ 59.341,73	₺ 94.632,09
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	₺ -	₺ -	₺ -	₺ -	₺ -
Öz Kaynaklar	₺ 3.214,63	₺ 10.128,84	₺ 19.880,25	₺ 19.863,91	₺ 28.038,46
PASİF TOPLAMI	₺ 69.131,01	₺ 133.912,02	₺ 100.652,69	₺ 89.205,64	₺ 122.670,55
SONUÇLAR					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	100,00	204,48	74,10	88,14	140,49
Duran Varlıklar	100,00	95,19	151,51	95,87	96,77
AKTİF TOPLAM	100,00	193,71	145,60	88,63	137,51
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	187,79	65,25	73,47	159,47
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Öz Kaynaklar	100,00	315,09	196,27	99,92	141,15
PASİF TOPLAMI	100,00	193,71	75,16	88,63	137,51

Bu veriler ışığında bulunan oranın 2016 yılındaki %204,48 olan oranının altında kalmasından dolayı 2019 yılında elde edilen oran istenilen düzeyde değildir. Lakin kooperatifin uzun süreli borçlanarak kaynak sağlamadığından, kooperatifin bilançodaki kısa vadeli yabancı kaynaklar kalemi 2016 yılı 2015 yılına göre %187,79 oranında, 2019 yılı 2018 yılına göre %159,47 oranında artış göstermiş olup, kooperatifin bir sonraki dönemlerde kısa

vadeli borçlarını ödemede zorluk yaşama riski bulunmaktadır. Kooperatifin bu problemi yaşamaması için kısa vadeli borçlanmayı azaltıcı önlemler alması gerekmektedir. Kooperatifin elinde bulunduğu duran varlıkların miktarı bir önceki yıla göre artış veya azalış göstermediğinden, kooperatifin hesaplaması yapılan mevcut dönemlerinde yatırım yapmadığı tespit edilmiştir. Ek olarak bu veriler ışığında gelecek yıllarda kooperatifin yatırım yapmayı düşünmediğini göstermektedir.

7.3.1.2. Kooperatifin Dikey Analizleri

7.3.1.2.1. Kooperatifin Bilançosunun Dikey Analizi

Kooperatifin bilançosunun dikey analizi sonucuna göre Çizelge 7.19'da ilk dikkat çeken nokta, kooperatifin cari dönemlerindeki dönen varlıklar içinde 2015 yılında %15 ve 2017 yılında % 47 oranında stokların yüksek düzeyde olmasıdır. Bu durum kooperatifin yaptığı satışlar ile mukayese edildiğinde, 2015 yılında bulunan oran normal gözükmese de, bu değer artması kooperatiflerde faaliyet maliyetlerinin yükseleceğini göstermektedir. Bu kooperatifte risk düzeyinin artmasına sebep olur. 2017 yılında elde edilen veri istenilen seviyede olmadığından dolayı kooperatifin brüt satış karı ve zararı içerisindeki faaliyet gideri yükselmiş olmaktadır. Bunun dışında ticari alacaklar hesap kaleminde 2015 yılında %15 ve 2019 yılında %39 değerle dönen varlıkların, 2015 yılında %4,76 ve 2019 yılında %0,15'ni oluşturan hazır değerlerden yüksek olması kooperatif için iyi değildir. Kooperatifin alacakları zamanında almada iyi bir politika izlemediği tespit edilmiştir. Kooperatifin hazır değerlerinin son yılda düşük olması kooperatifin kazandığı gelirleri likit olarak tutamadığını göstermektedir. Elde edilen oranların düşük olması kooperatifte atıl vaziyette fonlarının olmadığını da göstermektedir.

Kooperatifin duran varlıklarının hepsinin maddi duran varlıklardan oluştuğu gözlenmektedir. Fakat kooperatifin duran varlıkların hepsinin toplam aktifler içindeki payının fazla olmadığı tespit edilmiştir. Bu da gösteriyor ki kooperatif maddi duran varlıklara yatırım yapmamış ve gelecekte de kooperatif yeni bina vb. gibi yatırımlar yapmayacağını göstermektedir.

Kooperatifin 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 senelerinde bilançolarının pasif tarafındaki en önemli grubu ise ticari borçlar grubudur. Fakat kooperatifin toplam kısa vadeli yabancı kaynakları ticari borçlarının 2015 yılında % 95,35'ni, 2016 yılında %92,44'nü, 2017 yılında % 0,73'nü, 2018 yılında %77,73'nü, 2019 yılında % 77,14'nü oluşturmaktadır. Kooperatif bu cari dönemlerde borçlanmasını genellikle kısa süreli borçlanarak yapmaktadır. Ancak yapılan

borçlanmaların miktarının artması kooperatifin ileride ticari takibe düşmesine sebep olabilir. Ek olarak kooperatifin ödeyeceği vergi ve yükümlülükler kalemi her yıl değişkenlik göstermektedir. Bu vergi borçlarını kooperatif ödemeyerek seneler içerisinde artmasına neden olmakta ve bu durum kooperatife negatif olarak yansımaktadır.

Kooperatifin elinde bulundurduğu öz kaynakların toplamını 2015 yılında %1289,35, 2016 yılında %476,41, 2017 yılında %243,73, 2018 yılında % 242,93, 2019 yılında %172,80 oranlarında geçmiş yıl zararları oluşturmaktadır. Bu veriler ışığında kooperatifin stoklarının maliyetlerinin arttığı ve vergi borçlarını ödeyemediği tespit edilmiştir. Ek olarak ortaklara kar dağıtılmadığı görülmektedir. Çizelge 7.19'da görüldüğü gibi kooperatifin öz kaynakların ana grup içerisindeki payı 2015 yılında %1030,81, 2016 yılında %327,15, 2017 yılında % 166,68, 2018 yılında %167,72, 2019 yılında %118,82 olarak tespit edilmiştir. Veriler detaylı olarak Çizelge 7.19'da gösterilmiştir.

Çizelge 7.19. Karamehmet Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Dikey Analizi

Aktif/ Pasif içindeki Payı	2015 YILI		2016 YILI		2017 YILI		2018 YILI		2019 YILI	
	Aktif içindeki Payı %	Ana Grup içindeki Payı %	Aktif içindeki Payı %	Ana Grup içindeki Payı %	Aktif içindeki Payı %	Ana Grup içindeki Payı %	Aktif içindeki Payı %	Ana Grup içindeki Payı %	Aktif içindeki Payı %	Ana Grup içindeki Payı %
Dönen Varlıklar	90,05	100,00	95,06	100,00	93,71	100,00	93,19	100,00	95,21	100,00
Hazır Değerler	4,29	4,76	3,83	4,03	0,22	0,24	1,31	1,41	0,14	0,15
Ticari Alacaklar	13,92	15,46	3,44	3,62	5,74	6,12	9,70	10,41	37,02	38,88
Diğer Alacaklar	58,11	64,53	83,35	87,69	43,53	46,45	72,79	78,10	51,22	53,80
Stoklar	13,73	15,25	4,43	4,66	44,22	47,19	8,72	9,36	6,83	7,17
Gelecek Yıla Ait Giderler ve Gelir ve Tahakkukları	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Dönen Varlıklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	9,95	100,00	4,94	100,00	6,29	100,00	6,81	100,00	4,79	100,00
Maddi Duran Varlıklar	9,54	95,87	4,73	95,71	6,29	100,00	6,81	100,00	4,79	100,00
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gelecek Yıla Ait Giderler ve Gelir ve Tahakkukları	0,41	4,13	0,21	4,29	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
AKTİF TOPLAMI	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00
	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	95,35	100,00	92,44	100,00	9,73	100,00	77,73	100,00	77,14	100,00
Ticari Borçlar	0,00	0,00	4,17	4,51	9,73	100,00	1,13	1,45	13,19	17,09
Diğer Borçlar	0,45	0,48	35,57	38,48	7,87	80,83	0,17	0,22	0,75	0,97
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlükler	94,90	99,52	52,69	57,00	62,65	643,80	76,43	98,32	63,21	81,94
Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Öz Kaynaklar	4,65	100,00	7,56	100,00	19,75	100,00	22,27	100,00	22,86	100,00
Ödenmiş Sermaye	47,93	1030,81	24,75	327,15	32,92	166,68	37,35	167,72	27,16	118,82
Kar Yedekleri	3,29	70,75	1,70	22,46	2,26	11,44	2,55	11,45	1,85	8,11
Geçmiş Yıl Karları	23,23	499,53	11,99	158,54	22,82	115,55	36,68	164,74	26,68	116,71
Geçmiş Yıl Zararları	59,96	1289,35	36,03	476,41	47,94	242,73	54,09	242,93	39,50	172,80
Dönem Net Karı	9,85	968,42	5,16	68,26	9,69	49,05	0,22	0,98	6,66	29,15
PASİF TOPLAMI	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00

7.3.1.2.2. Kooperatifin Gelir Tablosunun Dikey Analizi

Kooperatifin gelir tablosunun analizinin yapıldığı Çizelge 7.20. incelendiğinde, kooperatifin yaptığı satışlarda iskonto yapmadığı sadece 2016 yılında %0.25 oranında çok az miktarda yaptığı görülmektedir.

Kooperatifin gelir tablosu dikey analizi sonucuna göre pazarlama ve satış giderleri kalemi 2015 yılında %31,23, 2016 yılında %8,43, 2017 yılında %11,23, 2018 yılında % 3.18 ve 2019 yılında %11,68 olarak tespit edilmiştir. Bu tespit edilen oranlar ışığında kooperatifin ürettiği mamulleri pazarlayabildiği görülmektedir. Ancak bu hesaplanan oranların her sene düşmesi kooperatife olumsuz yönde etki yaratmaktadır.

Kooperatifte yapılan satışlardan iade edilen mamullerin oranı bulunmamaktadır. Bu da bize kooperatifin piyasada etkin bir payının bulunmadığını göstermektedir. Lakin satışlardan kaynaklanan maliyet net satışlarda 2015 yılında %94,88, 2016 yılında %95,46, 2017 yılında %94,37, 2018 yılında %96,35, 2019 yılında %96,38 oranlarında gerçekleşmiştir. Böylece brüt satış karlılık oranları 2015 yılında %5,12, 2016 yılında % 4,60, 2017 yılında %5,63, 2018 yılında %3,65, 2019 yılında %5,62 olarak tespit edilmektedir. Bu oranlarla kooperatifin işletme maliyetlerini düşürücü önlemler alması gerektiği gözlenmektedir. Veriler detaylı olarak Çizelge 7.20.'de gösterilmiştir.

Çizelge 7.20. Karamehmet Kalkınma Kooperatifi Gelir-Gider Kalemlerinin Dikey Analizi

GRUP / HESAP KALEM ADI	2015 YILI		2016 YILI		2017 YILI		2018 YILI		2019 YILI	
	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %
Brüt Satışlar	100,00	0,00	100,25	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	0,00	100,00
Yurt İçi Satışlar	98,95	0,00	100,25	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	0,00	100,00
Satış İndirimleri (-)	0,00	0,00	0,25	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İskontolar (-)	0,00	0,00	0,25	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Gelirler	1,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Net Satışlar	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Satışların Maliyeti (-)	94,88	94,88	95,46	95,46	94,37	94,37	96,35	96,35	94,38	94,38
Satılan Ticari Malların Maliyeti (-)	94,88	94,88	95,46	95,46	94,37	94,37	96,35	96,35	94,38	94,38
Brüt Satış Karı veya Zararı	5,12	100,00	4,60	100,00	5,63	100,00	3,65	100,00	100,00	5,62
Faaliyet Gideri (-)	4,86	94,97	2,19	47,67	2,93	52,08	3,01	82,36	61,28	3,45
Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	1,60	31,37	0,39	8,43	0,63	11,23	0,12	3,18	11,68	0,66
Genel Yönetim Giderleri (-)	3,25	63,60	1,80	39,10	2,30	40,86	2,89	79,18	49,59	2,79
Faaliyet Karı veya Zararı	0,26	100,00	2,41	100,00	2,70	100,00	0,64	100,00	100,00	2,18
Finansman Gideri (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kısa Vadeli Borçlanma Gideri (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan Kar veya Zarar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan Dışı Gelir ve karlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan dışı gelir ve karlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan dışı Gider ve Zararlar(-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan Dışı Gider Ve Zararlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dönem Karı veya Zararı	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

7.3.1.3. Kooperatifinin Yatay Analizleri

7.3.1.3.1. Kooperatifin Bilançosunun ve Gelir Tablosunun Yatay Analizi

Kooperatifin bilançosunun ve gelir tablosunun yatay analiz sonuçları Çizelge 7.21. ve Çizelge 7.22.'de gösterilmiştir. Kooperatifin beş yıllık bilanço ve gelir tablolarının yatay analizleri 2015 yılı baz alınarak hesaplama yapılmıştır. Kooperatifin dönen varlıkları 2016 yılında, baz yıl olarak alınan 2015 yılına göre %51,51, 2016 yılında %104,48, 2017 %51,51, 2018 yılında %33,35, 2019 yılında %87,61 oranında artış göstermiştir. Hesaplanan bu oranlar ışığında kooperatifin likiditesi seneler itibarıyla dalgalı bir seyir izlemiş ve hep artış göstermiştir.

Kooperatifin brüt satışları baz alınan 2015 yılına göre 2016 yılında %20,43, 2017 yılında biraz düşüş ile %10,76 oranında, 2018 yılında %20,87, 2019 yılında %68,52'lik bir artış olmuştur. Buradan da anlaşılacağı gibi 2017 senesinde bir sebepten dolayı kooperatifin faaliyetlerinde bir miktar düşüş yaşanmıştır. Kooperatifin satışlarının inişli ve çıkışlı bir hal seyretmesine paralel olarak ticari alacak oranları da inişli- çıkışlı bir seyir izlemiştir. Bu da gösteriyor ki kooperatif peşin çalışma yerine kredili bir satış yapma politikası izlemiştir. Kooperatif uyguladığı kredili satış politikası sonucunda piyasaya kredili olarak sattığı ürünün parasını çiftçiden geri almakta zorluk çekmektedir. Sonuç olarak bu durum kooperatifin zarar etmesine sebep olmaktadır. Son olarak kooperatif izlediği kredili satış politikasını devam ettirmemelidir.

Kooperatifin 2015 baz yılına göre stoklarının 2016 yılında -%37,45, 2017 yılında %368,89, 2018 yılında -%18,05, 2019 yılında -%11,75 oranlarında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Kooperatif 2016, 2018, 2019 senelerinde satışların sürekli arttığı bu dönemlerde stoklarını çok düşük miktarlarda tutmayı başarmış ve oluşacak stok maliyetlerinden kaçınmaya çalışmıştır. Ek olarak kooperatifin stoklarını hemen eritmeye özen gösterdiği gözlenmektedir. 2017 yılında ise kooperatif mevcut stoklarını düşük tutmayı başaramamış ve bu artan stoklar sebebiyle oluşan maliyetler kooperatif için bir risk oluşturmuştur. Kooperatif stoklarını uzun sürede kurumda tutması sonucu ürünün bozulma riski ile karşı karşıya kalmıştır.

Kooperatifin maddi duran varlıkları oranları 2015 baz yılına göre sürekli azalış göstermiş, bu dönemlerde kooperatifin yeni yaptırımlar yapmayı düşünmediği tespit edilmiştir.

Kooperatifin kısa vadeli yabancı kaynak kalemi baz alınan 2015 yılına göre 2016 yılında 57.876,80 TL, 2017 yılında 14.846,06 TL, 2018 yılında 3.425,35 TL, 2019 yılında 18.715,71 TL artış göstermiştir. Bu grupta dikkat çeken diğer husus ise kooperatifin vergi oranları her geçen sene arttığından dolayı kooperatifin ortakları dışında üçüncü şahıslardan borçlanmaya gittiği tespit edilmiştir. Ayrıca ortaklara borçlar hesap kalemi, incelenen beş yıllık bilanço içerisindeki oranları % 0,00 olup, kooperatif ortaklarının kooperatife güvenmediği için finans desteği vermediği tespit edilmiştir. Yani kooperatif kendi kendini döndürmeye çalışmıştır.

Ayrıca kooperatifin satışlarının aşırı miktarda düşük olduğu 2016 yılı dikkat çekmektedir. Fakat 2019 yılında ise baz yıla göre % 67,62 oranında artış olmuştur. Kooperatifin yıllar itibari ile elde edilen sonuçları doğrultusunda brüt satış karlılığı düşmektedir. Kooperatifin satışlarının artmasına rağmen kooperatifin maliyetleri düşüremediği gözlenmektedir.

Cizelge 7.21. Karamehmet Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Yatay Analizi

AKTİFLER	2015	2016	2017	2018	2019	PASİFLER	2015	2016	2017	2018	2019
	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %		Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %
I-DÖNEN VARLIKLAR	100,00	104,48	51,51	33,55	87,62	I-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100,00	87,79	22,54	5,20	43,56
A-HAZIR DEĞERLER	100,00	73,28	-92,52	-40,27	-94,15	B-TİCARİ BORÇLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
KASA	100,00	73,88	-92,95	-40,15	-96,38	SATICILAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ALINAN ÇEKLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	C-DİĞER BORÇLAR	100,00	15071,10	2421,34	-51,10	191,19
BANKALAR	100,00	-100,00	-41,48	-53,91	171,43	ORTAKLARA BORÇLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
C-TİCARİ ALACAKLAR	100,00	-99,74	-40,00	-10,10	371,80	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR	100,00	-56,29	-100,00	-51,10	191,19
ALICILAR	100,00	-52,18	-40,00	-10,10	371,49	F-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	100,00	7,56	-3,87	3,93	18,20
VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	100,00	256,49	-38,11	-76,67	-39,63
D-DİĞER ALACAKLAR	100,00	-88,54	9,07	61,64	56,42	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ORTAKLARDAN ALACAKLAR	100,00	177,87	9,07	61,64	56,42	VADESİ GEÇMİŞ ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	100,00	-100,00	1,23	-100,00	-100,00
DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	I-DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
E-STOKLAR	100,00	-37,45	368,89	-18,05	-11,75	PLANAN KDV	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
TİCARİ MALLAR	100,00	-37,45	368,89	-18,05	-11,75	III-ÖZ KAYNAKLAR	100,00	930,81	518,43	936,36	936,36
H-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	A-ÖDENMİŞ SERMAYE	100,00	52,59	0,00	51,62	51,62
İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	SERMAYE	100,00	-65,54	0,00	-66,53	-66,53
II-DURAN VARLIKLAR	100,00	-3,81	-7,93	-11,74	-14,59	ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-)	100,00	-86,95	0,00	-86,95	-86,95
D-MADDİ DURAN VARLIKLAR	100,00	-3,97	-3,97	-7,94	-10,92	C-KAR YEDEKLERİ	100,00	-66,67	0,00	-66,67	-66,67
TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	YASAL YEDEKLER	100,00	100,00	0,00	100,00	100,00
TAŞITLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	DİĞER KAR YEDEKLERİ	100,00	959,00	0,00	2058,08	2058,08
DEMİRBAŞLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	D-GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	100,00	0,00	43,06	103,78	103,78
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	100,00	1,16	1,16	2,32	3,18	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	100,00	200,50	43,06	200,50	201,72
E-MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	E-GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI (-)	100,00	16,42	16,42	16,42	16,89
HAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	100,00	-83,32	16,42	-99,53	-80,28
KURULUŞ VE ÖRGÜTLENME GİDERLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	F-DÖNEM NET KARI (ZARARI)	100,00	1,58	43,26	-100,00	20,10
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	DÖNEM NET ZARARI (-)	100,00	-100,00	43,26	-97,14	-100,00
G-GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİRLER TAHAKKUKLARI	100,00	0,00	-100,00	-100,00	-100,00	PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	100,00	93,71	45,60	29,04	77,45
GELECEK YILLARA AİT GİDERLER	100,00	0,00	-100,00	-100,00	-100,00						
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	100,00	93,71	45,60	29,04	77,45						

Çizelge 7.22. Karamehmet Kalkınma Kooperatifi Gelir – Gider Kalemleri Yatay Analizi

GRUP / HESAP KALEM ADI	2015 Yatay Analiz %	2016 Yatay Analiz %	2017 Yatay Analiz %	2018 Yatay Analiz %	2019 Yatay Analiz %
Brüt Satışlar	100,00	20,43	10,76	20,87	68,52
Yurt İçi Satışlar	100,00	21,71	11,94	22,15	70,31
Satış İndirimleri (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İskontolar (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Gelirler	100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00
Net Satışlar	100,00	20,14	10,76	20,87	68,52
Satışların Maliyeti (-)	100,00	20,87	10,16	22,73	67,62
Satılan Ticari Malların Maliyeti (-)	100,00	20,87	10,16	22,73	67,62
Brüt Satış Karı veya Zararı	100,00	8,12	21,88	-13,75	85,28
Faaliyet Gideri (-)	100,00	-45,73	-33,15	-25,20	19,55
Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	100,00	-70,94	-56,37	-91,26	-30,98
Genel Yönetim Giderleri (-)	100,00	-33,54	-21,70	7,39	44,48
Faaliyet Karı veya Zararı	100,00	1023,82	1059,93	202,21	1324,97
Finansman Gideri (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kısa Vadeli Borçlanma Gideri (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan Kar veya Zarar	100,00	1023,82	1058,95	202,21	1324,97
Olağan Dışı Gelir ve karlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan dışı gelir ve karlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan dışı Gider ve Zararlar(-)	100,00	-42,70	-74,30	-25,45	-19,20
Diğer Olağan Dışı Gider Ve Zararlar	100,00	-42,70	-74,30	-25,45	-19,20
Dönem Karı veya Zararı	100,00	-201,58	-243,26	-97,14	-220,10

7.3.1.4. Karamehmet Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Analizi

Çizelge 7.23. Karamehmet Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Hesaplamaları

Rasyolar	Yıllar				
	2015	2016	2017	2018	2019
Likidite Oranları					
Cari Oran	0,94	1,02	1,16	1,19	1,23
Likidite Oranı (Asit -Test oranı)	0,79	0,98	0,61	1,08	1,14
Nakit Oranı	0,04	0,04	0,002	0,02	0,001
Stok Bağımlılık Oranı	1,36	17,25	1,66	-0,64	-1,64
Finansal Yapı Oranları					
Mali (Finansal) Kaldıraç	0,95	0,92	0,80	0,77	0,77
Mali Yeterlilik Finansmanı	0,04	0,08	0,24	0,28	0,29
Oto Finansman (iç Kaynaklar)	-1,18	-1,52	-1,38	-1,38	-1,38
Devamlı Sermayenin Bağımlılık Oranı	5,94	0,48	2,03	0,77	1,34
Maddi Duran Varlıklar / Öz Sermaye	2,05	0,62	0,31	0,30	0,20
Borç /Sermaye oranı	19,88	12,22	4,06	3,49	3,37
Duran varlıklar / Devamlı Sermaye oranı	2,14	0,65	0,31	0,30	0,20
Karlılık Oranları					
Kar ile sermaye arasındaki ilişkileri gösteren oranlar					
Net kar/ öz kaynak oranı	-2,11	0,68	0,49	-0,009	0,20
Vergi öncesi kar/ Öz kaynak oranı	-2,11	0,68	0,49	-0,009	0,20
Finansman giderleri ve vergiden önceki kar / kaynak(Pasif) toplamı oranı (Ekonomik Rantabilite)	0	0	0	0	0
Net kar/ Varlık (Aktif)Toplamı	-0,009	0,05	0,09	-0,002	0,06
Faaliyet karı/ Faaliyetin Gerçek Kullanılan Varlık Oranı	-0,1	0,05	0,01	-0,001	0,06
Birikimli Kümülatif Karlılık Oranı	0,23	0,11	0,22	0,30	0,26
Kar ile Satışlar arasındaki ilişkileri gösteren oranlar					
Brüt Satış Karı /Net Satış Oranı (Brüt Satış Rantabilitesi)	0,05	0,04	0,05	0,03	0,05
Faaliyet Karlılık Oranı (İş Hacmi Rantabilitesi)	0,002	0,02	0,02	0,006	0,02
Dönem Karlılık oranı	-0,01	0,01	0,02	0,0004	0,01
Satılan Malın Maliyeti / Net Satışlar oranı	0,94	9,43	0,94	0,96	0,94
Faaliyet Gideri/ Net Satışlar	0,002	0,02	0,02	0,006	0,02
Faiz Gideri / Net Satışlar	0	0	0	0	0
Mali Rantabilite	-0,13	0,13	0,19	-0,003	0,16
Devir Hızları					
Alacak Devir Hızı	31,10	66,47	84,02	65,02	2,05
Ortalama Tahsil Süresi	11,57	5,41	4,28	5,45	146,93
Maddi Duran Varlık Devir Hızı	-24,57	150,64	138,88	-27,88	-38,00
Stok Devir Hızı	38,40	61,29	17,28	18,11	82,11
Stok Değişim Süresi	9,37	5,87	20,83	19,2	4,38
Aktiflerin Devir Hızı	5,69	3,53	4,33	5,33	5,16
Ticari Borçların Devir Hızı	0	0	0	0	0

Çizelge 7.23.'te Karamehmet Kalkınma Kooperatifinin rasyo analizleri verilmiştir. Kooperatifin likidite oranlarının sonuçları incelendiğinde ise, Çizelge 7.23.'e göre Kooperatifin beş yıllık cari oran sonuçları düşük bulunmuştur. Kooperatif kısa vadeli olarak yaptığı borçlanmayı ödemekte zorluk çekmektedir. Kooperatifin stoklarında fazlalık vardır ve

kooperatif yatırım yapmakta zorlanmaktadır. Likidite oran analizlerinde ise, oranın 1,00'ın üzerinde olması arzu edilir. Çizelge 7.23.'e göre kooperatifte 2015, 2016, 2017 yıllarındaki likidite oranları 1,00 altında kalmaktadır. Dolayısıyla kooperatif bu yıllarda yaptığı kısa vadeli borçlanmalarını ödeyemez durumdadır. Kooperatifin elinde bulunan mevcut sermaye oranı yeterli miktarda değildir. 2018, 2019 yıllarında ise kooperatif kısa vadeli borçlarını kısa sürede ödeyebilir durumdadır. Bu yıllarda kooperatifin sermaye oranı yeterli miktardadır. Çizelge 7.23.'te Karamehmet Kırsal Kalkınma Kooperatifinin nakit oranları incelendiğinde ise Kooperatifte hiçbir nakit miktarı olmaması durumunda kısa vadeli borçlarını ödeyemez duruma gelmiştir. Bu durumun kooperatif için hesaplanan oranın 1,00'ın altında olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Çizelge 7.23.'e göre kooperatifin stok bağımlılık oranları ve 2018 ve 2019 yıllarında asit- test oranı 1.00'ın altında kalmıştır bu arzu edilen bir durumdur.

Kooperatifin Çizelge 7.23.'te finansal yapı rasyoları incelendiğinde, hesaplanan finansal kaldıraç oranlarının %50'den düşük olması tercih edilmektedir. Kooperatifte elde edilen finansal kaldıraç oranları %50'den yukarı olduğundan dolayı borçlanmalar riskli şekilde finanse edilmektedir. Çizelge 7.23.'e göre bulunan mali yeterlilik oranlarının 1,00'den büyük olması tercih edilir. Kooperatifin beş yıllık hesaplanan mali yeterlilik oranlarının 1,00'dan düşük olması nedeni ile kooperatifin finansal olarak bağımsız olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum kooperatifin ortaklarından çok, kooperatif dışında üçüncü kişilerce finanse edildiğini gösterir. Kooperatifin kurum dışından üçüncü kişilerce finanse edilmesi kooperatif için risk oluşturmaktadır. Çizelge 7.23.'te kooperatifin iç kaynak oranları incelendiğinde, kooperatifin cari dönem içinde yaptığı faaliyetler sonucunda iç kaynak yaratamadığı tespit edilmiştir. Devamlı sermayenin bağımlılık oranı analizlerinde oranın 1,00'den büyük olması arzu edilmektedir. Çizelge 7.23.'te kooperatifte devamlı sermayenin bağımlılık oranları, 2015 yılında 5,94, 2016 yılında 0,48, 2017 yılında 2,03, 2018 yılında 0,77, 2019 yılında 1,48 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak devamlı sermaye için finansman ihtiyacı yıllar içerisinde değişkenlik göstermektedir ve son yıllarda finansman ihtiyacı giderek artan bir trend izlemiştir. Rasyo analizlerinde kooperatifin maddi duran varlık/ öz sermaye oranı sonuçlarının %70'den yukarı olması arzu edilmektedir. Çizelge 7.23.'te kooperatif için yapılan maddi duran varlık/ öz sermaye oran analizlerinde, kooperatifin maddi duran varlıklarını öz kaynakları ile karşılayamadığını tespit edilmiştir. Çizelge 7.23.'e göre Kooperatifin Duran Varlıkları/ Devamlı Sermaye Oranı 1,00'dan küçük olması arzu edilmektedir. Kooperatifte yapılan analizler sonucunda beş yıllık oranların sonucu çok yüksek çıkmıştır. Bu durumda kooperatif yaptığı borçlarını öz kaynakları ile karşılayamamaktadır.

Kooperatifin Duran Varlıkları/ Devamlı Sermaye Oranının 1,00'dan yüksek olması arzu edilmektedir. Çizelge 7.23.'teki elde edilen sonuçlara göre kooperatifin duran varlıklarını devamlı sermaye ile finanse etmekte zorluklar çektiği tespit edilmiştir. Bu da arzu edilen bir durum değildir.

Kooperatifin karlılık rasyo analizlerinden kar ile sermaye arasındaki ilişkileri gösteren oranlar incelendiğinde ise, kooperatifin net karı / öz kaynak oranların yüksek olması arzu edilir. Çizelge 7.23.'e göre kooperatifin oranlarının düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında kooperatif geçmiş yıl karlarından ortaklarına ristrun dağıtmadığı gözlenmektedir. Kooperatifin Vergiden Önceki Elde Ettiği Kar Miktarı/ Elinde Bulundurduğu Öz Kaynak Oranı Çizelge 7.23. incelendiğinde, kooperatifin cari dönem içerisinde kar elde etmesine rağmen ortaklarına risturn dağıtımını yapmamıştır. Ödenecek vergiler ve diğer yükümlülükler kalemi borcu da ortaklardan düşülmemektedir. Sonuç olarak öz kaynaklar hakkında yorum yapılamaz. Çizelge 7.23.'e göre kooperatifin ekonomik rantabilitesi, kooperatifin finansman gideri olmadığından faizleri karşılama oranından da bahsedilemez. Kooperatifin net karı / aktifler toplamı, Çizelge 7.23.'teki verilere göre kooperatifte elde edilen beş yıllık karlılık oranlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Kooperatif kar oranları arzu edilen düzeyde değildir. Kooperatifin yaptığı faaliyetlerden elde ettiği faaliyet karı/ faaliyetin gerçek kullanılan varlık oranı ise, kooperatifin net karının dönen varlıklar içerisinde oranlanması ile finansal olarak karın varlıkları karşılama oranı düşüktür. Kooperatif ortaklara karşı borçlanmaktadır. Kümülatif karlılık oranının Çizelge 7.23.'teki veriler incelendiğinde ise, kooperatifin yıllar içerisinde karı zarara dönüştüğü için birikimli karlılık oranı pozitif çıkmaktadır ve varlıklar içerisinde karlılık oranının düşük olduğu tespit edilmiştir.

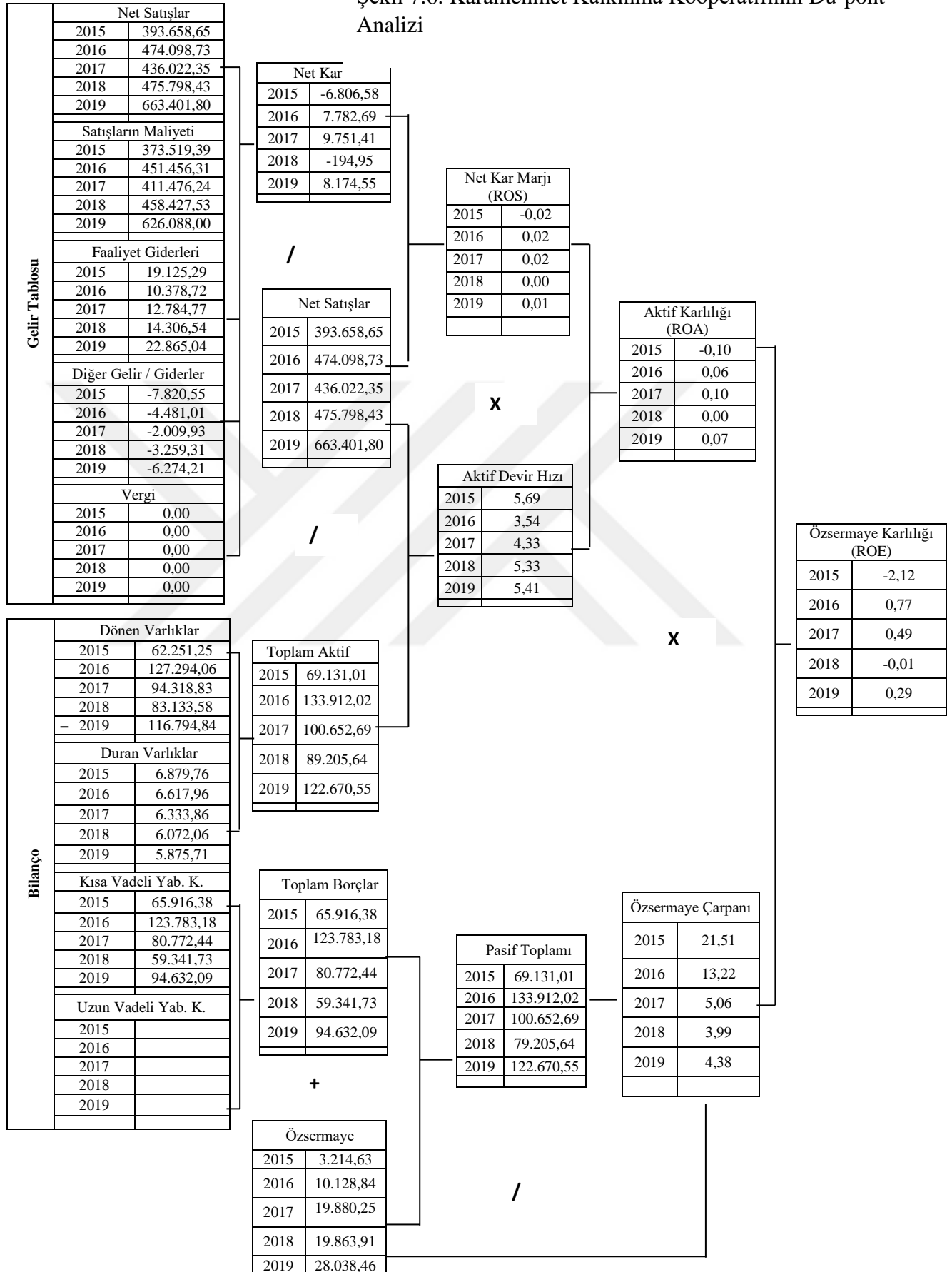
Karlılık oranlarından kar ile satışlar arasındaki ilişkileri gösteren rasyo oran analizleri incelendiğinde, kooperatifin brüt satış rantabilitesi oranları düşük bulunduğundan dolayı, kooperatifin 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 yıllarında çok düşük miktarda iskonto indirimi yaptığı tespit edilmiştir. Bunun sonucu olarak satış karlılığı düşük çıkmıştır. Çizelge 7.23.'te hesaplaması yapılan iş hacmi rantabilitesine göre, kooperatifte satışların maliyeti ve faaliyetlerin gideri, brüt satışlardan fazla olduğu için net satışlar içerisindeki payı düşüktür. Kooperatifin dönem karlılık oranları incelendiğinde 2016, 2017, 2019 yıllarında kooperatif karlı yapıdadır. 2015, 2018 yıllarında zararlı yapıda olduğu tespit edilmiştir. Satılan malın maliyeti / net satışlar oranları sonuçlarına göre, satışların maliyetinin net satışlar içindeki oranı çok yüksek olduğu gözlenmiştir ve elde edilen sonucun dönem karına olumsuz etki

yaratmakta olduğu tespit edilmiştir. Kooperatifin faaliyet gideri/ net satışlar miktarı rasyo oranları Çizelge 7.23. incelendiğinde, kooperatif faaliyet giderlerinin net satışlar üzerindeki payının çok düşük olduğu ve kooperatifin fazla kara geçemediği bulunmuştur. Kooperatifin faiz gider miktarı/ net satışlardan elde ettiği miktar sonuçlarına göre finansal olarak kooperatif bankacılığı kullanmamakta ve finansman gideri bulunmamaktadır. Bu nedenle bu rasyo hakkında yorum yapılamaz. Kooperatifte mali rantabilite sonuçları 2015 ve 2018 yılları hariç olumlu sonuçlanmıştır.

Kooperatifin devir hızları rasyo analizleri Çizelge 7.23.'te incelenmiştir. Kooperatifin alacaklarının devir hızları rasyosu, kooperatifin piyasadan alacaklarını gerçekleştirdiği satışlarla kaç kez tahsil ettiğini gösterir. Oranın yüksek olması olumlu olarak yorumlanır. Kooperatifte Çizelge 7.23.'teki verilere göre oranların yüksek olması olumlu olarak sonuçlanmıştır. Kooperatif alacaklarının ortalama tahsil süresi incelendiğinde ise, kooperatif piyasadan alacağını 2015 yılında 11 kez, 2016 yılında 5 kez, 2017 yılında 4 kez, 2018 yılında 5 kez, 2019 yılında 146 kez tahsil ettiği gözlenmiştir. Kooperatifin maddi duran varlıklarının devir hızları oranı sonuçlarına göre, 2015, 2018, 2019 yıllarındaki oranlar düşük olduğu için kooperatifte atıl kapasite vardır. Kooperatifin yatırım yapmadığı tespit edilmiştir. Kooperatifin stoklarının devir hızları rasyosu stokların yılda kaç kez yenilediğini gösterir. Oranın yüksek olması kooperatifin sürekli satış yapıp mevcut stoklarını yenilediğini gösterir ve olumlu olarak yorumlanır. Kooperatifte bu oranlar 2017, 2018 yılları hariç diğer yıllar yüksek olması nedeniyle olumlu olarak sonuçlanmıştır. Kooperatifin stok değişim oranı rasyosu sonuçları ise, 2015 yılında 9 kez, 2016 yılında 5 kez, 2017 yılında 20 kez, 2018 yılında 19 kez, 2019 yılında 4 kez stokların yenilediği tespit edilmiştir. Kooperatif aktiflerinin devir hızı rasyo sonuçlarına göre, kooperatif piyasadan alacağını 2015 yılında 5 kez, 2016 yılında 3 kez, 2017 yılında 4 kez, 2018 yılında 5 kez, 2019 yılında 5 kez alabilmiştir. Kooperatifin ticari borçların devir hızı oranları incelendiğinde ise, kooperatifin 5 yıl boyunca piyasaya olan ticari borcunu ödemediği tespit edilmiştir.

7.3.2. Karamehmet Kalkınma Kooperatifinin Karlılık Analizi

Şekil 7.6. Karamehmet Kalkınma Kooperatifinin Du-pont Analizi

Karamehmet Kalkınma Kooperatifinin 2015 yılı du-pont analiz sonuçları dikkatlice incelendiğinde öz kaynak karlılık oranının $\%-2,12$ olduğu gözlenmiştir. Öz kaynak karlılık oranını bulmak için kullanılan kalemlerden aktif karlılık oranı $\%-0,10$ ve öz kaynak çarpanı kalemi 2015 yılında 21,51 olduğu tespit edilmiştir. Kooperatifin 2015 aktif devir hızı oranı 5,69 olarak gerçekleşmiştir. Karamehmet Kalkınma Kooperatifinin net kar amaçlı oran değeri $\%-0,02$ olarak negatif yönlü ve çok düşük oranda tespit edilmiştir. Sonuç olarak kooperatifin her ürettiği 100 TL'lik ürünün müşteriye satışından kooperatif 0,02 TL' zarar etmektedir. Kooperatifin gelir-gider tablosu verileri detaylı olarak incelendiğinde, kooperatifin satışlarından kaynaklanan maliyet, 2015 dönemi içinde yaptığı faaliyetlerden kaynaklanan faaliyet gideri ve diğer gelir/ gider veri değerlerinin yüksek seviyelerde olması, kooperatifin net kar marjı oranını düşürmüştür. Kooperatifin finansal durum tablosundaki verilere göre 2015 yılındaki öz kaynak çarpanı 21,51 olarak gerçekleşmiş ve kooperatif oluşan riskleri dengelemeye çalışmıştır.

Kooperatifin 2016 yılındaki öz kaynak karlılık oranı bir önceki döneme göre $\%0,77$ olarak gerçekleşmiştir. Kooperatifin öz kaynak karlılık oranını oluşturan kalemlerden öz kaynak çarpanı oranı, 2015 yılına göre 2016 yılında 13,22 ve aktif karlılık oranı ise 0,06 düşüş göstermiştir. Kooperatifin 2015 yılına göre 2016 yılında aktif devir hızınının 3,54 olarak düşük bir değer aldığı tespit edilmiştir. Kooperatifin 2015 yılına göre 2016 yılındaki net kar marjı oranı değeri $\%0,02$ olarak gerçekleşmiş olup, bu orana göre kooperatif her ürettiği 100 TL ürünün satışından elde edilen gelirden kooperatife 0,02 TL kar kalmaktadır. Kooperatifin gelir-gider tablosundaki verilere göre satışların maliyeti ve net satışlar içindeki payının 2015 yılına göre 2016 yılında azaldığı tespit edilmiştir. Kooperatifin bilançosundaki verilere göre öz kaynak çarpanı oranı 2015 yılına göre 2016 yılında daha düşük çıkmıştır. Sonuç olarak kooperatif kısa vadeli borçlanmasını artırmıştır. Bu da arzu edilmeyen bir durumdur.

Kooperatifin 2017 yılına ait ROE değeri $\%0,49$ olarak gerçekleşmiştir. Kooperatifin ROE değerini bulmak için kullanılan kalemlerden öz kaynak çarpanı oranı, 2016 yılına göre 2017 yılında 5,06 oranında ve aktif karlılık oranı $\%0,10$ oranında olduğu gözlenmiştir. Kooperatifin aktif devir hızı oranı 2016 yılına göre 2017 yılında 4,33 oranında gerçekleşmiştir. Kooperatifin 2017 yılında ROS değeri 2016 yılına göre sabit kalmıştır. ROS değerinin sabit kalmasının sebebi kooperatifte karlılık yaşanmasına rağmen giderlerin büyük miktarda olmasından kaynaklanmaktadır. Kooperatifin finansal durum tablosu incelendiğinde,

öz kaynak çarpanı oranı 2016 yılına göre 2017 yılında düşük seyir izlemesine rağmen pozitif yönlü kalmıştır. Bu durum kooperatifin ROE değeri sonucunu olumlu olarak etkilemiştir.

Kooperatifin bir önceki yıla göre 2018 yılında ROE, ROA, ROS ve öz kaynak çarpanı oranlarında düşüşler yaşanırken, aktif devir hızı oranı artmıştır. Kooperatifin 2018 yılı ROE'sindeki yaşanan düşüşün, aktif karlılık oranından ve öz kaynak çarpanı oranından kaynaklandığı gözlenmektedir. Kooperatifin net kar marjı oranında 2017 yılına göre 2018 yılında yaşanan azalış, maliyetlerin net satışlar içerisindeki paylarının artmasından kaynaklanmaktadır. Kooperatifin ROS değerinin düşmesi ve kooperatifin aktif devir hızının artmasına rağmen aktif karlılık oranının azalmasına sebep olmuştur.

Ek olarak kooperatifin yabancı kaynak borçlanmasının 2017 yılına göre 2018 yılında en düşük seviyede olması, öz kaynak kullanımını az miktarda da olmasına rağmen azalışa sebep olmuştur. Sonuç olarak öz kaynak çarpanı düşük çıkmıştır.

Kooperatifin 2019 yılı Du-pont analizi verilerine göre ROA, ROE, ROS ve öz kaynak çarpanı oranlarında bir önceki yıla göre artışlar gerçekleşmiştir. Öz kaynak karlılık oranındaki 2018 yılına göre 2019 yılında yaşanan artışın nedeni aktif karlılık oranı ve öz kaynak çarpanındaki yaşanan artıştan kaynaklanmaktadır. Aktif karlılık oranında bir önceki yıla göre yaşanan artışın sebebi aktif devir hızı ve net kar marjında 2018 yılına göre 2019 yılında yaşanan artışlardır. Kooperatifin ROS oranında bir önceki döneme göre yaşanan artışın sebebi net satışların, kooperatifin satışlarından kaynaklanan maliyetlerin yüksek seviyede olmasından kaynaklanmaktadır.

Kooperatifin 2018 yılına göre 2019 yılındaki kısa vadeli yabancı kaynak borçlanma oranının hızlı bir şekilde yükselmesi öz kaynak çarpanı oranını düşürmektedir. Sonuç olarak elde edilen veriler kooperatifin ROE değerini etkilemektedir.

7.4. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifi

Küçük Yoncalı Köyünde kalkınma kooperatifi ilk olarak 1980 senesinde kurulmuştur. Fakat kurulan kalkınma kooperatife beş altı yıl içerisinde köylünün ve kooperatif ortaklarının destek vermemesinden dolayı kooperatif ekonomik başarısızlıklar yaşamaya başlamıştır. Sonuç olarak kooperatif ekonomik sorunlardan dolayı kapanmıştır. Köyde ikinci olarak kalkınma kooperatifi kurma çabaları 2006 yılında başlamıştır. Köylülerin 2006 yılındaki kalkınma kooperatifi kurma çabaları kooperatifin kurucusu olacak 7 ortak ve kuruluşta 1 ton

süt karşılama şartı karşılanamadığından başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Son olarak köyde hayvancılıkla ve tarımla uğraşan çiftçiler 2013 yılında bir araya gelerek Küçük Yoncalı Kalkınma kooperatifini kurmuşlardır.

Küçük Yoncalı köyünde Tekirdağ Tarım İl Müdürlüğünden alınan verilere göre 9.773,618 dekar ekilebilir ve dikilebilir arazi bulunmaktadır. Köyde arpa, buğday, mısır, fiğ, ayçiçeği ve bahçecilik ürünleri yetiştirilmektedir. Köyde 4.375 koyun, 630 keçi, 1.277 sığır bulunmaktadır. Bu verilere göre Küçük Yoncalı Kooperatifine bağlı ortaklarda 110 keçi ve 450 büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Kooperatifin günlük ürettiği süt miktarı 900 litre civarındadır. Kooperatifin ürettiği sütleri 2,77 TL'den gıda firması satın almaktadır. Kooperatife ait 1 adet yönetim binası, 1 adet yem satış merkezi, 2 adet süt soğutma tankı, 1 adet karma kırma makinesi, 1 adet mısır ufalama makinesi, 1 adet kamyon (şirkete ait), 1 adet süt toplama merkezi (şirkete ait) bulunmaktadır.

Şekil 7.7. Küçük Yoncalı Kooperatifinin Envanterinde Bulunan Bazı Ekipman ve Binaların Fotoğrafları

Günümüzde Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinde toplam 75 adet ortak bulunmaktadır. Bu kooperatifte bulunan ortakların 50'si faal ve 25'i pasiftir. Küçük Yoncalı Kalkınma kooperatifine katılmak isteyen o yörede oturan çiftçilerden fotoğraf, nüfus cüzdanı fotokopisi, ikametgâh belgesi, sermaye, Çks raporu gibi belgeler istenmektedir. Belgelerini tamamlayıp kooperatife getiren her çiftçinin hayvanı olsun ya da olmasın kayıt işlemi yapılmaktadır.

Kooperatifte seçimler her üç yılda bir yapılmaktadır. Kooperatifte her yıl genel kurul ve mali genel kurul toplantısı yapılmaktadır. Genel kurul toplantısı ve seçimler 3 yıla kadar uzatılabilmekte ve genel kurul toplantılarında her yıl kooperatifin mali ve genel kurul kararları ile ilgili evraklar Tarım il müdürlüğüne teslim edilmektedir. Yapılan toplantılarda genel kurul kararları 1/3 çoğunluk kararı ile alınmaktadır. Kooperatifte bu çoğunluk sağlanamazsa ikinci toplantıda bu çoğunluk aranmaz. Yönetim kurulu 3 asil 3 yedek üyeden oluşmaktadır, denetim kurulu 2 asil 2 yedek üyeden oluşmaktadır. Kooperatifte yönetimden 1 kişi üst birlik görevlisi olarak seçilmektedir. Genellikle üst birlik görevlisi kooperatif başkanı olmaktadır. Kooperatif Tekirdağ İlinde bulunan Tar Koop. Üst birliğine üyedir.

7.4.1. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin Eğilim Yüzdeleri, Dikey, Yatay ve Rasyo Analizleri

7.4.1.1. Kooperatifin Eğilim Yüzdeleri Analizleri

7.4.1.1.1. Kooperatifin Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

Kooperatifin bilançosunun temel yıla göre yapılan eğilim yüzdeleri analizi sonucuna göre Çizelge 7.24'te ilk dikkat çeken nokta kooperatifin dönen varlıkları 2016 yılında %113,22, 2017 yılında %160,06, 2018 yılında %233,95, 2019 yılında %374,08 olarak artmıştır. Bu elde edilen sonuçlar kooperatif için olumlu bir gelişmedir. Fakat Çizelge 7.24'e göre kooperatifin borçlanmalarını uzun vadeli olarak yapmadığı, bunun yerine kısa vadeli borçlanma yaptığı tespit edilmiştir. Kooperatifin 2016 yılında %100,38, 2017 yılında %141,32, 2018 yılında %233,95, 2019 yılında %374,08 oranında kısa vadeli yabancı kaynaklar oranında her yıl artış olduğu gözlenmektedir. Sonuç olarak elde edilen verilere göre kooperatif uzun vadeli borçlanma yerine daha sağlıksız olan kısa vadeli borçlanmaya yönelmiştir. Kooperatifin sürekli olarak kısa vadeli borçlanma yapması, bize kooperatifin

ileriki dönemlerde finansal kaynaklarını çevirmede sıkıntılar yaşayabileceğini ve kısa vadeli yabancı kaynaklarını azaltıcı tedbirler alması gerektiğini göstermektedir. Ek olarak maddi duran varlıklarının büyük bir çoğunluğunu demirbaşlar, binalar, taşıtlar, makine teçhizat ve amortisman payları oluşturmaktadır. Bu payların yapılan analiz sonucu azalan oranlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kooperatifin öz kaynakları aşırı bir şekilde artmaktadır. Bu da kooperatifin kendi yapısını güçlendirmeye çalıştığını göstermektedir.

Çizelge 7.24. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

BİLANÇODAKİ DEĞERLER					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	59.820,70 ₺	67.730,95 ₺	95.749,15 ₺	139.949,01 ₺	223.777,69 ₺
Duran Varlıklar	8.772,86 ₺	4.979,62 ₺	1.186,38 ₺	593,14 ₺	- ₺
AKTİF TOPLAM	68.593,56 ₺	72.710,57 ₺	96.935,53 ₺	140.542,15 ₺	223.777,69 ₺
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	46.830,09 ₺	47.010,03 ₺	62.244,00 ₺	106.157,73 ₺	157.658,00 ₺
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	- ₺	- ₺	- ₺	- ₺	- ₺
Öz Kaynaklar	21.763,47 ₺	25.700,54 ₺	34.691,53 ₺	34.384,42 ₺	66.119,69 ₺
PASİF TOPLAMI	68.593,56 ₺	72.710,57 ₺	96.935,53 ₺	140.542,15 ₺	223.777,69 ₺
SONUÇLAR					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	100,00	113,22	160,06	233,95	374,08
Duran Varlıklar	100,00	56,76	13,52	6,76	0,00
AKTİF TOPLAM	100,00	106,00	141,32	204,89	326,24
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	100,38	132,91	226,69	336,66
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Öz Kaynaklar	100,00	118,09	159,40	157,99	303,81
PASİF TOPLAMI	100,00	106,00	141,32	204,89	326,24

7.4.1.1.2. Kooperatifin Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

Kooperatifin bir önceki yıla göre dönen varlıkları incelendiğinde 2015 yılına göre 2016 yılında %113,22, 2016 yılına göre 2017 yılında %141,37, 2017 yılına göre 2018 yılında %146,16, 2018 yılına göre 2019 yılında %159,90 oranında sürekli artışta olduğu gözlenmiştir. Kooperatifin kısa vadeli yabancı kaynaklar kalemi, 2016 yılında 2015 yılına göre %100,38 artmış, 2017 yılında 2016 yılına göre %132,41 oranında artmış, 2018 yılında 2017 yılına göre %170,55 oranında artmış, 2019 yılında 2018 yılına göre az bir düşüş göstererek %148,51 oranında artış olduğu tespit edilmiştir. Bulunan sonuçlar neticesinde kooperatifin bir sonraki dönemlerde kısa vadeli kaynaklı borçlarını ödemede zorluklar yaşama riski bulunmaktadır ve bu problemi yaşamaması için kısa vadeli borçlanmayı azaltıcı önlemler alması gerekmektedir.

Çizelge 7.25. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

BİLANÇODAKİ DEĞERLER					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	59.820,70 ₺	67.730,95 ₺	95.749,15 ₺	139.949,01 ₺	223.777,69 ₺
Duran Varlıklar	8.772,86 ₺	4.979,62 ₺	1.186,38 ₺	593,14 ₺	- ₺
AKTİF TOPLAM	68.593,56 ₺	72.710,57 ₺	96.935,53 ₺	140.542,15 ₺	223.777,69 ₺
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	46.830,09 ₺	47.010,03 ₺	62.244,00 ₺	106.157,73 ₺	157.658,00 ₺
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	- ₺	- ₺	- ₺	- ₺	- ₺
Öz Kaynaklar	21.763,47 ₺	25.700,54 ₺	34.691,53 ₺	34.384,42 ₺	66.119,69 ₺
PASİF TOPLAMI	68.593,56 ₺	72.710,57 ₺	96.935,53 ₺	140.542,15 ₺	223.777,69 ₺
SONUÇLAR					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	100,00	113,22	141,37	146,16	159,90
Duran Varlıklar	100,00	56,76	23,82	50,00	0,00
AKTİF TOPLAM	100,00	106,00	133,32	144,99	159,22
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	100,38	132,41	170,55	148,51
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Öz Kaynaklar	100,00	118,09	134,98	99,11	192,30
PASİF TOPLAMI	100,00	106,00	133,32	144,99	159,22

Kooperatifin duran varlıkları her geçen yıl azaldığından dolayı sonuçlar olumsuz olarak bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar ışığında kooperatifin mevcut dönemlerde yatırım yapmayı planlamadığı tespit edilmiştir. Kooperatifin öz kaynaklarının bir önceki döneme göre artışlar göstermesi olumlu gelişmedir.

7.4.1.2. Kooperatifin Dikey Analizleri

7.4.1.2.1. Kooperatifin Bilançosunun Dikey Analizi

Kooperatifin bilançosunun dikey analiz sonuçlarına göre Çizelge 7.26.'da ilk dikkat çeken nokta, kooperatifin cari dönemlerde aktifler içerisindeki stokların 2015 yılında %19,72, 2016 yılında %15,30, 2017 yılında 18,74, 2018 yılında % 41,86, 2019 yılında 13,05 oranında olmasıdır. Elde edilen bu sonuçlar kooperatifin yaptığı satışlarla mukayese edildiğinde, stok oranlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Stok oranlarının artması kooperatif maliyetlerinin artmasına sebep olacağından risk taşımaktadır. Ek olarak ana grup içerisindeki ticari alacaklar hesabının 2015 yılında %74,41, 2016 yılında %71,32, 2017 yılında %66,27, 2018 yılında %56,12, 2019 yılında %66,14 oranlarında olduğu görülmüştür. Ana grup içerisinde hazır değerler kalemi 2015 yılında %5,7, 2016 yılında %13,38, 2017 yılında %14,98, 2018 yılında %2,02, 2019 yılında %20,82 oranlarında olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar ışığında hazır değerler kaleminin ticari değerlerden düşük olması, kooperatifin ortaklarına risturn dağıttığı ve vergi-borç yükümlülüklerini ödediğini göstermektedir. Bu durum kooperatifin uygun oranlarda elinde likidite bulundurduğunu, beraberinde atıl vaziyetteki fonların seviyelerini düşük tuttuğunu işaret etmektedir. Bu da karlılık oranlarını yükseltmek isteyen kooperatif için arzu edilen bir durumdur. Küçük Yoncalı Kalkınma kooperatifinin duran varlıklarının tamamını kapsayan maddi duran varlıkların, aktifler içindeki payının yıllara göre azalan bir trend izlemesi kooperatifin sermaye ağırlıklı çalışmayı yavaş yavaş bıraktığını bize göstermektedir. Kooperatif maddi duran varlıklarına tekrardan yatırım yapmalıdır. Ek olarak maddi duran varlıkların sürekli olarak düşmesi kooperatifin uzun vadeli yatırım yapmayı planlamadığının bir göstergesidir.

Kooperatifin finansal durumu gösteren tabloda, ticari olarak yaptığı borçları toplam kısa vadeli yabancı kaynak borçlarının 2015 yılında %84,50, 2016 yılında %90,63 2017 yılında %90,82, 2018 yılında %66,64 2019 yılında %89,70'ne denk geldiği tespit edilmiştir. Kooperatifin bu dönemlerde uzun vadeli borçları bulunmamaktadır. Bu sonuçlardan kooperatifin ürün tedarik ederken kredili çalıştığını bize göstermektedir. Kooperatifin diğer borçları da vergi ve yükümlülükler kalemidir. Kooperatifin vergi ve yükümlülükler kalemi

incelendiğinde ise kooperatifin borçlarını düzenli olarak ödediği ve az miktarda borç bıraktığı tespit edilmiştir. Kooperatifte genellikle kısa vadeli borçlanmada her yıl artış gözlenmektedir. Bu da kooperatifi gelecek yıllarda borçlarını ödeyemez hale getirebilir ve uygulanan politika kooperatif için risk taşımaktadır. Kooperatif bir an önce uyguladığı politikadan vaz geçmelidir. Yoksa kooperatif borçlarından dolayı takibe düşebilir ve ticari tedarikçilerle sıkıntı yaşayabilir. Kooperatif 2020 döneminde kısa vadeli yabancı kaynak borçlarının artmasına müdahale etmelidir. Kooperatifin öz kaynaklar oranı yıllar itibari ile sürekli düşüş eğilimindedir. Bu da kooperatifin ortaklarına risturn dağıttığını göstermektedir.

Çizelge 7.26. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Dikey Analizi

Aktif/ Pasif içindeki Payı	SONUÇLAR									
	2015 YILI		2016 YILI		2017 YILI		2018 YILI		2019 YILI	
	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %
Dönen Varlıklar	87,21	100,00	93,15	100,00	98,78	100,00	99,58	100,00	100,00	100,00
Hazır Değerler	5,12	5,87	12,47	13,38	14,80	14,98	2,01	2,02	20,82	20,82
Ticari Alacaklar	64,89	74,41	66,43	71,32	65,46	66,27	55,88	56,12	66,14	66,14
Diğer Alacaklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Stoklar	17,20	19,72	14,25	15,30	18,51	18,74	41,68	41,86	13,05	13,05
Gelecek Yıla Ait Giderler ve Gelir ve Tahakkukları	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Dönen Varlıklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	12,79	100,00	6,85	100,00	1,22	100,00	0,42	100,00	0,00	0,00
Maddi Duran Varlıklar	12,79	100,00	6,85	100,00	1,22	100,00	0,42	100,00	0,00	0,00
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gelecek Yıla Ait Giderler ve Gelir ve Tahakkukları	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
AKTİF TOPLAMI	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	68,27	100,00	64,65	100,00	64,21	100,00	75,53	100,00	70,45	100,00
Ticari Borçlar	57,69	84,50	58,60	90,63	58,32	90,82	50,34	66,64	63,19	89,70
Diğer Borçlar	0,00	0,00	0,02	0,03	0,04	0,07	0,39	0,52	0,17	0,25
ALINAN AVANSLAR	4,37	6,41	0,00	0,00	0,00	0,00	19,92	26,38	0,00	0,00
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlükler	6,21	9,09	6,04	9,34	5,85	9,11	4,88	6,46	5,95	8,45
Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,13	1,61
Öz Kaynaklar	31,73	100,00	35,35	100,00	35,79	100,00	24,47	100,00	0,00	0,00
Ödenmiş Sermaye	49,42	155,77	51,44	145,52	39,56	110,55	27,82	113,71	29,55	100,00
Kar Yedekleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	18,41	62,31
Geçmiş Yıl Karları	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Geçmiş Yıl Zararları	15,05	47,43	16,69	47,22	11,07	30,93	2,58	10,55	0,00	0,00
Dönem Net Karı	0,00	0,00	0,60	1,70	7,30	20,38	0,77	3,17	2,11	7,13
DÖNEM NET KARI (ZARARI)	2,64	8,33	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	13,24	44,82
PASİF TOPLAMI	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00

7.4.1.2.2. Kooperatifin Gelir Tablosunun Dikey Analizi

Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin iskonto hesap kalemi, satış indirimleri, yaptığı satışlardan iadeleri bulunmazken pazarlama satış ve dağıtım giderleri hesap kalemi 2015 yılında %7,72, 2016 yılında %10,78, 2017 yılında %3,45, 2018 yılında %3,94, 2019 yılında %0,00 oranlarında gerçekleşmiştir. Sonuç olarak elde edilen veriler incelendiğinde ise Küçük Yoncalı Kalkınma kooperatifinin piyasada ürün tutundurma çabalarına giriştiği, yani kooperatifin pazar payını çok fazla önemseydiği tespit edilmiştir. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin ürün satışlarından oluşan maliyeti 2015 yılında %96,33, 2016 yılında %97,11, 2017 yılında %96,26, 2018 yılında %98,22, 2019 yılında %96,27 oranlarında tespit edilmiştir. Kooperatifin brüt satışlar içerisindeki payı 2015 yılında %0,00 oranına, 2016 yılında %2,89 oranına, 2017 yılında %3,74 oranına, 2018 yılında 1,78 oranına, 2019 yılında %3,73 oranına denk gelmektedir. Elde edilen bu oranlar gösteriyor ki Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifi maliyetlerini düşürücü önlemler almalıdır.

Çizelge 7.27. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifi Gelir- Gider Kalemlerinin Dikey Analizi

GRUP / HESAP KALEM ADI	SONUÇLAR									
	2015 YILI		2016 YILI		2017 YILI		2018 YILI		2019 YILI	
	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %
Brüt Satışlar	100,00		100,00		100,00		100,00		100,00	
Yurt İçi Satışlar	96,33		98,22		98,33		99,00		98,36	
Satış İndirimleri (-)	95,99		0,00		0,00		0,00		0,00	
İskontolar (-)	0,34		0,00		0,00		0,00		0,00	
Diğer Gelirler	3,67		1,78		1,67		1,00		1,64	
Net Satışlar	4,03	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Satışların Maliyeti (-)	0,28	96,33	97,11	97,11	96,26	96,26	98,22	98,22	96,27	96,27
Satılan Ticari Malların Maliyeti (-)	3,75	95,99	97,10	97,10	96,26	96,26	98,22	98,22	96,27	96,27
SATILAN HİZMET MALİYETİ (-)	-0,36	0,34	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Brüt Satış Karı veya Zararı	0,00	100,00	2,89	100,00	3,74	100,00	1,78	100,00	3,73	100,00
Faaliyet Gideri (-)	0,00	109,72	2,82	97,54	2,76	73,80	1,88	105,72	1,37	36,64
Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00	7,72	0,31	10,78	0,13	3,45	0,07	3,94	0,00	0,00
Genel Yönetim Giderleri (-)	0,00	102,00	2,51	86,75	2,63	70,35	1,81	101,78	1,37	36,64
Faaliyet Karı veya Zararı	0,00	100,00	0,07	100,00	0,98	100,00	-0,10	100,00	2,36	100,00
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	-0,36	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,14	5,86
Diğer Olağan Gelir ve karlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Finansman Gideri (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
FAİZ GELİRLERİ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,14	5,86
Kısa Vadeli Borçlanma Gideri (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan Kar veya Zarar	-0,36		0,07		0,98		-0,10		2,50	
Olağan Dışı Gelir ve karlar	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
Diğer Olağan dışı gelir ve karlar	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
Olağan dışı Gider ve Zararlar(-)	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
Diğer Olağan Dışı Gider Ve Zararlar	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
Dönem Karı veya Zararı	0,00		0,07		0,98		-0,10		2,50	

7.4.1.3. Kooperatifinin Yatay Analizleri

7.4.1.3.1. Kooperatifin Bilançosunun ve Gelir Tablosunun Yatay Analizi

Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin finansal durumu ile ilgili Çizelge 7.28.'e göre dönen varlık oranları, baz alınan 2015 yılına göre 2016 yılında %13,22, 2016 yılına göre 2017 yılında %41,37, 2017 yılına göre 2018 yılında %46,16, 2018 yılına göre 2019 yılında %59,90 oranında artmış olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu veriler ışığında Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifi likiditesi yıllar içerisinde devamlı olarak yükselen bir trend izlemiştir.

Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin brüt satışlar kalemi incelendiğinde ise 2015 yılına göre 2016 yılında %21,05 oranında artmış, 2016 yılına göre 2017 yılında biraz azalış göstererek %17,33 oranında gerçekleşmiştir. 2017 yılına göre 2018 yılında %48,58 oranında artmış, 2018 yılına göre 2019 yılında %41,87 oranında gerçekleşmiş olduğu tespit edilmiştir. Bu elde edilen veriler ışığında 2017 yılında diğer dönemlere nazaran oranın biraz düşük olmasının sebebi araştırılmalıdır. Ek olarak 2018 yılında brüt satışlar oranlarında toparlanma başlamıştır. 2019 yılında bu artış eğilimi devam ederek olumlu bir seyir izlemeye devam ettiği tespit edilmiştir.

Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin satışlarının devamlı olarak artış eğiliminde olmasının yanı sıra kooperatifin finansal durum tablosundaki ticari alacaklar hesap kalemi artış yönünde seyir izlemiştir. Sonuç olarak Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin peşin olarak çalışmadığı tespit edilmiştir. Ek olarak Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifi eski alacaklarını alma konusunda daha etkin bir politika izlemelidir.

Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin maddi duran varlık hesaplar kalemi incelendiğinde yatay analizi yaptığımız yıllarda oranların sürekli düşüş trendi gösterdiği tespit edilmiştir. Bu da bize kooperatifin yatırım yapmayı planlamadığını göstermektedir.

Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin kısa vadeli yabancı kaynaklar hesap kalemi incelendiğinde, baz aldığımız yıla göre 2016 yılında %0,38 oranında, 2017 yılında %32,41 oranında, 2018 yılında % 70,58 oranında, 2019 yılında %48,51 oranında artmış olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifi tedarik ettiği ürünlerini nakit yerine kredili olarak almaya devam ettiği gözlenmektedir.

Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin ortaklara borçlar hesabı incelendiğinde ise kooperatif ortaklarının kooperatifi finanse etmediği tespit edilmiştir.

Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin baz yıla göre satışlarının ve üretiminin düştüğü yıllarda, satışların maliyeti artan oranlarda düşmektedir. Kooperatifin ürün satışlarının arttığı ve ürün üretiminin arttığı yıllarda satışların maliyetinin de arttığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak kooperatifin satışların maliyetleri düşmediği yıllarda maliyet oranlarının yüksek olması kooperatif karına negatif olarak yansımıştır.

Çizelge 7.28. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatif Bilançosundaki Aktif Kısmının Yatay Analizi

	2015	2016	2017	2018	2019
AKTİFLER	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %
I-DÖNEN VARLIKLAR	100,00	13,22	41,37	46,16	59,90
A-HAZIR DEĞERLER	100,00	158,27	58,26	-80,27	1545,75
KASA	100,00	555,45	80,57	-97,29	7535,79
ALINAN ÇEKLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
BANKALAR	100,00	0,00	0,00	0,00	781,05
C-TİCARİ ALACAKLAR	100,00	8,52	31,36	23,78	88,44
ALICILAR	100,00	8,56	32,02	23,40	88,71
VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
D-DİĞER ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
BAĞLI ORTAKLARDAN ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
E-STOKLAR	100,00	-12,17	73,22	226,38	-50,16
TİCARİ MALLAR	100,00	-12,20	73,34	226,90	-50,20
VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	100,00	0,00	32,69	0,00	0,00
G-GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKUKLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
H-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
II-DURAN VARLIKLAR	100,00	-43,24	-76,18	-50,00	-100,00
D-MADDİ DURAN VARLIKLAR	100,00	-43,24	-76,18	-50,00	-100,00
BİNALAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
TAŞITLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DEMİRBAŞLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	100,00	32,66	24,62	3,09	3,00
E-MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ÖZEL MALİYETLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
HAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
KURULUŞ VE ÖRGÜTLENME GİDERLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
G-GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİRLER TAHAKUKLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
GELECEK YILLARA AİT GİDERLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	100,00	6,00	33,32	44,99	59,22

Çizelge 7.29. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatif Bilançosundaki Pasif Kısımının Yatay Analizi

	2015	2016	2017	2018	2019
PASİFLER	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %
I-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100,00	0,38	32,41	70,55	48,51
B-TİCARİ BORÇLAR	100,00	7,67	32,67	25,15	99,89
SATICILAR	100,00	7,67	32,67	25,15	99,89
BORÇ SENETLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
C-DİĞER BORÇLAR	100,00	0,00	209,12	1205,31	-29,98
ORTAKLARA BORÇLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR	100,00	0,00	209,12	1205,31	-29,98
D- ALINAN AVANSLAR	100,00	-100,00	0,00	0,00	-100,00
ALINAN DİĞER AVANSLAR	100,00	-100,00	0,00	0,00	-100,00
F-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	100,00	3,06	29,25	20,92	94,26
ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	100,00	2,53	30,54	20,18	91,05
ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
VADESİ GEÇMİŞ ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	100,00	17,16	-1,32	43,76	177,98
G-BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
I-DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
HESAPLANAN KDV	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
III-ÖZ KAYNAKLAR	100,00	18,09	34,98	-0,89	92,30
A-ÖDENMİŞ SERMAYE	100,00	10,32	2,54	1,96	5,37
SERMAYE	100,00	2,94	5,71	2,70	17,11
ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-)	100,00	-33,33	31,52	7,44	87,69
C-KAR YEDEKLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
YASAL YEDEKLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
OLAĞAN ÜSTÜ YEDEKLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ÖZEL FONLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DİĞER KAR YEDEKLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
D-GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
E-GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI (-)	100,00	17,57	-11,59	-66,20	30,01
GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	100,00	17,57	-11,59	-66,20	30,01
F-DÖNEM NET KARI (ZARARI)	100,00	-75,90	1518,00	-84,61	2622,78
DÖNEM NET ZARARI (-)	100,00	-100,00	0,00	0,00	-100,00
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	100,00	6,00	33,32	44,99	59,22

Çizelge 7.30. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatif Gelir- Gider Kalemlerinin Yatay Analizi

GRUP / HESAP KALEM ADI	2015 Yatay Analiz %	2016 Yatay Analiz %	2017 Yatay Analiz %	2018 Yatay Analiz %	2019 Yatay Analiz %
Brüt Satışlar	100,00	21,05	17,33	48,58	41,87
Yurt İçi Satışlar	100,00	21,69	17,46	49,60	40,95
Satış İndirimleri (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İskontolar (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Gelirler	100,00	-6,06	10,50	-11,48	133,41
Net Satışlar	100,00	21,05	17,33	48,58	41,87
Satışların Maliyeti (-)	100,00	22,04	16,30	51,62	39,05
Satılan Ticari Malların Maliyeti (-)	100,00	22,46	16,31	51,62	39,05
SATILAN HİZMET MALİYETİ (-)	100,00	-95,67	-100,00	0,00	0,00
Brüt Satış Karı veya Zararı	100,00	-4,82	52,07	-29,56	198,25
Faaliyet Gideri (-)	100,00	-15,39	15,06	0,92	3,37
Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	100,00	32,94	-51,40	-19,38	-100,00
Genel Yönetim Giderleri (-)	100,00	-19,05	23,32	1,91	7,37
Faaliyet Karı veya Zararı	100,00	-124,10	1518,00	-115,39	-3400,98
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan Gelir ve karlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Finansman Gideri (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
FAİZ GELİRLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kısa Vadeli Borçlanma Gideri (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan Kar Veya Zarar	100,00	-124,10	1518,00	-115,39	-3594,28
Olağan Dışı Gelir ve karlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan dışı gelir ve karlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan dışı Gider ve Zararlar(-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan Dışı Gider Ve Zararlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dönem Karı veya Zararı	100,00	-124,10	1518,00	-115,39	-3594,28

7.4.1.4. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Analizi

Çizelge 7.31. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Hesaplamaları

Rasyolar	Yıllar				
	2015	2016	2017	2018	2019
Likidite Oranları					
Cari Oran	1,27	1,44	1,53	1,31	1,48
Likidite Oranı (Asit -Test oranı)	1,02	2,23	1,24	0,71	1,23
Nakit Oranı	0,06	0,19	0,23	0,02	0,29
Stok Bağımlılık Oranı	-0,10	-0,99	-0,86	0,42	-1,26
Finansal Yapı Oranları					
Mali (Finansal) Kaldıraç	0,68	0,64	0,64	0,75	0,70
Mali Yeterlilik Finansmanı	0,46	0,54	0,55	0,32	0,42
Oto Finansman (iç Kaynaklar)	0,30	0,30	0,27	0,09	0,11
Devamlı Sermayenin Bağımlılık Oranı	0,76	0,62	0,71	1,93	0,54
Maddi Duran Varlıklar / Öz Sermaye	0,40	0,19	0,03	0,01	0,00
Borç /Sermaye oranı	2,15	1,82	1,79	3,08	2,38
Duran varlıklar / Devamlı Sermaye oranı	0,40	0,19	0,03	0,03	0,00
Karlılık Oranları					
Kar ile sermaye arasındaki ilişkileri gösteren oranlar					
Net kar/ öz kaynak oranı	-0,08	0,01	0,20	-0,03	0,44
Vergi öncesi kar/ Öz kaynak oranı	-0,08	0,01	0,20	-0,03	0,44
Finansman giderleri ve vergiden önceki kar / kaynak(Pasif) toplamı oranı (Ekonomik Rantabilite)	0	0	0	0	0
Net kar/ Varlık (Aktif)Toplamı	-0,002	0,006	0,07	0,007	0,13
Faaliyet karı/ Faaliyetin Gerçek Kullanılan Varlık Oranı	-0,03	0,006	0,07	-0,007	0,13
Birikimli Kümülatif Karlılık Oranı	-0,01	-0,03	-0,06	0,05	-0,17
Kar ile Satışlar arasındaki ilişkileri gösteren oranlar					
Brüt Satış Karı /Net Satış Oranı (Brüt Satış Rantabilitesi)	1	1	1	1	1
Faaliyet Karlılık Oranı (İş Hacmi Rantabilitesi)	-0,003	0,0007	0,009	-0,001	2,36
Dönem Karlılık oranı	-0,003	0,0007	0,009	-0,001	2,36
Satılan Malın Maliyeti / Net Satışlar oranı	0,96	0,97	0,96	0,98	0,96
Faaliyet Gideri/ Net Satışlar	0,04	0,02	0,02	0,01	0,01
Faiz Gideri / Net Satışlar	0	0	0	0	0
Mali Rantabilite	-0,10	0,01	0,23	-0,03	0,58
Devir Hızları					
Alacak Devir Hızı	13,65	13,23	12,90	15,08	13,41
Ortalama Tahsil Süresi	26,37	27,21	27,90	23,87	26,84
Maddi Duran Varlık Devir Hızı	-178,60	-58,92	-41,13	-55,78	74,54
Stok Devir Hızı	85,82	55,45	50,93	27,99	34,62
Stok Değişim Süresi	4,19	6,49	7,06	12,86	10,39
Aktiflerin Devir Hızı	7,39	8,45	7,43	7,62	6,79
Ticari Borçların Devir Hızı	1,55	15,07	13,99	16,15	137,97

Çizelge 7.31’de Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifi rasyo analiz sonuçları verilmiştir. Kooperatifin likidite oranları incelendiğinde ise Çizelge 7.31.’e göre kooperatifin cari oranlarının son beş yılda düşük olduğu tespit edilmiştir. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin kısa vadeli borçlarını ödemede sıkıntılar yaşadığı ve stok oranlarında

fazlalıklar olduğu görülmüştür. Bunun sonucu olarak kooperatif yatırım yapmakta problemler yaşamaktadır.

Kooperatifte likidite oranı rasyosu 2018 yılında 1,00'ın altında kaldığı görülmüş olup bu orandan dolayı kısa vadeli borçlarını dönen varlıklarla 2018 yılında kısa sürede ödeyemez durumda olduğu tespit edilmiştir. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin elinde bulundurduğu sermaye oranı yeterli seviyede değildir. 2015, 2016, 2017, 2019 yıllarında ise kooperatifin kısa vadeli borçlarını ödeyebilir durumda olduğu gözlenmiştir. Ek olarak kooperatifin sermaye oranı seviyesi yeterlidir.

Kooperatifin nakit oranı rasyosunun Çizelge 7.31.'deki verileri incelendiğinde kooperatife hiçbir şekilde nakit girişi olmadığı ve kısa vadeli borçlarını ödeyemez durumda olduğu tespit edilmiştir. Çünkü kooperatif için hesaplanan oranlar 1,00'ın altındadır. Kooperatifin asit-test oranı beş yıl boyunca düşük ve negatif yönlü olmasından dolayı, kısa vadeli borçlar oranı 2015 yılında -0,10 oranında, 2016 yılında -0,99 oranında, 2017 yılında -0,86 oranında, 2018 yılında 0,49 oranında, 2019 yılında -1,26 oranında olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar ışığında kooperatif bir an önce mevcut stoklarını satmalı ve borçlarını ödemelidir.

Kooperatifin finansal yapı oranlarının sonuçları incelendiğinde ise, hesaplanan mali kaldıraç oranlarının %50'den düşük olması tercih edilmektedir. Kooperatifin elde edilen oranları %50'den yukarı olduğundan dolayı borçlanma oranının riskli bir şekilde finanse edildiği tespit edilmiştir.

Mali yeterlilik oranı; kooperatifin bağımsızlığını gösteren bir göstergedir. Hesaplanan mali yeterlilik oranlarının 1,00'dan büyük olması arzu edilmektedir. Kooperatifin beş yıllık hesaplanan oranlarının 1,00'den düşük olması sebebiyle kooperatif finansal olarak bağımsız değildir. Bu da kooperatifin ortaklardan çok üçüncü şahıslar tarafından finanse edildiğini gösterir. Bu durum kooperatif için risk oluşturmaktadır.

Çizelge 7.31.'deki kooperatifin iç kaynaklar rasyo oranları analizleri detaylı incelendiğinde ise, kooperatif cari dönem içerisinde yaptığı faaliyetler sonucunda iç kaynak yaratabilmekte ve mevcut tespit edilen oranlarda istenilen seviyededir.

Yapılan oran analizlerinde kooperatifin devamlı sermayesinin bağımlılık oranlarının 1,00 olması arzu edilmektedir. Kooperatifte ise bu oranlar 2015 yılında 0,76 oranında, 2016

yılında 0,61 oranında, 2017 yılında 1,93 oranında, 2019 yılında 0,54 oranında olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak devamlı sermaye için finansman ihtiyacı yıllar içerisinde değişkenlik göstermekte ve son yıllarda azalış olduğundan dolayı finansman ihtiyacı giderek artmaktadır. Sonuç olarak sürekli sermayenin erimesi kooperatifin varlığını tehlikeye sokmaktadır.

Kooperatifin Maddi Duran Varlıkları/ Öz Sermaye Oranı incelendiğinde ise bulunan sonuçların %70'ten yukarı olması arzu edilmektedir. Kooperatif için yapılan bu hesaplamada kooperatifin maddi duran varlıklarını öz kaynakları ile karşılayamadığını göstermektedir.

Kooperatifin Borç Miktarı/ Kooperatifin Sermaye Miktarı Oranı rasyosu hesaplamasında bulunan oranın 1,00'den küçük olması arzu edilmektedir. Çizelge 7.31.'de elde edilen bu oran kooperatifin borçlarını öz kaynaklarla karşılayamadığını göstermektedir ve bu arzu edilen bir durum değildir.

Kooperatifin Duran Varlıkları/ Devam Sermaye Oranın 1,00'den yüksek olması arzu edilmektedir. Çizelge 7.31'de elde edilen bu oranlar sonuçlarına göre kooperatif duran varlıklarını devamlı sermaye ile finanse edememektedir. Bu da arzu edilen bir durum değildir.

Kooperatifin karlılık rasyo analizlerinin kar ile sermaye arasındaki ilişkilerini gösteren oran analizleri Çizelge 7.31'de incelenmiştir. Kooperatifin net karı/ kooperatifin öz kaynak oranı analiz sonuçlarında bulunan oranların yüksek olması arzu edilir. Buna göre kooperatifte bu oranların düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak kooperatifin geçmiş yıl karlarından ortaklarına risturn dağıtmadığı gözlenmektedir.

Kooperatifin vergi öncesi kar/ öz kaynak oranı incelendiğinde ise kooperatif kar etmesine rağmen ortaklarına risturn dağıtmamıştır. Ödenecek vergi borcunun da ortaklardan düşüldüğü gözlenmektedir. Bundan dolayı öz kaynaklar hakkında yorum yapılamaz. Aynı şekilde kooperatifin finansman gideri olmadığından faizleri karşılama oranından bahsedilemez.

Kooperatifin Net Karı/ Kooperatifin Aktif Toplamı rasyosu sonuçları incelendiğinde karlılık artıkça veya net karlılık oranı yükseldikçe kooperatif için olumluluk söz konusudur. Bu durum kooperatifin kar yedekleri ayırması ve kendi kendini yeterince finanse etmesi anlamına gelmektedir. Örnek kooperatifte beş yıllık elde edilen sonuçlar ışığında kooperatifin karlılık oranının düşük olduğu tespit edilmiştir. Kooperatifin kar oranları arzu edilen düzeyde değildir.

Kooperatifin net karının dönen varlıklar içerisindeki oranlanmasında ise finansal olarak karın varlıkları karşılama oranı düşüktür. Kooperatifin ortaklara karşı borçlandığı gözlenmektedir.

Çizelge 7.31.'de birikimli kümülatif karlılık oranı analizleri incelendiğinde ise kooperatifin yıllar içerisinde dönem karı, zarar olduğundan dolayı birikimli karlılık oranı negatif çıkmaktadır ve varlıkların içerisinde karlılığın oranı düşüktür. Kısaca herhangi bir etkisi yoktur.

Kooperatifin kar ile satışlar arasındaki ilişkileri gösteren analizlerinden brüt satış rantabilitesi rasyosu sonuçlarına göre, kooperatifte 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ait çok az miktarda da olsa iskonto indirimi yapılmamıştır. Bunun sonucu olarak brüt satış oranı sabit çıkmıştır. İş hacmi rantabilitesi rasyosu analiz sonuçlarında ise kooperatifte satışların maliyeti ve faaliyet giderleri, brüt satışlardan fazla olduğu için net satışlar içerisindeki payının düşük olduğu gözlenmektedir. Kooperatifte dönem karlılık oranı, 2016, 2017 ve 2019 yıllarında karlı yapıdadır. Fakat 2015 ve 2018 yıllarında ise zararlı yapıdadır. Çizelge 7.31.'ye göre satışların maliyetinin net satışlar içerisindeki oranı çok yüksektir ve dönem karına olumsuz etki yaratmaktadır. Kooperatifin faaliyet gideri/ net satışlar oranı miktarı Çizelge 7.31. incelendiğinde ise bu oranın net satışlar içerisindeki payı azdır. Kooperatif fazla kara geçememektedir. Kooperatifin faiz gideri/ kooperatifin net satışlardan elde ettiği miktarı oranı hakkında yorum yapmak gerekirse, kooperatif finansal olarak bankacılığı kullanmadığından finansman gideri yoktur ve yorum yapılamaz. Çizelge 7.31.'deki mali rantabilite oranları incelendiğinde kooperatifin 2015 ve 2018 yılları hariç tüm oranlar olumlu olarak sonuçlanmıştır.

Kooperatifin devir hızı rasyo analizlerinden, kooperatife ait alacak devir hızları rasyosuna bakıldığında ise bu rasyo kooperatif alacaklarını kaç kez tahsil ettiğini gösterir ve oranın yüksek olması olumlu olarak yorumlanır. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinde oranların yüksek olması olumludur. Kooperatifin alacaklarını tahsil süresi oranı, kooperatifin 360 gün içerisinde kaç defa tahsil yaptığını bize gösterir. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifi piyasadan alacağını 2015 yılında 26 kez, 2016 yılında 27 kez, 2018 yılında 23 kez, 2019 yılında 26 kez tahsil etmiştir. Kooperatifin maddi varlıklarının devir hızı Çizelge 7.31. incelendiğinde bulunan oranların kooperatif için 2015, 2016, 2017, 2018 yıllarında düşük olduğu için atıl kapasite bulunmaktadır. Sonuç olarak kooperatif yatırım yapamamaktadır. Kooperatifin stok devir hızı rasyosu incelendiğinde ise bu rasyo stokların

kaç kez yenilendiğini belirler. Bu oranın yüksek olması kooperatifin sürekli olarak satış yaptığını ve stokların devamlı olarak yenilendiğini gösterir. Sonuç olarak bu durum olumlu olarak yorumlanır. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinde ise hesaplanan oranlar 2018, 2019 yılları hariç diğer yıllarda oranların yüksek çıkmasından dolayı olumlu olarak yorumlanır. Stok değişim oranı Çizelge 7.31'e göre kooperatifte 2015 yılında 4 kez, 2016 yılında 6 kez, 2017 yılında 7 kez, 2018 yılında, 12 kez, 2019 yılında 10 kez stoklarını yenilendiği tespit edilmiştir. Aktiflerin devir hızı rasyosu sonuçları Çizelge 7.31'e göre kooperatifin piyasadan alacağını bize gösterir. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinde ise bu oranlar 2015 yılında, 7 kez, 2016 yılında 8 kez, 2017 yılında ve 2018 yılında 7 kez ve 2019 yılında 6 kez gerçekleşmiştir. Ticari borçların devir hızı rasyosu sonuçları incelendiğinde ise kooperatif 2015 yılında 1 kez, 2016 yılında 15 kez 2017 yılında 13 kez, 2018 yılında 16 kez, 2019 yılında 137 kez borçlarını ödediği tespit edilmiştir.

7.4.2. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin Karlılık Analizi

Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin 2015 cari dönemi du-pont analizi sonucu Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinde Roe değerinin %-0,08 oranında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Kooperatifin öz kaynak kar marjını tespit etmek için kullanılan aktif karlılık oranı ve öz kaynak çarpanı oranları ise sırasıyla %-0,03 ve 3,15 olarak gerçekleştiği gözlenmiştir. Kooperatifin 2015 cari döneminde aktif devir hızı düşük, 7,40 gibi değer aldığı tespit edilmiştir. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin %-0,004 olarak tespit edilen net karı ise kooperatifin sattığı her üründen zarar ettiğini göstermektedir. Kooperatifin gelir tablosu verileri incelendiğinde, kooperatifin ürettiği ürünlerin satışlarının maliyetinin yüksek seviyelerde olmasından dolayı ROS değeri negatif çıkmaktadır. Bilanço açısından incelendiğinde ise kooperatifin öz kaynak çarpanının 3,15 olarak gerçekleştiği gözlenmiştir. Bu sonuç doğrultusunda 2015 yılında kooperatif oluşan risk ve tehditleri azaltmaya ve dengelemeye çabalamaktadır.

Kooperatifin 2016 cari döneminin du-pont analiz sonuçlarına detaylıca bakıldığında aktif devir hızı, öz sermaye çarpanı, aktif karlılık ve net kar marjı oranları bir önceki döneme göre az miktarda yükseliş göstermiştir. Bir önceki döneme göre ROA'da yaşanan yükselişin sebebi aktif devir hızında ve net kar marjında yaşanan yükselişten kaynaklanmaktadır. 2015 yılına göre cari dönemdeki ROS değerinde artış yaşanmasının sebebi faaliyet giderlerinden kaynaklanan giderin düşmesi ve ürün satışlarının maliyetlerinin net satışlar içerisindeki payının az miktarda azalmasından kaynaklanmaktadır. 2016 yılında bir önceki döneme göre

kooperatifin kısa vadeli yabancı kaynak borçlanmasıdaki yükselişin, öz kaynak kullanımındaki artışa göre daha yüksek olması Öz kaynak çarpanı oranını sınırlamıştır.

Küçük Yoncalı Kooperatifinin 2017 analiz veri sonuçları incelendiğinde Öz kaynak karlılığı (ROE) değerinin %0,20 olarak bulunduğu gözlenmektedir. Öz kaynak oranını sırasıyla bir önceki döneme göre aktiflerin karlılık oranı %0,07 ve öz kaynak çarpanı %2,79 olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir. Kooperatifin bir önceki döneme göre artış gösteren net kar marjı değeri, kooperatifin ürettiği her üründen 100 TL'lik satışında 0,01 TL net kar olarak kooperatife kaldığını göstermektedir. Kooperatifin gelir tablosuna bakıldığında ise kooperatifin 2017 yılı içerisinde yaptığı faaliyetlerden kaynaklı faaliyet giderlerinin ve satış maliyetlerinin 2016 yılına göre yüksek olması, net kar oranını sınırlamasına rağmen net kar marjının pozitifte kaldığını göstermektedir. Kooperatifin bilanço kısmı incelendiğinde bir önceki döneme göre 2017 yılında kooperatifin borçlanma miktarının artması ve öz kaynak oranının da artması öz kaynak çarpanının 2,79 seviyesinde gerçekleşmesine sebep olmuştur.

Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin 2018 cari dönemine ait verilerin du-pont analiz verileri incelendiğinde ise ROE, ROA ve ROS değerleri 2017 yılına göre düşerken, öz kaynak çarpanı ve aktif devir hızı oranları artmıştır. ROA oranında 2017 yılına göre 2018 yılında azalış yaşanırken öz kaynak çarpanı diğer yıllara göre en yüksek seviyeyi görmüştür. ROA'daki yaşanan negatif yönlü düşüşün sebebi 2017 yılına göre 2018 yılında Net Kar Marjında yaşanan negatif yönlü düşüşten kaynaklanmaktadır. Net kar marjında yaşanan bir önceki yıla göre düşüşün nedeni Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin zarar etmesidir. 2018 yılına ait kooperatifin gelir- gider tablosu detaylıca incelendiğinde ortaya çıkan büyük oranlı zararın nedenleri gözlenmektedir. Genellikle satışların maliyeti ve faaliyet giderlerindeki yükselen oranlı artışlar, kooperatifin net kar ve zarar oranını negatif yönde etkilemiştir. 2018 cari döneminde kısa vadeli yabancı kaynaklı borçlanma miktarı 2017 yılına göre artış göstermiş olup, buna paralel olarak öz kaynak oranı da artmıştır.

Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin 2019 cari dönemine ait hesaplanan veriler incelendiğinde ise ROE, ROS ve ROA değerlerinin artış gösterdiği görülmektedir. 2018 yılına göre aktif devir hızı ve öz kaynak çarpanı oranları 2019 yılında düşüş göstermiştir. Öz kaynak çarpanındaki bir önceki döneme göre artışın sebebi, kooperatifin borçlanma oranının bir önceki döneme göre artmış olmasıdır. Buna paralel olarak 2018 yılına göre 2019 yılında öz kaynak kaleminin 2 kat arttığı tespit edilmiştir. Küçük Yoncalı Kooperatifinin borçlanma yükünün artması istenilen bir durum değildir. Kooperatif borçlanma oranlarını düşürücü

tedbirler almalı ve politikalar uygulamalıdır. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin aktif karlılık değerini bulmak için kullanılan kalemler net kar marjı, aktif devir hızları ve net kar marjı oranları incelendiğinde bir önceki yıla göre artış olmasının sebebi kooperatifin net kara geçmesidir. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin gelir tablosu detaylıca incelendiğinde ise ürün satışlarından kaynaklanan maliyetler ve kooperatifin yaptığı faaliyetlerden kaynaklanan faaliyet giderlerinin yüksek olması dikkat edilmesi gereken bir husustur. Kooperatif satışlarında maliyetleri düşürücü tedbirler almalıdır. Kooperatif tedbir alıcı politikalar uygulamaz ise kooperatifin gelecek dönemde zarara geçme olasılığı vardır. Sonuç olarak gelecek dönemde net kar marjı düşebilir. Bu da kooperatifin riskli strateji izlediğini gösterir.

Şekil 7.8. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin Du-pont Analizi

Gelir Tablosu		Net Satışlar			
		2015	507.570,82		
2016	614.438,00				
2017	720.931,28				
2018	1.071.158,72				
2019	1.519.671,89				
Satışların Maliyeti		/			
2015	488.923,35				
2016	596.688,55				
2017	693.940,41				
2018	1.052.145,64				
2019	1.462.965,10				
Faaliyet Giderleri		/			
2015	20.460,91				
2016	17.312,38				
2017	19.919,07				
2018	20.101,50				
2019	20.778,26				
Diğer Gelir / Giderler		/			
2015					
2016					
2017					
2018					
2019	2.103,90				
Vergi		/			
2015	0,00				
2016	0,00				
2017	0,00				
2018	0,00				
2019	0,00				
Dönen Varlıklar		/			
2015	59.820,70				
2016	67.730,95				
2017	95.749,15				
2018	139.949,01				
2019	223.777,69				
Duran Varlıklar		/			
2015	8.772,86				
2016	4.979,62				
2017	1.186,38				
2018	593,14				
2019	0,00				
Kısa Vadeli Yab. K.		/			
2015	46.830,09				
2016	47.010,03				
2017	62.244,00				
2018	106.157,73				
2019	157.658,00				
Uzun Vadeli Yab. K.		/			
2015					
2016					
2017					
2018					
2019					
Bilanço		+			
Toplam Aktif				/	
2015	68.593,56				
2016	72.710,57				
2017	96.935,53				
2018	140.542,15				
2019	223.777,69				
Toplam Borçlar		/			
2015	46.830,09				
2016	47.010,03				
2017	62.244,00				
2018	106.157,73				
2019	157.658,00				
Öz sermaye		/			
2015	21.763,47				
2016	25.700,54				
2017	34.691,53				
2018	34.384,42				
2019	66.119,69				
Pasif Toplamı		/			
2015	68.593,56				
2016	72.710,57				
2017	96.935,53				
2018	140.542,15				
2019	223.777,69				
Özsermaye Çarpanı		/			
2015	3,15				
2016	2,83				
2017	2,79				
2018	4,09				
2019	3,38				
Net Kar		/			
2015	-1.813,44				
2016	437,07				
2017	7.071,80				
2018	-1.088,42				
2019	38.032,43				
Net Kar Marjı (ROS)		/			
2015	-0,004				
2016	0,001				
2017	0,01				
2018	-0,001				
2019	0,03				
Aktif Devir Hızı		/			
2015	7,40				
2016	8,45				
2017	7,44				
2018	7,62				
2019	6,79				
Aktif Karlılığı (ROA)		/			
2015	-0,03				
2016	0,01				
2017	0,07				
2018	-0,01				
2019	0,17				
Özsermaye Karlılığı (ROE)		/			
2015	-0,08				
2016	0,02				
2017	0,20				
2018	-0,03				
2019	0,58				

7.5. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifi

Çukuryurt Kalkınma Kooperatifi 2013 yılında 7 çiftçinin bir araya gelmesi ile kurulmuştur. Kooperatifte günümüzde kayıtlı olarak 34 ortak bulunmaktadır. Bu ortaklardan sadece 25 ortak faal olarak çalışmakta olup, 9 adedi pasif durumdadır. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin 1 adet süt toplama aracı, 1 adet kantarı, 1 adet süt soğutucusu ve 1 adet yönetim binası vardır.

Şekil 7.9. Küçük Yoncalı Kooperatifinin Envanterinde Bulunan Bazı Ekipman ve Binaların Fotoğrafları

Tekirdağ İl Tarım ve Orman Müdürlüğünden alınan verilere göre Çukuryurt köyünde 8.145,998 dekar ekilebilir ve dikilebilir alan bulunmaktadır. Köyde buğday, silajlık mısır, ayçiçeği ve arpa yetiştirilmektedir. Çukuryurt köyünde 1441 adet koyun, 17 adet keçi, 374 adet sığır ve 1 manda bulunmaktadır. Kooperatif ilk kurulduğunda kooperatife bağlı ortakların elinde bulunduğu hayvanlardan 1400-1600 litre civarı günlük süt üretmekteyken, günümüzde

ise 800-900 litre civarı günlük süt üretilmektedir. Kooperatif üretilen sütleri gıda firmasına 2,70 TL'dan satmaktadır.

Günümüzde ukuryurt Kalkınma kooperatifinde faal olan ortaklar giderek azalmıştır. Kooperatifte kayıtlı olarak 34 ortak bulunmaktadır. ukuryurt Kalkınma kooperatifine katılmak isteyen o yörede oturan çiftçiden fotoğraf, nüfus cüzdanı fotokopisi, ikametgâh belgesi, sermaye, KS raporu gibi belgeler istenmektedir. Belgelerini tamamlayıp kooperatife getiren her çiftçinin hayvanı olsun ya da olmasın kayıt işlemi yapılmaktadır.

Kooperatifte seçimler her üç yılda bir yapılmaktadır. Kooperatifte her yıl genel kurul ve mali genel toplantısı yapılmaktadır. Genel kurul toplantısı ve seçimler 3 yıla kadar uzatılabilmekte ve genel kurul toplantılarında, her yıl kooperatifin genel kurul ve mali yıl toplantısı yapılmış gibi mali ve genel kurul kararları ile ilgili evraklar Tarım İl Mdrlgne teslim edilmektedir. Yapılan toplantılarda genel kurul kararları 1/3 çoğunluk kararı ile alınmaktadır. Kooperatifte bu çoğunluk sağlanamazsa ikinci toplantıda bu çoğunluk aranmaz. Kooperatifte yönetim kurulu 3 asil 3 yedek üyeden oluşmaktadır, denetim kurulu 2 asil 2 yedek üyeden oluşmaktadır. Kooperatifte yönetimden 1 kişi üst birlik görevlisi olarak seçilmektedir. Genellikle st birlik görevlisi kooperatif başkanı olmaktadır. Kooperatif Tekirdağ İlinde bulunan TarKoop. Üst birliğine üyedir.

7.5.1.ukuryurt Kalkınma Kooperatifinin Eğilim Yüzdeleri, Dikey, Yatay ve Rasyo Analizleri

7.5.1.1. Kooperatifin Eğilim Yüzdeleri Analizleri

7.5.1.1.1. Kooperatifin Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

ukuryurt Kalkınma Kooperatifinin finansal durum tablosundaki dönen varlıklar kalemi baz alınan 2015 yılına göre 2016 yılında %29,78 oranında artmış, 2017 yılında %48,31 oranında artmış, 2018 yılında %140,60 oranında artmış, 2019 yılında %313,39 oranında artığı tespit edilmiş olup, elde edilen sonuçlar olumlu bir gelişme olarak kabul edilmektedir. Fakat kooperatifin uzun vadeli yabancı kaynak borçlanma oranı %0,00 olarak tespit edilmiştir. ukuryurt Kalkınma Kooperatifinin kısa vadeli yabancı kaynak borçlanmalarında 2016 yılında %40,18, 2017 yılında %48,59, 2018 yılında %117,18, 2019 yılında %329,26 oranlarında arttığı tespit edilmiştir. Elde edilen kısa vadeli ve uzun vadeli borçlanma oranları ışığında ukuryurt Kalkınma Kooperatifi uzun vadeli borçlanma yapmamaktadır. Bunun yerine kısa vadeli borçlanma yapmaktadır. Kooperatifin artan oranlı

olarak kısa vadeli borçlanma yapması gelecek dönemlerde kooperatifin finansal kaynaklarını çevirmede sıkıntı yaşayabileceğini göstermektedir. Kooperatif gelecek dönemlerde finansal olarak problem yaşamaması için kısa vadeli borçlanma oranlarını düşürücü tedbirler olmalıdır. Ek olarak Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin maddi duran varlıklar kaleminin büyük bir çoğunluğunu oluşturan demirbaşlar kısmı ve amortisman kısmındaki paylardır. Kısaca kooperatifin maddi duran varlıklar kalemi sabit oranlı bir trend izlediği tespit edilmiştir. Ayrıca Çizelge 7.32'e göre kooperatifin öz kaynaklar kaleminin aşırı bir şekilde arttığı gözlenmektedir. Sonuç olarak kooperatif kendi yapısını güçlendirmeye çalışmaktadır.

Çizelge 7.32. Çukuryurt Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

BİLANÇODAKİ DEĞERLER					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	38.453,52 ₺	11.450,46 ₺	18.578,17 ₺	54.065,03 ₺	120.509,61 ₺
Duran Varlıklar	0,00 ₺	9.152,54 ₺	8.135,58 ₺	7.118,62 ₺	6.101,66 ₺
AKTİF TOPLAM	38.453,52 ₺	20.603,00 ₺	26.713,75 ₺	61.183,65 ₺	126.611,27 ₺
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	37.829,98 ₺	15.199,65 ₺	18.382,65 ₺	44.328,02 ₺	90.602,06 ₺
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺
Öz Kaynaklar	623,54 ₺	5.403,35 ₺	8.331,10 ₺	16.855,63 ₺	36.009,21 ₺
PASİF TOPLAMI	38.453,52 ₺	20.603,00 ₺	26.713,75 ₺	61.183,65 ₺	126.611,27 ₺
SONUÇLAR					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	100,00	29,78	48,31	140,60	313,39
Duran Varlıklar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
AKTİF TOPLAM	100,00	53,58	69,47	159,11	329,26
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	40,18	48,59	117,18	239,50
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Öz Kaynaklar	100,00	866,56	1336,10	2703,22	5774,96
PASİF TOPLAMI	100,00	53,58	69,47	159,11	329,26

7.5.1.1.2. Kooperatifin Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri

Kooperatifin bir önceki yıla göre dönen varlıkları incelendiğinde, 2015 yılına göre 2016 yılında %0,00 oranında, 2016 yılına göre 2017 yılında %88,89 oranında, 2017 yılına

göre 2018 yılında %87,50 oranında, 2018 yılına göre 2019 yılında %85,71 oranında artmıştır. Dönen varlıklarda elde edilen bu sonuçlara göre, Çukuryurt Kalkınma Kooperatifi dönen varlıklarını bir önceki yıla göre sürekli olarak arttırdığı tespit edilmiştir. Bu artan sonuçlar olumlu bir gelişme olarak görülmektedir. Fakat Çizelge 7.33.'e göre kooperatifin uzun vadeli yabancı kaynak borçlanması yapmadığı tespit edilmiştir. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin kısa vadeli yabancı kaynakları 2015 yılına göre 2016 yılında %40,18 oranında, 2016 yılına göre 2017 yılında %120,94 oranında, 2017 yılına göre 2018 yılında %241,14 oranında, 2018 yılına göre 2019 yılında %204,39 oranlarında olduğu gözlenmiş olup elde edilen bu sonuçlar çok yüksek çıkmıştır. Sonuç olarak kooperatifin gelecek yıllarda kısa vadeli borçlarını ödemede sıkıntı yaşamaması için bir önce uyguladığı politikadan vaz geçmelidir. Kısaca kooperatif sağlıklı olan kısa vadeli borçlanma yerine daha sağlıklı olan uzun vadeli borçlanmayı tercih etmelidir. Kooperatifin maddi duran varlıklar kalemi incelendiğinde, kooperatifin bir önceki yıla göre maddi duran varlıklar oranları beş yıl boyunca sabit çıkmış olup, elde edilen bu veriler ışığında kooperatif cari ve gelecek dönemlerde yatırım yapmayı planlamadığı tespit edilmiştir. Kooperatifin öz kaynak oranları ise bir önceki yıla göre artış göstermektedir. Bu durumda arzu edilen bir gelişmedir. Kısaca kooperatif kendi yapısını güçlendirmeye çalışmaktadır.

Çizelge 7.33. Çukuryurt Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analiz Tablosu

BİLANÇODAKİ DEĞERLER					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	38.453,52 ₺	11.450,46 ₺	18.578,17 ₺	54.065,03 ₺	120.509,61 ₺
Duran Varlıklar	0,00 ₺	9.152,54 ₺	8.135,58 ₺	7.118,62 ₺	6.101,66 ₺
AKTİF TOPLAM	38.453,52 ₺	20.603,00 ₺	26.713,75 ₺	61.183,65 ₺	126.611,27 ₺
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	37.829,98 ₺	15.199,65 ₺	18.382,65 ₺	44.328,02 ₺	90.602,06 ₺
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺	0,00 ₺
Öz Kaynaklar	623,54 ₺	5.403,35 ₺	8.331,10 ₺	16.855,63 ₺	36.009,21 ₺
PASİF TOPLAMI	38.453,52 ₺	20.603,00 ₺	26.713,75 ₺	61.183,65 ₺	126.611,27 ₺
SONUÇLAR					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	100,00	29,78	162,25	291,01	222,90
Duran Varlıklar	100,00	0,00	88,89	87,50	85,71
AKTİF TOPLAM	100,00	53,58	129,66	229,03	206,94
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	40,18	120,94	241,14	204,39
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Öz Kaynaklar	100,00	866,56	154,18	202,32	213,63
PASİF TOPLAMI	100,00	53,58	129,66	229,03	206,94

7.5.1.2. Kooperatifin Dikey Analizleri

7.5.1.2.1. Kooperatifin Bilançosunun Dikey Analizi

Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin Çizelge 7.34.'te bilançosunun dikey analizi ve yorumları verilmiştir. Çizelgeye göre kooperatifin dönen varlıklar içerisindeki stokları 2015 yılında %35,41, 2016 yılında %0,00, 2017 yılında %20,78, 2018 yılında %12,93, 2019 yılında %2,47 olduğu tespit edilmiştir. Kooperatifin cari dönem içerisinde ürettiği ürünlerin satışları ile kıyaslandığında elde edilen bu oranların düşük olduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak düşük olan bu oranların artması kooperatifin cari dönemler içerisindeki maliyetlerin artmasına sebep olacağından risk seviyesini artıracaktır. Ek olarak kooperatifin ticari alacaklar kalemi 2015 yılında %64,29, 2016 yılında %35,94, 2017 yılında %25,44, 2018 yılında %70,18, 2019 yılında %41,65 gibi oranlarda gerçekleşmiştir. Kooperatifin dönen varlıkları 2015 yılında

%100,00, 2016 yılında % 55,58, 2017 yılında %69,55, 2018 yılında %88,37, 2019 yılında %95,15 oranlarında ve hazır değerlerden yüksek seviyelerde olması iyi bir gösterge değildir. Kooperatifin hazır değerlerinin ticari alacaklarından yüksek olması, kooperatifin ortaklarına risturn dağıtmaması ve vergi borçlarını ödemek yerine gelirlerini likit olarak saklamayı tercih ettiğini göstermektedir. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifi cari dönemlerinde uygun oranlarında likidite tutmasıyla beraber, kooperatifin bilançolarının dikey analiz sonuçlarının yüksek oranlarda çıkması kooperatifte atıl vaziyette fonların olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak bir kooperatifte atıl vaziyette fonların olması, karlılık oranlarını negatif yönde etkilemektedir.

Kooperatifin duran varlıklarının büyük bir kısmı maddi duran varlıklar kaleminden oluşmaktadır. Ancak kooperatifin duran varlıklarının toplam aktifler içindeki oranları sürekli olarak bir önceki yıllara göre düşmesi, kooperatifin sermaye ağırlıklı çalışmayı yavaş yavaş bıraktığını bize göstermektedir. Kooperatif kısaca maddi duran varlıklar kalemine yatırım yapmalıdır. Sonuç olarak maddi duran varlıklar oranlarının beş yıl boyunca sürekli olarak düşmesi kooperatifin uzun vadeli yatırım yapmayı düşünmediğini göstermektedir.

Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin 5 yıl boyunca bilançolarındaki pasif taraftaki en önemli grup ticari borçlar kalemidir. Çizelge 7.34.'e göre kooperatifin ticari borçları toplam kısa vadeli yabancı kaynaklarının içinde 2015 yılında %88,12 oranına, 2016 yılında %64,74 oranına, 2017 yılında %70,53 oranına, 2018 yılında %82,90 oranına, 2019 yılında %85,84 oranına denk gelmektedir. Kooperatifin uzun vadeli borçları bulunmamaktadır. Kooperatifin ürün tedarik ederken kredili çalışmayı tercih ettiği görülmektedir. Sonuç olarak bu oranlar diğer borçlar ve vergi yükümlükleri kaleminde değişkenlik olduğunu göstermektedir. Kooperatifin genel olarak kısa vadeli yaptığı borçlanma oranları her yıl yükselen bir trend izlemektedir. Bunun sonucunda kooperatif gelecek yıllarda borçlarını ödeyemez hale gelebilir ve kısa vadeli kaynakların artış göstermesi kooperatif için yüksek risk taşımaktadır. Kooperatifin öz kaynaklar kalemi ise 2015 yılında %1,65, 2016 yılında %26,23, 2017 yılında %31,39, 2018 yılında %30,26, 2019 yılında % 28,44 oranlarında gerçekleşmiştir. Bu da kooperatifin ortaklarına risturn dağıtmadığını göstermektedir.

Çizelge 7.34. Çukuryurt Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Dikey Analizi

Aktif/ Pasif içindeki Payı	SONUÇLAR									
	2015 YILI		2016 YILI		2017 YILI		2018 YILI		2019 YILI	
	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %
Dönen Varlıklar	100,00	100,00	55,58	100,00	69,55	100,00	88,37	100,00	95,18	100,00
Hazır Değerler	0,30	0,30	35,60	64,06	37,40	53,78	15,01	16,99	53,19	55,88
Ticari Alacaklar	64,29	64,29	19,98	35,94	17,69	25,44	62,02	70,18	39,64	41,65
Diğer Alacaklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Stoklar	35,41	35,41	0,00	0,00	14,45	20,78	11,34	12,83	2,35	2,47
Gelecek Yıla Ait Giderler ve Gelir ve Tahakkukları	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Dönen Varlıklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	0,00	0,00	44,42	100,00	30,45	100,00	11,63	100,00	4,82	100,00
Maddi Duran Varlıklar	0,00	0,00	44,42	100,00	30,45	100,00	11,63	100,00	4,82	100,00
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gelecek Yıla Ait Giderler ve Gelir ve Tahakkukları	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
AKTİF TOPLAMI	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	98,38	100,00	73,77	100,00	68,81	100,00	72,45	100,00	71,56	100,00
Ticari Borçlar	86,69	88,12	47,76	64,74	48,53	70,53	60,06	82,90	61,42	85,84
Diğer Borçlar	4,75	4,82	2,91	3,95	1,65	2,39	1,38	1,90	2,33	3,26
Alınan Avanslar	3,12	3,17	4,59	6,23	3,54	5,15	1,55	2,14	0,75	1,04
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlükler	3,82	3,88	18,07	24,50	16,83	24,46	9,36	12,92	6,29	8,79
Borç ve Gider Karşılıkları	0,00	0,00	0,43	0,59	-1,74	-2,53	0,10	0,14	0,76	1,07
Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Öz Kaynaklar	1,62	100,00	26,23	100,00	31,19	100,00	27,55	100,00	28,44	100,00
Ödenmiş Sermaye	7,80	481,12	21,84	83,28	17,97	57,62	8,34	30,26	8,61	30,27
Kar Yedekleri	0,00	0,00	0,00	0,00	3,38	10,84	5,77	20,95	9,28	32,65
Geçmiş Yıl Karları	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Geçmiş Yıl Zararları (-)	10,61	654,24	10,82	41,26	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dönem Net Karı (zararı) (-)	4,43	273,12	15,21	57,98	9,84	31,54	13,44	48,79	10,55	37,08
PASİF TOPLAMI	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00

7.5.1.2.2. Kooperatifin Gelir- Gider Tablosunun Dikey Analizi

Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin iskontoları, satış indirimleri ve satış iadeleri bulunmaz iken, pazarlama satış dağıtım gider kalemleri 2015 yılında %0,00, 2016 yılında %4,84, 2017 yılında %11,49, 2018 yılında %15,48, 2019 yılında %16,96 olarak her geçen gün artan oranlı bir trend izlemektedir. Bu oranların yüksek seviyelerde olması arzu edilen bir durum değildir. Elde edilen oranlardan görüldüğü gibi kooperatifin piyasada tutundurma çabalarına girişmediği yani kısaca 5 yıl boyunca elde edilecek pazar payını çok fazla önemsemediği görülmektedir. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin cari dönem içerisinde ürettiği ürünlerin satışları içerisindeki payını da önemsemediği tespit edilmiştir. Kooperatifin satışların maliyeti 2015 yılında %97,29, 2016 yılında %96,93, 2017 yılında %97,23, 2018 yılında %96,25, 2019 yılında %96,99 kadardır. Bu sonuçlar ışığında kooperatifin brüt satışlarının içerisindeki payı 2015 yılında % 2,71, 2016 yılında % 3,07, 2017 yılında % 2,77, 2018 yılında %3,05, 2019 yılında %3,01 oranlarına denk gelmektedir. Elde edilen bu oranlar gösteriyor ki kooperatif maliyetleri düşürücü önlem ve tedbirler almalıdır.

Çizelge 7.35. Çukuryurt Kalkınma Kooperatif Gelir- Gider Kalemlerinin Dikey Analizi

GRUP / HESAP KALEM ADI	SONUÇLAR									
	2015 YILI		2016 YILI		2017 YILI		2018 YILI		2019 YILI	
	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %
Brüt Satışlar	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00
Yurt İçi Satışlar	98,32	0,00	98,11	0,00	97,37	0,00	97,38	0,00	97,38	0,00
Satış İndirimleri (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İskontolar (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Gelirler	1,68	0,00	1,89	0,00	2,63	0,00	2,62	0,00	2,62	0,00
Net Satışlar	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Satışların Maliyeti (-)	97,29	97,29	96,93	96,93	97,23	97,23	96,95	96,95	96,99	96,99
Satılan Ticari Malların Maliyeti (-)	97,29	97,29	96,93	96,93	97,23	97,23	96,95	96,95	96,99	96,99
Brüt Satış Karı veya Zararı	2,71	100,00	3,07	100,00	2,77	100,00	3,05	100,00	3,01	100,00
Faaliyet Gideri (-)	2,27	83,72	2,34	76,42	2,29	82,46	1,71	56,06	1,45	48,26
Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00	0,00	0,15	4,84	0,32	11,49	0,47	15,48	0,51	16,96
Genel Yönetim Giderleri (-)	2,27	83,72	2,20	71,58	1,97	70,97	1,24	40,58	0,94	31,30
Faaliyet Karı veya Zararı	0,44	100,00	0,72	100,00	0,49	100,00	1,34	100,00	1,56	100,00
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan Gelir ve karlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Finansman Gideri (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kısa Vadeli Borçlanma Gideri (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan Kar veya Zarar	0,44	0,00	0,72	0,00	0,49	0,00	1,34	0,00	1,56	0,00
Olağan Dışı Gelir ve karlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan dışı gelir ve karlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan dışı Gider ve Zararlar(-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan Dışı Gider Ve Zararlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dönem Karı veya Zararı	0,44	0,00	0,72	0,00	0,49	0,00	1,34	0,00	1,56	0,00

7.5.1.3. Kooperatifinin Yatay Analizleri

7.5.1.3.1. Kooperatifin Bilançosunun ve Gelir Tablosunun Yatay Analizi

Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin dönen varlıkları baz alınan 2015 yılına göre 2016 yılında %-72,22 azalmış, 2016 yılına göre 2017 yılında %62,25 oranında artmış, 2017 yılına göre 2018 yılında %191,01 oranında artmış, 2018 yılına göre 2019 yılında %122,90 oranında artmış olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu oranlara göre Çukuryurt Kalkınma Kooperatifi likiditesinin yıllar itibarıyla hızlı bir şekilde yükseliş gösterdiği gözlenmiştir.

Kooperatifin ürettiği ürünlerdeki satışları 2015 yılına göre 2016 yılında %26,43 oranında, 2016 yılına göre 2017 yılında %44,36 oranında, 2017 yılına göre 2018 yılında %13,26 oranında, 2018 yılına göre 2019 yılında %38,91 oranlarında gerçekleşmiştir. Kooperatifin satışlarının devamlı olarak yükselmesinin yanında ticari alacakları da yıllar itibarıyla artış yönünde seyir izlemiştir. Zira 2016 yılında %-83,35 oranında yaşanan azalış olmasına rağmen, 2017, 2018, 2019 yıllarında artışlar gözlenmiştir. Sonuç olarak kooperatif peşin çalışmamış ve etkin olarak bir alacak tahsilat politikası yürütmemiştir. Kooperatif uyguladığı bu politikaya devam etmemelidir. Bununla beraber kooperatif bir önceki yıla göre 2016 yılında %-100 oranında, 2017 yılında %0,00 oranında, 2018 yılında %79,74 oranında, 2019 yılında %-57,05 oranlarında stoklarını düşük tutmaya çalışmıştır. Bu da kooperatifte stok maliyetlerinin düşük seviyelerde olmasına neden olmuştur. Sonuç olarak bu arzu edilen bir durumdur ve kooperatif risk almamaktadır.

Kooperatifin maddi duran varlıklar kalemi incelendiğinde, yapılan dikey analiz sonuçlarına göre kooperatifin maddi duran varlıklarında hiçbir artış olmamasına rağmen, sürekli olarak düşüşler yaşanmaktadır. Sonuç olarak kooperatif gelecekte yatırım yapmayı planlamamaktadır.

Kooperatifin kısa vadeli yabancı kaynakları ise 2015 yılına göre 2016 yılında %-59,82 oranında azalmış, 2016 yılına göre 2017 yılında % 20,94 oranında artmış, 2017 yılına göre 2018 yılında %141,14 oranında artmış, 2018 yılına göre 2019 yılında %104,39 oranında gerçekleşmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda kooperatif tedarik ettiği malları nakit yerine kredili olarak almaya devam etmiştir. Sonuç olarak kooperatif cari dönemler içerisinde oluşabilecek riskleri satıcılara yüklemeyi başarmıştır.

Kooperatifin ortaklara borçlar kalemini incelediğimizde ise kooperatifin ortaklarının kooperatifi finanse etmedikleri tespit edilmiştir. Kooperatif kendi ayakları üzerinde durmaya

alışmaktadır. Ayrıca kooperatifin satışlarının dıştığu yıllarda maliyetleri de dışmüştür. Kooperatifin satışlarının arttığı yıllarda ise satışlarının maliyetinin de arttığı görülmüştür. Sonuç olarak kooperatifin satış maliyetlerini dışüremediği yıllarda kooperatifin net kar oranları olumsuz oranlarda etkilenmiştir.

Çizelge 7.36. Çukuryurt Kalkınma Kooperatif Bilançosunun Yatay Analizi

SONUÇLAR											
AKTİFLER	2015	2016	2017	2018	2019	PASİFLER	2015	2016	2017	2018	2019
	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %		Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %
I-DÖNEN VARLIKLAR	100,00	-70,22	62,25	191,01	122,90	I-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100,00	-59,82	20,94	141,14	104,39
A-HAZIR DEĞERLER	100,00	6335,81	36,22	-8,08	633,24	B-TİCARİ BORÇLAR	100,00	-70,48	31,76	183,44	111,63
KASA	100,00	7417,82	31,15	-9,70	580,61	SATICILAR	100,00	-100,00	0,00	183,44	111,63
ALINAN ÇEKLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	C-DİĞER BORÇLAR	100,00	-67,12	-26,67	91,84	250,07
BANKALAR	100,00	42,40	1592,27	30,38	1500,71	ORTAKLARA BORÇLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
C-TİCARİ ALACAKLAR	100,00	-83,35	14,85	702,70	32,27	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR	100,00	-67,12	-26,67	91,84	250,07
ALICILAR	100,00	-84,68	16,17	756,42	32,56	D-ALINAN AVANSLAR	100,00	-21,12	0,00	0,00	0,00
VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	100,00	509,18	0,00	0,00	0,00	ALINAN DİĞER AVANSLAR	100,00	-21,12	0,00	0,00	0,00
D-DİĞER ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	F-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	100,00	153,47	20,73	27,43	39,01
BAĞLI ORTAKLARDAN ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	100,00	156,91	22,02	27,32	39,49
DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	100,00	69,15	-27,16	34,27	10,37
E-STOKLAR	100,00	-100,00	0,00	79,74	-57,05	G-BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	100,00	0,00	-620,03	-112,96	1506,14
TİCARİ MALLAR	100,00	-100,00	0,00	79,74	-57,05	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI	100,00	0,00	77,17	253,20	57,36
VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ (-)	100,00	0,00	283,19	106,36	20,87
G-GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKUKLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	VADESİ GEÇMİŞ ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	I-DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
H-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	HESAPLANAN KDV	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	III-ÖZ KAYNAKLAR	100,00	766,56	54,18	102,32	113,63
İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	A-ÖDENMİŞ SERMAYE	100,00	50,00	6,67	6,25	113,73
II-DURAN VARLIKLAR	100,00	0,00	-11,11	-12,50	-14,29	SERMAYE	100,00	50,00	6,67	6,25	23,53
D-MADDİ DURAN VARLIKLAR	100,00	0,00	-11,11	-12,50	-14,29	ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-)	100,00	50,00	-67,41	247,73	-6,54
BİNALAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	C-KAR YEDEKLERİ	100,00	0,00	0,00	290,89	232,92
TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	YASAL YEDEKLER	100,00	0,00	0,00	94,24	325,51
TAŞITLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	OLAĞAN ÜSTÜ YEDEKLER	100,00	0,00	0,00	338,55	222,98
DEMİRBAŞLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	ÖZEL FONLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	100,00	0,00	100,00	50,00	33,33	DİĞER KAR YEDEKLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
E-MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	D-GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ÖZEL MALİYETLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
HAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	E-GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI (-)	100,00	-45,35	-100,00	0,00	0,00
KURULUŞ VE ÖRGÜTLENME GİDERLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	100,00	-45,35	-100,00	0,00	0,00
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	F-DÖNEM NET KARI (ZARARI)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
G-GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİRLER TAHAKUKLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	DÖNEM NET KARI (-)	100,00	83,97	-16,13	212,99	62,36
GELECEK YILLARA AİT GİDERLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	100,00	-46,42	29,66	129,03	106,94
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	100,00	-46,42	29,66	129,03	106,94						

Çizelge 7.37. Çukuryurt Kalkınma Kooperatif Gelir- Gider Kalemlerinin Yatay Analizi

SONUÇLAR					
GRUP / HESAP KALEM ADI	2015 Yatay Analiz %	2016 Yatay Analiz %	2017 Yatay Analiz %	2018 Yatay Analiz %	2019 Yatay Analiz %
Brüt Satışlar	100,00	26,43	44,36	13,26	38,91
Yurt İçi Satışlar	100,00	26,16	43,27	13,28	38,91
Satış İndirimleri (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İskontolar (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Gelirler	100,00	42,69	100,66	12,72	38,80
Net Satışlar	100,00	26,43	44,36	13,26	38,91
Satışların Maliyeti (-)	100,00	25,97	44,80	12,94	38,97
Satılan Ticari Malların Maliyeti (-)	100,00	25,97	44,80	12,94	38,97
Brüt Satış Karı veya Zararı	100,00	42,92	30,51	24,55	36,91
Faaliyet Gideri (-)	100,00	30,46	40,82	-15,33	17,85
Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	100,00	0,00	210,04	67,78	50,03
Genel Yönetim Giderleri (-)	100,00	22,20	29,39	-28,78	5,58
Faaliyet Karı veya Zararı	100,00	106,97	-2,93	212,04	61,21
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan Gelir ve karlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Finansman Gideri (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kısa Vadeli Borçlanma Gideri (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan Kar veya Zarar	100,00	106,97	-2,93	212,04	61,21
Olağan Dışı Gelir ve karlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan dışı gelir ve karlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan dışı Gider ve Zararlar(-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan Dışı Gider Ve Zararlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dönem Karı veya Zararı	100,00	106,97	-2,93	212,04	61,21

7.5.1.4. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Analizi

Çizelge 7.38. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Hesaplamaları

Rasyolar	Yıllar				
	2015	2016	2017	2018	2019
Likidite Oranları					
Cari Oran	1,01	0,75	1,01	1,21	1,33
Likidite Oranı (Asit -Test oranı)	0,65	0,75	0,80	1,08	1,29
Nakit Oranı	0,003	0,48	0,54	0,20	0,74
Stok Bağımlılık Oranı	0,95	0,00	0,94	-0,40	-9,03
Finansal Yapı Oranları					
Mali (Finansal) Kaldıraç	0,98	0,73	0,68	0,72	0,71
Mali Yeterlilik Finansmanı	0,01	0,35	0,45	0,38	0,39
Oto Finansman (iç Kaynaklar)	0,00	0,00	0,18	0,69	1,07
Devamlı Sermayenin Bağımlılık Oranı	8,02	-1,05	-0,52	0,48	-0,68
Maddi Duran Varlıklar / Öz Sermaye	0,00	1,69	0,97	0,42	0,16
Borç /Sermaye oranı	60,66	2,81	2,20	2,62	2,51
Duran varlıklar / Devamlı Sermaye oranı	0,00	1,69	0,97	0,42	0,16
Karlılık Oranları					
Kar ile sermaye arasındaki ilişkileri gösteren oranlar					
Net kar/ öz kaynak oranı	2,70	0,57	0,32	0,48	0,37
Vergi öncesi kar/ Öz kaynak oranı	2,70	0,57	0,32	0,48	0,37
Finansman giderleri ve vergiden önceki kar / kaynak(Pasif) toplamı oranı (Ekonomik Rantabilite)	0	0	0	0	0
Net kar/ Varlık (Aktif)Toplamı	0,04	0,15	0,09	0,13	0,10
Faaliyet karı/ Faaliyetin Gerçek Kullanılan Varlık Oranı	0,04	0,27	0,14	0,001	0,11
Birikimli Kümülatif Karlılık Oranı	-0,10	-0,10	0	0	0
Kar ile Satışlar arasındaki ilişkileri gösteren oranlar					
Brüt Satış Karı /Net Satış Oranı (Brüt Satış Rantabilitesi)	0,02	0,03	0,02	0,03	0,03
Faaliyet Karlılık Oranı (İş Hacmi Rantabilitesi)	0,004	0,007	0,004	0,001	0,015
Dönem Karlılık oranı	0,004	0,007	0,004	0,001	0,015
Satılan Malın Maliyeti / Net Satışlar oranı	0,97	0,96	0,97	97,00	0,96
Faaliyet Gideri/ Net Satışlar	0,02	0,02	0,02	0,01	0,01
Faiz Gideri / Net Satışlar	0	0	0	0	0
Mali Rantabilite	1,47	1,03	0,38	0,65	0,50
Devir Hızları					
Alacak Devir Hızı	23,24	33,79	159,102	36,61	25,11
Ortalama Tahsil Süresi	10,16	10,65	2,26	9,83	14,33
Maddi Duran Varlık Devir Hızı	0,00	59,89	115,30	195,87	527,87
Stok Devir Hızı	56,61	71,57	378,47	147,58	223,18
Stok Değişim Süresi	6,35	5,03	0,95	2,43	1,61
Aktiflerin Devir Hızı	10,02	23,65	25,60	13,02	8,74
Ticari Borçların Devir Hızı	18,00	21,88	59,72	31,19	18,75

Kooperatifin cari oranları analiz edildiğinde bulunan sonuçlar 2,00'ın altında olduğundan dolayı kooperatifin kısa vadeli yabancı kaynak borçlarını ödemelerinde sıkıntılar yaşandığını göstermektedir. Bu nedenle kooperatif ilerde yapacağı yatırımlarda aksaklık yaşayacaktır. Çizelge 7.38.'e göre kooperatifin analiz edilen asit-test oranı sonuçlarına göre

2015, 2016, 2017, 2018 yıllarında 1,00'in altında kaldığından dolayı, kooperatif kısa sürede borçlarını ödeyemez durumdadır ve kooperatifin elindeki sermaye oranı yeterli seviyede değildir. Fakat bu durumu kooperatif 2019 yılında düzelterek elindeki sermaye oranını yeterli seviyeye çıkarabilmiştir. 2019 yılında kooperatif borçlarını ödeyebilir duruma gelmiştir. Kooperatifin nakit oranları sonuçlarına göre kooperatifte hiçbir nakit girişi yeterli seviyede olmadığından dolayı kooperatif kısa vadeli borçlarını ödeyemez durumdadır. Çünkü kooperatifin beş yıl boyunca bulunan oranları 1,00'in altında kalmaktadır. Çizelge 7.38.'e göre stok bağımlılık oranları incelendiğinde, kooperatifin asit- test oranı 2015, 2016, 2017 yıllarında düşük seviyelerdedir. Bundan dolayı kooperatifin kısa vadeli borçlarının oranı stokların 2015 yılında 0,95, 2016 yılında 0,00, 2017 yılında 0,94 oranında gerçekleşmesine sebep olmuştur. Fakat kooperatifin stok bağımlılık oranlarının 2018 yılında -0,40 ve 2019 yılındaki -9,03 çıkmasının sebebi ise alacakların ve hazır değerlerin seviyelerinin yüksek olmasıdır. Sonuç olarak oranların 1,00'in altında çıkması arzu edilen bir durumdur.

Çizelge 7.38'de finansal yapı oranlarından mali kaldıraç oranları incelendiğinde ise bulunan oranların %50'den aşağı olması tercih edilmektedir. Örnek alınan kooperatifte ise bulunan oranlar %50'den yukarı olduğundan dolayı kooperatifin riskli bir şekilde finanse edildiğini göstermektedir. Kooperatifin mali yeterlilik oranı analiz sonuçlarına göre elde edilen beş yıllık sonuçların 1,00'in altında olmasından dolayı, kooperatifin finansal olarak bağımsız olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak kooperatif ortaklarından çok kooperatifi üçüncü kişiler finanse etmektedir. Bu durum kooperatifte risk oluşturmaktadır. Kooperatifin kar yedekleri oranları incelendiğinde, kooperatifin 2015 ve 2016 yıllarında kar yedeği ayırmadığı görülmüştür. Kooperatif yaptığı faaliyetler sonucunda 2017 yılında 0,18, 2018 yılında 0,69 ve 2019 yılında 1,07 oranlarında iç kaynak yaratabildiği tespit edilmiştir. Kooperatifin devamlı sermayenin bağımlılık oranı incelendiğinde ise bulunan oranların 1,00 olması arzu edilmektedir. Örnek alınan kooperatifte bu oran 2015 yılında 8,02, 2016 yılında -1,05, 2017 yılında - 0,52, 2018 yılında 0,48, 2019 yılında -0,68 oranlarında bulunmuştur. Sonuç olarak devamlı sermaye için finansman ihtiyacı yıllar içerisinde değişiklik göstermektedir ve son yıllarda azalışlar görülmektedir. Ek olarak kooperatifin finansman ihtiyacı artmaktadır. Kooperatifin maddi duran varlıklar/ öz sermaye oranları 0,70'den yukarı olması arzu edilmektedir. Kooperatif için yapılan bu oran hesaplamasında ise maddi duran varlıkların öz kaynaklarla karşılayamadığını tespit edilmiştir. Çizelge 7.38'e göre kooperatifin borç sermaye oranı incelendiğinde, bulunan oranların beş yıl boyunca yüksek seviyelerde çıktığı gözlenmiştir. Sonuç olarak kooperatifin borçlarını öz kaynaklar ile karşılayamadığı

tespit edilmiştir. Bu arzu edilmeyen bir durumdur. Kooperatifin duran varlıklar/ devamlı sermaye oranı ise 1,00'in altında kaldığından dolayı kooperatif duran varlıklarını devamlı sermaye ile finanse edememektedir. Bu da arzu edilmeyen bir durumdur.

Karlılık oranlarından kar ile sermaye arasındaki ilişkileri gösteren oranlardan kooperatifin net kar/ öz kaynaklar oranına bakmamız gerekmektedir. Elde edilen oranların yüksek olması arzu edilmektedir. Örnek alınan kooperatifte bulunan oranlar düşük seviyelerde bulunmuştur. Sonuç olarak kooperatifin geçmiş yıl karlarından ortaklarına çok az miktarda risturn dağıttığı tespit edilmiştir. Vergi öncesi kar/ öz kaynak oranı sonuçlarına göre kooperatif kar etmesine rağmen kooperatifin ödenecek vergi ve diğer yükümlülükler borcu da ortaklardan düşülmektedir. Sonuç olarak öz kaynaklar hakkında yorum yapılamaz. Kooperatifin ekonomik rantabilitesi sonuçları ise kooperatifin finansman gideri olmadığından kooperatifin faizleri karşılama oranından bahsedilemez. Çizelge 7.38.'e göre net kar/ varlıklar toplamının sonuçlarına göre kooperatifin beş yıl boyunca elde edilen oranlarında karlılık oranları pozitif yönlü ve düşük oranlı oluşu tespit edilmiştir. Kooperatifin kar oranları istenilen seviyede değildir. Faaliyet karı/ faaliyetin gerçek kullanılan varlık oranı incelendiğinde karın varlıklarını karşılama oranı düşüktür. Kooperatif ortaklara karşı borçlanmaktadır. Çizelge 7.38.'de birikimli kümülatif karlılık oranı analizleri incelendiğinde ise, kooperatifin yıllar içerisinde dönem karı zarar olduğundan dolayı, birikimli karlılık oranı negatif ve sıfır çıkmaktadır ve varlıkların içerisinde karlılığın oranı düşüktür. Kısaca herhangi bir etkisi yoktur.

Kooperatifin kar ile satışlar arasındaki ilişkileri gösteren oranlardan brüt satış karı/ net satışlar oranları incelendiğinde, kooperatif beş yıl boyunca düşük miktarlarda iskonto indirimini yapmıştır. Elde edilen veriler ışığında satış karlılık oranı düşük seviyelerdedir. Kooperatifin iş hacmi rantabilitesi sonuçlarına göre, kooperatifte satışların maliyeti ve faaliyetlerin gideri brüt satışlardan fazla miktarlarda olduğu için net satışlar içerisindeki payı düşüktür. Kooperatifin Çizelge 7.38.'e göre dönem karlılık oranları beş yıl boyunca karlı yapıdadır. Kooperatifin satılan malın maliyetinin net satışlar içerisindeki oranları ise çok yüksek seviyelerdedir ve dönem karını olumsuz yönde etkilemektedir. Kooperatifin faaliyet gideri/ net satışlar oranı incelendiğinde ise faaliyet giderlerinin net satışlar içindeki payının düşük seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. Çizelge 7.38'e göre faiz gideri/ net satışlar oranları sonuçları ise, finansal olarak kooperatif finansal bankacılığı kullanmadığından ve finansman gideri olmadığından

dolayı yorum yapılamaz. Kooperatifin mali rantabilitesi sonuçları kooperatif için olumlu olarak gerçekleşmiştir.

Kooperatifin devir hızları incelendiğinde alacak devir hızları ideal seviyelerde çıkmıştır. Bu durum olumlu olarak yorumlanır. Çizelge 7.38.'de ortalama tahsil süresi sonuçlarına göre kooperatif 2015 yılında 15 kez, 2016 yılında 10 kez, 2017 yılında 2 kez, 2019 yılında 14 kez alacağını tahsil ettiği tespit edilmiştir. Kooperatifin maddi duran varlık devir hızları sonuçlarına göre beş yıl boyunca oranlar yüksek olduğu için atıl kapasite olmadığı görülmüştür. Çizelge 7.38'de stok devir hızları incelendiğinde ise örnek alınan kooperatifte bu oranların yüksek seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. Kooperatifin stok değişim süresi sonuçlarına göre kooperatif 2015 yılında 6 kez, 2016 yılında 5 kez, 2017 yılında 1 kez, 2018 yılında 2 kez 2019 yılında ise 1 kez stoklarını yenilemiştir. Çizelge 7.38'de aktif devir hızı sonuçlarına göre örnek alınan kooperatif 2015 yılında 10 kez, 2016 yılında 23 kez, 2017 yılında 25 kez, 2018 yılında ise 13 kez, 2019 yılında 8 kez piyasadan alacağını alabilmiştir. Kooperatifin ticari borçları oranlarının sonuçları incelendiğinde ise kooperatif 2015 yılında 18 kez, 2016 yılında 21 kez, 2017 yılında 59 kez, 2018 yılında 31 kez, 2019 yılında 18 kez piyasaya borcunu ödeyebildiği tespit edilmiştir.

7.5.2. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin Karlılık Analizi

Şekil 7.10. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin Du-pont Analizi

Gelir Tablosu		Net Satışlar	
		2015	385.415,63
2016	487.291,63		
2017	703.454,06		
2018	796.762,78		
2019	1.106.767,80		
Satışların Maliyeti		Net Kar	
		2015	1.702,99
2016	3.524,74		
2017	3.421,36		
2018	10.676,06		
2019	17.211,34		
Faaliyet Giderleri		Net Kar Marjı (ROS)	
		2015	0,004
2016	0,007		
2017	0,005		
2018	0,013		
2019	0,016		
Diğer Gelir / Giderler		Aktif Karlılığı (ROA)	
		2015	0,04
2016	0,17		
2017	0,13		
2018	0,17		
2019	0,14		
Vergi		Aktif Devir Hızı	
		2015	10,02
2016	23,65		
2017	26,33		
2018	13,02		
2019	8,74		
Dönen Varlıklar		Toplam Aktif	
		2015	38.453,52
2016	11.450,46		
2017	18.578,17		
2018	54.065,03		
2019	120.509,61		
Duran Varlıklar		Toplam Borçlar	
		2015	37.829,98
2016	15.199,65		
2017	18.382,65		
2018	44.328,02		
2019	90.602,06		
Kısa Vadeli Yab. K.		Pasif Toplamı	
		2015	38.453,52
2016	20.603,00		
2017	26.713,75		
2018	61.183,65		
2019	126.611,27		
Uzun Vadeli Yab. K.		Özsermaye Çarpanı	
		2015	61,67
2016	3,81		
2017	3,21		
2018	3,63		
2019	3,52		
Özsermaye		Özsermaye Karlılığı (ROE)	
		2015	2,73
2016	0,65		
2017	0,41		
2018	0,63		
2019	0,48		

Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin 2015 yılına ait Du-pont analizi sonuçları incelendiğinde, kooperatifin öz kaynak karlılık oranı %2,73 olarak gerçekleşmiştir. Kooperatifin öz kaynak karlılık oranlarını bulmak için kullanılan kalemlerden ilki olan öz kaynak çarpanı değeri 61,67 ve ikinci olarak kullanılan aktif karlılık oranı %0,04 olduğu tespit edilmiştir. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin aktif karlılık oranı için kullanılan net kar marjı oranı %0,004 olarak gerçekleşmiştir. Net kar marjındaki bulunan sonuç, kooperatifin her ürettiği üründen yaptığı 100 TL'lik satışından 0,002 TL'sinin net kar olarak kooperatife kaldığı gözlenmektedir. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin gelir- gider tablosu en ince ayrıntısına kadar incelendiğinde kooperatifin ürettiği ürünlerin satışlarından kaynaklanan 2015 yılı cari döneme ait maliyetlerin yüksek seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak kooperatifin maliyetleri yüksek seviyede olmasına rağmen kooperatif kara geçebilmektedir. Bir işletmenin kar marjı maliyet kalemlerindeki azalışa bağlı olarak artmaktadır. Buna göre kooperatif maliyet kalemlerini düşürücü tedbirler almalıdır. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin 2015 yılına ait finansal durum tablosundaki değerlerin analiz sonuçları incelendiğinde ise, kooperatifin kısa vadeli yabancı kaynak borçlanmasına paralel olarak kooperatifin öz kaynaklarının miktarının çok düşük seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda yapılan analiz neticesinde öz kaynak çarpanı oranını artırmıştır. Sonuç olarak öz kaynak oranının düşüklüğü arzu edilmeyen bir durumdur.

Şekil 7.10'a göre kooperatifin 2016 yılına ait du-pont analiz sonuçları incelendiğinde ise kooperatifin 2015 yılına göre 2016 yılındaki net kar marjı oranı, aktif karlılık oranı, aktif devir hızı oranında artışlar yaşandığı görülmüştür. Bu değerlere ek olarak kooperatifin öz kaynak karlılık ve öz kaynak çarpanı oranlarında bir önceki yıla göre düşüşler yaşanmıştır. Kooperatifin aktif karlılık oranında yaşanan artış 2015 yılına göre 2016 yılında net kar marjı ve aktif devir hızında yaşanan artışlardan kaynaklanmaktadır. Kooperatifin net kar marjında yaşanan artış ise kooperatifin bir önceki yıla göre net kar oranlarında yaşanan artıştan kaynaklandığı gözlenmektedir. Sonuç olarak kooperatif karlı bir yapıdadır. Fakat kooperatifin cari dönem içindeki ürettiği ürünlerin net satışlarından kaynaklanan net satış maliyetleri ve kooperatifin bir önceki döneme göre yaptığı faaliyetlerin giderlerinin artması arzu edilmeyen bir durumdur. Normalde net satışlar artarken satış maliyetlerinin düşmesi gerekmektedir. Kooperatifin bilanço kısmı incelendiğinde bir önceki yıla göre kooperatifin kısa vadeli borçlanma oranının düşmesi ve kooperatifin öz kaynak oranının artması sonucunda öz kaynak çarpanı oranı bir önceki yıla göre düşmüştür.

Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin 2018 yılı du-pont analiz sonuçlarına göre öz kaynak karlılık oranı, öz kaynak çarpanı, aktif karlılık oranı, net kar marjı oranı 2016 yılına göre 2017 yılında düşmüştür. Bu sonuçlara ek olarak kooperatifin aktif devir hızı oranı 2016 yılına göre 2017 yılında 26,33 olarak gerçekleşmiştir. Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinde bir önceki döneme göre mevcut dönemde yaşanan oransal düşüşün sebebi ise kooperatifin net satış kaleminin bir önceki döneme göre artmasına rağmen, net kar oranında yaşanan düşüşten kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak kooperatifin ürettiği ürünlerinin satışından kaynaklanan satış maliyetlerinin net satışlar içerisindeki payında yaşanan düşüşe rağmen, kooperatifin faaliyet giderlerinin artması net kar marjının oranını bir önceki döneme göre düşürmüştür. Kooperatifin yapılan analizine göre aktif karlılık oranının 2016 yılına göre 2017 yılında düşmesi sonucu ROE değeri de düşmüştür. Ek olarak kooperatifin bir önceki döneme göre kısa vadeli yabancı kaynak oranının artmış olması öz kaynak çarpanı oranını azaltmıştır.

Şekil 1.10.'a göre kooperatifin 2018 yılı du-pont analizi sonuçları incelendiğinde ise, bir önceki döneme göre kooperatifin ROA, ROE, ROS ve öz kaynak çarpanı oranlarında artışlar yaşandığı tespit edilmiştir. Kooperatifin öz kaynak karlılık oranında 2017 yılına göre 2018 yılında artış yaşanmasının sebebi aktif karlılık ve öz kaynak çarpanı oranlarında bir önceki döneme göre yaşanan artışlardan kaynaklanmaktadır. Kooperatifin aktif karlılık oranındaki artışın sebebi ise bir önceki döneme göre kooperatifin aktif devir hızında yaşanan düşüşe rağmen, net kar marjında yaşanan artıştan kaynaklandığı görülmektedir. Kooperatifin bir önceki döneme göre net kar marjında yaşanan artışın sebebi ise kooperatifin kar oranının artışta olmasından kaynaklanmaktadır. Fakat kooperatifin faaliyet giderlerinin bir önceki döneme göre artması, kooperatifin hesaplanan net kar miktarını ve net kar marjı oranını negatif yönde etkilemektedir. Sonuç olarak kooperatif maliyetleri azaltıcı tedbirler almalıdır. Ek olarak kooperatifin kısa vadeli yabancı kaynak borçlanmasının 2017 yılına göre 2018 yılında artmasına rağmen öz kaynak miktarının da paralel olarak arttığı tespit edilmiştir.

Kooperatifin 2019 yılı du-pont analiz sonuçları detaylıca incelendiğinde ise ROE, ROA, öz kaynak çarpanı ve aktif devir hızı oranları 2018 yılına göre 2019 yılında düşerken kooperatifin ROS oran değerinin arttığı tespit edilmiştir. Net kar marjındaki bir önceki döneme göre yaşanan artışın sebebi kooperatifin ürettiği ürünlerinin satışlarının maliyetinin, net satışlar içerisindeki payının azaldığı ve kooperatifin finansman giderlerinin bir önceki döneme göre artmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Fakat kooperatifin aktif devir hızının oranında 2018 yılına göre 2019 yılında düşmesi kooperatifin ROA ve ROE oranlarının

2018 yılında düşmesine sebep olmuştur. Kooperatifin 2018 yılına göre 2019 yılındaki kısa vadeli yabancı kaynak kullanım miktarının yüksek miktarlarda artması ve bu kalemin öz kaynak oranından yüksek olması, kooperatifin 2018 yılına göre 2019 yılında çarpan oranını düşürmüştür. Kooperatifin bir önceki döneme göre öz kaynaktaki yaşanan azalıştan dolayı kooperatifin finansal olarak riskli bir strateji izlediğini gösterir. Sonuç olarak kooperatifin bu uyguladığı stratejiden öz kaynak oranını artırmaya çalıştığı gözlenmektedir. Ek olarak kooperatifte riskli stratejilerden kaçınılmalıdır.

7.6. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi

Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi 1969 yılında Tekirdağ ili Ergene ilçesinde Ahimehmet köyünde kurulmuştur. Kooperatifin bulunduğu yörede çiftçiler arpa, buğday, yulaf, mısır ve ayçiçeği yetiştirip biçmektedirler. Ahimehmet köyünde Tekirdağ İl Tarım ve Orman Müdürlüğünden alınan verilere göre 3.743,246 dekar ekilebilir ve dikilebilir arazi bulunmaktadır. Tekirdağ İl Tarım ve Orman Müdürlüğünden alınan verilere göre köyde 2.104 adet koyun, 2 adet keçi, 621 adet sığır bulunmaktadır. Kalkınma Kooperatifinin kurulduğu ilk yıllarda kooperatif ortakları hayvanlarından günlük 2000 litre süt üretiyorken, günümüzde süt üretimi 1500 litreye kadar düşmüştür. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi, gıda firmasına ürettiği sütlerin litresini 2,65 TL'ye satmaktadır. Ek olarak kooperatif ürettiği sütlerden peynir yapıp halka satmaktadır.

Çizelge 7.39. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin Envanterinde Bulunan Binalar

ADET	ENVARTERDE BULUNAN BİNALAR
1	Market
1	Kantar
1	Süt toplama merkezi
1	Süt toplama tankı

Kooperatif ek olarak köydeki çiftçilere ve ortaklarına traktör yağı, antifiriz ve traktörler için yedek parçalar satmaktadır. Ayrıca kooperatif cemiyetlere masa ve sandalye tedarik etmektedir.

Şekil 7.12. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin Envanterinde Bulunan Bazı Ekipman ve Binaların Fotoğrafları

Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin günümüzde 126 adet ortağı bulunmaktadır. Bu ortaklarından 80'i aktif 46'sı pasif durumdadır. Ahimehmet Kalkınma kooperatifine katılmak isteyen o yörede oturan çiftçiden fotoğraf, nüfus cüzdanı fotokopisi, ikametgâh belgesi, sermaye, Çks raporu gibi belgeler istenmektedir. Belgelerini tamamlayıp kooperatife getiren her çiftçinin hayvanı olsun ya da olmasın kayıt işlemi yapılmaktadır.

Kooperatifte seçimler her üç yılda bir yapılmaktadır. Kooperatifte her yıl genel kurul ve mali genel toplantısı yapılmaktadır. Genel kurul toplantısı ve seçimler 3 yıla kadar uzatılabilmekte ve genel kurul toplantılarında her yıl mali ve genel kurul kararları ile ilgili evraklar Tarım il müdürlüğüne teslim edilmektedir. Yapılan toplantılarda genel kurul kararları 1/3 çoğunluk kararı ile alınmaktadır. Kooperatifte bu çoğunluk sağlanamazsa ikinci toplantıda bu çoğunluk aranmaz. Kooperatifte yönetim kurulu 3 asil 2 yedek üyeden oluşmaktadır, denetim kurulu 2 asil 2 yedek üyeden oluşmaktadır. Kooperatifte yönetimden 1 kişi üst birlik görevlisi olarak seçilmektedir. Genellikle üst birlik görevlisi kooperatif başkanı olmaktadır. Kooperatif Tekirdağ İlinde bulunan TarKoop. Üst birliğine üyedir.

7.6.1. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin Eğilim Yüzdeleri, Dikey, Yatay ve Rasyo Analizleri

7.6.1.1. Kooperatifin Eğilim Yüzdeleri Analizleri

7.6.1.1.1. Kooperatifin Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

Çizelge 7.40.'ta Ahimehmet Kalkınma kooperatifinin bilanço değerlerinin baz yıla göre eğilim yüzdeleri analiz sonuçları verilmiştir. Çizelgeye göre kooperatifin dönen varlıkları baz alınan 2012 yılına göre 2016 yılında %102,84 oranında artmış, 2017 yılında %51,08 oranında artmış, 2018 yılında %161,98 oranında artmış ve 2019 yılında %189,58 oranında artmıştır. Ek olarak kooperatifin duran varlıklarının ise 2016 yılında %10,24, 2017 yılında %102,32, 2018 yılında %2,37, 2019 yılında %102,32 oranlarında arttığı tespit edilmiştir. Tespit edilen oranlar kooperatif için olumludur. Fakat kooperatifin finansal durum tablosunda pasif kısmında bulunan uzun vadeli yabancı kaynakların baz yıla göre beş yıl boyunca sabit oranlı olarak kaldığı tespit edilmiştir. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin kısa vadeli yabancı kaynak oranları ise 2016, 2017, 2018, 2019 yıllarında sürekli olarak artmıştır. Sonuç olarak kooperatifin kısa ve uzun vadeli borçlanma oranlarından elde edilen verilere göre kooperatifin gelecek dönemlerde borçlarını ödeyememe güçlüğü yaşamaması için tedbirler alması gerekmektedir. Kooperatifin maddi duran varlıkları demirbaşlar, taşıtlar

ve binalar kalemlerinden oluşmaktadır. Ek olarak kooperatifin beş yıllık eğilim yüzdeleri analizi oranları dikkatlice incelendiğinde beş yıl boyunca kooperatifin amortisman payı ayırmadığı görülmektedir. Sonuç olarak kooperatifin yatırım yapmayı planlamadığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar ışığında kooperatifin kendi yapısını güçlendirdiği ama faaliyetlerine oranla öz kaynaklarının büyümesi yavaş olduğu görülmüştür.

Çizelge 7.40. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Baz Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

BİLANÇODAKİ DEĞERLER					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	82.585,46 ₺	84.930,03 ₺	42.187,61 ₺	133.775,12 ₺	156.568,89 ₺
Duran Varlıklar	82.615,41 ₺	8.457,34 ₺	84.575,34 ₺	84.575,34 ₺	84.575,34 ₺
AKTİF TOPLAM	165.200,87 ₺	169.505,37 ₺	176.934,01 ₺	218.350,46 ₺	241.144,23 ₺
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	56.407,15 ₺	59.126,50 ₺	64.960,18 ₺	95.720,67 ₺	102.040,35 ₺
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	1,10 ₺	1,10 ₺	1,10 ₺	1,10 ₺	1,10 ₺
Öz Kaynaklar	113.530,69 ₺	110.377,77 ₺	110.577,77 ₺	122.628,66 ₺	139.102,78 ₺
PASİF TOPLAMI	165.200,87 ₺	169.505,37 ₺	176.936,01 ₺	218.350,46 ₺	241.144,23 ₺
SONUÇLAR					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	100,00	102,84	51,08	161,98	189,58
Duran Varlıklar	100,00	10,24	102,37	102,37	102,37
AKTİF TOPLAM	100,00	102,61	107,10	132,17	145,97
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	104,82	115,16	169,70	180,90
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Öz Kaynaklar	100,00	97,22	97,40	108,01	122,52
PASİF TOPLAMI	100,00	102,61	107,10	132,17	145,97

7.6.1.1.2. Kooperatifin Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

Kooperatifin dönen varlıkları 2015 yılına göre 2016 yılında %102,82 artmış, 2016 yılına göre 2017 yılında %49,67 gerçekleşmiş, 2017 yılına göre 2018 yılında %317,10 artmış, 2018 yılına göre 2019 yılında %11,07 oranda artmıştır. Fakat kooperatifte uzun vadeli yabancı kaynaklar sabit oranda kalmıştır. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin kısa vadeli yabancı kaynaklar kalemi ise bir önceki döneme göre 2016 yılından 2019 yılı dahil yükselen trendini sürdürmüştür. Sonuç olarak kooperatifin kısa ve uzun vadeli borçları arzu edilmeyen düzeydedir. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi kısa vadeli yabancı kaynak borçlanma oranını düşürmek için önleyici tedbirler almalıdır. İlave tedbirler almazsa kooperatif gelecek dönemlerde finansal kaynaklarını çevirmede problemler yaşayabilir. Kooperatifin maddi duran varlıklarının genelini binalar, demirbaşlar ve taşıtlar oluşturmaktadır. Fakat yapılan trend analizi sonucunda kooperatifin bir önceki döneme göre amortisman payı ayırmadığı görülmüştür. Sonuç olarak kooperatifin amortisman payı ayırmaması, mevcut dönemlerde ve gelecek dönemlerde yatırım yapmayı planlamadığını göstermektedir. Son olarak kooperatifin öz kaynaklar kalemi cüzi miktarlarda artmıştır. Bu durum kooperatifin kendi yapısını güçlendirmeye çalıştığını gösterir.

Çizelge 7.41. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Bir Önceki Yıla Göre Eğilim Yüzdeleri Analizi

BİLANÇODAKİ DEĞERLER					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	82.585,46 ₺	84.930,03 ₺	42.187,61 ₺	133.775,12 ₺	156.568,89 ₺
Duran Varlıklar	82.615,41 ₺	8.457,34 ₺	84.575,34 ₺	84.575,34 ₺	84.575,34 ₺
AKTİF TOPLAM	165.200,87 ₺	169.505,37 ₺	176.934,01 ₺	218.350,46 ₺	241.144,23 ₺
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	56.407,15 ₺	59.126,50 ₺	64.960,18 ₺	95.720,67 ₺	102.040,35 ₺
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	1,10 ₺	1,10 ₺	1,10 ₺	1,10 ₺	1,10 ₺
Öz Kaynaklar	113.530,69 ₺	110.377,77 ₺	110.577,77 ₺	122.628,66 ₺	139.102,78 ₺
PASİF TOPLAMI	165.200,87 ₺	169.505,37 ₺	176.936,01 ₺	218.350,46 ₺	241.144,23 ₺
SONUÇLAR					
Grup /Hesap Adı	YILLAR				
	2015	2016	2017	2018	2019
Dönen Varlıklar	100,00	102,84	49,67	317,10	117,04
Duran Varlıklar	100,00	10,24	1.000,02	100,00	100,00
AKTİF TOPLAM	100,00	102,61	104,38	123,41	110,44
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	104,82	109,87	147,35	106,60
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Öz Kaynaklar	100,00	97,22	100,18	110,90	113,43
PASİF TOPLAMI	100,00	102,61	104,38	123,41	110,44

7.6.1.2. Kooperatifin Dikey Analizleri

7.6.1.2.1. Kooperatifin Bilançosunun Dikey Analizi

Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin finansal durum tablosunun dikey analiz sonuçları incelendiğinde ise ilk dikkat çeken nokta, stokların 2016 yılında %36,10, 2017 yılında %98,10, 2018 yılında %27,58, 2019 yılında %30,74 oranında çıkmasıdır. Bu elde edilen oranlar kooperatifin ürettiği ürünlerin satışları ile karşılaştırıldığında, normal düzeyin altında olduğu görülmektedir. Bu sonuçların sürekli değişkenlik göstermesi, kooperatifin cari dönemler içerisinde yaptığı işletme faaliyetlerinin maliyetinin seviyesinin yükselmesine neden olacaktır. Bu da risk düzeyini artırmaktadır. Ek olarak elde edilen sonuçlara göre, kooperatifin ürettiği ürünü kredili olarak satmadığını ve piyasadan alacaklarını tahsil etme konusunda iyi bir konumda olduğunu göstermektedir. Kooperatifin hazır değerler oranlarının düşük olması ise, kooperatifin elde ettiği gelirleri beş yıl boyunca likit olarak saklamayı tercih

etmediğini göstermektedir. Kooperatif genellikle uygun oranlarda gelirlerini likit olarak saklamayı tercih etmelidir. Hazır değer oranlarının düşük seviyelerde olması kooperatifte atıl vaziyette fon varlığının az miktarda olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuç faaliyet karlılık oranını yükseltmek isteyen kooperatif için olumlu bir sonuç değildir.

Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin duran varlıklarının tamamı maddi duran varlıklar kapsamındadır ve maddi duran varlıkların aktifler içerisindeki oranları kooperatifte ideal seviyelerdedir. Dikey analiz sonuçlarına göre kooperatifin maddi duran varlıkları az miktarda ve sermaye ağırlıklı çalışmaktadır.

Kooperatifin finansal durum tablosunun pasif kısmında en çok dikkat edilmesi gereken grup ticari borçlar kısmıdır. Kooperatifin ticari borçlarının toplam kısa vadeli yabancı kaynaklarının 2016 yılında aktifler içerisindeki payı %34,88, 2017 yılında %36,71, 2018 yılında %43,84, 2019 yılında %42,32 oranlarında gerçekleşmiştir. Sonuç olarak kooperatifin ürün tedarik ederken cüzi miktarlarda borçlanma yaparak çalıştığı tespit edilmiştir. Elde edilen oranlar kooperatifin borçlarını ödeyebildiği sürece olumlu olarak yorumlanır. Kooperatifin ödenecek vergi ve yükümlükleri kalemi ise beş yıl boyunca değişkenlik göstermesine rağmen ideal seviyededir. Sonuç olarak elde edilen verilere göre kooperatife bu durum negatif olarak yansımıştır.

Kooperatifin geçmiş yıl karları 2015 yılında %76,00, 2016 yılında %73,88, 2017 yılında %75,18, 2018 yılında %749,59 ve 2019 yılında %76,52 oranında gerçekleşmiştir. Buradan da kooperatifin ortaklara risturn dağıtmadığı tespit edilmiştir. Kooperatifin kısa vadeli borçlanma kalemi incelendiğinde ise, aktifler içerisinde payları 2015 yılında %34,14, 2016 yılında %34,84, 2017 yılında %36,71, 2018 yılında %43,84 ve 2019 yılında %42,32'dir. Uzun vadeli yabancı kaynaklar kalemi ise 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 yıllarında %1,00 seviyesindedir. Sonuç olarak elde edilen veriler öz kaynak miktarlarını düşürmüştür.

Çizelge 7.42. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Dikey Analizi

Aktif/ Pasif içindeki Payı	SONUÇLAR									
	2015 YILI		2016 YILI		2017 YILI		2018 YILI		2019 YILI	
	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Aktif İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %
Dönen Varlıklar	49,99	100,00	50,10	100,00	23,84	100,00	61,27	100,00	64,93	100,00
Hazır Değerler	1,02	100,00	0,30	0,60	0,43	1,81	0,34	0,56	0,11	0,17
Ticari Alacaklar	27,61	100,00	31,68	63,23	28,36	118,93	44,00	71,81	44,86	69,09
Diğer Alacaklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Stoklar	21,32	100,00	18,09	36,10	23,38	98,04	16,90	27,58	19,96	30,74
Gelecek Yıla Ait Giderler ve Gelir ve Tahukukları	0,04	100,00	0,04	0,07	0,03	0,14	0,03	0,05	0,00	0,00
Diğer Dönen Varlıklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	50,01	100,00	49,90	100,00	47,80	100,00	38,73	100,00	35,07	100,00
Mali Duran Varlıklar	0,02	0,04	0,02	0,04	0,02	0,04	0,02	0,04	0,01	0,04
Maddi Duran Varlıklar	49,99	99,96	49,88	99,96	47,78	99,96	38,72	99,96	35,06	99,96
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gelecek Yıla Ait Giderler ve Gelir ve Tahukukları	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
AKTİF TOPLAMI	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	34,14	100,00	34,88	100,00	36,71	100,00	43,84	100,00	42,32	100,00
Ticari Borçlar	30,45	89,18	30,94	88,70	32,67	88,99	39,79	90,76	37,56	88,76
Diğer Borçlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ALINAN AVANSLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlükler	3,69	10,82	3,94	11,30	4,04	11,01	4,05	9,24	4,76	11,24
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00
Diğer Borçlar	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00
Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Öz Kaynaklar	68,72	100,00	65,12	100,00	62,50	100,00	56,16	100,00	57,68	100,00
Ödenmiş Sermaye	9,62	14,01	9,38	14,41	9,10	14,56	7,74	13,78	7,17	12,44
Kar Yedekleri	6,87	9,99	6,69	10,28	6,41	10,26	5,20	9,25	4,70	8,16
Geçmiş Yıl Karları	52,23	76,00	48,11	73,88	46,99	75,18	387,12	689,30	39,14	67,85
Geçmiş Yıl Zararları	2,87	4,17	0,94	1,44	0,79	1,26	0,00	0,00	6,67	11,56
Dönem Net Karı	0,00	0,00	0,94	1,44	0,79	1,26	0,00	0,00	0,00	0,00
DÖNEM NET KARI (ZARARI)	2,87	4,17	0,94	1,44	0,00	0,00	4,51	8,04	6,67	11,56
PASİF TOPLAMI	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00

7.6.1.2.2. Kooperatifin Gelir Tablosunun Dikey Analizi

Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin gelir tablosundan elde ettiğimiz verilere göre; ürün satışlarından kaynaklanan satış iskontoları bulunmazken, pazarlama satış dağıtım giderlerinin grup içerisinde beş yıl boyunca payları 2015 yılında %9,62, 2016 yılında %82,12, 2017 yılında %78,21, 2018 yılında %73,63 ve 2019 yılında %70,96 olarak tespit edilmiştir. Kooperatifin satış indirimlerinin satışlar içerisindeki oranları 2015 yılında %1,19, 2016 yılında %0,17, 2017 yılında %0,23, 2018 yılında %0,30 ve 2019 yılında %0,00 olarak gerçekleşmiştir. Elde edilen verilere göre 2015 ve 2019 yılları hariç diğer yıllar kooperatifin pazarlama ve satış ile ilgili değerleri yüksek seviyelerdedir. Sonuç olarak pazarlama ve satış oranları ışığında kooperatifin piyasada tutundurma çabalarına hiç girişmediği tespit edilmiştir. Kooperatifin ürettiği ürünlerin satışlarından kaynaklanan maliyeti, kooperatifin net satışlarının 2015 yılında %93,89, 2016 yılında %92,44, 2017 yılında %91,45, 2018 yılında %91,72 ve 2019 yılında %91,45'i kadardır. Elde edilen sonuçlar, brüt satış karının 2015 yılında %6,51, 2016 yılında %7,56, 2017 yılında %8,55, 2018 yılında %8,28, 2019 yılında %8,55 oranlarında gerçekleşmesine sebep olmuştur. Bu durumda kooperatif yüksek olan maliyetleri düşürücü tedbirler almalıdır.

Çizelge 7.43. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi Gelir-Gider Kalemlerinin Dikey Analizi

GRUP / HESAP KALEM ADI	SONUÇLAR									
	2015 YILI		2016 YILI		2017 YILI		2018 YILI		2019 YILI	
	Satışlar İçindeki Payı	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %	Satışlar İçindeki Payı %	Ana Grup İçindeki Payı %
Brüt Satışlar	107,70	0,00	100,17	0,00	100,23	0,00	100,30	0,00	100,00	0,00
Yurt İçi Satışlar	107,70	0,00	100,17	0,00	100,23	0,00	100,30	0,00	99,99	0,00
Satış İndirimleri (-)	1,19	0,00	0,17	0,00	0,23	0,00	0,30	0,00	0,00	0,00
Satıştan İadeler(-)	1,19	0,00	0,17	0,00	0,23	0,00	0,30	0,00	0,00	0,00
İskontolar (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Gelirler	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00
Net Satışlar	106,51	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Satışların Maliyeti (-)	100,00	93,89	92,44	92,44	91,45	91,45	91,72	91,72	91,45	91,45
Satılan Ticari Malların Maliyeti (-)	100,00	93,89	92,44	92,44	91,45	91,45	91,72	91,72	91,45	91,45
Satılan Hizmet Maliyeti (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Brüt Satış Karı veya Zararı	6,51	100,00	7,56	100,00	8,55	100,00	8,28	100,00	8,55	100,00
Faaliyet Gideri (-)	7,05	108,32	7,40	97,80	8,40	98,25	7,37	89,08	7,32	85,61
Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	5,96	91,62	6,21	82,12	6,68	78,21	6,09	73,63	6,07	70,96
Genel Yönetim Giderleri (-)	1,09	16,70	1,19	15,69	1,71	20,04	1,28	15,45	1,25	14,65
Faaliyet Karı veya Zararı	-0,54	100,00	0,17	14,00	0,15	100,00	0,90	100,00	1,23	100,00
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan Gelir ve karlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Finansman Gideri (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Faiz Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kısa Vadeli Borçlanma Gideri (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan Kar veya Zarar	-0,54	0,00	0,17	0,00	0,15	0,00	0,90	0,00	1,23	0,00
Olağan Dışı Gelir ve karlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan dışı gelir ve karlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan dışı Gider ve Zararlar(-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan Dışı Gider Ve Zararlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dönem Karı veya Zararı	-0,54	0,00	0,17	0,00	0,15	0,00	0,90	0,00	1,23	0,00

7.6.1.3. Kooperatifinin Yatay Analizleri

7.6.1.3.1. Kooperatifin Bilançosunun ve Gelir Tablosunun Yatay Analizi

Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin yatay analiz sonuçları incelendiğinde, kooperatifin dönen varlıkları 2015 yılına göre 2016 yılında %2,84 oranında artmış, 2016 yılına göre 2017 yılında %-50,33 oranında azalmış, 2017 yılına göre 2018 yılında %217,10 oranında artmış, 2018 yılına göre 2019 yılında %17,04 oranında artmıştır. Dönen varlıkların dikey analiz sonuçlarından elde edilen veriler ışığında, kooperatifin sadece 2017 yılında likiditesi büyük oranda düşmüş olup, 2016, 2018, 2019 yıllarında ise artan oranlı bir seyir izlemiştir. Sonuç olarak kooperatifin artan oranlarda bankalar hesabı çok düşük seviyelerdedir.

Kooperatifin brüt satışları 2017 yılı hariç diğer yıllar artan oranlardadır. Fakat Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin finansal tabloları dikkatlice incelendiğinde bulunan oranlar sürekli olarak inişli-çıkışlı seyir izlemektedir. Bunun sebebi ise kooperatife süt döken ortak sayısı ve ortaklara ait hayvan sayısında değişiklik yaşanmasından kaynaklanmaktadır. Kooperatifin satışlarının sürekli inişli-çıkışlı seyir izlemesine rağmen kooperatifin ticari alacakları 2016 yılında %17,72 oranında artmış, 2017 yılında %-6,72 oranında gerçekleşmiş, 2018 yılında %91,48 oranında artmış, 2019 yılında % 12,60 oranında gerçekleşmiştir. Sonuç olarak elde edilen verilere göre kooperatifin 2017 yılı hariç diğer yıllarda piyasadan alacağını tahsil edemediğini göstermektedir. Kooperatif uyguladığı politikadan vazgeçmelidir. Bununla beraber kooperatif çok düşük seviyelerde stok bulundurmakta veya hiç stok bulundurmayarak stok maliyetlerinden kaçmaya çalışmaktadır.

Kooperatifin maddi duran varlıklar kalemi incelendiğinde, kooperatifte bulunan sonuçların sabit oranlı olduğu tespit edilmiş olup, kooperatif mevcut ve gelecek dönemlerde yatırım yapmayı planlamamaktadır.

Kooperatifin yatay analiz sonuçlarına göre 2016 yılında %4,82 oranında, 2017 yılında %9,87 oranında, 2018 yılında %47,35 oranında, 2019 yılında %6,60 oranında kısa vadeli borçları artmıştır. Bu durum kooperatifin gelecek yıllarda kısa vadeli borçlarını ödeyememe sıkıntısına girebileceğini gösterir. Kooperatif kısa vadeli borçlanma yerine daha sağlıklı olan uzun vadeli borçlanma yöntemini tercih etmelidir. Bilançonun pasif kısmında dikkat edilmesi gereken bir diğer konu ise kooperatifin vergi ve yükümlülükler borcunun bulunması ve giderek artmasıdır. Bu durum arzu edilmeyen bir durumdur. Ayrıca kooperatifin ortaklara

borçlar hesabının mevcut yıllarda %0,00 oranında olması, kooperatifi ortakların finanse etmediğini göstermektedir. Kısaca kooperatif kendi ayakları üzerinde durmaya çalışmaktadır.

Kooperatifin gelir tablosu dikey analizlerine göre kooperatifin mevcut dönemler içerisinde ürettiği ürünlerin satışlarının ve üretimin düşük seviyelerde olması maliyetleri artan oranlarda düşürmektedir. Sonuç olarak kooperatifin karlılık oranı düşük seviyededir.

Çizelge 7.44. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi Bilançosunun Yatay Analizi

	2015	2016	2017	2018	2019		2015	2016	2017	2018	2019
AKTİFLER	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	PASİFLER	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %	Yatay Analiz %
I-DÖNEN VARLIKLAR	100,00	2,84	-50,33	217,10	17,04	I-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100,00	4,82	9,87	47,35	6,60
A-HAZIR DEĞERLER	100,00	-69,69	49,31	-1,66	-63,92	B-TİCARİ BORÇLAR	100,00	4,26	10,23	50,29	4,25
KASA	100,00	-71,88	64,44	-62,72	-94,82	SATICILAR	100,00	4,26	10,23	50,29	4,25
ALINAN ÇEKLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	BORÇ SENETLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
BANKALAR	100,00	-30,66	-60,28	1828,55	-46,01	C-DİĞER BORÇLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
C-TİCARİ ALACAKLAR	100,00	17,72	-6,57	91,48	12,60	ORTAKLARA BORÇLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ALICILAR	100,00	17,72	-6,57	91,48	12,60	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	D- ALINAN AVANSLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
D-DİĞER ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	ALINAN DİĞER AVANSLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
BAĞLI ORTAKLARDAN ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	F-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	100,00	10844,78	-98,93	23,64	29,72
DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	100,00	8,03	6,97	24,45	30,01
E-STOKLAR	100,00	-4,84	34,91	-10,80	30,43	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	100,00	29,33	7,92	14,18	26,06
TİCARİ MALLAR	100,00	-4,84	34,91	-10,80	30,43	VADESİ GEÇMİŞ ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	G-BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
G-GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKUKLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	-100,00	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	100,00	0,00	0,00	0,00	-100,00	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
H-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	I-DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	HESAPLANAN KDV	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	II-UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
II-DURAN VARLIKLAR	100,00	2,37	0,00	0,00	0,00	B-DİĞER BORÇLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
C-MALİ DURAN VARLIKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	İŞTİRAKLERE BORÇLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İŞTİRAKLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	III-ÖZ KAYNAKLAR	100,00	-2,78	0,18	10,90	13,43
BAĞLI ORTAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	A-ÖDENMİŞ SERMAYE	100,00	0,00	1,26	4,97	2,37
D-MADDİ DURAN VARLIKLAR	100,00	2,37	0,00	0,00	0,00	SERMAYE	100,00	0,00	1,26	4,97	2,37
BİNALAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	C-KAR YEDEKLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
TAŞITLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	YASAL YEDEKLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DEMİRBAŞLAR	100,00	8,31	0,00	0,00	0,00	STATÜ YEDEKLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	OLAĞAN ÜSTÜ YEDEKLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
E-MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	ÖZEL FONLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ÖZEL MALİYETLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	DİĞER KAR YEDEKLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
HAKLAR	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	D-GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	100,00	-5,49	1,94	1,68	11,66
KURULUŞ VE ÖRGÜTLENME GİDERLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	100,00	0,00	1,84	1,59	11,04
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	E-GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
G-GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİRLER TAHAKUKLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
GELECEK YILLARA AİT GİDERLER	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	F-DÖNEM NET KARI (ZARARI)	100,00	-66,54	-12,00	606,54	63,09
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	100,00	2,61	4,06	23,79	10,44	DÖNEM NET ZARARI (-)	100,00	-66,54	-12,00	606,54	-100,00
						PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	100,00	2,61	4,38	23,41	10,44

Çizelge 7.45. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifi Gelir-Gider Kalemlerinin Yatay Analizi

SONUÇLAR					
GRUP / HESAP KALEM ADI	2015 Yatay Analiz %	2016 Yatay Analiz %	2017 Yatay Analiz %	2018 Yatay Analiz %	2019 Yatay Analiz %
Brüt Satışlar	100,00	1,45	-2,35	17,14	19,40
Yurt İçi Satışlar	100,00	1,45	33,76	17,14	19,39
Satış İndirimleri (-)	100,00	-84,81	33,76	54,45	-100,00
Satıştan İadeler(-)	100,00	-84,81	0,00	54,45	-100,00
İskontolar (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Gelirler	100,00	0,00	-2,41	0,00	0,00
Net Satışlar	100,00	2,41	-3,45	17,06	19,76
Satışların Maliyeti (-)	100,00	0,83	-3,45	17,41	19,40
Satılan Ticari Malların Maliyeti (-)	100,00	0,83	0,00	17,41	19,40
SATILAN HİZMET MALİYETİ (-)	100,00	0,00	10,30	0,00	0,00
Brüt Satış Karı veya Zararı	100,00	26,77	10,80	13,34	23,78
Faaliyet Gideri (-)	100,00	14,46	5,05	2,77	18,96
Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	100,00	13,62	40,90	6,70	19,30
Genel Yönetim Giderleri (-)	100,00	19,07	-12,00	-12,61	17,40
Faaliyet Karı veya Zararı	100,00	-133,46	0,00	606,54	63,09
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan Gelir ve karlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Finansman Gideri (-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
FAİZ GELİRLERİ	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kısa Vadeli Borçlanma Gideri (-)	100,00	0,00	-12,00	0,00	0,00
Olağan Kar veya Zarar	100,00	-133,46	0,00	606,54	63,09
Olağan Dışı Gelir ve karlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan dışı gelir ve karlar	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Olağan dışı Gider ve Zararlar(-)	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Olağan Dışı Gider Ve Zararlar	100,00	0,00	-12,00	0,00	0,00
Dönem Karı veya Zararı	100,00	-133,46	0,00	606,54	63,09

7.6.1.4. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Analizi

Çizelge 7.46. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin Rasyo Hesaplamaları

Rasyolar	Yıllar				
	2015	2016	2017	2018	2019
Likidite Oranları					
Cari Oran	1,46	1,43	0,65	1,39	1,53
Likidite Oranı (Asit -Test oranı)	0,83	0,91	0,02	1,01	1,06
Nakit Oranı	0,29	0,008	0,01	0,007	0,002
Stok Bağımlılık Oranı	0,25	0,16	0,33	-0,02	-0,13
Finansal Yapı Oranları					
Mali (Finansal) Kaldıraç	0,34	0,34	0,36	0,43	0,42
Mali Yeterlilik Finansmanı	2,01	1,83	1,70	1,78	1,20
Oto Finansman (iç Kaynaklar)	0,71	0,41	0,41	0,39	0,38
Devamlı Sermayenin Bağımlılık Oranı	0,26	0,29	0,30	0,35	0,38
Maddi Duran Varlıklar / Öz Sermaye	0,72	0,77	0,76	0,68	0,61
Borç /Sermaye oranı	0,49	0,49	0,58	0,78	0,74
Duran varlıklar / Devamlı Sermaye oranı	0,72	0,71	0,76	0,69	0,61
Karlılık Oranları					
Kar ile sermaye arasındaki ilişkileri gösteren oranlar					
Net kar/ öz kaynak oranı	-0,05	0,02	0,02	0,08	0,13
Vergi öncesi kar/ Öz kaynak oranı	-0,05	0,02	0,02	0,08	0,13
Finansman giderleri ve vergiden önceki kar / kaynak(Pasif) toplamı oranı (Ekonomik Rantabilite)	0	0	0	0	0
Net kar/ Varlık (Aktif)Toplamı	-0,03	0,01	0,01	0,05	0,07
Faaliyet karı/ Faaliyetin Gerçek Kullanılan Varlık Oranı	-0,06	0,02	0,02	0,08	0,11
Birikimli Kümülatif Karlılık Oranı	0,50	0,49	0,47	0,39	0,40
Kar ile Satışlar arasındaki ilişkileri gösteren oranlar					
Brüt Satış Karı /Net Satış Oranı (Brüt Satış Rantabilitesi)	1	1	1	1	1
Faaliyet Karlılık Oranı (İş Hacmi Rantabilitesi)	0,06	0,07	0,08	0,07	7,32
Dönem Karlılık oranı	-0,01	0,01	0,01	0,01	0,02
Satılan Malın Maliyeti / Net Satışlar oranı	0,92	0,92	0,91	0,94	0,91
Faaliyet Gideri/ Net Satışlar	0,06	0,07	0,08	0,07	0,07
Faiz Gideri / Net Satışlar	0	0	0	0	0
Mali Rantabilite	-0,30	0,10	0,09	0,60	0,94
Devir Hızları					
Alacak Devir Hızı	-	19,25	17,97	14,95	12,77
Ortalama Tahsil Süresi	-	18,70	20,03	24,08	28,19
Maddi Duran Varlık Devir Hızı	-	11,30	11,04	12,93	15,44
Stok Devir Hızı	-	29,02	25,92	27,95	30,72
Stok Değişim Süresi	-	12,40	13,88	12,88	11,71
Aktiflerin Devir Hızı	-	5,72	5,39	5,54	5,69
Ticari Borçların Devir Hızı	-	0,59	0,75	0,51	0,54

Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin cari oran değerleri incelendiğinde ise, kooperatifin döner sermaye oranı düşük seviyelerdedir. Kooperatif müşterilerinden alacaklarını tahsil etmekte sıkıntılar yaşadığı için tahsilatların birikmeye başladığı gözlemlenmektedir. Dolayısıyla kooperatifin alacaklarının devir hızlarının ideal seviyelerde

olmaması nedeniyle cari oran istenilen seviyeleri yakalayamamaktadır. Ancak kooperatifin beş yıl boyunca bulunan cari oran değerleri 2,00'den düşük olmasından dolayı kooperatif stoklarında fazlalık ve aksaklık yoktur. Kooperatifin yüksek seviyelerde stokla çalışmasına rağmen, kooperatifin müşterilerinden alacaklarının yüksek seviyelerde olmaması asit test oranının düşmesine sebep olan etkenlerden biri olmuştur. Likidite oranı kooperatifte düşük seviyelerdedir. Sonuç olarak kooperatifin elinde bulundurduğu sermaye oranı yeterli seviyede değildir. Bu da kooperatif sermayesinin atıl vaziyette bulunmadığını bize göstermektedir. Kooperatifin kasasındaki miktar artışı düzensiz olduğundan dolayı nakit oranında fazla dalgalanma olmuştur. Kooperatife hiçbir nakit girişi olmaması durumunda kooperatif kısa vadeli borçlarını ödeyemez durumdadır. Çizelge 7.46.'da kooperatifin kasasındaki para miktarı, alacak tutarının yüksek olmasından dolayı stok bağımlılık oranı 2015, 2016 ve 2017 yıllarında pozitif yönde etkilenmiştir. Fakat stok bağımlılık oranının 2018-2019 yıllarında düşük seviyelerde olması kooperatifin stok bağımlılık oranı seviyesini negatif yönde etkilemiştir. Ek olarak kooperatifin asit- test oranı 1,00'dan düşük seviyede olduğundan dolayı, stoklar dışındaki dönen varlıkları kısa vadeli yabancı kaynakları ödemeye yetecektir.

Çizelge 7.46.'da finansal yapı oranlarından mali kaldıraç oranları incelendiğinde son beş yıl boyunca %50'den düşük çıkmasından dolayı kooperatifin tedarikçilere olan borçlanmasının yüksek olmadığı tespit edilmiştir. Finansal yeterlilik oranının 1,00'dan yüksek olduğu tespit edilmiş ve sonuçta kooperatif üçüncü kişiler tarafından finanse edilmemiştir. Çizelge 7.46.'da kooperatifin oto finansman sonuçlarına göre, kooperatif yaptığı faaliyetler sonucu çok az miktarda kaynak ayırabilmektedir. Kooperatifte devamlı sermayenin bağımlılık oranı 2015 yılından 2019 yılına kadar inişli ve çıkışlı bir seyir izlemiş, dolayısıyla kooperatifin devamlılığı açısından olumsuzluklara sebep olmaktadır. Sonuç olarak kooperatifin sürekli sermayesinin erimesi kooperatifin varlığını tehlikeye sokabilir. Kooperatifin maddi duran varlık/ öz sermaye oranı ise 0,70'den yüksek olduğundan dolayı, kooperatif maddi duran varlıklarını finanse edebilmektedir ve sadece 2018 ve 2019 yıllarında maddi duran varlıklarını finanse edememiştir. Sonuç olarak kooperatif düşük miktarda borçlanmaya gitmiştir. Kooperatifin borç/ sermaye oranları incelendiğinde, kooperatifte bulunan değerlerin 1,00'ın altında olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak kooperatif sadece ortaklara borcu vardır. Bu borçların çoğu kar dağıtımından kaynaklanmaktadır. Kooperatifin borç / sermaye oranı bulunan beş yıl boyunca arzu edilen düzeydedir. Çizelge 7.46'da duran varlıklar/ devamlı sermaye oranı beş yıl boyunca 1,00'ın altında çıkmıştır. Elde edilen bu sonuca göre kooperatif maddi duran varlıklarını finanse edememektedir.

Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin kar ile sermaye arasındaki ilişkileri gösteren oranlardan net kar/ öz kaynak oranları incelendiğinde ise, bu oranların yüksek seviyelerde çıkması arzu edilmektedir. Yapılan analiz sonuçlarına göre kooperatifin geçmiş yıl karlarından ortaklara dağıtamadığı tespit edilmiştir. Kooperatifin vergi öncesi kar/ öz kaynak oranları sonuçlarına göre, kooperatif kar etmesine rağmen ortaklara risturn dağıtımını yapmamıştır. Ödenecek vergi ve diğer yükümlülük borcu da ortaklardan düşülmektedir. Öz kaynaklar hakkında yorum yapılamaz. Kooperatifin ekonomik rantabilite oranları sonuçları ise kooperatifin finansman gideri olmadığından dolayı faizleri karşılama oranından bahsedilemez. Sonuç olarak kooperatifin bankalarla ilişkisi zayıftır. Kooperatifin net kar/ varlık toplamı oranları incelendiğinde kooperatifin 2016 yılındaki zararının varlıklar içerisindeki payı çok düşük olduğu görülmüştür. 2015, 2017, 2018, 2019 yıllarında ise elde edilen kar yetersiz seviyededir. Sonuç olarak elde edilen bilgiler ışığında kooperatifin kar oranları az seviyelerde olduğu için varlıkları finanse etmesi zordur (örneğin: (örneğin: ürün tedarik edemez , yeni makine satın alamaz....v.b). Kooperatifin faaliyet karı/ faaliyetin gerçek kullanılan varlık oranlarına göre kooperatif ortaklara karşı borçlanmaktadır. Çizelge 7.46'da birikimli kümülatif karlılık oranı analizleri incelendiğinde ise kooperatifin yıllar içerisinde dönem karı artığından dolayı birikimli karlılık oranı pozitif çıkmaktadır ve varlıkların içerisinde karlılığın oranı düşüktür. Kısaca herhangi bir etkisi yoktur.

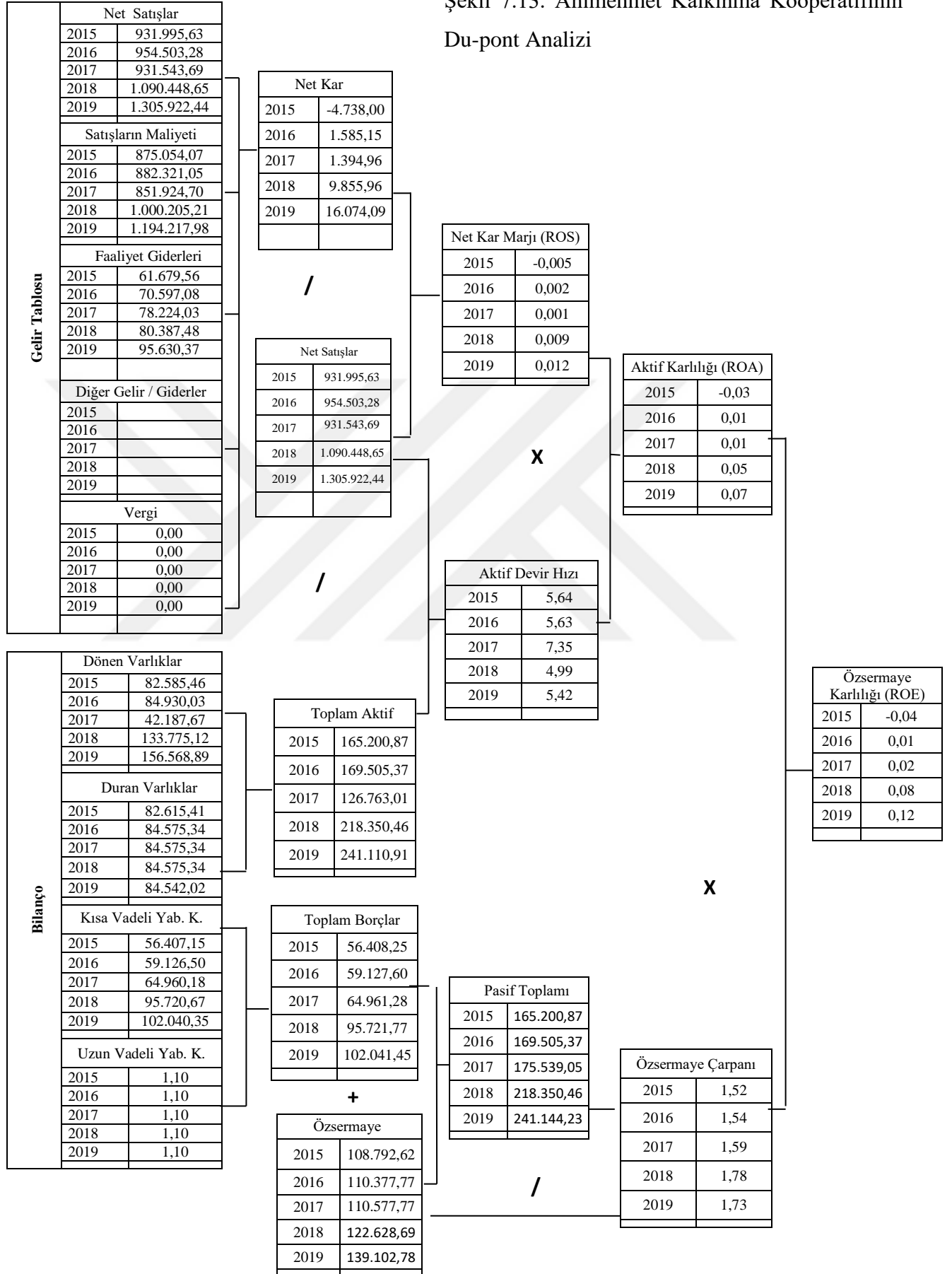
Kooperatifin kar satış ilişkilerini gösteren oranlardan brüt satış karı/ net satışlar oran sonuçları incelendiğinde ise, örnek alınan kooperatif beş yıl boyunca iskonto indirimi yapmadığından brüt satış oranı sabit çıkmıştır. Kooperatifin iş hacmi rantabilitesi sonucuna göre, kooperatifin satış maliyeti ve faiz giderleri brüt satışlardan fazla olduğu için, kooperatifin faaliyet karının net satışlardan az olduğu tespit edilmiştir. Çizelge 7.46'da kooperatifin dönem karlılık oranlarına bakıldığında ise kooperatifin karlı bir yapıda olduğu görülmektedir. Satılan malın maliyeti/ net satışlar oranlarına göre, kooperatifin ürettiği ürünlerin maliyetlerinin net satışlar içerisindeki oranı düşük seviyelerdedir ve bunun kooperatifin dönem karını fazla etkilemediği görülmektedir. Çizelge 7.46'ya göre kooperatifin faaliyet gideri/ net satışlar oranları incelendiğinde ise, kooperatifin faaliyet giderlerinin net satışlar üzerindeki beş yıl boyunca paylarının çok az olduğu tespit edilmiştir. Kooperatif bu nedenden dolayı kar oranını artıramamaktadır. Analizleri yapılan kooperatifin faiz giderleri/ net satışlar oranlarının neticelerine göre örnek alınan kooperatif finansal olarak bankacılığı kullanmadığından ve finansman gideri olmadığından dolayı kooperatifin faiz gideri/ net

satışlar oranları hakkında yorum yapılamaz. Kooperatifin mali rantabilitesi oranları incelendiğinde ise elde edilen sonuçlar kooperatifte olumlu olarak sonuçlanmıştır.

Kooperatifin devir hızları rasyolarından alacak devir hızlarının sonuçlarına göre, kooperatif için bulunan oranların yüksek çıkması olumlu olarak yorumlanır. Kooperatifin alacaklarının ortalama tahsil süreleri ise 2016 yılında 18 günde bir, 2017 yılında 20 günde bir, 2018 yılında 24 günde bir, 2019 yılında 28 günde bir olarak gerçekleştiği görülmüştür. Çizelge 7.46.'da kooperatifin maddi duran varlıklarının hızlarının yüksek seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak kooperatifin stoklarının hızları ise Çizelge 7.46.'da bulunan sonuçlara göre ideal seviyelerde olduğu görülmüştür. Kooperatifin stoklarının değişim süreleri incelendiğinde ise, 2016 yılında 12 günde bir, 2017 yılında 13 günde bir, 2018 yılında 12 günde bir, 2019 yılında 11 günde bir kooperatife stok girişi yapıldığı tespit edilmiştir. Kooperatifin aktif devir hızları oranlarına göre kooperatif 2016-2019 yılları arasında 5'er kez alacağını tahsil ettiği görülmüştür. Kooperatifin ticari borçlarının devir hızları sonuçlarına göre kooperatif 2016 yılından 2019 yılına kadar çok az miktarda borçlarını ödeyebilmiştir.

7.6.2. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin Karlılık Analizi

Şekil 7.13. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin Du-pont Analizi

Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin 2015 yılına ait du-pont analiz sonuçları incelendiğinde kooperatifin öz kaynak karlılık oranı %0,04 olarak bulunmuştur. Kooperatifin öz kaynak kalemlerini bulmak için kullanılan 2015 yılına ait öz kaynak çarpanı oranı 1,52 ve kooperatifin aktif karlılık oranı %0,03 olarak gerçekleşmiştir. Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin net kar marjı oranının -0,005 olarak bulunması sonucunda, kooperatifin ürettiği ürünlerden her 100 TL'lik sattığında kooperatife 0,005 TL'lik net zarar olarak kaldığı tespit edilmiştir. Kooperatifin gelir-gider tablosundaki veriler dikkatlice incelendiğinde kooperatifin net kar marjının negatif yönde çıkmasının sebebi ise kooperatifin ürettiği ürünlerin satış maliyeti ve cari dönemler içerisindeki faaliyet giderlerin çok yüksek olmasıdır. Kooperatifin finansal durum tablosunda öz kaynak çarpanı, kooperatifin 2015 yılına ait kısa vadeli borçlanma oranının yüksek seviyelerde olmasından dolayı düşüktür. Bu durumda kooperatifin öz kaynak karlılık oranı negatif yönde etkilenmiştir.

Kooperatifin 2016 yılına ait du-pont analizine göre kooperatifte öz kaynak karlılık oranı, aktif karlılık oranı, öz kaynak çarpanı oranı, net kar marjı oranı bir önceki yıla göre artmıştır. Fakat 2015 yılına göre 2016 yılında kooperatifin aktif devir hızı oranının %0,01 oranında azaldığı görülmüştür. Kooperatifin öz kaynak karlılık oranının 2015 yılına göre 2016 yılında artmasının sebebi aktif karlılık oranının artması ve öz kaynak çarpanı oranlarının artmasından kaynaklanmaktadır. Kooperatifin bir önceki döneme göre aktif karlılık oranındaki artışın sebebi ise net kar marjında yaşanan artıştan kaynaklanmaktadır. Kooperatifin 2015 yılına göre 2016 yılında net kar marjında yaşanan artışın nedeni, kooperatifin ürettiği ürünlerdeki satışların maliyetindeki artışın, bir önceki yıla göre net satışlar içerisindeki oranlarının düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Bu düşüş kooperatifin cari dönem içerisinde yaptığı faaliyetlerden kaynaklanan giderlerin, sürekli olarak artması nedeniyle net kar oranlarını sınırlamaktadır. Kooperatifin bir önceki döneme göre kısa vadeli yabancı kaynak borçlanma oranının artması sonucu öz kaynak artışına göre öz kaynak çarpanı da yükselmiştir.

Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin 2017 yılındaki du-pont analiz sonuçlarına göre, kooperatifin öz kaynak karlılık oranında %0,01 ve öz kaynak çarpanında 0,02 oranında bir önceki döneme göre artışlar yaşanmıştır. Kooperatifin net kar marjı ve aktif karlılık oranları sabit oranlarda kalmıştır. Kooperatifin 2016 yılına göre 2017 yılında öz kaynak karlılık oranında yaşanan artışın sebebi, 2017 yılında kooperatifte yaşanan kısa vadeli yabancı kaynak borçlanmasındaki artışa rağmen, öz kaynak kaleminde artış yaşanması ve öz kaynaklarda

yaşanan artışın öz kaynak çarpanını artırmasından kaynaklanmaktadır. Kooperatifin aktif karlılık oranının bir önceki döneme göre sabit bulunmasının sonucu, net kar marjı sabit kalmaktadır.

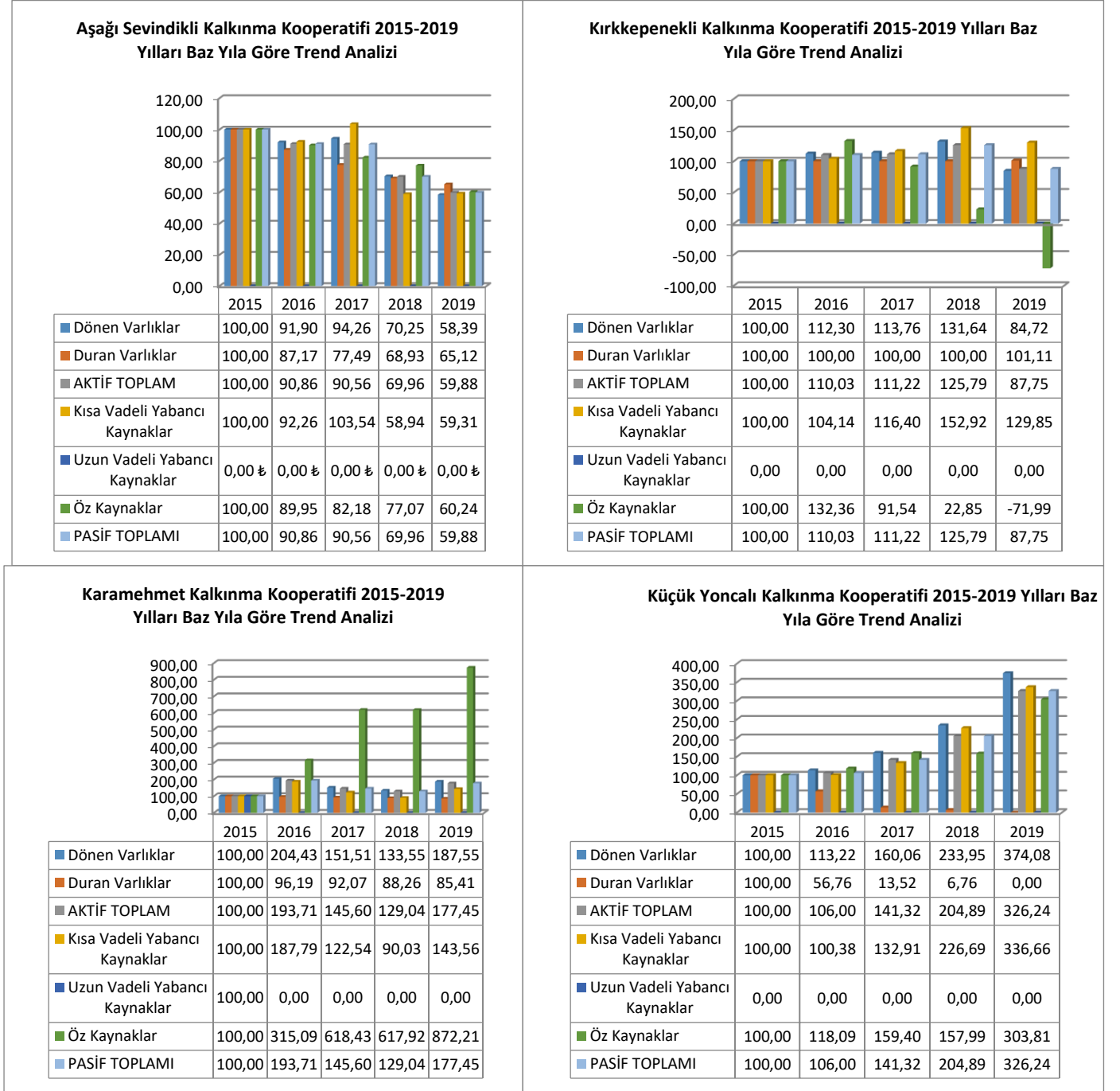
Kooperatifin bir önceki döneme göre 2018 yılına ait dupont analiz sonuçlarına göre, kooperatifin öz kaynak karlılık oranı, öz kaynak çarpanı, aktif karlılık oranı ve net kar marjı oranı arttığı gözlenmiştir. Kooperatifin öz kaynak karlılık oranında 2017 yılına göre 2018 yılında yaşanan artışın sebebi, kooperatifin aktif karlılık oranı ve öz kaynak çarpanında 2018 yılında yaşanan artıştan kaynaklanmaktadır.

Kooperatifin 2017 yılına göre 2018 yılında aktif karlılık oranında yaşanan artışın sebebi net kar marjındaki artıştan kaynaklanmaktadır. Kooperatifin 2017 yılına göre 2018 yılında yaşanan net kar marjında artışın sebebi ise ürün satış maliyetlerinin ve cari dönem içerisinde yapılan faaliyetlerden kaynaklanan giderlerin sürekli artışı, öz kaynak karlılık oranını olumsuz olarak etkilemektedir. Bir önceki döneme göre satış maliyetlerin düşmesi ve net satışlar içerisinde artması beklenirken örnek alınan kooperatifte bu oranlar birbirine paralel olarak artmaktadır. Kooperatifin 2017 yılına göre 2018 yılında kısa vadeli yabancı kaynak borçlanmasının artması, öz kaynak kullanımındaki artışa göre düşük olup öz kaynak çarpanını artırmıştır. Öz kaynak çarpanının artması öz kaynak karlılığını artırmaktadır.

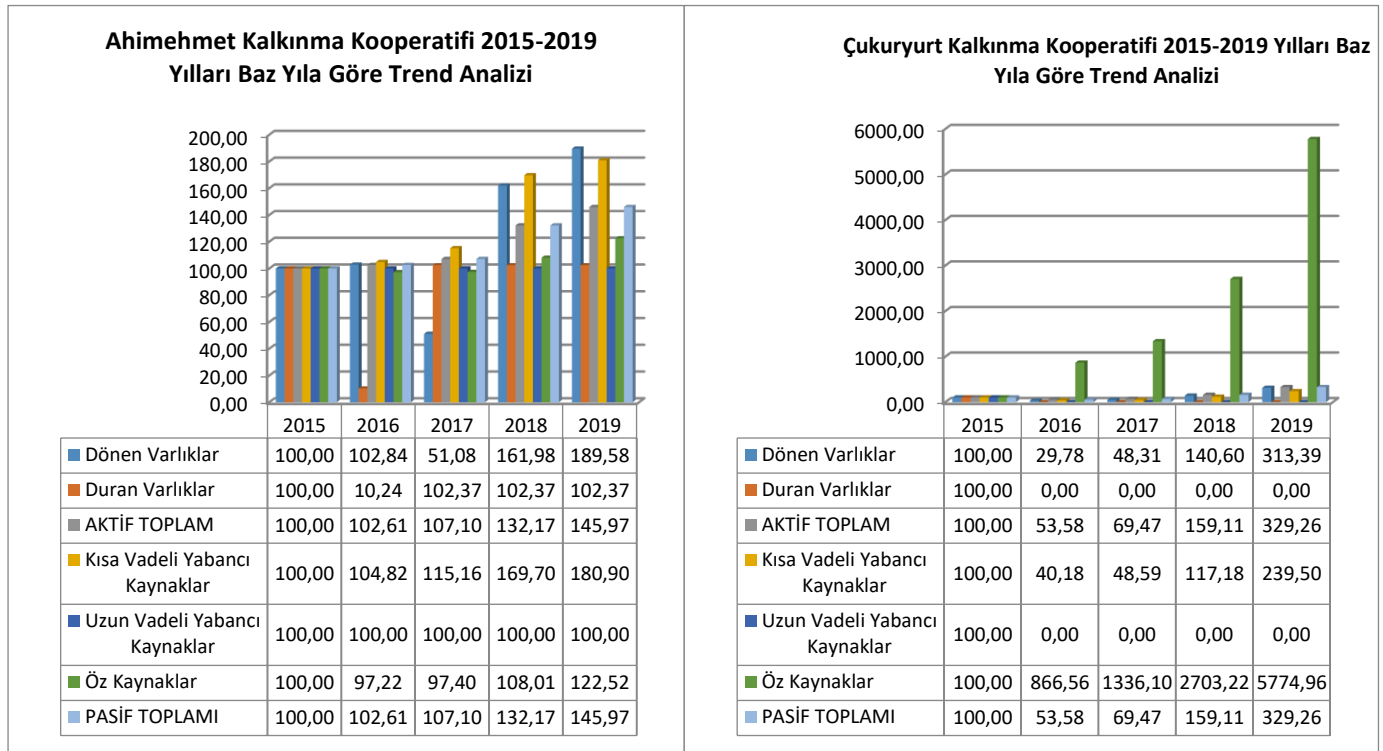
Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin 2019 yılındaki du-pont analizi sonuçları yorumlandığında ise, kooperatifin öz kaynak karlılık oranının 2018 yılına göre 2019 yılında en yüksek seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. Kooperatifin öz kaynak karlılık oranının artışı, öz kaynak çarpanı, aktif karlılık, net kar marjı ve aktif devir hızları oranlarında 2018 yılına göre 2019 yılında yaşanan artışlardan kaynaklanmaktadır. Kooperatifin aktif karlılık oranında yaşanan artışın sebebi 2018 yılına göre 2019 yılında net kar marjında %0,03 oranında ve aktif devir hızında yaşanan artıştan kaynaklanmaktadır.

ROS değerini bulmak için kooperatifin gelir-gider tablosu incelendiğinde ise, kooperatifin ürün satışlarından kaynaklanan maliyetlerin net satışlara oranla düşük olmasıdır. Fakat cari dönem içerisindeki faaliyet giderlerinin sürekli artması sebebiyle ROS değerinin artması sınırlanmaktadır. Kooperatifin finansal durum tablosu seviyelerine göre kısa vadeli yabancı borçlanma oranı 2018 yılına göre 2019 yılında sürekli olarak artmış ve öz kaynak oranında da artış yaşanması öz kaynak çarpanı oranını artırmıştır.

8. KOOPERATİFLERİN EĞİLİM YÜZDELERİ ANALİZ SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE YORUMLARI

Şekil 8.1. Kooperatiflerin Eğilim Yüzdeleeri Analiz Sonuçlarının Grafikleri

Şekil 8.2. Kooperatiflerin Eğilim Yüzdeleri Analiz Sonuçlarının Grafikleri

Şekil 8.1.'de yapılan analizler 2015 yılı baz alınarak yapılmıştır. Aşağı Sevindikli ve Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatiflerinde baz alınan 2015 yılına göre 2019 yılında dönen varlık oranlarının düştüğü tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç olumsuz bir gelişmedir. Ancak Şekil 8.1.'de Aşağı Sevindikli ve Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatiflerinin uzun vadeli yabancı kaynak borçlanma oranları bulunmaz iken kısa vadeli yabancı kaynak borçlanma oranları baz alınan 2015 yılına göre 2019 yılında azalmıştır. Fakat her iki kooperatifin grafikleri dikkatlice incelendiğinde kısa vadeli borçlanma oranlarının yüksek seviyelerde olduğu gözlenmiştir. Elde edilen bu sonuç arzu edilmeyen bir durumdur. Kısaca her iki kooperatifte kısa vadeli yabancı kaynak borçlanma oranlarını düşürücü politikalar izlemeye devam etmelidir. Aşağı Sevindikli ve Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatiflerinin duran varlıklar kalemi oranlarını incelendiğinde ise baz alınan 2015 yılına göre 2016, 2017, 2018, 2019 yıllarında azalma yaşandığı gözlenmiştir. Bu durum neticesinde her iki kooperatifte mevcut ve gelecek yıllarda yatırım yapmayı planladıkları tespit edilmiştir. Sadece Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin duran varlıklarındaki %1,11 oranlarındaki artış umut vericidir.

Karamehmet ve Küçükyoncalı Kalkınma Kooperatiflerinin baz yıla göre grafikleri incelendiğinde ise iki kalkınma kooperatifinin 2019 yılında bulunan değerleri yüksek

seviyelerdedir. Bu da arzu edilen bir gelişmedir. Karamehmet ve Küçükyoncalı Kalkınma Kooperatiflerinin uzun vadeli yabancı kaynak borçlanma oranları bulunmaz iken kısa vadeli yabancı kaynak oranı her iki kooperatifte baz alınan yıla göre 2016, 2017, 2018, 2019 yıllarında yüksek miktarlarda artışlar gözlenmiştir. Sonuç olarak kooperatifler sağlıklı olan kısa vadeli borçlanma yerine uzun vadeli borçlanma yöntemine başvurmalıdırlar. Ek olarak her iki kooperatif kısa vadeli borçlanma oranlarını düşürücü işletme politikaları uygulamalıdırlar. Her iki kooperatifte borçlanma oranlarını düşürücü politikalar uygulamazlarsa, gelecek dönemlerde yapılan borçlanma miktarlarını ödemelerde sıkıntı yaşayabilirler. Son olarak Karamehmet ve Küçükyoncalı Kalkınma kooperatiflerinin duran varlık kalemi incelendiğinde ise baz alınan 2015 yılına göre her iki kooperatifte oranların her yıl düşmesi, her iki kooperatifin gelecekte yatırım yapmayı planlamadığını göstermektedir.

Şekil 8.2.'de Ahimehmet ve Çukuryurt Kalkınma Kooperatiflerinin baz yıla göre grafikleri incelendiğinde ise her iki kalkınma kooperatifinin 2019 yılında duran varlıkları artmıştır. Elde edilen bu sonuçlar olumlu gelişme olarak görülmektedir. Fakat eğilim yüzdeleri analizi yapılan her iki kooperatifte uzun vadeli yabancı kaynak borçlanması bulunmaz iken kısa vadeli yabancı kaynak borçlanması baz alınan 2015 yılına göre 2016, 2017, 2018, 2019 yıllarında çok yüksek seviyelerde artmıştır. Sonuç olarak kısa vadeli borçlanma oranlarının riskli bir şekilde artması her iki kooperatifin gelecek dönemlerde sıkıntıya düşmesine sebep olabilir. Ahimehmet ve Çukuryurt Kalkınma Kooperatifleri en kısa zamanda kısa vadeli borçlanma oranlarını düşürücü tedbirler almalıdır. Her iki kooperatifte kısa vadeli borçlanma yerine daha sağlıklı olan uzun vadeli borçlanma yöntemine geçmelidir. Son olarak iki kooperatifinde duran varlık oran grafiklerine göre Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin duran varlıklarına kaynak ayırmadığı ve Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin duran varlıklarına beş yıl boyunca kaynak ayırdığı tespit edilmiştir.

9. KOOPERATİFLERİN RASYO ANALİZ SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE YORUMLARI

Çizelge 9.1. Kooperatiflerin Rasyo Analiz Sonuçları

	2015 YILI						2016 YILI						2017 YILI						2018 YILI						2019 YILI					
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K1	K2	K3	K4	K5	K6
SEÇİLMİŞ ORANLAR																														
LİKİDE ORANLARI																														
Cari Oran	1,98	1,03	0,94	1,27	1,01	1,16	1,97	1,11	1,02	1,44	0,75	1,43	1,8	1,00	1,16	1,53	1,01	0,65	2,36	0,88	1,19	1,31	1,21	1,39	1,95	0,67	1,23	1,48	1,33	1,53
Asit Test Oranı(Likidite Oranı)	1,52	0,59	0,79	1,02	0,65	0,83	1,46	0,47	0,98	2,23	0,75	0,91	1,35	0,7	0,61	1,24	0,8	0,02	1,56	0,58	1,08	0,71	1,08	1,01	1,43	0,35	1,141	1,23	1,29	1,06
Nakit Oranı	0,3	0,01	0,04	0,06	0,003	0,29	0,15	0,01	0,04	0,19	0,48	0,008	0,18	0,01	0,002	0,23	0,54	0,01	0,12	0,001	0,02	0,02	0,2	0,007	0,02	0,0008	0,001	0,29	0,74	0,002
Stok Bağlımlık Oranı	-3,08	1,1	1,36	-0,1	0,95	0,25	-0,89	0,82	17,25	-0,09	0,00	0,16	-0,82	1,65	1,66	-0,86	0,94	0,33	-0,83	1,72	-0,64	0,42	-0,4	-0,02	-0,26	2,21	-1,64	-1,26	-9,03	-0,13
FİNANSAL YAPI ORANLARI																														
Mali (Finansal) Kalıdraç	0,39	0,79	0,95	0,68	0,98	0,34	0,39	0,74	0,92	0,64	0,73	0,34	0,44	0,82	0,8	0,64	0,68	0,36	0,33	0,96	0,77	0,75	0,72	0,43	0,38	1,17	0,77	0,7	0,71	0,42
Mali Yeterlilik	1,54	0,26	0,04	0,46	0,01	2,01	1,51	0,33	0,08	0,54	0,35	1,83	1,22	0,23	0,24	0,55	0,45	1,7	2,02	0,03	0,28	0,32	0,38	1,78	1,52	-0,14	0,29	0,42	0,39	1,2
Oto Finansman (İç Kaynaklar) Oranı	1,78	1,16	-1,18	0,3	0,00	0,71	1,81	0,77	-1,52	0,3	0,00	0,41	1,92	0,77	-1,38	0,27	0,18	0,41	1,93	0,77	-1,38	0,09	0,69	0,39	1,93	0,77	-1,38	0,11	1,07	0,38
Devamlı Sermayenin Bağlımlık Oranı	-0,32	-0,05	5,94	0,76	8,02	0,26	0,58	0,6	0,48	0,62	-1,05	0,29	0,54	0,61	2,03	0,71	-0,52	0,3	0,67	2,12	0,77	1,93	0,48	0,35	0,86	-1,45	1,34	0,54	-0,68	0,38
Maddi Duran Varlıklar/Öz Sermaye	0,38	0,84	2,05	0,4	0,00	0,72	0,35	0,63	0,62	0,19	1,69	0,77	0,34	0,92	0,31	0,03	0,97	0,76	0,32	3,39	0,3	0,01	0,42	0,68	0,39	-1,17	0,2	0,00	0,16	0,61
Borç/ Sermaye Oranı	0,64	3,79	19,88	2,15	60,66	0,49	0,66	2,98	12,22	1,82	2,81	0,49	0,81	4,81	4,06	1,79	2,2	0,58	0,49	25,39	3,49	3,08	2,62	0,78	0,63	-6,84	3,37	2,38	2,51	0,74
Duran Varlıklar/Devamlı Sermaye Oranı	0,39	0,88	2,14	0,4	0,00	0,72	0,35	0,66	0,65	0,19	1,69	0,71	0,34	0,96	0,31	0,03	0,97	0,76	0,32	3,87	0,3	0,03	0,42	0,69	0,39	-1,24	0,2	0,00	0,16	0,61
KARLILIK ORANLARI																														
1.Kar ile Sermaye Arasındaki İlişkileri Gösteren Oranlar																														
Net Kar/Öz Kaynaklar Oranı	-0,04	0,88	-2,11	-0,08	2,7	-0,05	-0,04	0,66	0,68	0,01	0,57	0,02	-0,06	0,96	0,49	0,2	0,32	0,02	-0,06	3,87	-0,009	-0,03	0,48	0,08	-0,28	-1,24	0,2	0,44	0,37	0,13
Vergi Öncesi Kar /Öz Kaynaklar Oranı	-0,04	0,56	-2,11	-0,08	2,7	-0,05	0,1	0,19	0,68	0,01	0,57	0,02	-0,06	-0,44	0,49	0,2	0,32	0,02	-0,06	-3	-0,009	-0,03	0,48	0,08	-0,28	-1,31	0,2	0,44	0,37	0,13
Ekonomik Rantabilite	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-17,9	0	0	0	0	0	1,77	0	0	0	0	0	-14,41	0	0	0	0
Net Kar/Varlıklar (Aktif) Toplamı	-0,02	0,11	-0,009	-0,002	0,04	-0,03	-0,06	0,48	0,05	0,006	0,15	0,01	-0,03	-0,07	0,09	0,07	0,09	0,01	-0,04	-0,11	-0,002	0,007	0,13	0,05	-0,17	-0,22	0,06	0,13	0,1	0,07
Faaliyet Karı/ Faaliyetin Gerçek Kullanılan	-0,03	0,13	-0,1	-0,03	0,04	-0,06	-0,07	0,05	0,05	0,006	0,27	0,02	-0,04	-0,09	0,01	0,07	0,14	0,02	-0,05	-0,13	-0,001	-0,007	0,001	0,08	-0,22	-0,28	0,06	0,13	0,11	0,11
Birikimli Kümülatif Karlılık Oranı	0,001	0,22	0,23	-0,01	-0,1	0,5	0,001	0,3	0,11	-0,03	-0,1	0,49	0,01	0,35	0,22	-0,06	0	0,47	0,002	0,31	0,3	0,05	0	0,39	0,002	0,44	0,26	-0,17	0	0,4
2.Kar ile Satışlar Arasındaki İlişkileri Gösteren																														
Brüt Satış Rantabilitesi	1	1	0,05	1	0,02	1	1	1	0,04	1	0,03	1	1	1	0,05	1	0,02	1	1	1	0,03	1,00	0,03	1	1	1	0,05	1,00	0,03	1
Faaliyet Karlılık Oranı (İş Hacmi Rantanilitesi)	-0,04	0,1	0,002	-0,003	0,004	0,06	-0,04	0,13	0,02	0,0007	0,007	0,07	-0,02	0,15	0,02	0,009	0,04	0,08	-0,07	0,16	0,006	-0,001	0,001	0,07	-0,06	0,22	0,02	2,36	0,01	7,32
Dönem Karlılık Oranı	-0,01	0,03	-0,01	-0,003	0,004	-0,01	-0,02	0,01	0,01	0,0007	0,007	0,01	-0,01	0,01	0,02	0,009	0,04	0,01	-0,01	-1,39	0,0004	-0,001	0,001	0,01	-0,06	-0,06	0,01	2,36	0,01	0,02
Satış Malın Maliyeti/Net Satışlar	0,85	0,9	0,94	0,96	0,97	0,92	0,83	0,88	0,943	0,97	0,96	0,92	0,84	1,11	0,94	0,96	0,97	0,91	0,84	0,89	0,96	0,98	97	0,94	0,83	0,86	0,94	0,96	0,96	0,91
Faaliyet Gideri/Net Satışlar	0,19	0,1	0,002	0,04	0,02	0,06	0,21	0,13	0,02	0,02	0,07	0,18	0,15	0,02	0,02	0,02	0,08	0,23	0,16	0,006	0,01	0,01	0,07	0,23	0,22	0,02	0,01	0,01	0,07	
Faiz Giderleri/ Net Satışlar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,001	0	0	0	0	0	0,01	0	0	0	0	0	0,004	0	0	0	0
Mali Rantabilite	-0,1	0,75	-0,13	-0,1	1,47	-0,3	-0,22	0,21	0,13	0,01	1,03	0,1	-0,13	-0,36	0,19	0,23	0,38	0,09	-0,12	-1,24	-0,003	-0,03	0,65	0,6	-0,43	3,85	0,16	0,58	0,5	0,94
DEVİR HIZLARI																														
Alacak Devir Hızları	4,90	10,3	31,1	13,65	23,24	-	4,37	9,35	66,47	13,23	33,79	19,25	4,13	9,26	84,02	12,9	159,102	17,97	3,98	7,69	65,02	15,08	36,61	14,95	5,3	8,01	2,05	13,41	25,11	12,77
Ortalama Tasil Süresi	73,6	34,95	11,57	26,37	10,16	-	83,37	38,5	5,41	27,21	10,65	18,7	87,16	38,87	4,28	27,9	2,26	20,03	90,45	46,81	5,45	23,87	9,83	24,08	67,97	44,94	146,93	26,84	14,33	28,19
Maddi Duran Varlık Devir Hızı	-11,39	18,87	-24,57	-178,6	0,00	-	-9,02	21,85	150,64	-58,92	59,89	11,3	-7,47	23,65	138,88	-41,13	115,3	11,04	-7,36	23,41	-27,88	-55,78	195,87	12,93	-6,86	20,66	-38	74,54	527,87	15,44
Stok Devir Hızı	12,42	9,17	38,4	85,82	56,61	-	9,02	7,63	61,29	55,45	71,57	29,02	10,71	8,88	17,28	50,93	378,47	25,92	9,31	44,31	18,11	27,99	147,58	27,95	9,48	9,14	82,11	34,62	223,18	30,72
Stok Değişim Devir Hızı	28,75	39,25	9,37	4,19	6,35	-	39,91	47,18	5,87	6,49	5,03	12,4	36,61	40,54	20,83	7,06	0,95	13,88	38,66	31,83	19,2	12,86	2,43	12,88	37,97	39,38	4,38	10,39	1,61	11,71
Aktiflerin Devir Hızı	2,14	2,86	5,69	7,39	10,02	-	2,18	3,01	3,53	8,45	23,65	5,72	2,16	3,2	4,33	7,43	25,60	5,39	2,33	2,85	5,33	7,62	13,02	5,54	2,73	3,57	5,16	6,79	8,74	5,69
Ticari Borçların Devir Hızı	5,39	4,19	0	1,55	18,00	-	4,63	4,1	0	15,07	21,88	0,59	4,22	4,95	0	13,99	59,72	0,75	4,72	4,78	0	16,12	31,19	0,51	6,66	4,47	0	137,97	18,75	0,54

Çizelge 9.1.'de Aşağısevindikli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi "K1", Kırkkepenekli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi "K2", Karamehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi "K3", Küçükyoncalı Tarımsal Kalkınma Kooperatifi "K4", Çukuryurt Tarımsal Kalkınma Kooperatifi "K5" ve Ahimehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi "K6" ile gösterilmiştir.

Çizelgede altı kooperatifin beş yıllık cari oran verileri incelendiğinde 2015 yılında Küçük Yoncalı Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, 2016 yılında Çukuryurt Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, 2018 yılında Kırkkepenekli Tarımsal Kalkınma kooperatifi, 2019 yılında Kırkkepenekli Tarımsal Kalkınma kooperatiflerinin cari oranlarının çok düşük seviyelerde olduğu gözlenmiştir. Fakat genel olarak altı kalkınma kooperatifin 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 yıllarında cari oranları istenilen seviyelerde olamadığı için kooperatifler borçlarını ödemekte ve yatırım yapmakta problemler yaşamaktadırlar. Çizelge 9.1.'e göre likitide oranları incelendiğinde 2015 yılında Aşağısevindikli Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin 1,52 ve Küçükyoncalı Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin 1,04, oranında olduğu gözlenmiştir. 2016 yılında Aşağısevindikli Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin 1,46, Küçük Yoncalı Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin 2,23 oranında olduğu gözlenmiştir. Ek olarak 2017 yılında Aşağısevindikli Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin 1,35, Küçükyoncalı Tarımsal Kalkınma kooperatifinin 1,24, 2018 yılında Aşağı Sevindikli Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin 1,43, Karamehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin 1,14, Küçükyoncalı Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin 1,23, Çukuryurt Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin 1,29 ve Ahimehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin 1,06 oranlarında 1,00'ın üstünde çıktığı gözlenmiştir. Kısaca likidite oranları 1,00'dan yüksek seviyelerde kooperatifler kısa vadeli borçlarını, likit olarak dönen varlıklarını karşılayabilmektedirler. Kooperatiflerin nakit oranları incelendiğinde altı kooperatifinde beş yıl boyunca kısa vadeli borçlarını nakit varlıklar ile karşılayamadıkları tespit edilmiştir. Çizelge 9.1.'de kooperatiflerin stok bağımlılık oranları incelendiğinde 2015, 2016, 2017, 2018 yıllarında Kırkkepenekli ve Karamehmet Tarımsal Kalkınma kooperatiflerinin oranlarının 1,00'ın üstünde olduğu gözlemlenmiştir. Kırkkepenekli ve Karamehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin kısa vadeli borçlarını karşılamak için bulunan oranlar kadar stok satması gerekmektedir.

Finansal yapı oranlarından Çizelge 9.1'de finansal kaldıraç oranları incelendiğinde 2015, 2016, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında Aşağısevindikli ve Ahimehmet Tarımsal Kalkınma kooperatiflerinin yabancı kaynakların varlıkları karşılama oranları %50' nin altında olduğu için, kooperatiflerin işletmeyi riskli bir şekilde finanse etmediğini göstermektedir. Sonuç

olarak Aşağısevindikli ve Ahimehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri yabancı kaynak finansmanı yerine, öz kaynaklar finansmanı tercih etmelidir. Mali yeterlilik oranlarına göre 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 cari dönemlerinde Aşağısevindikli ve Ahimehmet Tarımsal Kalkınma kooperatifleri hariç diğer kooperatiflerde mali yeterlilik oranlarının 1,00'ın altında olduğu gözlenmiştir. Mali yeterlilik oranları sonuçlarına göre Aşağısevindikli ve Ahimehmet Tarımsal Kalkınma kooperatifleri hariç diğer kooperatifler öz kaynaklarını yabancı kaynaklarla finanse etme yerine kendi kaynaklarıyla finanse etme yöntemini tercih etmelidir. Çizelge 9.1.'e göre sonuçları bulunan iç kaynaklar oranları incelendiğinde 2015, 2016 ve 2017 yıllarında Aşağısevindikli ve Kırkkepenekli Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, 2018 ve 2019 yıllarında Aşağısevindikli, Kırkkepenekli ve Çukuryurt Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin oranları %50'den yüksek seviyelerde olmasından dolayı olumlu olarak sonuçlanmıştır. Bu yıllarda kooperatiflerin ödenmiş sermayelerini diğer kaynaklarla karşıladıkları tespit edilmiştir. Kooperatiflerin devamlı sermaye oranlarına göre 2015 yılında Karamehmet ve Çukuryurt Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, 2017 yılında Karamehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, 2018 yılında Kırkkepenekli ve Küçükyoncalı Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri ve 2019 yılında Karamehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi hariç diğer kooperatiflerin oranlarının 1,00'ın altında oldukları gözlenmiştir. Sonuç olarak ticari alacakları uzun vadeli yabancı kaynaklarını finanse etmelidir. Kooperatiflerin maddi duran varlıkları/ öz sermaye oranları Çizelge 9.1'e göre; 2015 yılında Kırkkepenekli, Karamehmet, Ahimehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, 2016 yılında Çukuryurt ve Ahimehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, 2017 yılında Kırkkepenekli, Çukuryurt, Ahimehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, 2018 yılında Kırkkepenekli Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin oranları hariç olmak üzere diğer kooperatiflerin oranları %70'in altında olduğu için olumsuzluk söz konusudur. Bu arzu edilmeyen bir durumdur. Kooperatiflerin borç/ sermaye oranlarına göre 2015, 2016, 2017 ve 2018 yıllarında Aşağısevindikli ve Ahimehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, 2019 yılında Aşağısevindikli, Karamehmet ve Ahimehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerin oranları hariç, diğer kooperatiflerin mevcut yıllardaki oranları 1,00'ın üstünde olduğundan dolayı olumsuzluk söz konusudur. Arzu edilen kısa ve uzun vadeli borçlardan daha yüksek tutarlarda öz kaynakların payının yüksek olmasıdır. Duran varlıkların devamlı sermayeyi karşılama oranları incelendiğinde 2015 yılında Karamehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, 2016 yılında Çukuryurt Tarımsal Kalkınma Kooperatifi hariç diğer yıllarda bulunan oranlar 1,00'ın altında olduğu tespit edilmiştir. Bu oranlar 1,00'ın altında olan kooperatifler duran varlıklarını uzun vadeli yabancı kaynaklar ile finanse etmelidir.

Karlılık oranlarından çizelgede kar ile sermaye arasındaki ilişkiyi gösteren oranlardan ilki olan kar ile öz kaynak arasındaki oranlar Çizelge 9.1.'de verilmiştir. Buna göre 2015 yılında Aşağısevindikli, Karamehmet, Küçükyoncalı ve Ahimehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, 2016 ve 2017 yıllarında Aşağısevindikli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, 2018 yılında Aşağısevindikli ve Karamehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri ve 2019 yılında Aşağısevindikli ve Kırkkepenekli Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin oranlarının çok düşük seviyelerde olmasının sebebi kooperatiflerin ortaklara kar dağıtmamasından kaynaklanmaktadır. Kooperatiflerin ekonomik rantabilite sonuçlarına göre 2017, 2018 ve 2019 yıllarındaki Kırkkepenekli Tarımsal Kalkınma kooperatifi hariç 2015, 2016, 2017, 2018 ve 2019 yıllarındaki diğer kooperatiflerin finansman gideri olmadığından vergi öncesi karın finansman giderinden bahsedilemez. 2017, 2018 ve 2019 yıllarındaki Kırkkepenekli Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin finansman gideri düşük seviyede olduğundan ve dönem zararı olmasından dolayı oranları negatif çıkmıştır. Ek olarak Kırkkepenekli Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin az miktarda bankalarla ilişkisi vardır. Çizelge 9.1.'e göre kooperatiflerin net kar / aktif toplam oranı 2015 yılında Aşağısevindikli, Karamehmet, Küçükyoncalı ve Ahimehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, 2016 yılında Aşağısevindikli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında Aşağısevindikli ve Kırkkepenekli Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerin çok düşük seviyelerde olduğu için kooperatifler varlıklarını finanse etmekte zorlanmaktadır (makine ve mal vb. alamaz). Kooperatiflerin net karı ile dönen varlıkların içerisindeki oranlanması sonuçlarına göre; 2015 yılında Aşağısevindikli, Kırkkepenekli ve Karamehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, 2018 yılında Aşağısevindikli, Kırkkepenekli, Karamehmet ve Küçükyoncalı Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, 2016, 2017 ve 2019 yıllarında Aşağısevindikli ve Kırkkepenekli Tarımsal Kalkınma kooperatiflerinde finansal olarak karın dönen varlıkları karşılama oranlarının çok düşük seviyelerde olduğu gözlenmektedir. Kooperatifler piyasadan borçlanmaktadır. Kooperatiflerin Çizelge 9.1.'de birikimli kümülatif oranlarına göre, altı kooperatifinde borçlanmaya gittiği tespit edilmiştir. Bu da arzu edilmeyen bir durumdur.

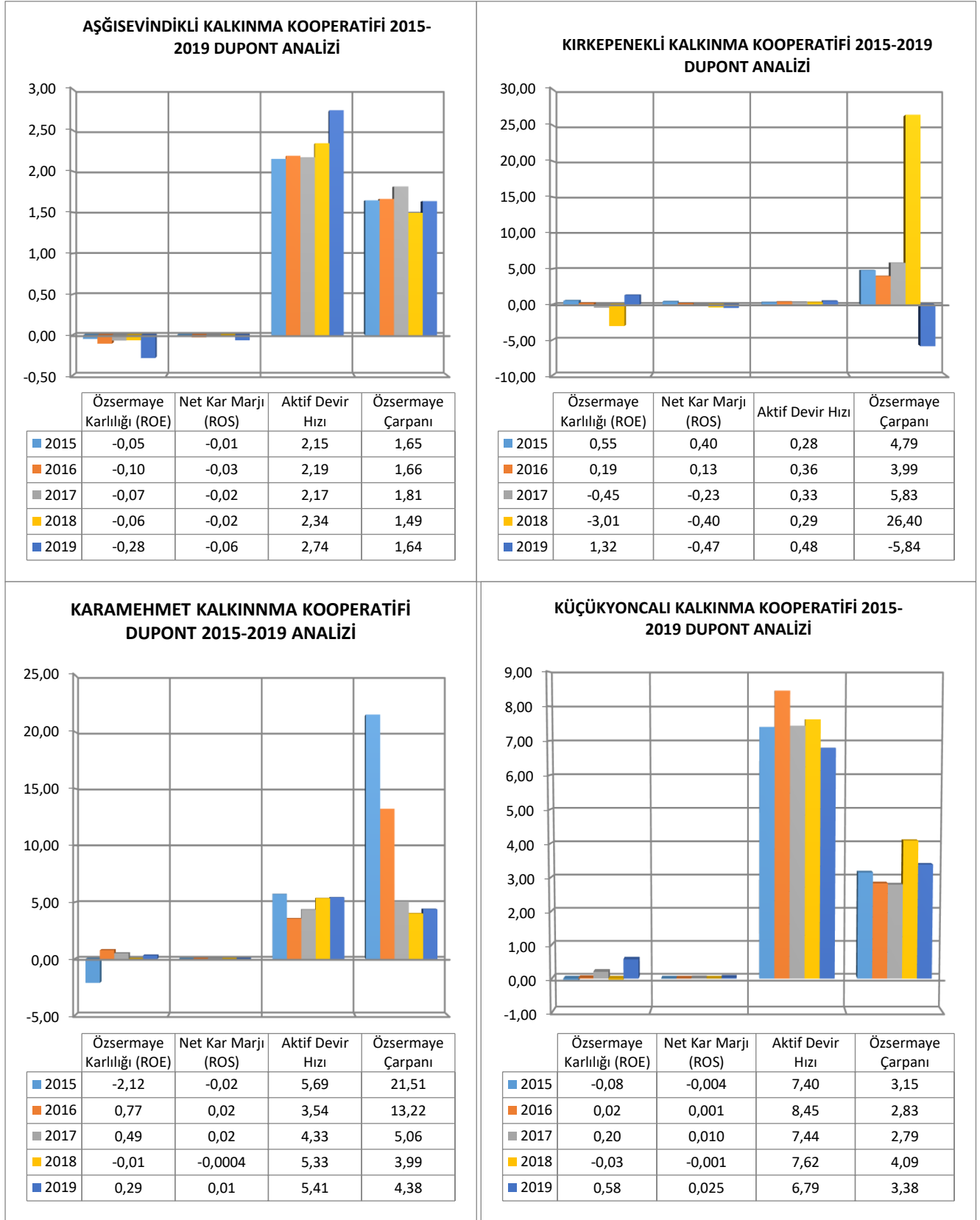
Kooperatiflerin kar ile satışlar arasındaki ilişkileri gösteren oranlardan brüt satış rantabilitesi incelendiğinde 2015, 2016, ve 2017 yıllarında Karamehmet ve Çukuryurt Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, 2018 ve 2019 yıllarında Karamehmet, Küçükyoncalı ve Çukuryurt Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri hariç diğer kooperatiflerde iskonto indirimi yapılmadığından, brüt satış ile satış oranı sabit çıkmıştır. Çizelge 9.1.'e göre kooperatiflerin iş hacmi rantabilitesi oranları, beş boyunca kooperatiflerde satılan malların maliyeti, faaliyet

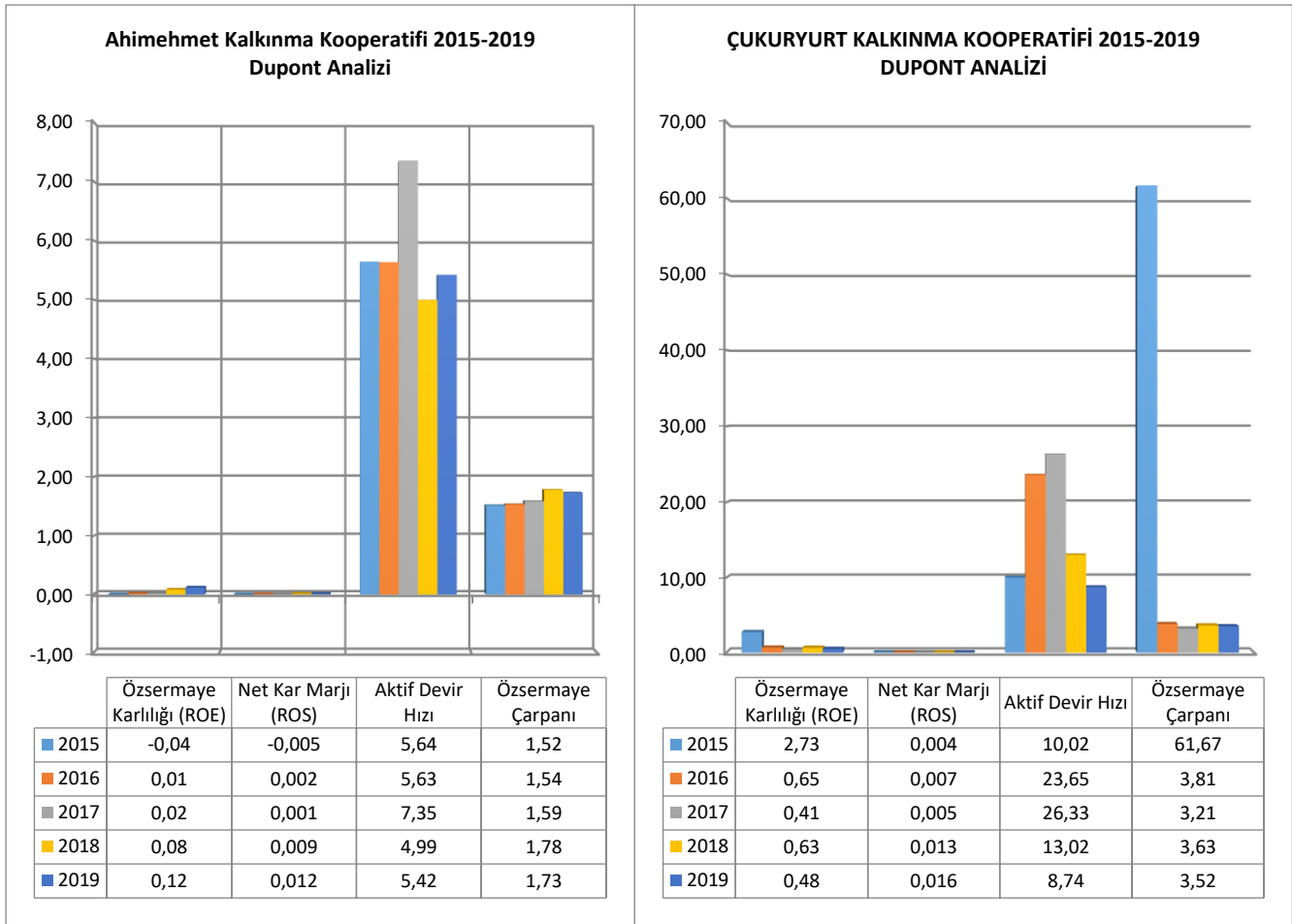
gideri ve brüt satışlardan fazla olduğundan net satışlar içerisindeki payları yüksek bulunmuştur. Kooperatiflerin dönem karlılık sonuçlarına göre 2015 yılında Aşağısevindikli, Küçükyoncalı ve Ahimehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin 2016, 2017 ve 2018 yıllarında Aşağı Sevindikli Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin, 2019 yılında Aşağısevindikli, Kırkkepenekli ve Küçükyoncalı Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin karlı yapıda olmadığı tespit edilmiştir.

Kooperatiflerin beş yıl boyunca satılan mal / net satışlar oranlarındaki paylarının çok yüksek seviyelerde oldukları gözlenmiştir. Maliyetlerin yüksek seviyelerde olması dönem karını olumsuz olarak etkilemiştir. Kooperatiflerin faaliyet gideri/ net satışları oranları ise beş yıl boyunca düşük seviyelerdedir. Ek olarak kooperatifler kara geçmekte zorlanmaktadır. Çizelge 9.1.'de faiz giderleri incelendiğinde ise 2017, 2018 ve 2019 yıllarında Kırkkepenekli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi zarar ettiğinden dolayı finansal bankacılığı kullanmıştır. Diğer kooperatifler beş yıl boyunca finansal bankacılığı kullanmamıştır. Çizelge 9.1'deki mali rantabilite oranlarına göre 2015 yılında Aşağısevindikli, Karamehmet, Küçükyoncalı, ve Ahimehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, 2016 yılında Aşağısevindikli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, 2017 yılında Aşağısevindikli ve Karamehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, 2018 yılında Aşağısevindikli, Kırkkepenekli ve Karamehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri ve 2019 yılında Aşağısevindikli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi hariç diğer kooperatifler için durum olumsuz olarak sonuçlanmıştır.

10. KOOPERATİFLERİN DUPONT ANALİZİ SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE YORUMLARI

Şekil 10.1. Kooperatiflerin Dupont Analizi Sonuçlarının Grafikleri

Şekil 10.2. Kooperatiflerin Dupont Analizi Sonuçlarının Grafikleri

Şekil 10.1. ve Şekil 10.2.'de Aşağı Sevindikli, Kırkkepenekli, Karamehmet, Küçük Yoncalı, Ahimehmet ve Çukuryurt Kalkınma Kooperatiflerinin karlılık analiz sonuçlarına ait grafikler gösterilmiştir. Yukarıda verilen grafiklere göre Aşağısevindikli ve Kırkkepenekli kalkınma kooperatiflerinin 2015, 2016, 2017, 2018 ve 2019 cari dönemlerine ait öz kaynak karlılık (ROE), net kar marjı (ROS) oranları negatif yönlü olurken, Karamehmet ve Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatiflerinin sadece 2015 ve 2018 yıllarına ait net kar marjı ve öz sermaye karlılık oranları negatif yönde çıkmıştır. Ek olarak Ahimehmet Kalkınma Kooperatifinin 2015 yılına ait ROS ve ROE değerlerinin düşük çıktığı tespit edilmiştir. Hesaplaması yapılan altı kooperatifin altısında da satışlardan elde edilen gelirler ile satış maliyetleri oranlarının aynı yönde arttığı gözlenmiştir. Aşağı Sevindikli ve Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatiflerinin 2015, 2016, 2017, 2018 ve 2019 yılları arasında ürettikleri ürünlerin satışlarından kaynaklanan maliyetlerin yüksek seviyelerde olması ve her iki kooperatifin yaptıkları faaliyetler sonucu elde edilen gelirlerinin faaliyet giderlerini

karşılamağı gözlenmektedir. Ayrıca bu iki kooperatifin kısa vadeli borçlanma oranlarının yüksek seviyelerde olması, öz kaynak çarpanı oranlarını etkilemiştir. Elde edilen bu sonuçlara göre Aşağı Sevindikli ve Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifleri üretim yaparken oluşan maliyetlerin türlerini incelemeli ve elde edilen sonuçlara göre maliyetleri düşürücü politikalar yürütmelidir. Ek olarak bu iki kalkınma kooperatifinin kısa vadeli yabancı kaynaklardan yararlanırken ürün üretiminde oluşan maliyetleri, aktif karlılık oranlarından daha düşük seviyelerde olmalıdır. Son olarak bu iki kooperatifin aktif devir hızı ve öz sermaye oranları arzu edilen seviyelerde değildir.

Karamehmet ve Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatiflerinin ROE ve ROS oranları ürettikleri ürün ve ürünlerin satış esnasında oluşan giderlerin çeşidine göre maliyet azaltıcı politikalar 2015 ve 2018 yıllarında izlenmemiştir. 2016, 2017 ve 2019 yıllarında bu iki kalkınma kooperatifi farklı bir politika uygulayarak, kooperatif olarak kar ederken ürün maliyetlerini de az miktarda düşürmeyi başarmışlardır. Karamehmet ve Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatiflerinin öz kaynak karlılık oranlarını biraz daha artırabilmeleri için, kooperatiflerin yabancı kaynak borçlanma oranları üretim maliyetlerinden daha düşük seviyelerde olmalıdır. Sonuç olarak kooperatiflerin öz kaynak çarpanı ve öz kaynak karlılık oranları sürekli olarak değişkenlik göstermektedir.

Ahimehmet ve Çukuryurt kalkınma kooperatiflerinin karlılık oranları incelendiğinde kooperatiflerin maliyetleri artarken elde ettikleri kar miktarları da artmıştır. Fakat her iki kooperatifte oluşan maliyetlerin kar içerisindeki payı çok yüksek seviyelerde olduğundan dolayı kooperatiflerin ROA ve ROS oranları kısıtlanmıştır. Kooperatiflerin kısa vadeli borçlanma oranlarının her yıl arttığı gözlemiştir. Bu kooperatifler kısa vadeli borçlanma yöntemini seçmek yerine daha sağlıklı olan uzun vadeli borçlanma yöntemini seçmelidirler. Bir kooperatif yabancı kaynaktan yararlanacaksa, kooperatifin elinde bulundurduğu ürün üretiminde kullandıkları aktif karlılık oranlarının düşük seviyelerde gerekmektedir. Bu iki kooperatifin öz kaynak çarpanı ve aktif devir hızları pozitif yönlü olmasına rağmen arzu edilen düzeyde değildir.

11. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın özgünlüğü, kooperatif işletmeler açısından önemli olan işletmecilik konularını, bizzat muhasebe verileri ve bilançolarından yararlanılarak ele alması ve yapılan detaylı incelemeler sonucunda değerlendirilerek birebir önerilerde bulunulmasından

kaynaklanmaktadır. Burada özellikle başarılı, orta derecede başarılı ve başarısız olarak nitelendirilebilecek ikişer kooperatif alınarak karşılaştırmalar yapılmıştır. Sonuçta başarı ve başarısızlık nedenleri hem kooperatifçilik hem de muhasebe ve işletmecilik açısından ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular ve değerlendirmeler aşağıda sunulmaktadır:

Ele aldığımız tüm kooperatiflerin ortak sayılarında genel olarak bir düşüş kaydedilmiştir. Bu durum ülkemizde kırsal nüfusun genel olarak azalmasından ve tarımla uğraşan nüfusun kentlere göç etmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak başarılı olarak nitelendirilen Çukuryurt ve Ahimehmet kooperatifleri fabrika servis güzergâhlarında bulunması sebebiyle genç nüfusu nispeten köyde tutabilmiş ve köyden kente göçü bir nebze olsun engelleyebilmiştir. Bu sebepten dolayı işten eve gelen genç birey çiftçilik konusunda aile bireylerine yardım ederek çiftçiliği öğrenmektedir. Bu da kooperatiflerin çalışmalarında başarıyı getirmiştir.

İşletmecilik açısından başarısız görülen Aşağısevindikli ve Kırkkepenekli Kooperatiflerinde geçmiş dönemlerdeki kooperatif yönetimlerinin adil olmayan tutumları sonucunda ortakların bu kooperatiflere olumsuz bakmasına ve ortak sayılarında azalmaya sebep olmuştur. Ayrıca Aşağısevindikli ve Kırkkepenekli Kooperatiflerindeki çiftçinin girdi maliyetlerinin yüksek olması ve şirketlerin veya tüccarların uyguladıkları fiyat politikaları sonucunda çiftçinin eline az miktarda para geçmesi çiftçiyi hayvanlarını ve arazilerini satmaya veya köyden kente göçe zorlamıştır. İşletmecilik açısından başarısız görülen (Aşağısevindikli ve Kırkkepenekli Kooperatifleri) tarımsal kalkınma kooperatiflerinde ürün satış merkezleri ve marketlerden ortaklar alışveriş yapmamaktadır. Çünkü çiftçi çoğunlukla köylere kadar kurulan büyük market zincirleri veya şirketlerin satış yerlerinden alışveriş yapmaktadır.

Orta seviyede başarılı olan Karamehmet ve Küçük Yoncalı kooperatifleri ise yine geçmiş yönetimlerin tutumu nedeniyle ortakların olumsuz bakış açısına rağmen, kooperatife ait market ve satış yerlerinden alışveriş yapılması sebebiyle olumlu gelişme göstermiştir.

İşletmecilik açısından başarılı görülen (Çukuryurt ve Ahimehmet Kooperatifleri) tarımsal kalkınma kooperatiflerinde ortaklar ve çiftçilerin kooperatife olumsuz bir bakış açısı bulunmamaktadır. Sadece kooperatiflerde yıllar içerisinde ortak olanların sayısında azalmaya girdi maliyetlerinin yüksek olması sebep olmuştur. İşletmecilik açısından başarılı görülen

(Çukuryurt ve Ahimehmet Kooperatifleri) tarımsal kalkınma kooperatiflerinden Ahimehmet Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin ortakların ve köyde yaşayan çiftçilerin kooperatife ait market ve satış merkezlerinden alışveriş yapması olumlu bir gelişmedir. Fakat Çukuryurt Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin bir marketi yoktur. Köyde bulunan çiftçiler kooperatife bağlı kantardan yararlanmaktadır ve sütlerini çoğunlukla kooperatife vermeyi tercih etmektedir.

Elde edilen veriler doğrultusunda kooperatiflerin finansal tablolarının sonuçları ve öneriler şöyledir;

- Bu kooperatiflerde finansal olarak tek tek sonuçları incelendiğinde, Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifi duran varlıklarına ayırdıkları likidite miktarlarını düşürücü bir politika izlemiştir. Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifi piyasaya olan ticari borçlar ve vergi borçlarını ödedikten sonra, maddi duran varlıklarına ayrılan nakit miktarını artırmalı ve yeni yatırımlar yapmalıdır.
- İkinci olarak Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifinin bilançosundaki ticari borçları ve ödenecek vergi miktarları yükselen bir seyir izlemiştir. Elde edilen bu sonuç neticesinde kooperatif ticari borçlarını ve vergi borçlarını azaltıcı politikalar izlemelidir. Kısaca Aşağı Sevindikli Kalkınma Kooperatifinin bir an önce ticari alacaklarını, piyasadaki alacaklarını almalı ve kısa vadeli borçlarını ve vergi borçlarını ödemelidir. Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifinin 2015, 2016, 2017, 2018 ve 2019 yıllarını zararla kapatması büyük bir handikaptır. Kooperatifin beş yıl boyunca oluşan zararının sebebi faaliyet giderleri ve satış maliyetlerinden kaynaklanmaktadır. Kooperatif en kısa zamanda oluşan maliyetleri önleyici tedbirler almalıdır.
- Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin beş yıl boyunca elinde bulundurduğu stoklarının her geçen yıl artması kooperatif için risk oluşturmaktadır. Kısaca kooperatif elinde bulundurduğu stokları azaltıcı bir politika izlemelidir. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifinin bir yıl veya bir yıldan az vadeli borçlanma oranları her geçen yıl artmaktadır. Bu durum neticesinde kooperatif gelecek dönemlerde borçlarını ödeyemez duruma gelebilir. Sonuç olarak kooperatif kısa vadeli borçlarını azaltmalıdır. Kırkkepenekli Kalkınma Kooperatifi kısa vadeli borçlanma yerine daha sağlıklı yöntem olan uzun vadeli borçlanma yöntemini seçmelidir. İkinci olarak kooperatif piyasadan alacağını en kısa zamanda almalı ve elde edilen gelirler ile ticari borçlarını ve vergi borçlarını ödemeye çalışmalıdır. Ek olarak kooperatifin net satışlar

içerisindeki satış maliyetlerinin payının yüksek seviyelerde olması büyük bir risktir. Kooperatif satış maliyetlerini ve faaliyet giderlerini düşürücü tedbirler almalıdır. Kısaca yukarıda sayılan bütün etkenler kooperatifin net karını negatif yönde etkilemektedir.

- Orta seviyedeki tarımsal kalkınma kooperatiflerinin finansal olarak tek tek sonuçlarını incelersek, Karamehmet Kalkınma Kooperatifi bir an önce yüksek miktarlarda ve birikmiş olan vergi borçlarını azaltacak politikalar izlemelidir. Gerekirse kooperatif vergi yapılandırma ve aflarından yararlanarak borçlarını azaltma yöntemine gitmelidir. Ayrıca kooperatif ortaklarından alacaklarının oranlarının yüksek seviyelerde olması arzu edilen bir durum değildir. Bu problemin önüne geçmek için tedbirler alınmalıdır.
- Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifinin ticari alacakları, ticari borçları ve kısa vadeli borçlarının yapılan analizler sonucu arttığı gözlenmiştir. Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifi ticari alacaklarını piyasadan almalıdır. Kooperatif kısa vadeli borçlarını azaltmalıdır. Son olarak Küçük Yoncalı Kalkınma Kooperatifi karlılık oranlarını artırıcı programlar yürütmelidir.
- Çukuryurt Kalkınma Kooperatifinin elde edilen veri sonuçlarına göre, kooperatifin cari dönemler içerisinde ürettiği ürünlerin satışından kaynaklanan maliyetlerinin net satışlar içindeki payı yüksektir. Olması gereken ürün satışları artarken maliyetlerin düşmesidir. Ek olarak kooperatif kısa vadeli borçlarına ve ödenecek vergi oranlarına dikkat etmelidir.
- Ahimehmet kalkınma kooperatifinin elde edilen sonuçlarına göre, kooperatif peşin olarak çalışma yerine taksitli çalışmayı tercih etmiştir. Kooperatif uyguladığı bu politikadan vazgeçmelidir. Kooperatifin stok oranlarının yüksek seviyelerde olduğu gözlenmiştir. Ek olarak kooperatifin kısa vadeli borçları ve ticari borçları da bulunmaktadır. Kooperatif kısa vadeli borçlanma yerine, uzun vadeli borçlanma yöntemini tercih etmelidir.

Araştırma bulguları ele alındığında, genel olarak getirilebilecek öneriler şunlardır:

- Genel olarak finansal tabloları incelenen kooperatiflerin bilançoları, mizanları, gelir-gider tabloları incelendiğinde ise kooperatiflerin defterlerini tutan muhasebecilerin bazı hesap kalemlerinde hatalı hesaplama yapmış oldukları da tespit edilmiştir. Yapılan hatalar cari dönemler sonunda düzeltilmeli yoksa kooperatiflerin dönem kar

ve zararları kalemi yanıltıcı rakamlar vermektedir. Bu durum kooperatif ortaklarını yanıltabilir. Kooperatiflerin vergi borçları yüksek ve ödenmemektedir. Buradan hareketle Aşağısevindikli, Kırkkepenekli ve Karamehmet kooperatifleri vergi borçlarını düşürecek etkin politikalar izlemelidirler. Mevcut olan vergi borçlarını en kısa zamanda kapatmalıdırlar. Altı kooperatif uzun vadeli borçlanma yerine kısa vadeli borçlanmayı tercih etmektedirler. Yukarıda hesaplanan veriler doğrultusunda kısa vadeli borçlanma oranları her sene giderek yükselmektedir. Bunun da kooperatifleri cari dönemlerde zor duruma düşürme riski vardır.

Sonuç olarak kooperatifler kısa vadeli borçlanma yerine, borçlanmayı önleyici tedbirler almalıdırlar. Kooperatifler gelecek dönemlere ilişkin yeni yatırımlar yapmayı düşünmemektedirler. Kooperatiflerin bu düşüncesi önemli bir eksikliklerdir. Kooperatiflerin maliyetlerini azaltıcı ve borçlanmalarını düşürücü politikalar uygulayıp, kara geçtikten sonra yeni yatırımlar yapmaları konusunda önlerinde bir engel yoktur. Özellikle burada yöneticilerin yaklaşımı son derece önemlidir. Kooperatiflerde genel olarak kooperatif-ortak ilişkilerindeki zayıflığına vurgu yapılmaktadır. Ancak tez çalışması sırasında yöneticilerin yaklaşımı da kooperatiflerde yöneticiliği geçici olarak görmeleri sebebiyle, uzun vadeli yatırım yapmak ve eldeki duran varlıkların amortismanının yeterince ayrılmaması gibi bulgular bundan sonra kooperatifçilik çalışmalarına ışık tutacak bulgulardır. Kooperatiflerin ortakları içerisinde çoğunlukla faal olmayan ortaklar bulunmaktadır. Bu faal olmayan ortakların kooperatife tekrar kazandırılması için kooperatifler, ortağı teşvik edici politikalar gütmeli ve etkinlikler düzenlemelidir. Bunun için kalkınma kooperatifleri kısa, orta ve uzun vadeli strateji planları hazırlamalıdırlar. Bu altı kooperatifin can damarı olan süt üretiminde köylerde büyükbaş hayvan sayılarının her geçen gün düşmesi ve köyde yaşayan vatandaşların ürettiği sütlerin kooperatifler tarafından toplanıp satılmaması, kooperatiflere negatif olarak yansımaktadır. Devlet köylerde kooperatifler vasıtasıyla süt üretimini artıracak yeni politikalar üretmeli ve süt üreten hayvan sayısını artıracak teşvikler vermelidir. Ek olarak da bütün köylerde genç çiftçilerin sayılarının artırılması için politikalar belirlenmelidir. En son olarak köyde yaşayan çiftçilerin babadan kalma tekniklerle hayvan büyütme ve tarımsal üretim yapmaları verimlerini düşürmektedir. Bunun için kooperatiflerde dâhil çiftçiye yeni teknolojik gelişmelerle ilgili eğitimler düzenlenmelidir.

Bu 6 kooperatif ile yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda elde edilen verilere göre kooperatiflerde ortak sayılarında azalma, hayvan sayılarında azalma ve süt üretiminde azalmalar olduğu görülmüştür. Bu azalmaların sebepleri ise eski kooperatif yönetimlerinin yaptığı hatalar sonucu çiftçinin kooperatiflere güven kayıplarının oluşması, yeni neslin çiftçilik yapmak istememesi gibi nedenlerdir. Köyden kentte göç ve kooperatiflerin vergi borçlarının altında ezilmesi, yem, saman gibi kritik gerekli olan maddelerin fiyatlarının yüksek olması, süt satışında şirketlere karşı kooperatiflerin ezilmesi, tüccarların uyguladıkları fiyat politikalarının kooperatifleri zor duruma sokması gibi problemler de tespit edilmiştir.

Tarımsal kalkınma kooperatiflerinin yukarıda sayılan problemleri aşması için devlet, kalkınma kooperatifleri ve ortaklarını daha fazla desteklemeli, kooperatiflerin ihtiyacı olan düşük fiyatlı girdi temini sağlamalı, çiftçinin ve kooperatif ortaklarının kooperatife karşı güvensizliğini giderici politikalar üretilmeli ve yöneticiler dürüst kişilerden seçilmez. Kooperatiflere hayvan sayıları ve süt üretimindeki azalmayı önleyecek teşvikler verilmelidir. Çiftçinin şirket veya tüccarlara karşı rekabet edebilmesi için verilen kredilerin faizleri düşük seviyede ya da hibe olarak verilmelidir. Ek olarak düşük faizli alınan kredilerin yatırım gibi faydalı yerlerde kullanılması sağlanmalı ve çiftçinin ürettiği ürün değer fiyatından alınmalıdır. Kooperatiflerin ortaklarına, başkan ve yönetimine devlet tarafından kooperatifçilik, kooperatifçilik mevzuatı gibi konularda eğitimler verilmelidir. Kooperatifler kanununda 21.10.2021 tarihinde resmi gazetede yayınlanan madde 5'te 1163 sayılı kanun elli beşinci maddesinin üçüncü fıkrasına kooperatiflerin yönetim kurulu ve yedekleri kooperatifçilik eğitim programını tamamlamaları şarttır, maddesi eklenmiştir. Bu durum tezdeki elde edilen bulguları desteklemektedir ve 2021 yılında kanunda yapılan bu değişiklik kooperatifçilik açısından önemli bir gelişmedir. Ayrıca kooperatif ortaklarının ve çiftçilerin kooperatif satış merkezlerinden ve marketlerinden alışveriş yapmaları özendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akdoğan ve Diğerleri (1992). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*. Gazi Üniversitesi. Basın Yayın Yüksekokulu Matbaası, A. Baskı. Ankara.
- Akdoğan ve Diğerleri (2007). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri* (9. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akdoğan, N. (1982). Banka İşletmelerinde Finansal Tablolar ve Analizi, *Bankacılık Sigortacılık Yüksek Okulu Dergisi*, (2), 20-28.
- Akgüç, Ö. (1984). *Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Akgüç, Ö. (1995). *Mali Tablolar Analizi* (9. Baskı). İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayını.
- Akgüç, Ö. (1998). *Finansal Yönetim*. İstanbul: Avcıol Basım-Yayınları
- Aktuğlu, M. Ali. (1972). *Tarım İşletmeleri ve Muhasebesi*. E.Ü.İ.T.B.F. Yayınları. No: 64/24, İzmir.
- Anadolu Üniversitesi. (2020). Erişim adresi www.anadoluuniversitesi.com
- Ankara Üniversitesi. (2020) Erişim adresi www.acikadresankara.edu.tr
- Atabey, N. Ata ve Diğerleri (2009). *Genel Muhasebe Dönem Sonu Muhasebe İşlemleri*. Konya : Atlas Kitabevi.
- Aydın, N, Başar, M. & Coşkun, M. (2010). *Finansal Yönetim*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Berk, N. (2010). *Finansal Yönetim*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Berk, Niyazi (2020). *Finansal Yönetim*. 13.Baskı. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Botika, Marianna (2012), *The Use of DuPont Analysis in Abnormal Returns Evaluation: Empirical Study of Romanian Market*, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 62, s. 1179-1183.

- Brealey, R.A., S.C. Myers, ve A.J. Marcus (1999). *İşletme Finansının Temelleri* (Çev. Ü. Bozkurt, T. Arıkan, H. Doğukanlı). İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- C.Helm, Franz (1979). *Kooperatif İşletme Ekonomisi*. Çeviren: İlhan Cemalcılar. Eskişehir: E.İ.T.İ.A Yayınları.
- CHS Cooperatives. (2016). Erişim Adresi <http://www.chsinc.com/our-company/about-us>
- Cicopa. (2021) Erişim adresi www.cicopa.coop.com
- Chs Inc. (2021). Erişim Adresi <https://www.chsinc.com/about-chs/news/news/2021/11/04/fy-21-financial-results>
- Copersucar.(2021). Erişim Adresi <https://www.copersucar.com.br/copersucar/#sobre>
- Çabuk, A. & Lazol, İ. (2011). *Mali Tablolar Analizi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Çabuk, A., & Lazol, İ. (2016). *Mali Tablolar Analizi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Çetin, Bahattin ve Tipi, Tolga (2007). *Tarım Muhasebesi (Uygulamalı Örneklerle)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çevik, O. Nuri (1990). *Kooperatifler Hukuku Uygulaması ve İlgili Mevzuat*. Ankara.
- Çevik, O. Nuri. (1990). *Kooperatifler Hukuku Uygulaması ve İlgili Mevzuat*. Ankara.
- Çıkın, Ayhan/ Karacan, Ali Rıza (1994). *Genel Kooperatifçilik*. İzmir.
- Dairy Farmers Of America. (2021). Erişim Adresi <https://www.dfamilk.com/who-we-are/our-cooperative>
- Dalifinans Gazetesi. (2020) Erişim adresi www.dalifinans.com
- Dfamilk. (2021). Erişim Adresi <https://www.dfamilk.com/>
- Die Genossenschaften. (2021) Erişim adresi www.dgvtr.com
- DPT, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1985-1989, Ankara 1985.
- DPT, Yeni Strateji ve Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1973-1977, Ankara 1973.

- Duymaz, İsmail (1990). *Kooperatif İşletme Ekonomisi ve Yönetimi*. İzmir 1986. Eğitim Vakfı Yayınları.
- Eriş, Y. Ulusoy (1990). *Kooperatifler Kanunu ve Uygulaması*. Temel Yayınları Yayın No:35. İstanbul.
- GCMMF.(2021). <https://www.amul.com/m/about-us>
- Gibson, C. H. (1995), *Financial Statement Analysis: Using Financial Accounting Information*, Sixth Edition, Cincinnati, Ohio: South-Western Publishing.
- Grace, D. (2014), *Measuring the Size and Scope of the Cooperative Economy: Results of the 2014. Global Census on Co-operatives*
- Gutierrez, M., and A. Carlos (2005). A comparative synthesis of 20th century agricultural cooperative movements in Europe. *Journal of Rural Cooperation*, (33), 47-65. DOI:10.22004/ag.econ.59711.
- Gücenme, Ümit (2002). *Genel Muhasebe*. Bursa: Marmara Kitabevi.
- Hazar, Nurettin (1997). *Kooperatifçilik Tarihi*. (Üçüncü basım). Ankara.
- Helm, F. C. (1976). *Kooperatif İşletme Ekonomisi*, (Çev. İlhan Cemalcılar), Eskisehir İ.T.İ.A. Yayını, Yayın No:150/92, s.52-56.
- İnan, İ.Hakkı (2006). *Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği*. Tekirdağ.
- İnan, İ.Hakkı. Türkiye’de Tarımsal Kooperatifçilik ve AB Modeli. İstanbul: İstanbul Kooperatif Dünyası 279: Haziran 1994.
- Laidlaw, H. H., J. E. Eckert. 1962. *Queenrearing*. Cambridge University Press, London.
- Laidlaw, H.H. 1981. *Contemporary queenrearing*. Journal Printing Company, Illinois
- Mülayim Gökalp Ziya (1975). *Genel ve Tarımsal Kooperatifçilik*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Mülayim, Z.Gökalp (2006). *Kooperatif İlkelerinin Tarım Kooperatiflerimizde Uygulanması*. Ankara: Türk Kooperatifçilik Kurumu Yayınları.
- Özdemir, G. (2021). *Kooperatifçilik*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Poyraz, E. (2008) Büyük Ölçekli Otel İşletmelerinin Orta ve Uzun Vadeli Fon Temini Sorunu ve Sermaye Piyasalarına Açılma Eğiliminin Analizi İçin Yönetici Tutumlarının Araştırılması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 142-152
- Sevilengül, Orhan (2000). *Genel Muhasebe*. Ankara : Gazi Kitapevi.
- Şehirlioğlu İ. Akın (1983). *Köy Kalkınma Kooperatiflerinde Yönetim*. Ankara: T. K. K. Yayınları.
- Şimşek, M. Yaşar (1983). *Fransa'da Kooperatifçiliğin Sosyo ekonomik ve Hukuki Yönden Günümüze Kadar Gelişimi*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seminer Notları, Ankara 1983.
- Tarım ve Orman Bakanlığı. (2020) Erişim adresi [www. tarimorman.com](http://www.tarimorman.com)
- Tekeli, Mine (2004). *Kooperatifçilik Eğitiminde Ülke ve Dünya Gerçeğinin Gerisinde*. Ticaret Odası Yayını.
- Tekirdağ İl Tarım ve Orman Müdürlüğü. (2020) Erişim adresi [www. tekirdağtarimorman.com](http://www.tekirdağtarimorman.com)
- The International Co-operative Alliance (2021) Erişim adresi [www. monitör.coop/ en](http://www.monitör.coop/en)
- Ticaret Bakanlığı. (2020) Erişim adresi [www. ticaret.com](http://www.ticaret.com)
- Turan, N. (2007). *Konut Sorununun Çözümünde Bir Alternatif Olarak Konut Kooperatifleri ve Eskişehir İlindeki Konut Kooperatiflerinin Sosyo Ekonomik Analizi*. (Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi SBE, Eskişehir.
- Tutar, Hasan (2007). *Örgütsel İletişim*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Wholly Owned By Cooperatives.(2021). Erişim Adresi <https://www.iffco.in/en/corporate>
- World Cooperative Monitor. (2021). Erişim Adresi: https://monitor.coop/sites/default/files/2022-01/WCM_2021_0.pdf
- Zen-Noh. (2021). ZEN-NOH Report 2015, Erişim Adresi: <http://www.zennoh.or.jp/about/english/book/in>